

1988 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

NECİP MAHFUZ

Şeker Sokağı

KAHİRE ÜÇLEMESİ III. KİTAP

KAHİRE ÜÇLEMESİ ÜÇÜNCÜ KİTAP

Şeker Sokağı

NECİP MAHFUZ

Türkçesi: Işıl Alatlı

Necip Mahfuz ***ŞEKER SOKAĞI***

Sugar Street

Türkçesi: Işıl Alatlı

Arapçadan Redaksiyon: Metin Fmdıkçı

Yayına Hazırlayan Seyfî Öngider Yonca Hancıoğlu

ISBN 978-9944-198-23-3 2. Baskı, Ekim 2010, İstanbul 1. Baskı, Ekim 2008, İstanbul

Bayrı cd-quasrayn adıyla Arapça ilk baskı 1956'da yapılmıştır

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: Ebru Öner

Kitap Matbaacılık San. ve Tic.Ltd.Şti.

Davutpaşa Cad. No: 123 Kat: 1 Topkapı-İstanbul Tel: 0212 482 99 10 Sertifika No: 16053

Merkez

Fener Kalamış Cad. No: 93/7 34726 Kadıköy-İstanbul

Tel: 0216 449 98 05 pbx Faks: 0216 348 00 69 hitkitap@hitkitap. com www. hitkitap. com Sertifika No: 10540

Dağıtım

Alemdar Mah. Çatal Çeşme Sok.

No:30 Kat: 2 Fırat Han Cağaloğlu-İstanbul Tel: 0212 513 81 57 Faks: 0212 511 62 52 İnternet Satış: www.kuraldisi.net

Şeker Sokağı

Mangalın etrafına toplanmış ellerini ısıtıyorlardı: Emine'ninkiler incecik ve kuru, Ayşe'ninkiler kaskatı, Hanafi Kadın'ınkiler ise kaplumbağa kabuğu gibiydi. Bembeyaz ve çok güzel olanlar Naime'ninkilerdi. Ocak ayının ayazı renkli yaygıları, duvar diplerine yerleştirilmiş divan ve sedirleriyle eski halini koruyan oturma odasının kuytu köşelerinde biriken suları donduracak kadar şiddetliydi. Tavandan sarkan büyük yağ lambasının yerini elektrik ampulü almıştı. Aile reisinin kalp sağlığı artık merdiven çıkmasına elvermiyordu. Günlük yaşamını kolaylaştırmak üzere evin üst katı olduğu gibi alt kata taşınmış; geleneksel kahve saati, eskiden olduğu gibi, ilk kattaki bu oturma odasında yapılmaya başlanmıştı.

Ailenin reisiyle birlikte diğer fertleri de değişmişti. Emine bedenen kurumuş, saçları beyazlaşmıştı. Altmışların-daydı artık ama çok daha yaşlı görünüyordu. Öte yandan Ayşe'deki çöküntü ve bozulma, annesiyle kıyaslanamazdı bile. Saçları hala altın sarısı, gözleri hala masmaviydi ama ne acıdır ki, yanakları çökmüş, gözleri çukura kaçmış, bakışları hayatiyetini kaybetmiş, yüzü solmuştu. Bu hastalıklı görüntüsüyle otuz dört yaşında genç bir kadın olduğunu söylemek zordu. Yıllar Hanafi Kadın'ı da etkilemişti, ancak ondaki değişiklik daha az belirgindi. Hâlâ şişman, hâlâ etli butluydu ama vücudundaki yağ rezervi, bir kabuk ya da yaşam tortusu gibi, artık boynuna ve ağzının etrafına da **yığılmış;** ailenin yıllar boyunca sessizce paylaştığı acısı bakışlarına yansımıştı.

Naime, mezarlıkta büyüyen bir gül gibi diğerlerinden ayrışmaktaydı. On altısında çok güzel bir genç kız olup çıkmıştı. Başım bir hale gibi saran altın saçları ve yüzünü süsleyen mavi gözleriyle bir zamanlar annesinin,

Ayşe'nin olduğu kadar güzel, hatta ondan da çekici ama bir gölge kadar ruhsuzdu. Yumuşacık, hülyalı bakışlarında öyle bir safiyet ve masumiyet vardı ki, sanki bu dünyadan değildi. Ondan bir an bile ayrılmak istemiyor gibi sokulmuştu annesine.

Hanafi Kadın mangala tuttuğu ellerini ovuşturarak, "İnşaat bu hafta bitecekmiş... bir buçuk yıldır sürüyor" dedi.

"Meşrubatçı Bayumi Amca'nın inşaatı" dedi Naime alaycı bir sesle.

Ayşe bakışlarını mangaldan alıp Hanafi Kadm'a dikti ama bir şey söylemedi. Meşrubatçı Bayumi Amca'nm merhum Muhammed Rıdvan Bey'in evini yıkıp yerine dört katlı bir bina yaptırdığı malumdu. Bu proje, nerede ve nasıl olduğunu kimsenin bilmediği Meryem'e, Meryem'in Yasin'den ayrılmasına, Meryem'in annesine ve Meryem'in annesinin meşrubatçı Bayumi ile evliliğine dair anılan dep-reştirmişti. Bayumi miras yoluyla önce evin yan hissesine sahip olmuş, diğer yansını da merhum kansmın kızı Meryem'den satın almıştı. O zamanlar hayat dertsiz, tasasızdı ve yaşamaya değerdi.

Hanafi Kadın sürdürdü: "En güzel yeri Bayumi Amca'nın meşrubat, dondurma ve tatlılannın satılacağı yeni dükkân Hanımım. Her yerde aynalar, ampuller var ve gece gündüz çalan bir radyo. Berber Haşan, fasulyeci Derviş, sütçü el Fuli ile kuruyemişçi Sari'ye üzülüyorum. Eski arkadaşlarının apartmanını, kendi kınk dökük dükkânlanndan seyretmek durumunda kalacaklar."

Emine şalına iyice sannıp, "Allahın lütfü işte, şükürler olsun..." dedi.

"Bina bizim çatıyı bloke ediyor" dedi Naime kollan annesinin boynunda. "Orada birileri oturmaya başlayınca çatıya çıkamaz olacağız."

Emine güzel torununun bu sözlerine en azından Ayşe'nin hatm için kayıtsız kalamazdı. "Aldırma. Kim taşınırsa taşınsın, sen bildiğin gibi yap" deyip, sözlerinin etkisini görmek için Ayşe'ye baktı. Kızı için o kadar endişeleniyordu ki, ondan korkar olmuştu.

Neyse ki, Ayşe, kendi odasıyla babasının odası arasındaki şifoniyerin üstünde duran aynada yüzünü incelemekle meşguldü. Anlamını yitirmiş de olsa, bu huyundan hiç vazgeçmemiş; ama yüzünün giderek solmasını zamanla umursamaz olmuştu. İç sesi, “Nerede o eski Ayşe?” diyecek olsa kayıtsız kalır, “Pekiyi, nerede oğulları Muhammed ile Osman ve kocası Halil?” diye sorardı.

Emine kızına bakarken yine hüzünlenmiş; Hanafi Kadın bunu hemen hissetmişti. Ailenin üzüntüsü onun da üzüntüsüydü.

Naime yerinden kalktı. Biri yemek odası, diğeri hole açılan iki kapının arasındaki radyoya yaklaşıp, “Plak saati Anne” diyerek açtı.

Ayşe yaktığı sigaradan derin bir nefes çekti. Emine mangalın üzerine ince bir bulut halinde yayılan sigara dumanına baktı. Radyodaki ses, “O eski güzel günlerin dostlukları, geri gelmelerini ne çok isterdim” diye bir şarkı söylüyordu.

Naime kalın şalına iyice sarınıp tekrar yerine oturdu. Annesi gibi, o da şarkı söylemeyi çok seviyordu. Şarkıyı ezberleyip kendi güzel sesiyle söyleyebilmek için dikkatle dinlemekteydi. Genç kızın duygusal yaşamına hükmeden dini inançları müziğe ilgisini etkilememişti. İbadetini aksatmaz, on yaşından beri her Ramazan oruç tutardı. Sık sık ruhlar âleminin sırlarına dair düşüncelere dalar; anneannesinin el Hüseyin Camii’ni ziyaret önerilerini büyük bir zevkle hemen kabul ederdi. Bununla birlikte, şarkı söylemekten hiç vazgeçmez; odasında veya banyoda, ne zaman yalnız kalsa şarkı söylerdi.

Naime, Ayşe’nin karanlık ufkunda parlayan yegâne umuttu. Dolayısıyla, ailesinden geriye kalan bu tek çocuğunun yaptığı her şey makbulüydü. Kızının dindarlığı kadar sesiyle de gurur duyar; kendisine fazlasıyla düşkün olmasından yakınmadığı gibi, bunu teşvik eder ve bu konuda kimseye laf ettirmezdi. Zaten, en ufak eleştiriye tahammülü yoktu. Evden hiç çıkmıyor, bütün gün kahve ve sigara içmekten başka bir şey yapmıyordu. Annesi -sırf kızını oyalamak için- ev işlerine yardım etmesini isteyecek olsa sinirlenip, “Uğraşma benimle” der; yorulur korkusuyla

Naime’ye de iş yaptırmadığı gibi, parmağını kıpırdatmasına izin vermezdi. Naime yorulmasın diye onun yerine namaz bile kılabilirdi.

Emine, bu konuda kızını sık sık paylardı. Naime’nin neredeyse evlenecek yaşa geldiğini ve ev işlerini öğrenmesi gerektiğini söylerdi ama Ayşe kızar, “Görmüyor musun, zaten ruh gibi. İş yapacak hali mi var onun? O benim tek umudum” derdi.

Emine’nin kalbi kırılır ama ses etmezdi çünkü paramparça umutların kızının varlığında adeta somutlaştığını görür; hayatiyetini kaybetmiş gibi duran o mutsuz yüzü onu perişan ederdi. Kendisine ne kadar sert ve kaba davranırsa davransın, kızını üzmemek için her şeye tahammül eder, şefkatini eksik etmezdi.

Ayşe sigara içerken radyodaki ses, “Eski güzel günlerin dostlukları...” diye şarkı söylemeyi sürdürüyordu. Kendini bildi bileli şarkı söylemeye bayılırdı. Acı ve umutsuzluk bu sevgiyi yok edememiş, hatta daha da artırmıştı çünkü şarkı sözlerinin çoğu hüzünlü ve melankolikti. O eski güzel günlerin dostluklarını hiçbir şey geri getiremezdi elbet. Onun o mutlu evi neredeydi şimdi? Neredeydi o iyi kocası? Oğullan Osman ve Muhammed neredeydiler? Onu geçmişten kopanp alan sadece sekiz yıl mıydı? Bazen geçmişin sadece bir hayal olup olmadığından kuşku duyuyordu.

Emine, bu şarkılan nadiren severdi. Onun için radyonun tek cazip yanı haberler ve Kuran okumalanydı. Şarkı-lann hüzünlü sözleri onu tedirgin ediyor; bunlann kızının üstündeki muhtemel etkilerinden korkuyordu. Bir defasında, “Sana da cenazelerde yakılan ağıtlar gibi gelmiyor mu?” diye sormuştu Hanafi Kadın’a.

Ayşe hiç aklından çıkmıyordu. Kendi tansiyon sorununu bile unutmuştu Emine. İç huzurunu, sadece el Hüseyin Camii ve diğer azizlerin türbelerine yaptığı ziyaretlerde buluyordu. Kocası sağ olsun, artık özgürdü ve bu kutsal mekânlara ihtiyaç duyduğu her an gidebiliyordu. Ne ki, eski Emine değildi artık. Çektiği acılar ve sağlık sorunlan onu çok değiştirmişti. O olağanüstü sabrından, hamaratlığından, ev idaresindeki titizliği ve çalışkanlığından yıllar içinde çok şey kaybetmişti. Kocası Ahmet ve oğlu Kemal’e hizmet hariç, ev işleri artık umurunda bile değildi. Mutfakla kileri Hanafi Kadın’a devretmiş, gözetim ve denetimle yetinir olmuştu ki, bu görevinde bile

ihmalkâr davranabiliyordu. Evin bir ferdi haline gelmiş olan yardımcısı Hanafi Kadın'a itimadı tamdı. Hanafi Kadın ömrü boyunca ona arkadaşlık etmiş, iyi ve kötü günlerini paylaşmak suretiyle ailenin bir parçası olup neşeyi de, acıyı da onlarla birlikte yaşamıştı.

Şarkıya dalıp uzun süre hiç konuşmadılar. Derken, Naime, "Bugün yolda arkadaşım Selma ile karşılaştım. İlkokula birlikte gitmiştik. Önümüzdeki yıl bakalorya sınavına girecekmiş" dedi.

"Büyükbaban izin verseydi sen de okur, Selma'yı bile geçerdin. Ama razı olmadı" diye cevap verdi Ayşe kızgın bir sesle.

Ayşe'nin kızgınlığı Emine'nin gözünden kaçmadı. "Büyükbabasının belirli bir görüşü var ve bu görüşünü değiştirmeye niyetli değil. Yorgunluğa gelemeyen bu kırılgan sevgilinin çok çalışması gerekeceğini bile bile okula devam etmesini ister miydin?" diye sordu.

Naime, "Keşke eğitimimi tamamlasaydım. Artık bütün kızlar okula gidiyor" dedi esefle.

"Okula gidiyorlarsa talipleri çıkmadığı içindir. Ama senin gibi bir güzel..." dedi Hanafi Kadın okumayı önemsemeyen bir tavırla.

Emine bu sözleri başıyla doğruladı: "Sen zaten eğitimlisin küçük hanım. İlkokul diploman var. Bir iş bulup çalışman gerekmediğine göre, daha ne istersin? Dua edelim de Allah sana güç versin, güzelliğini sağlıkla sarıp sarmalayarak kemiklerinin üstüne biraz et ve yağ koysun."

"Naime'nin şişman değil, sağlıklı olmasını istiyorum ben" diye terslendi Ayşe. "Şişmanlık, özellikle de kızlarda bir kusur. Annesi de zamanında çok güzeldi ama asla şişman değildi."

"Doğru" dedi Emine gülümseyerek. "Annen zamanının en güzel kızıydı Naime."

"Şimdi de günün en acıklı hikâyesi oldu" dedi Ayşe iç geçirerek.

"Allah sana Naime'nin mutluluğunu göstersin" dedi Hanafi Kadın.

Emine Naime'nin sırtını sıvazlayıp, "Amin, âlemlerin Rabbi" diye ekledi.

Radyoda, "Seni her gün görmek istiyorum" diye yeni bir şarkı başlamıştı.

Derken, evin dış kapısının açılıp kapandığını duydular. "Efendim geldi" dedi Hanalı Kadın ve hızla yerinden kalkıp merdiven boşluğunun ışığını açmak üzere odadan çıktı.

Ahmet Abdülcevat'ın baston sesi duyuldu. Adam oturma odasının kapısında belirince saygıyla ayağa kalktılar. "İyi akşamlar" dedi.

"İyi akşamlar efendim" diye cevap verdiler hep bir ağızdan.

Emine kocasının odasına geçip lambayı yaktı. Ahmet Ab-dülcevat yaşlılığın verdiği o ağır başlı havayla kansım izledi.

Saat daha dokuzdu. Soluklanmak üzere oturdu. Her zamanki gibi şık ve zarifti. İnce çuha cüppesi, çizgili ipek yeleğiyle atkısı eskisi gibiydi ama saçındaki aklar, ağaran bıyığı, onu "yüzüstü" bırakmış olan ince bedeni ve eve erken dönmüş olması yeni bir dönemin başlamış olduğuna işaret ediyordu. Bir diğer yeni gelişme, akşam yemeği olarak önüne konulan bir tas yoğurt, güçlenmesi için biraz halis tereyağı ve bir bardak sıkılmış portakal suyuydu. Alkol, meze, kırmızı et ve yumurta yasaklanmışü. Bütün bunlara rağmen yaşam sevincini korumakta olduğu kocaman mavi gözlerindeki parıltıdan belliydi.

Her zamanki gibi, Emine'nin yardımıyla soyunmaya başladı. İnce beyaz gece entarisini giyindikten sonra yünden dokunmuş abasına sanndı, takkesini başına geçirip kanepeye bağdaş kurdu. Karısının tepsiyle getirdiği akşam yemeğini iştahsız yedi. Yemekten sonra, yine karısının verdiği yarım bardak suyu, içine altı damla ilaç ekleyip yüzünü buruşturarak içti ve "Şükürler olsun" diye mırıldandı.

Doktoru ilaç içmenin geçici, verdiği diyetin ise kalıcı tedbir olduğunu söylemişti. Doktorların hepsi tansiyonunu ihmal etmemesi hususunda uyarmıştı onu. Nitekim doktorların talimat ve uyarılarını göz ardı etmemesi gerektiğini, sınırı aşarak ödediği bedelle, yani tecrübeyle öğrenmiş; sonunda doktorlara boyun eğmek zorunda kalıp yediğine, içtiğine dikkat

etmeye ve eve erken dönmeye razı olmuştu. Eski yaşantısını sonsuza dek terk etmiş olsa bile, şu veya bu şekilde tekrar sağlığına kavuşmayı ve ömrünün geri kalanını sakin, huzurlu bir biçimde, keyifle yaşamayı umuyordu.

Radyodaki şarkıyı zevkle dinledi. Karşısındaki yer minderinde oturan Emine öğlene kadar yağan yağmurdan ve soğuktan bahsetmekteydi. Ahmet ona aldırış etmeden, “Duyduğuma göre, bu gece radyoda eski şarkıları çalacaklarmış” dedi neşeli bir sesle.

Kadın -belki de kocası sevdiği için- eski şarkıları daha çok seviyordu. Gülümsedi. Adamın bakışlarında parlayan bir anlık sevinç yerini kayıtsızlığa bırakmıştı. Mutluluğu artık teklifsizce yaşayamıyor, böylesi duygular sanki hemen ekşiyordu. Onu mutlu rüyalardan uyandıran, her yönden saldıran gerçeklikle yüzleşmek zorunda olmasıydı. Geçmiş, sadece bir rüyaydı. Dostluk, müzik, coşku ve sağlık sonsuza dek kaybolup gittiğine göre, onu mutlu edecek ne kalmıştı ki geride? Sağlığıyla birlikte leziz yemekler ve içki de çıkmıştı yaşamından. Bir zamanlar yeıyüzünde bir deve gibi kasıla kasıla yürür, içinin derinliklerinde kahkahalar çınlar, günün ilk ışıklan onu bin bir türlü zevkle sarhoş olmuş bir halde bulurdu. Artık saat onda yatağa gimıek üzere, dokuzda eve dönmek zorundaydı. Yediği, içtiği, hatta yürüdüğü yol bile reçeteye tabiydi.

Ancak, her şeye rağmen, Ahmet Abdülcevat kederli ailesinin direği olmaya devam ediyordu. Parçalanmış yaşamını onarmaktan aciz olduğu kızı Ayşe’nin perişan hali, bir diken gibi batıyordu tenine. Kızı bu haldeyken nasıl huzur bulabilirdi? Yannlar, onu annesiz, babasız ve yapayalnız bulacaktı. Yüksek tansiyonun tehdit ettiği kendi sağlığından da endişeleniyordu. En korktuğu şey iyice zayıf düşüp yatalak olmaktı. Bu, arkadaşlarının ve sevdiği pek çok insanın başına gelmişti. Bunları düşündükçe azap çekiyor ama hep Allaha sığmıyordu. Evet, eski şarkılan dinleyerek uykuya dalacaktı.

“Radyoyu uykuya dalsam bile kapatma” dedi kansına.

Kadın gülümseyip, “Pekiyi” dercesine başını salladı. Adam göğüs geçirip sürdürdü: “Merdiven beni yoruyor!”

“Dinlene dinlene çıkın.”

“Ama merdiven boşluğu çok rutubetli. Bu kış havalar çok kötü... Allah bilir soğuğa rağmen el Hüseyin’i ziyaret ettin...”

“Onu ziyaret ettiğim zaman zorluk önemini yitiriyor efendim” diye cevap verdi kadın mahcubiyet içinde.

“Hepsi benim kabahatim!"

“Kutsal mezan tavaf ederken hep afiyette olmanız için dua ediyorum” dedi kadın kocasını teskin etmek istercesine.

Gönülden edilen dualara acilen ihtiyacı vardı. Onu, yaşamın tüm güzelliklerinden mahrum etmişlerdi. Soğuk duş bv'e yasaktı. Damarları için tehlikeli olduğu söyleniyordu. “Allah yardımcımız olsun” diye düşündü. “Güzel olan her şey zarar vermeye başlayınca, Allah yardımcımız olsun.”

Derken, dış kapının çarparak kapandığını duydular. Emine bakışlarını kaldırıp, “Kemal” dedi.

Birkaç dakika sonra Kemal odaya girdi. Siyah paltosuyla olduğundan da ince ve uzun görünüyor; çalı gibi gür, siyah bıyıkları ona saygın, erkeksi bir hava veriyordu. Babasını eğilerek selamladı.

Ahmet Abdülcevat oturmasını söyleyip gülümseyerek, “Nerelerdeydin öğretmen bey?” diye sordu.

Kemal babasının son zamanlarda edindiği bu sevgi dolu, nazik üslubu çok seviyordu. Kanepeye oturup, “Arkadaşlarla kahvehanedeydik” diye cevap verdi.

Bunlar nasıl arkadaşlardı acaba? Kemal çoğu geceyi odasında ders çalışarak geçiren ve yaşma göre gayet ciddi, ağırbaşlı, vakur bir gençti. Yasin’den ne kadar farklıydı. Hoş ikisinin de kusurları vardı. “Bugünkü Vaft Kongresi’ne katıldın mı?” diye sordu.

“Evet. Parti başkanı Mustafa Nahhas’m konuşmasını dinledik. Unutulmaz bir gündü.”

“Önemli bir toplantı olacağını bana da söylediler ama katılamadım. Giriş davetiyemi arkadaşlardan birine verdim. Yorgunluğa gelemiyorum artık.”

Kemal’in içi titredi. “Allah güç versin” dedi kekeleyerek.

“Olay çıktı mı?”

“Hayır. Sakindi. Polis bu kez toplantıyı izlemekle yetindi.”

Ahmet Abdülcevat rahatlamıştı. Başını esefle salladı. Sonra, önemli bir konuyu dile getireceğini belirten bir sesle. “Eski bir konuya dönüp sormak isterim: Özel ders vermemekte kararlı mısın?” diye sordu.

Kemal babasının görüşleriyle açıkça ters düşmek zorunda kaldığında kendini hep huzursuz hissederdi. “Bu konuyu tartışmıştık” dedi yumuşak bir sesle.

“Arkadaşlar her gün çocuklarına özel ders verip veremeyeceğini soruyorlar. Namuslu bir iş bu, reddetmemelisin. Özei ders vermek öğretmenler için iyi bir gelir kaynağı. Bunu senden talep edenler de bölgenin önde gelen sakinleri.”

Kemal cevap vermedi ama öneriye sıcak bakmadığı yüzünden belliydi. “Ders vermeyi reddediyor, vaki ini okuyup yazarak bedavadan harcıyorsun. Senin gibi akıllı birine yakışır mı bu?” diye sürdürdü.

Derken, Emine devreye girdi. “Öğrenmeyi sevdiğin kadar parayı da sevmelisin” dedi oğluna ve gururla gülümseyerek kocasına hatırlatırcasma ekledi: “Büyükbabasına benziyor. Öğrenmeyi hiçbir şeye değişmezdi."

Ahmet Bey homurdandı. “Yine mi büyükbaba! Muham-med Abdo kadar önemli bir ilahiyatçı değildi ya!”

Kadın, bu seçkin çağdaş reformist hakkında hiçbir şey bilmiyordu ama coşkuyla cevap verdi: “Neden olmasın efendim? Manevi ve dünyevi meselelerle ilgili olarak herkes ona başvururdu.”

Ahmet Abdülcevat’m şakacılığı tuttu. “Onun gibi on paralık din âlimlerinden baston sallasan değecek kadar çok var etrafta” dedi gülerek.

Kadın sözle cevap vermedi ama karşı çıktığı yüzünden belliydi. Kemal huzursuzluk içinde ve fakat sevgiyle gülümseyip izin istedi. Oturma odasından geçerken Naime durdurup, yeni elbisesini göstermek istediğini söyledi. Kemal ablası Ayşe'nin yanma oturup genç kızın elbiseyi getirmesini beklemeye başladı. Yeğenini, bir zamanlar annesini sevdiği kadar çok seviyor; Ayşe'yi mutlu etmek için, herkes gibi, o da Naime'yi şımartıyordu. Elbiseyi eline alarak beğeniyle inceledi, sonra genç kızın yüzüne şefkatle bakıp safiyet ve inceliğin muhteşem bir biçimde ışıldadığı o yumuşacık, olağanüstü güzelliğine çarpıldı.

Odadan kederli ayrıldı. Ailenin yaşlanmasını izlemek üzücüydü. Annesi giderek yaşlanıyor, eriyip gidiyordu. Babasının güçten düştüğüne şahit olmak kolay değil; Ayşe'nin çöküşüne, çözülüp dağılmasına seyirci kalmak çok zordu. Evin havası acı ve ölüm yüklüydü.

Merdivenlerden benim dairem dediği en üst kata çıktı. Burada, yatak odasıyla çalışma odası arasında yalnız yaşıyordu. Her iki oda da Saray Gezisi'ne bakmaktaydı. Üstünü başını çıkarıp ev entarisini giydi ve abasına sarınarak çalışma odasına geçti. Cumbanın yanında geniş bir masa, masanın iki yanında kitaplığı vardı. Bergson'un *Ahlak ve Dinin İki Kaynağından* en az bir bölüm okumak ve ayda bir *el Fikr* dergisine yazdığı makaleyi son kez gözden geçirmek istiyordu. Bu kez pragmatizm üzerine yazmıştı. Günün en güzel saatleri felsefeye hasrettiği saatlerdi. Onun tabiriyle, kendini bir insan gibi hissettiği bu saatler gece yansına kadar sürerdi. Günün geri kalanı el Silahlar İlkoku-lu'nda veya yaşamın muhtelif ihtiyaçlannı gidermek üzere içindeki hayvanın tepinip durduğu yerlerde geçerdi. Bu yaratığın amacı nefsin korunması ve arzuların tatminiyle sınırlıydı.

Kariyerini sevmediği gibi, saygı da duymuyor; ancak kendisine verdiği sıkıntıyı -özellikle de evde- belli etmemeye çalışıyordu. Kimseye bu talihsizliğine sevinme fırsatı vermeyecekti. Oysa herkesin saygısını kazanmış, çok iyi bir öğretmendi. Başöğretmen ona birtakım idari sorumluluklar da vermişti. Hiç sevmediği bu işleri yaparken kendisiyle dalga geçer, esaret altında olduğunu farz ederdi. Onu çalışmaya sevk eden, aslında çocukluğundan beri içinde var olan üstün olma, yaptığı işte sivrilme arzusu, hatta hırsıydı. Nitekim baştan itibaren gerek öğrencilerin, gerekse çalışma arkadaşlannın saygısını kazanıp amacına erişmişti. Koca kafası ve

koca burnuna rağmen seviliyor, sayılıyordu. Denilebilir ki, saygm bir kişilik ve üslup geliştirmek için sergilediği güçlü kararlılıktan öncelikle kafası ve burnu -ya da bu yüzden duyduğu eziklik- sorumluydu. Bu iki özelliğin başına dert olacağının bilinciyle kendisini korumaya almış, çelik gibi sertleşmişti. Gerçi sınıfta veya okul bahçesinde ara sıra alay konusu olmuyor değildi ama bu gibi saldırılan, kararlılığını Allah vergisi sevecenliğiyle yumuşatarak göğüslüyordu. Öğrencilerin anlayabileceği şekilde ders verme yeteneği ve bunu yaparken bağımsızlık mücadelesine dair ilginç ve hoşa giden hikâyelerle devrim anılarına başvurması, hakkındaki öğrenci görüşlerinin lehine gelişmesini sağlıyordu. Bunun yanı sıra, icabında gayet sert olabilmesi öğrencilerin olası isyankârlığım kökten hallediyordu. Geçmiş acılann depreşmesinde son derece etkili olan sataşmalar önceleri onu çok üzmüştü ama artık gençlerin saygısı, sevgisi ve hayranlığıyla beslenen payeden çok memnundu.

El Fikr dergisinde yayımlanan aylık makaleleri bir diğer sorun kaynağı olmuş; başöğretmen ve diğer öğretmenlerin muhtemel tepkilerini dikkate almak zorunda kalmıştı. Bu makaleler yoluyla, bazen geleneksel düşünceye ve inançlara ters düşer gibi görünen antik ve çağdaş felsefi düşünceleri dile getiriyor olmasının öğretmen sorumluluğuyla uyumu sorgulanabilirdi elbet. Allahtan, çalışma arkadaşlarından hiçbiri *el Fikr* dergisini okumuyordu. Derginin sadece bin adet basrlrp, bunun yansının diğer Arap ülkelerine dağıtıldığını sonradan öğrenmiş; bundan aldığı cesaretle -işinden olma veya saldınya uğrama korkusu duymaksızın-yazmaya iç rahatlığıyla devam etmişti.

El Silahtar İlkokulu’nun İngilizce öğretmeni, işte bu kısa gece seanslannda dönüştü düşünce dünyasının sonsuzluğunu arşınlayan özgür bir yolcuya. Okudu, düşündü, görüşlerini not etti ve bu notları aylık yazılarında kullandı. Kemal’i motive eden şey öğrenme isteği, hakikat aşkı ve entelektüel cesaret kadar, onu yutarcasına içine çeken, o kâbus gibi tecrit edilmişlik duygusunu bastırabilmekti. İçindeki yalnızlık duygusundan, Spinoza’mn tevhid anlayışını benimsemek suretiyle kurtulurken, kendinden utanma hastalığına karşı teselliyi Schopenhauer’in şehvete galip gelen perhizkârlığma katılmakta buldu. Ayşe’nin çaresizliği karşısında hissettiği acıyı Leibnitz’in yutarcasına okuduğu kötülüğe dair açıklamalarıyla dengeleyip, aşka susamış kalbini Bergson’un şiirsel coşkunluğuna gömülerek sakinleştirdi.

Çektiği azap, tüm bu çabalara rağmen hafiflemedi çünkü hakikat aşkı bir sevgili kadar oynak, erişilmez ve fettandı. Şüpheyle kıskançlığı davet ediyor, insanın içinde onu sahiplenmek ve onunla birleşmek için şiddetli bir arzu uyandm-yordu. Tıpkı bir sevgili gibi, kapris yapmaya, tutkuya ve kıyafet değiştirerek gizlenmeye eğilimliydi. Sıklıkla kurnaz, hilekâr ve kibirliydi. Kendini çalışamayacak kadar altüst hissettiğinde, “Acı çekiyor olabilirim ama hâlâ haya t Layım... İnsanım. İnsanın insan olarak yaşayabilmesi için büyük bedel ödemesi gerek” diyerek avunurdu hep.

2

Muhasebe tutmak, mizan ve bilanço çıkarmak Ahmet Abdülcevat’ın maharetle üstesinden geldiği işlerdi ama artık zorlanıyordu, çünkü yaşlı ve hastaydı. “Bismillahirrahma-nirrahim” ibaresinin asılı olduğu çerçevenin altındaki masada önündeki defterlere gömülmüş otururken, neredeyse acınacak haldeydi. Çok zayıflamış; incelen yüzünde olduğundan da büyük görünen burnu kır bıyıklarını örter olmuştu. Yetmişindeki yardımcısı Cemil el Hamzavi’nin durumu daha da acıklıydı. Tek bir müşteri bile onu yoruyor, işi biter bitmez nefes nefese iskemlesine çöküyordu.

Ahmet Bey bu duruma içerlemekteydi. “Devlet memuru olsaydık emekli olur, bu yaşta böyle çalışmak zorunda kalmazdık” diye söylenerek, başını defterden kaldırıp, “Ekonomik kriz nedeniyle işler kesat” dedi.

El Hamzavi’nin de cam sıkkındı. Solgun dudaklarım büzüp, “Bundan şüphe yok” diye cevap verdi. “Ama şükürler olsun, bu yıl geçen yıldan daha iyiyiz. Geçen yıl da bir öncekinden iyiydi.”

Esnaf, 1930’la başlayan dönemi isyan günleri olarak anmaktaydı. İsmail Sadiki’nin yönetimindeki ülke ekonomisine kıtlık hâkimdi. Sabahtan akşama kadar iflas ve tasfiye haberleri gelir; işadamları teslim olmuşçasına ellerini havaya kaldırarak, bir sonraki gün kendilerini nelerin beklediğinden endişe duyduklarını söylerlerdi. Ahmet şanslı olanlardandı. Yıllardır hep iflasın eşiğine gelmiş ama tutunmuştu.

“Evet. Şükürler olsun” dedi.

Derken, Cemil el Hamzavi’nin yüzünde tuhaf bir ifadeyle kendisine bakmakta olduğunu fark etti. Adamın huzursuz, mahcup ve mütereddit bir hali vardı. Akimda ne vardı acaba? Nitekim el Hamzavi ayağa kalktı ve gülümseyerek iskemlesini Ahmet’in masasına yaklaştırıp oturdu. Hava güneşli ama soğuktu. Rüzgâr ıslık çalarak esiyor, kapılan, pencereleri sarsıyordu.

Ahmet Bey oturduğu yerde doğrulup, “Ne söylemek istiyorsan söyle. Eminim önemlidir” dedi.

El Hamzavi bakışlannı indirip, “Tuhaf bir durumdayım. Nasıl söyleyeceğimi bil...” diye başladı.

Patronu olmaktan öte eski bir dostu olan Ahmet Bey onu cesaretlendirdi: “Ömrüm ailemden ziyade seninle geçti... Açık konuş.”

“Zorlanmamın nedeni de zaten birlikte geçirdiğimiz on-ca yıl Ahmet Bey” diye cevap verdi el Hamzavi.

“Birlikte geçirdiğimiz onca yıl!” diye düşündü Ahmet. Bu hiç aklına gelmemişti.

“Sen... sahi mi?”

El Hamzavi üzgündü. “Emekli olma zamanı geldi. Allah insanın sırtına taşıyamayacağından fazla yük bindirmez.”

Ahmet’in canı sıkıldı. El Hamzavi’nin emekliye aynlma-sı, kendi emekliliğinin de habercisiydi. Dükkânı tek başına nasıl idare ederdi? Yaşlı ve hastaydı. Kaygılı gözlerle yardımcısına baktı.

El Hamzavi, “Çok üzgünüm ama artık kaldıramıyorum. Benden geçti. Yalnız kalmaman için tedbir aldım. Yerime benden çok daha iyi biri gelecek” dedi duygusal bir sesle.

El Hamzavi’nin dürüstlüğüne olan güveni, Ahmet’in işini hep yan yanya kolaylaştırmıştı. Altmış üç yaşındaki bir adam gün doğumundan gün batımma kadar dükkânla tek başına ilgilenemezdi ki! “İnsan emekli olup evde

oturmaya başlayınca iyice çöker. Emekli maaşıyla geçinen memurla-nn halini görmüyor musun?” dedi.

Cemil el Hamzavi, “Benim durumumda çöküş emeklilik öncesi başladı” diye gülümseyerek cevap verdi.

Ahmet huzursuzluğunu saklamak istercesine aniden güldü ve “Seni yaşlı hergele, oğlun Fuat artık çalışmanı istemediği için terk ediyorsun beni” dedi.

“Haşa” diye bağırdı el Hamzavi içerleyerek. “Ne halde olduğum belli. Herkes farkında. Başka bir nedeni yok.”

Kim bilir? Fuat devletin adli mekanizmasında çalışan bir avukattı. Böyle biri -devlet memuriyetine atanmasını sağlayan insan babasının çalıştığı dükkânın sahibi de olsa-babasının bir tezgâhtar olarak çalışmaya devam etmesini istemezdi! Buna rağmen, Ahmet açık sözlülüğünün yardımcısını üzdüğünü hissedip sözlerini tevil yoluna giderek, “Fuat Kahire’ye ne zaman dönüyor?” diye sordu saygılı bir sesle.

“Bu yaz ya da en geç bir sonraki yaz...” diye cevap verdi el Hamzavi. İzleyen dakikalar mahcubiyet yüklüydü. Derken, el Hamzavi, aynı saygılı ses tonuyla, “Kahire’ye dönüp yanıma yerleşince ona bir gelin bulmam gerekecek. Öyle değil mi Beyim? Sekiz çocuğum var ama Fuat tek oğlum. Onu benim evlendirmem lazım. Bunu her düşündüğümde, aklımda hep o zarif, kibar genç kız geliyor... torununuz” dedi ve soran gözlerle hemen patronuna bakıp, “Aynı zümrenin insanları değiliz ama...” diye ekledi kekeleyerek.

Ahmet Bey kendini cevap vermek zorunda hissetti. “Allah affetsin. Cemil arkadaşım. Asırlardır kardeşiz biz.”

Babasının ağzını aramasını acaba Fuat mı istemişti? Genç adamın devlet katında dava vekili olarak çalışıyor olması çok önemliydi. Daha da önemlisi, iyi bir aileydiler. Ne ki. evlilikten söz etmenin zamanı mıydı?

“Önce söyle bakalım, emekliye ayrılmakta kararlı mısın?”

Dükkânın kapısından bir ses yükseldi: “Sonsuz günaydınlar!”

Bu önemli konuşmanın kesintiye uğraması Ahmet Bey’in canını sıktı ama gülümseyerek, “Hoş geldin! Hoş geldin!” diye cevap verip el Hamzavi’nin terk ettiği sandalyeyi işaretle, “Buyur, otur lütfen” dedi.

Zübeyde oturdu. Vücudu şişmiş, yüzü makyajla maskelenmiş gibiydi. Bir zamanlar boynunu, bileklerini, kulaklarını süsleyen altın takılardan ve güzelliğinden eser kalmamıştı.

Ahmet, her zamanki gibi, kadının kendisini evinde hissetmesini sağlamaya çalıştı ama ona herhangi bir ziyaretçiden daha farklı davranmadı. Ziyaretinden hoşnut değildi çünkü her gelişinde talepleriyle canını sıkıyordu. Sağlığını sordu. Kadın, “Şükür Allaha” diye cevap verdi.

Kısa bir suskunluktan sonra, Ahmet tekrar, “Hoş geldin, hoş geldin...” dedi.

Kadın minnetle gülümsedi ama adamın bu nezaketinin ardında bir samimiyetsizlik olduğunu hissetmişti. Anlamazdan geldi. Yıllar, ona kendine hâkim olmayı öğretmişti. “Çalışırken zamanını almak istemem ama tanıdığım en iyi adam sensin. Ya tekrar bana borç ver ya da evimi satın alacak birini bul. Keşke sen satın alabilsen” dedi.

Ahmet Abdülcevat iç geçirip, “Ben mi? Keşke... Zaman değişti Sultan. İşlerin ne durumda olduğunu açık açık söylüyorum sana ama bana inanmıyorsun” diye cevap verdi.

Zübeyde hayal kırıklığına uğramıştı ama belli etmedi. “Sultan mahvolmuş durumda, ne yapsın?” dedi.

“Geçen sefer elimden geleni yaptım ama şartlar artık buna elvermiyor.”

“Evimi satın alacak birini bulamaz mısın?” diye sordu kadın endişeyle.

“Birini bulmaya çalışırım. Söz.” dedi Ahmet Abdülcevat. “Senden de bu beklenir. Yüce gönüllü bir insansın” diye cevap verdi kadın minnetle ve üzüntülü bir sesle ekledi: “Değişen sadece dünya değil, insanlar da değişti. Allah affetsin. O görkemli günlerimde hepsi ayağımın altını öpmek için

yarışırdı ama artık rastlayınca yol değiştiriyorlar.” İnsanm hayatta birtakım nedenlerle -sağlık, gençlik veya başka insanlar- hayal kırıklığına uğraması kaçınılmazdı ama neredeydi o görkemli günler, şarkılar ve aşk?

“Senin de kabahatin var Sultan. Hayatının bu dönemi için hiç tedbir almadın.”

Kadın kederle gülümsedi. “Evet. ‘Kız kardeşin’ Celile gibi değilim ben. Varlıklı olsun da ne olursa olsun... İtibardan düşmek umurunda mı onun? Çok para biriktirdi, bir sürü ev satın aldı. Benim şanssızlığım, etrafımı hırsızların çevirmiş olması. O piç oğlu piç Haşan Anbar bile yokluğunda bir tutam kokain için benden bir paund isteyecek kadar alçaldı.”

“Lanet olsun...”

“Haşan Anbar’a mı? Binlerce defa.”

“Hayır, kokaine.”

“Allah biliyor ya, kokain insanlardan daha merhametli.” “Hayır. Hayır. Kokain tiryakisi olman esef verici Sultan.”

Kadın umutsuz bir teslimiyet içinde kabullenip, “Gücümü emdi, varlığımı tüketti” dedi: “Ama ne yapabilirim ki? Evime ne zaman alıcı bulursun?”

“İlk fırsatta... Allahın izniyle.”

Kadın gitmek üzere ayağa kalktı ve sitemle, “Dinle beni. Bir sonraki gelişimde bana içinden gelerek gülümse. Herkesin hakaretine katlanabilirim ama seninkine asla. Taleplerimle başına bela olduğumu biliyorum ama Allah biliyor ya darboğazdayım. Bana göre yaşayan en soylu insansın sen” dedi.

“Sana öyle gelmiş” dedi adam özür dilercesine. “Geldiğinde önemli bir meseleyle meşguldüm. Bilirsin. Tüccarın derdi bitmez.”

“Allah kurtarsın.”

Ahmet kadını kapıya kadar geçirdi ve eğilerek teşekkür edip, “Her zaman beklerim” diyerek uğurladı. Kadının dokunaklı bakışlarındaki ıstırabı ve yenilgiyi görmüş, çok üzülmüştü. Yerine otururken Cemil el Hamzavi’ye bakıp, “Ne dünya...” dedi.

“Allah seni dünya kötülüklerinden koruyup nimetleriyle kutsasın” diye cevap verdi el Hamzavi ve sertleşen bir ses tonuyla ekledi: “Sefih bir kadına adil bir ceza!”

Ahmet Abdülcevat, bu ahlak dersinin acımasızlığına itiraz edercesine başını hızla sallayıp, “Bizi terk etmeye hâlâ kararlı mısın?” diye sordu Zübeyde gelmeden önceki keyifli ses tonuyla.

Cemil el Hamzavi huzursuzdu. ‘Terk etmek değil, emeklilik... ve çok üzülüyorum.”

“Laf... Biraz önce Zübeyde’yi oyalamak için ben de aynı şeyleri söyledim.”

“Asla. İçten konuşuyorum. Görmüyor musunuz efendim, yaşlılık neredeyse işimi bitirdi benim.”

Dükkâna müşteri girdi. El Hamzavi hizmet etmek için kalktı. Derken, yaşlıca bir adam cilveli bir sesle bağırdı kapıdan: “Masada oturan dolunay kadar yakışıklı o adam da kim?”

Şeyh Mutavalli Abdülsamed paçavraya dönmüş kaba saba renksiz entarisi, yırtık pırtık kırmızı ayakkabıları ve başına sardığı devetüyü atkısıyla kapıda duruyordu. Bastonuna dayanarak doğrulmuş, kan çanağına dönmüş gözlerini masanın arkasındaki duvara dikmişti. Dükkân sahibine baktığını zannediyordu.

Canı sıkkın olmasına rağmen gülümsedi Ahmet Bey, “Gel Şeyh Mutavalli. Nasılsın?” dedi.

Şeyh dişsiz ağzım açıp seslendi: “Yüksek tansiyon, git başımızdan! Sağlık, dön bu soylu adama!”

Ahmet yerinden kalkıp ona doğru yürüdü. Şeyh kaçmak istercesine gerileyip kendi etrafında dönerek dört yönü işaretle, "Dermanı burada... ve burada... ve burada... ve burada bulacaksın" diye bağırdı. Sonra caddeye çıkıp, "Bugün değil. Yann. Ya da ertesi gün. De ki, en iyisini Allah bilir" dedi ve bu kadar güçsüz bir adamdan beklenmeyecek kadar uzun adımlarla çekti gitü.

Ailenin tüm fertleri her cuma bir araya gelip adeta köklerine dönüyor, eski ev çocuklar ve torunlarla hayat buluyordu. Bu gelenek hiç bozulmamıştı. Emine mutfaktaki yüksek mevkiini Hanafi Kadın'a devretmiş olduğu için, günün kahramanı olmaktan çıkmıştı. Ne ki, yardımcısının kendi yetiştirmesi olduğunu herkese hatırlatmaktan geri kalmıyordu. Övgüyü hak etmediğini anladıkça, övülmeye daha da büyük bir ihtiyaç duyuyordu sanki. Hatice, eski eve artık bir misafir olarak geliyor olsa da mutfaktan çıkmaz, yemek hazırlığına yardım ederdi.

Dükkâna gitmek üzere evden ayrılmadan önce, tüm ailesi Ahmet Bey'in etrafındaydı: İbrahim Şevket ve iki oğlu Abdül-münim ile Ahmet'in yanı sıra, Yasin ve çocukları Rıdvan ile Kerime. Hepsi, kahkahalan gülümsemeye, konuşmalan fısıl-daşmaya dönüştüren bir uysallık içindeydiler. Ahmet Bey yaşlandıkça çocuklarıyla torunlarının varlığından daha büyük zevk alıyor; Yasin'i -her cuma görüştükleri için- artık dükkâna yeterince uğramamakla suçluyordu. Eşek kafalı! Babasının onu sık sık görmeye can attığını bilmiyor muydu? Yasin'in oğlu Rıdvan pembe beyaz teni ve unutulmaz gözleriyle yakışıklı bir çocuktu. Güzelliğini Yasin, Yasin'in annesi Haniye ve diğer büyükbaba, sevgili dostu Muhammed Afit gibi, farklı kişilerden almıştı. Ahmet Bey'in en gözde torunuydu. Rıdvan'ın kız kardeşi Kerime sekiz yaşında küçük bir hanımefendiydi. Annesi Zennube'nin gözlerine çok benzeyen o simsiyah gözlerle -ki aile reisine bir sürü anıyı hatırlatıp mahcubiyetle gülümsemesine neden oluyordu- tam bir afet olacağı kesindi.

Gerek Abdülmünim, gerekse Ahmet'in en belirgin özelliği, kendisinden tevarüs eden büyük burunlarıydı ama anneleri Hatice'nin küçük gözleri de oradaydı işte. Diğer torunlarına kıyasla, kendisine hitap ederken ikisi de daha cesur, daha fütursuzdu. Erkek torunlarının hepsi okulda gayet başarılıydı. Ahmet Bey bundan gurur duyuyordu ama ona vakit

ayıramayacak kadar meşguldüler sanki. Torunlar, bir yandan zürriyetinin devam ettiğini kanıtlayarak onu avutuyor, bir yandan da ona aile üstündeki otoritesinden yavaş yavaş vazgeçmesi gerektiğini hatırlatıyordu. Bu duruma pek de üzmüyordu artık çünkü güçsüzlük ve sağlıksızlık bir yana, akıl baliğ olmuştu. Bu yeni idrak, hatıraların sel gibi akıp gelmesine engel değildi elbet. 1890'da -o torunlarının yaşındayken- az çalışıp çok oynamış; tüm vaktini el Cemaliye'de-ki müzisyenlerin evleriyle Ezbekiye'de geçirmişti. Muhammed Afıt, Ali Abdülrahim ve İbrahim el Far o zaman da en sadık dostlarıydı. Dükkânı babası işletir, tek çocuğu Ahmet'i ender olarak azarlayıp bol bol şımartırdı. Hayat umutla dolu, sımsıkı sanlı bir kâğıt toman gibiydi. Derken, Haniye ile evlenmişti... Ama dur hele... hatıralara dalıp gitmemeliydi.

İkindi namazını kılmak üzere yerinden kalktı. Bu, kısa süre sonra evden çıkacağına işaretti. Namazdan sonra üstünü değiştirip dükkânın yolunu tutunca, aile kahve saati için anneannenin mangalı etrafında toplanıp hoş sohbete koyuldu.

Emine, Ayşe ve Naime ortadaki kanepede oturmaktaydılar. Sağdaki kanepede Yasin, Zennube ve Kerime; soldaki kanepede İbrahim Şevket, Hatice ve Kemal vardı. Rıdvan, Abdülmünim ve Ahmet odanın ortasında, lambanın altındaki sandalyelere oturmuşlardı. İbrahim Şevket, her zamanki gibi, yediklerini göklere çıkarmaya başladı. Ne ki, son birkaç yıldır bu övgüler yön değiştirip Emine'nin Hanafi Kadın gibi iyi bir öğrenci yetiştiren eğitim kabiliyetine çevrilmişti.

İbrahim Şevket'in övgüleri öncelikle Zennube'de yankı bulur, genç kadın kocasmm ailesine yaranmak için hiçbir fırsatı kaçırmazdı. Nitekim kayınpederi ile kayınvalidesi aileye katılmasına razı olup ona kapılannı açtıklan günden itibaren olağanüstü bir beceri sergileyip tüm aile fertleriyle güçlü bağlar kurmuştu. Yıllarca aforoz edilmişçesine yaşadıktan sonra gelen bu hüsn-ü kabulü, Yasin'in kansı olarak statüsünün tasdiki, teyidi olarak değerlendirmekteydi. Ailenin

Zennube'nin evine yaptığı ilk ziyaretin bahanesi bebeğinin ölümüydü. Başsağlığma gelmişlerdi. Bu ziyaretler onu cesaretlendirmiş; genç kadın önce Şeker Sokağı'na iadeyi ziyarete, sonra da -Ahmet Bey çok hastayken- Saray Gezisi'ne geçmiş olsuna gitmişti. Ahmet Bey'in odasına bile girmiş,

karşılaşmaları hiçbir geçmişi olmayan iki yabancının karşılaşması gibi olmuştu. Zennube, Ahmet Abdülcevat ailesinin böylece bir parçası haline gelip Emine'ye 'Teyze", Hatice'ye "Abla" diye hitap etmeye başlamıştı. Olağanüstü alçakgönüllü davranıyor; ziyaretlerinde -diğerlerinden farklı olarak ve olduğundan daha yaşlı görünme pahasına- son derece sade giyiniyordu. Ne ki, bu ihmalkârlığı güzelliğinin zamanından önce solmasına yol açmıştı. Hatice, onun henüz otuz altı yaşında olduğuna asla inanmıyordu.

Zennube herkesin saygısını da kazanmayı başarmıştı. Emine, "Belki birkaç kuşak geriden ama iyi bir aileden olduğuna şüphe yok" dedi günlerden bir gün. "Hiç fark etmez çünkü çok iyi bir kız ve Yasin ile birlikte yaşamayı beceren tek kadın."

Hatice şişmanlıkta Yasin'i bile geçmiş gibiydi, dolayısıyla şikayet etmek bir yana halinden gayet memnundu. Genç kadın oğullan Abdülmünim ile Ahmet'e bayılıyor; genel olarak başanlı bir evlilik sürdürdüğü için çok seviniyordu. Ne ki, göz değmesin diye her gün mutlaka şikâyet edecek bir şey bulurdu. Kız kardeşi Ayşe'ye davranışı tamamen değişmişti. Sekiz yıldır ona tek bir alaycı veya sert söz söylemediği gibi, şakalaşmamıştı bile. Genç dulun ısürabı ona çok dokunuyordu. Aynı şeyin kendi başma da gelebileceğini ve Ayşe'nin kendi yaşamını onunkiyle kıyaslayabileceğim düşünerek nazik, saygılı, şefkatli ve merhametli davranmak için elinden geleni yapıyordu. Nitekim kocasımn merhum ağabeyinin mirasından kendine düşen payı Ayşe ile kızı Naime'ye devretmesi için ısrarcı olmuş; bu âlicenap davranışını kız kardeşinin hiç unutmayacağını düşünmüştü. Oysa Ayşe, içinde bulunduğu ruh halinde ablasının bu cömertliğini çoktan unutmuştu. Buna rağmen, Hatice kız kardeşini sevgiye, anlayışa boğmayı sürdürmüş; onun kendisini ikinci bir anne olarak görmesini istemişti. Allahın lütfettiği refah ve ikbalin içine sinebilmesi için Ayşe'nin içten, yumuşacık sevgisinden başka hiçbir şeye ihtiyacı yoktu sanki.

İbrahim Şevket cebinden bir paket sigara çıkanp Ayşe'ye ikram ettikten sonra bir sigara yaktı. Ayşe'nin sigara ve kahve tiryakiliği hakkında herkes bir şey söylüyor ama genç kadın kimseye aldırış etmiyordu. Emine'nin müdahalesi, "Allah ona dayanma gücü versin" cümlesiyle sınırlıydı.

Yasin, bu konuda ailenin sözünü sakınmayan tek ferdiydi. Ona bu hakkı veren, kendisinin de çocuklarından birini kaybetmiş olmasıydı. Oysa Ayşe, Yasin'in kaybının kendi kaybıyla kıyaslanamayacağını düşünüyor; ağabeyinin onun derdini paylaştığını sanması zoruna gidiyordu çünkü Yasin'in oğlu -kendi oğullan Osman ve Muhammed'den farklı olarak- ilk bir yıl içinde ölmüştü. Kendi korkunç kaybından bahsetmek Ayşe'nin en sevdiği şeydi adeta. Teselliyi, çektiği acının müptelası olmakta bulmuştu.

Kemal, yeğenleri Rıdvan, Abdülmünim ve Ahmet'in geleceğe dair konuşmalannı dikkatle dinlemekteydi. Yasin'in oğlu Rıdvan, "Hepimiz edebiyat ve beşeri bilimlerdeyiz, fen bilimlerinde değil. Dolayısıyla, üniversitede seçmeye değer tek fakülte Hukuk" dedi.

Abdülmünim koca kafasını sallayıp -ki üç çocuk arasında Kemal'e en benzeyen oydu- kardeşi Ahmet'i işaretle, "Doğru ama o bunu kabul etmiyor" dedi özgüvenli ve güçlü bir sesle. Ahmet alaycı bir ifadeyle gülümsemekteydi.

Fırsat bu fırsat, baba İbrahim Şevket devreye girdi. Ahmet'i işaretle, "Edebiyat Fakültesi'ne de girebilir ama önce beni ikna etmesi lazım. Hukuk okumanın önemini biliyorum ama edebiyat..." dedi.

Kemal bakışlarını indirdi. Üzülmüş, Hukuk Fakültesi ile Öğretmen Okulu'nun kıyaslanarak tartışıldığı o eski günler gelmişti aklına. Hâlâ umutluydu ama yaşam her gün ona zalim darbeler indirmekten geri kalmıyordu. Mesela, bir savcı takdime ihtiyaç duymaz, oysa bir yazar, mesela *el Fikr* dergisinde makaleler yazan bir yazar, buna yazdığı anlaşılmaz makaleden çok daha fazla ihtiyaç duyuyor olabilirdi. Ne ki, yeğeni Ahmet, ona düşünme fırsatı vermedi. Küçük, patlak gözleriyle bakıp, "Buna benim yerime Kemal Dayım cevap versin" dedi.

İbrahim Şevket mahcup olmuştu, gülümsemeye çalıştı. Kemal, "Eğitimini yeteneklerine en uygun olduğunu hissettiğin bir alanda yap Ahmet" dedi heyecansız bir sesle.

Ahmet küçük, narin başını muzaffer bir edayla çevirip babasına baktı. Kemal sürdürdü: "Yine de, Edebiyat'a kıyasla, Hukuk Fakültesinin sana daha geniş bir alanda ve daha iyi bir kariyer yapma imkânı verdiğini

unutma. Edebiyat Fakültesi’ni seçersen öğretmen olacaksın ki, zor bir meslek ve itibarsız.”

“Ben gazetecilik yapmayı planlıyorum.”

“Gazetecilik mi?!” diye bağırdı İbrahim Şevket. “Bu ne söylediğini bilmiyor.”

“Ailemizde düşünceye kılavuzluk etmekle, bir arabaya kılavuzluk etmek arasında hiç fark gözetilmiyor” dedi Ahmet, Kemal’e şikâyet edercesine.

"Ülkemizin önde gelen liderlerinin hepsi Hukuk Fakültesi mezunu” dedi Rıdvan gülümseyerek.

"Ben farklı bir liderlikten bahsediyorum” diye cevap verdi Ahmet gururlu bir tavırla.

“Aklında ne olduğunu biliyorum maalesef... Ürkütücü ve tahripkâr” dedi Abdülmünim kaşlarını çatarak.

İbrahim Şevket çaresizlik içinde odadakilere bakıp, “Sıçramadan önce önüne bak” dedi. “Daha dördüncü yılmdasm. Miras yoluyla gelirin yılda yüz paundu geçmeyecek. Arkadaşlarımdan bazıları üniversiteden mezun olan çocuklarının uygun işler bulamadıklarından, küçücük maaşlarla kâtipliğe razı olduklarından şikâyet ediyorlar. Seçimini, bütün bunları iyice düşündükten sonra yapmakta serbestsin.”

“Bakalım Hatice ne düşünüyor?” diye araya girdi Yasin. “Ahmet’in ilk öğretmeni oydu. Hukuk’un haklı olarak vaaz ettiği bencillik ile Edebiyat’m diğerkâm ve uygarlaştırıcı nüfuzu arasındaki farkı ondan iyi değerlendirebilecek olan var mı aramızda?”

Kahve pişirmekle meşgul olan Emine dahil, herkes güldü. Ayşe bile! Kız kardeşinin bu halinden cesaret alan Hatice, “Size hoş bir hikâye anlatayım” diye başladı. “Dün akşamüstü geç saatlerde -biliyorsunuz kışm hava erken karanyor- Darb el Ahmar’dan Şeker Sokağı’na dönerken birinin peşimde olduğunu hissettim. Eski şehrin kubbeli kapısının altına gelince adam

yaklaşıp, ‘Nereye güzellik?’ diye sordu. Dönüp, ‘Eve gidiyorum Yasin Bey’ diye cevap verdim.”

Oturma odası kahkahalarla çınladı. Zennube manidar bir bakış fırlattı kocasına. Çaresizlikle suçlayan bakışlardı bunlar. Yasin herkesi susturup, “Kör olduğumu sanmıyorsun herhalde Hatice” dedi.

“Ne dediğine dikkat et” diye uyardı İbrahim Şevket.

Kerime, daha sekiz yaşında olduğu halde, teyzesinin anlattığı hikâyeyi anlamışçasına babasının elini tutup güldü.

Zennube, kızının bu haline, “Zaten insanı en kötü şeyler güldürür” diye tepki verdi.

Yasin kızmıştı. Hatice’ye bakıp, “Beni kaynar sulara attın be kız...” dedi.

“İçimizden birinin edebiyaün uygarlaştırıcı nüfuzuna ihtiyacı varsa, o da sensin, benim çılgın oğlum Ahmet değil” diye cevap verdi Hatice.

Zennube doğruladı; ama Rıdvan haksız yere itham edildiğini söyleyerek babasını savundu. Ahmet’in gözleri, sanki tüm umutlarını ona bağlamış gibi, dayısı Kemal’deydi.

Abdülmünim annesine beyaz bir gül gibi yaslanmış olan Naime’ye çaktırmadan baktı. O küçük gözlerin üstünde olduğunu hisseden kızın solgun zarif yüzü, her zamanki gibi kızardı.

Derken, İbrahim Şevket sohbetin yönünü değiştirip, “Hukuk Fakültesi sayesinde el Hamzavi’nin oğlu Fuat’ın nasıl da önemli bir adam olduğunu, bir dava vekili olduğunu unutma Ahmet” dedi. Bu sözlerin kendisine dokundurma olduğunu hissetti Kemal.

Ayşe ilk kez sessizliğini bozup, “Naime ile nişanlanmak istiyor” dedi.

“Dün babası büyükbabaya söylemiş” diye ekledi Emine.

“Babam razı mı?” diye sordu Yasin ciddi bir sesle.

“Böyle sorular sormak için henüz erken” diye cevap verdi Emine.

İbrahim Şevket, Ayşe’ye bakıp, “Ayşe Hanım ne diyor acaba?” diye sordu ihtiyatlı bir tavırla.

“Bilmiyorum” dedi Ayşe kimsenin yüzüne bakmadan.

“Ama bu senin bileceğin bir iş” dedi Hatice dikkatle kız kardeşine bakarak.

Kemal’in içinden arkadaşı için bir iki güzel söz söylemek geldi. “Fuat gerçekten mükemmel bir insandır” dedi.

“Ailesi biraz sıradan bir aile değil mi?” diye sordu İbrahim Şevket düşünceli bir tavırla.

Abdülmünim, “Evet. Dayılarından biri bir eşek, diğeri fırıncı. Savcılıkta kâtip olarak çalışan bir de amcası var” diye cevap verdi güçlü sesiyle ve taviz veriyormuşçasına gönülsüz ekledi: “Ama bunların hiçbiri adamın değerinden eksiltmiyor. Bir insanın ailesinden bağımsız olarak değerlendirilmesi gerekir.”

Kemal, yeğeninin birbiriyle çelişen iki ayrı ge rçeği öne sürmek istediğini kavradı. Bunlardan birincisi Fuat’ın mütevazı arka planı, İkincisi ise bu mütevazı arka planın bir insanın değerinden eksiltmeyeceği gerçeğiydi. Yeğeni, hem Fuat’a hücum etmekte, hem de bu haksız hücumdan dini inançları nedeniyle pişmanlık duymaktaydı. Tuhaftır ki, birbiri ile çelişen bu iki gerçeğin dile getirilmiş olması Kemal’i rahatlatmıştı çünkü aksi halde bunu yapmak ona düşecek ve bundan büyük utanç duyacaktı. Tıpkı yeğeni gibi, o da sosyal sınıf meselesine inanmıyordu. Ne ki, kendisinden çok daha üstün bir mevkide olduğunu bildiği halde, o da Fuat’ın konumunu küçümseme eğilimindeydi.

Fuat’a yapılan bu saldırı Emine’yi rahatsız etmişti. “Babası çok iyi bir adamdır” dedi. “Ömrü boyunca yanımızda çalıştı. Dürüst, içten bir insandır.”

“Ama, eğer bu evlilik gerçekleşirse, Naime kendini, kendinden daha aşağıda olan insanların arasında bulacak. Soy sop her şeyden önemlidir”

dedi Hatice, cesaretle.

“Haklısın! Aile kökeni her şeyden önemlidir” diye destekledi Zennube, bu görüşü desteklemesi beklenebilecek son insan olarak.

Yasin tedirgin oldu. Kansı tarafından doğrulanmış olmaya Hatice’nin nasıl tepki vereceğini görmek için bakışlarını hızla kız kardeşine çevirdi. Bakalım ne düşünecekti? Kumpanya ve kadın çalgıcılar mı düşecekti aklına? Boş boş konuşup palavra sıkan karısına içinden küfrederek tevil yoluna gitme ihtiyacı hissetti: “Bir dava vekilinden bahsettiğimizi unutmayalım...”

“Dava vekili olduysa babam sayesinde oldu... Bizim servetimiz sayesinde” dedi Hatice, Ayşe’nin suskunluğundan cesaret alarak.

“Minnettar olması gereken biziz” diye sert bir sesle cevap verdi Ahmet Şevket, merhum amcası Halil Şevket’e benzeyen patlak gözlerinde alaycı bir parıltıyla.

“Sen zaten hep anlaşılmaz şeyler söyleyip aklımızı karıştırırsın” diye cevap verdi Hatice parmağını sallayarak.

“Kendinizi yormayın” dedi Yasin, konuyu kapatmak istercesine, “Zaten son söz babamın.”

Rıdvan’ın bakışları tekrar annesinin yanında oturan Naime’ye çevrildi. “Çok güzel, çok tatlı bir kız. Keşke arkadaşlık edebilseydik. Birlikte sokakta yürüyecek olsak insanlar hangimizin daha yakışıklı, daha güzel olduğuna karar veremezdi” diye düşündü.

Ahmet, çok güzel ama annesine yapışık sanki. Eğitimi de yetersiz, diye düşündü.

Abdülmünim, güzel, hoş ve gayet dindar bir ev kızı, diye geçirdi içinden. Tek kusuru çok ince ve kırılgan olması ama bu hali bile çekici. Fuat için fazla. Derken, içinden konuşmayı bırakıp, “Naime, söylesene sen ne düşünüyorsun?” diye sordu.

Kızın solgun yüzü kızardı. Önce kaşlarını çattı, sonra gülümsedi. Köşeye sıkışmıştı. “Hiçbir fikrim yok. Üstüme gelmeyin” dedi utangaç bir edayla.

“Sahte bir sıkılganlık gösterisi” dedi Ahmet alaycı bir sesle.

Ayşe kesü: “Sahte mi?”

Ahmet sözlerini, “Sıkılganlığın modası geçti artık” diye tevil edip sürdürdü: “Naime, eğer ağzını açıp konuşmazsan, ömrünün sonunda bir de bakarsın ki hakkmdaki tüm kararlar başkaları tarafından verilmiş.”

“Biz böyle konuşmalara alışık değiliz” dedi Ayşe buruk bir sesle.

“Bahse girerim ki, bizim aile dört asır geride kalmış durumda” diye cevap verdi Ahmet, annesinin ikaz eden bakışlarına rağmen.

“Neden tam da dört?” diye terslendi Abdülmünim.

“Nezaket icabı” dedi Ahmet fütursuzca.

Hatice konuyu değiştirmek için Kemal’e dönüp, “Ya sen! Sen ne zaman evleniyorsun?” diye sordu.

Kemal, bu soruyu hiç beklemiyordu. Bocaladı. “Bu eski bir hikâye” diye kaçamak bir cevap verdi.

“Ve aynı zamanda yeni... Allah seni düzgün bir kızla bir araya getirinceye kadar vazgeçmeyeceğiz.”

Emine konuşmanın bu bölümünü iki misli dikkatle dinlemişti. Kemal’in evlenmesini çok istiyor; bu dileğinin gerçekleşmesini tüm kalbiyle ümit ediyordu. Böylece, hayatta kalan tek oğlunun mürüvvetini görmüş olacaktı. “Babası evlensin diye en iyi ailelerin gelinlik çağma gelmiş kızlarını önerdi ama evlenmemek için hep bir bahanesi var” dedi.

“Eften püften şeyler! Kaç yaşındasın Kemal Bey?” diye sordu İbrahim Şevket gülerek.

"Yirmi sekiz! Geç kaldım...”

Emine oğlunu kulaklarına inanamayarak dinlerken, Hatice öfkelendi: “Kendini olduğundan büyük göstermeye bayılıyorsun!”

Kemal kardeşlerin en küçüğüydü. Yaşını söylemesi, Hatice’nin yaşını da ele veriyordu. Gerçi kocası altmış yaşındaydı ama kendisinin otuz alü yaşında olduğunun ha-tırlatılmasından nefret ederdi. Kemal ne diyeceğini bilemedi. Ona göre bu birkaç kelimeyle izah edilebilecek bir konu değildi ama hep izah etmek zorunda kalıyordu. “Gün boyu okulda, geceleri evde çalışıyorum” dedi özür dilercesine.

Kemal hakkında herkesten çok bilgi sahibi olan Yasin, “Bağlanmaya niyetin yok çünkü hakikati ararken hiçbir şey dikkatini dağıtmasın istiyorsun sen, oysa evlilik hakikatin ta kendisidir. Yaşam kütüphanede öğrenilmez. Hakikati evde ve sokakta bulursun” dedi.

“Her ay maaşımı son kuruşuna kadar harcamaya alıştım. Birikimim yok. Nasıl evlenebilirim ki?” dedi Kemal, bir kaçış yolu bulmak için elinden geleni yaparak.

Yasin güldü. “Zaten, evlenmemek için paranı son kuruşuna kadar harcıyorsun” diye cevap verdi.

Sanki aynı şeymiş gibi, diye düşündü Kemal. Pekiyi, neden evlenmek istemiyordu? Herkes bunu bekliyor, annesiyle babası bunu istiyordu. Ayda’ya âşıkken evliliği düşünmek abesle iştigaldi. Sonraları aşkın yerini, yaşamını arsızca bir çırpıda yutan düşün almış; en büyük zevki okuyacak güzel bir kitap bulmak ya da yazdığı bir makaleyi bastırabilmek olmuştu. Bir düşünce adamı evlenmez, evlenmemelidir demişti kendine. O yukarılara bakıyor, evliliğin bakışlarını aşağı çekeceğini düşünüyordu.

Yaşamın işleyişinden elinden geldiğince uzak duran, özenli bir gözlemci olmak onu hep mutlu etmişti, hâlâ da ediyordu. Cimri bir insanın parasına düşkün olduğu gibi düşkündü özgürlüğüne. Dahası, kadınlar da tatmin edilmesi gereken şehvetin birer aracı olmaktan öte anlam taşımaz olmuşlardı. Gençliğini tükettiği söylenemezdi çünkü tek bir hafta geçmiyordu ki, kendini zihinsel ve bedensel zevklere vermesin. Bütün bunlar yeterli nedenler değilse, kendinden işte o zaman kuşku duyacak,

evhamlanacaktı. Evlilik, her şeyden önce, insanın inanması gereken bir şeydi sanki.

“Rahat olun! Ne zaman içimden gelirse, o zaman evleneceğim” dedi.

“Neden şimdi değil?” diye sordu Zennube, kendisini on yaş gençleştiren bir gülümsemeyle.

Kemal’in sabrı tükenmişti. “Evlilik bir karınca yuvası. O küçücük tümseği dağ haline getiriyorsunuz” diye cevap verdi.

Ne ki, evliliğin karınca yuvasının tümseği değil, aslında bir dağ olduğunun o da farkındaydı. İçinde bir ses, gün gelip teslim olacağını ve kaderinin evlilikle mühürleneceğini söylüyordu.

Kemal’i Ahmet kurtardı. “Artık yukarıya, kütüphanene çıkma zamanın geldi” dedi.

Kemal yerinden kalkıp peşinde Ahmet, Abdülmünim ve Rıdvan olduğu halde kapıya yöneldi. Delikanlılar eski eve her geldiklerinde amcalarından kitap ödünç alırlardı.

Odanın ortasında, elektrik ampulünün altındaki çalışma masasının iki yanı kitaplıktı. Kemal masaya oturup delikanlıların raflardaki kitapların adlarına göz gezdirmelerini izledi. Abdülmünim, İslam tarihi hakkında çalışmalar içeren bir kitabı, Ahmet, *Felsefenin İlkelerini* seçti. Dönüp masanın yanında dikildiler.

Kemal onlan sessizce incelerken, Ahmet dayanamayıp patladı: “En az bir yabancı dil öğrenmediğim takdirde, asla istediğim kadar çok okuyamayacağım” dedi gergin bir sesle.

“İslamiyeti kimse bilmiyor” diye mırıldandı Abdülmünim elindeki kitaba göz gezdirerek.

“Kardeşim İslamiyet gerçeğini Han el Halil Çarşısı’nda-ki esnaftan öğreniyor” dedi Ahmet alaycı bir üslupla.

“Sus... ateist!” diye bağırdı Abdülmünim.

Kemal, Rıdvan'a bakıp, "Sen kitap istemiyor musun?" diye sordu.

Yerine Abdülmünim cevap verdi: "O Vaft'ın gazetelerini okumakla meşgul."

Rıdvan, Kemal'i işaret edip, "Dayımızla paylaştığım bir özellik bu" dedi.

Dayısı hiçbir şeye inanmıyordu ama yine de bir Vaftcı idi. Benzer biçimde, hakikatin varlığından bile şüpheleniyor ama pragmatik bir yaklaşımla herkesle işbirliği yapıyordu. Bakışlarını Abdülmünim'den alıp Ahmet'e çevirdi: "Sizler de Vaft'ı desteklediğinize göre, bunda şaşılacak bir şey yok. Tüm Mısırlı vatanseverler Vaftçı, öyle değil mi?

Abdülmünim, "Vaft şüphesiz en iyi parti ama yeterli değil" dedi o özgüvenli sesiyle.

"Kardeşime katılıyorum" dedi Ahmet gülerek. "Daha doğrusu, onunla bir tek bu konuda anlaşıyoruz. Vaft'm beklentilerimizi ne derece karşıladığı konusunda bile farklı düşünüyor olabiliriz. Önemli olan milliyetçiliği sorgulayabilmek. Evet, bağımsızlık konusunda söylenecek bir şey yok ama bağımsızlığı takiben milliyetçiliğin daha kapsamlı ve yüce amaçlara hizmet edecek bir kavram olarak geliştirilmesi gerekiyor. İleride, milliyetçi hareketin vermiş olduğu şehitlere, bugün aşiretler,, kabileler arasında cereyan eden ahmakça mücadelelerin kurbanlarına baktığımız gibi bakmamız pekâlâ mümkün."

Ahmakça mücadele mi? Seni aptal, diye düşündü Kemal. Fehmi aptalca bir mücadelede ölmedi. Hoş, bundan nasıl emin olabilirsin ki? Böyle düşündüğü halde, "Kendinden büyük bir amaç uğruna can veren insan şehit olarak ölür. Söz konusu amacın değeri tartışılabilir ama bir insanın o amaçla ilişkisinin değeri tartışılamaz" dedi sert bir sesle.

Çalışma odasından çıkarlarken, Rıdvan, 'Toplum içinde yaşayan biri için politika en anlamlı kariyer" dedi Abdül-münim'e.

Tekrar kahve saatine katıldıklarında İbrahim Şevket, "Çocuklarımızı büyütürken onlara nasihat ediyor, yol gösteriyoruz; ama onlar kendi yollarım bizlerden tümüyle bağımsız bir dünya olan kütüphanede

buluyorlar diyordu Yasin’e. “Bu yabancılar bizimle rekabet halinde ama yapılacak bir şey yok.”

Tramvay tıklım tıklımdı. Ayakta duracak yer yoktu. Kemal kalabalığın arasına sıkışmış, uzun boyuyla herkese tepeden bakarken, bu milli bayramda tramvay yolcularının da 13 Kasım törenlerine gittiğini düşünerek, herkesin yüzünü içten bir merakla inceliyordu.

Hiçbir şeye inancı kalmadığından emindi ama milli bayramları ateşli bir milliyetçi gibi kutlardı. Ortak paydaları Vaft’a sadakat olan ve aynı hedefe demir atmış bulunan birbirine yabancı bu insanlar aralarında siyasi durumu tartışıyorlardı. İçlerinden biri, “Bu yıl geçmiş mücadelemizi yad ederek kutlama yapmamız bile başlı başına bir mücadele... ya da öyle olmalı” dedi.

“Dışişleri Bakam Hoare’a ve o tehditkâr bildirisine cevap mahiyetinde olmalı” dedi bir diğeri.

İngiliz Hoare’un adını duyan üçüncü biri bağırdı: “Orospu çocuğu! ‘1923 ve 1930 anayasalarının yürürlüğe konmamasını tavsiye ettik’ diyor. Ona ne bizim anayasamızdan?!” “O cümlenin başını unutmayın: ‘Ne var ki, bize sorulduğunda...’ vesaire” dedi bir başkası.

“Doğru. Kim sormuş?"

“Hükümet denilen pezevenk takımına sor.”

“Tevfîk Nasim! Unuttunuz mu? Vaft neden onunla anlaşma yoluna gitti?”

“Her şeyin bir sonu var. Bugünkü konuşmayı bekleyin!” Kemal hem dinlemiş, hem de tartışmaya katılmıştı. Tuhaf ama herkes kadar heyecanlıydı. Bu, katıldığı sekizinci

Ayaklanma Günü kutlamasıydı. Herkes gibi o da geçmişte yaşanan siyasi olayları acıyla anıyordu.

“Ben Muhammed Mahmut dönemini yaşadım... Modernizasyon bahanesiyle üç yıl anayasayı askıya alıp, bataklık alanların kurtarılması vaadiyle özgürlükleri gasp eden Muhammed Mahmut dönemini yaşadım!

İsmail Sadiki'nin ülkeye dayattığı o terör ve utanç yıllannı da yaşadım. Halk, bu insanlara güvendi, destekledi; ama karşısında İngiliz polisinin copu ve kurşunuyla korunan iğrenç cellâtlar buldu! Mısır halkına verdikleri mesaj, hangi dilde olursa olsun, şuydu: 'Sizler rüştünü ispat etmemiş çocuklar, bizler ise sizin hamileriniziz!' İnsanlar bir meydan savaşından diğerine koşup her birinden nefes nefese çıktıktan sonra, nihayet alay edercesine sabırlı ve pasif bir duruş benimsediler. Böylece, meydan Vaftçılarla zalimlere kalacak şekilde boşaldı. İnsanlar kenardan seyretmekle yetindiler. Cesaret verici sözler fısıldayarak, fakat asla yardım etmeden bir kenarda durup seyretmekle yetindiler."

Kemal'in Mısırlıların yaşamını göz ardı etmesi duygusal olarak mümkün değildi. Zihni kuşku bulutlarıyla kaplı olduğu zamanlarda bile, Mısırlıyı etkileyen her şey onu da etkilerdi

Tramvaydan Said Zaglul Caddesi'nde inip, kutlamalar için Said Zaglul'un evine, yani Millet Evi'ne yakın bir yerde kurulan pavyona gitmekte olan kafileye katıldı. Yol boyunca her on metrede bir herkese ters ters bakan asık yüzlü askerler vardı. İngiliz polisinin emrindeydiler. Pavyona varmadan hemen önce, Abdülmünim, Ahmet, Rıdvan ve tanımadığı bir diğer genci sohbet ederken gördü. Yanına gelip bir süre onunla kaldılar. Rıdvan ile Abdülmünim bir aydır Hukuk Fa-kültesi'ne gidiyorlardı. Ahmet ise lise son sınıftaydı.

Bu gençler sokakta yetişkin birer "erkek" gibi dursalar da, evde Kemal'in küçük yeğenleriydiler. Rıdvan'ın Hilmi İzzet olarak tanıştırdığı arkadaşı, en az kendisi kadar yakışıklıydı. "Aynı türün kuşları birlikte uçarlar" özdeyişinin ispatıydılar sanki.

Ahmet ise, Kemal için tam bir neşe kaynağıydı. Ondan her an yepyeni bir görüş ya da davranış beklenebilirdi. Kendisinden biraz daha kısa ve şişman olsa da, aralanndaki fiziksel benzerlik bile onu sevmesi için yeterli bir neden olabilirdi. Yeğeniydi elbette, fanatizmin anlamı yoktu.

Devasa pavyon insan kaynıyordu. Kemal'i sevindiren şaşırtıcı bir kalabalık vardı. Birazdan halkın sözcüleri olarak bu kalabalığa hitap edecek olanlann konuşma yapacağı kürsüye bakıp yerine oturdu. Böylesi bir kalabalığın içinde olmak, dışlanarak yabancılaşmış olan ruhunun derinliklerine

haps'olmuş insanı azat ediyor; ortaya capcanlı, coşkulu, yeni bir kişilik çıkıyordu. Zihni geçici bir süre için şişelenmişçesi-ne kapalıyken, genel olarak baskı altında tutulan psişik güçler duygu ve heyecan dolu bir varoluş özlemiyle patladı. Bunlar onun daha çok çalışması ve umudunu yitirmemesi için teşvik edici, özendirici, cesaretlendirici unsurlardı. Böyle zamanlarda yaşam canlanıyor, doğal dürtüler ifade buluyor ve yalnızlığı eriyip gidiyordu. Aynı yaşamı, aynı umutlan ve acılan paylaşıyormuşçasma, kendini çevresindeki insanlarla bir hissetti. Böyle bir yaşamı sürekli olarak ve kalıcı bir biçimde benimseyemezdi elbet; ama halkın gündelik yaşamından kopmamak için bunu ara sıra yapması gerekiyordu. Madde, ruh, fizik ya da metafizik meselelerini düşünmeyi bir süre erteleyip, bu insanlann neyi sevip neden nefret ettiklerine odaklanacaktı... anayasa, ekonomik kriz, siyasi durum ve milliyetçi dava. Bir önceki geceyi varoluş saçmalığı hakkında düşünüp taşınarak geçirdikten sonra, "Vaft'm amentüsü milletin amen-tüsüdür" gibi sloganlar atmakta bir sakınca yoktu. Akıl insanın iç huzurunu bozabilir. Akıllı ve aydın insan hakikati sever, saygınlık arzular, tahammülü hedefler, kuşkuyla çarpışır ve sürekli olarak içgüdüleriyle tutkularının mücadelesinden muzdariptir. Çektiği sıkıntıdan kaçabilmek için, hiç olmazsa bir saatliğine toplumla kucaklaşmaya ihtiyaç duyar çünkü ancak böylelikle yeniden canlanır, coşar ve gençleşir.

Kütüphanede Darwin, Bergson ve Russel gibi birkaç seçkin dostu vardı; ama burada, bu pavyonda binlercesi! Akıllarını kaçırmış gibi görünseler de, bir bütün olarak sağduyuyu temsil ediyor olmalan takdire şayandı. Son tahlilde, bu gibi insanlar tarihi olaylan şekillendirmekte aydınlar kadar sorumluydular. Kendi politik yaşamında o da seviyor, nefret ediyor, seviniyor veya canı sıkılıp kızıyordu. Oysa bir septik olarak sürdürdüğü entelektüel hayatında hiçbir şey önemli değildi. Bu çelişkiyi ne zaman yaşasa müthiş bir kaygıya kapılırdı. Zaten yaşamının hiçbir yönü çelişkiden, dolayısıyla kaygıdan ari değildi.

Bu nedenle, hem kusursuz, hem de mutlu bir bütünün ahenkli birliğine büyük özlem vardı içinde. Bu birliği, bu bütünlüğü nerede bulacakü? Düşünmek için bir akla sahip olduğuna göre, düşün yaşamı kaçınılmazdı. Ne ki, bu durum, tersi bir yaşam biçiminin de var olduğunu dikkate almasını engellemiyor; bastırdığı, yok saydığı tüm yaşamsal dürtüler onu bu yöne, kabaran sularla çevrili bu güvenli kayaya doğru itiyordu.

Bu topluluk ve bu toplantı, Kemal için belki de tüm bu nedenlerle muhteşemdi. Kalabalıklaştıkça daha da muhteşem oluyordu. Herkes gibi, o da sabırsızlıkla ve coşkuyla lideri beklemekteydi.

Abdülmünim ile Ahmet yan yana oturuyorlardı ama Rıdvan ile arkadaşı Hilmi İzzet koltukların arasındaki orta koridorda ya ileri geri yürüyor ya da kapı girişindeki görevlilerle konuşuyorlardı. İkisi de etkileyici gençlerdi. Pavyonda büyük bir uğultu vardı. Derken, arka sıralardaki gençlerden tezahüratın eşlik ettiği bir gürültü, dışarıdan bir çığlık sesi yükseldi. Herkes giriş kapısına bakıp ayağa kalkü. Mustafa el Nahhas kulakları sağır eden tezahürat eşliğinde kürsüye çıkmış, içten bir gülümseme ve güçlü ellerle kalabalığı selamlamaya başlamıştı.

Kemal, Vaft liderini şimdilik kuşkuculuğunu kaybetmiş gözlerle izlerken, hiçbir şeye inanmadığı halde, nasıl olup da hâlâ bu adama inandığını düşündü. Adam bağımsızlık ve demokrasi sembolü olduğu için mi? Başkanla halk arasındaki sıcak ilişki görmeye değerdi. Adamın Mısır milliyetçiliğinin oluşumunda önemli bir rol oynadığı muhakkaktı.

Toplantının ateşli ve coşkulu havasında görevliler -başta Enfal Suresi’nin sekizinci ayeti- Kuran okumalarının başlaması için kalabalığı yaüştırmaya çalışmakta, topluluğu sükunete davet etmekteydi. Bu herkesin beklediği andı. Alkış sesleri yükseldi. Daha ağırbaşlı ve dindar olanlar, Allahın kitabına saygısızlık edildiğini ileri sürerek tezahüratı kınamaktaydı. Kemal, kendisinin de bu ağırbaşlı kesimden sayıldığı günleri hatırlayıp gülümseyerek, birbirini naks eden çelişkilerle dolu olduğu için içi bomboş gibi görünen kendi özel dünyasını düşündü.

Başkan konuşma yapmak üzere ayağa kalkü. Çın çın çınlayan bir sesle yapüğı iki saatlik net ve etkileyici konuşma, devrime ve kuvvet kullanımına açık çağnyla sonlandı. Heyecan doruğa çıkmıştı. İnsanlar sandalyelerin üstüne çıkmış coşkuyla, hararetle destekliyorlardı. Kemal de onlar kadar coşkuluydu. Kendisinden ağırbaşlılığım koruması beklenen bir öğretmen olduğunu unuttu. O hep duyduğu ve fakat katılma şerefine nail olamadığı görkemli devrim günlerine döndüğünü hayal etti. Yapılan konuşmalar o zaman da bu kadar güçlü, etkileyici miydi acaba? Kalabalıklar tarafından benzer bir coşkuyla karşılanmış mıydı? Ölüm bu nedenlerle mi anlamım kaybetmiş, önemsizleşmişti? Kuşkusuz, Fehmi de bir zamanlar böylesi bir

toplantıya katıldıktan sonra kendini ölümün ve ölümsüzlüğün ya da yok oluşun kucağına atmışü. Acaba bir septik de şehit olabilir miydi, bu mümkün müydü?

Aşk gibi, belki vatanseverlik de teslim olduğumuz bir güçtür, diye düşündü. İnansak da, inanmasak da!

Kalabalıktan yükselen sesler ateşli, tutkulu ve tehdit-kârdı. Neydi bir sonraki adım? Derken, ne olduğunu anlamadan kalabalık dış kapıya yöneldi. Kemal etrafa bakınıp yeğenlerini aradı ama hiçbirinden iz yoktu. Pavyonun yan kapısından çıkıp kalabalıklardan önce varmak amacıyla Kasr el Ayin Caddesi'ne doğru hızla yürümeye başladı. Millet Evi'nin önünden geçerken, hep yaptığı gibi, ülke tarihinde önemli olaylara tanıklık etmiş olan balkona ve avluya baktı. Kemal için binanın büyülü bir cazibesi vardı. Said Zaglul işte burada durmuştu. Fehmi ile yoldaşları burada durmuşlardı. Kurşunlar şehitlerin göğsüne işte bu caddede saplanmıştı. Halk, yeniden doğuşu önleyen dalga dalga baskıyla mücadele edebilmek için sürekli devrim ihtiyacı içindeydi. Zulüm, ülkenin en köklü, en yerleşik hastalığı; dönemsel devrimler, bu korkulu hastalığın aşısıydı.

Bu milli bayrama katılım Kemal'i canlandırmayı başarmıştı. Artık hiçbir şey Mısır'ın, Hoare'ın deklarasyonuna kararlı ve etkili bir biçimde karşılık vermesinden daha önemli değildi. Ayaklan kaldınmı döverken ince uzun bedeni ve koca kafası dimdikti. Amerikan Üniversitesi'nin önünden geçerken, aklında yüce emeller ve önemli görevlerden başka bir şey yoktu. Bir öğretmen bile öğrencileriyle birlikte devrime katılmalıydı. Neredeyse umutsuzlukla gülümsedi. Kaderinde -bu dil onu sayısız sırla tanıştırmış olsa da- İngilizcenin temellerini öğretmekten başka hiçbir şey olmayan.

koca kafalı bir öğretmendi! Hayal gücü doğanın sırlarım kucaklayarak bir anafor gibi dönerken, bedeni bu arı kovanı gibi dünyada küçücük bir yer işgal etmekteydi. Sabahları, bu kelime ne anlama geliyor, şu kelime nasıl yazılır diye soracak; akşamlan, bir bilmeceyi diğerinin izlediği varoluş bulmacası hakkında kafa yoracaktı. Sabahlan, tüm kalbiyle İngilizceye isyan edecek; akşamlan, genel bir beşeri kardeşlik duygusuyla hizaya gelip insanlığın mukadderatı bilmecesini çözebilmek üzere herkesle işbirliği yapma eğiliminde olacaktı.

Düşüncelerini dağıtmak için silkindi. El İsmailiye Meyda-nı’na yaklaşırken sesler duyup göstericilerin Kasr el Ayin Sokağı’na vardıklanna hükmedince, ona hayat veren mücadeleci ruh duraksadı. Günün gösterisine belki de her şeye rağmen katılmalıydı. Ülke aldığı darbelere çok uzun süredir sabırla direnç göstermekteydi. Bugün Tevfik Nasim, dün İsmail Sadiki, ondan önce de Muhammed Mahmut... Bu uğursuz despotlar zinciri tarih öncesine uzanıyordu sanki. Bu piçlerin her biri kendini bir şey sanıp, biz çocuklann seçilmiş vasileri olduklarına inanmışlar... Dur hele! Öfke kabardıkça kabanyor... Bu da ne?

Duyduğu ses içini titretmişti. Huzursuzluk içinde dönüp arkasına baktı ve dinledi. Silah sesleri tekrar duyuldu. Uzaktan göstericilerin ortalıkta koşuştuklannı gördü. Tam bir keşmekeşti. İnsanlann bir kısmı meydana doğru koşarken, bir kısmı ara sokaklara dalıyordu. Atlı İngiliz polisi dörtnala göstericilerin üzerine yürüyor, *çığlık* sesleri yükseldikçe yükseliyordu. Yoğunlaşan silah sesleri öfkeli haykınşlara kanş-tı. Kalbi üzüntü ve öfkeyle deliler gibi atarken, Abdülmünim, Ahmet’le Rıdvan’ı düşündü. Sağa, sonra da sola dönüp köşedeki kahvehaneye koştu. Kahvehanenin kapısı neredeyse kapalıydı. İçeri girerken El Hüseyin’deki pastane geldi aklına. Silah sesini ilk kez orada duymuştu.

Dışanda kıyamet kopuyordu. Önceleri birbiri ardına gelen ama sonra azalan silah sesleri korkutucuydu. Camlar kınlıyor, atlar kişniyordu. Öfkeli insan seslerinin artmış olması isyancılann hızla oradan oraya koştuklarına işaretti. Kahvehaneye yaşlı bir adam girdi. Kimsenin sormasına fırsat vermeden, “Öğrencilerin üstüne polis kurşunlan yağdı. Allah bilir kaçı vuruldu” diye ünleyerek oturdu. Nefes ne-feseydi. “Yaptıktan tek kelimeyle ve tam anlamıyla ihanetti” diye devam etti sesi titreyerek. “Amaçlan gösteriyi dağıtmak olsaydı uzaktan havaya ateş açarlardı ama öyle yaprrfadılar. Göstericilere bilerek refakat edip kavşaklara konuşlandılar ki, zamanı gelince birden ateş açabilsinler. Merhametsizce, öldürmek üzere çektiler silahlannı. Gencecik çocuklar yerlerde kanlar içinde debelendi. İngilizler hayvan gibiydi ama Mısırlı askerler de onlardan geri kalmadı. Planlı bir katliamdı bu. Allahım...”

“İçimden bir ses bugünün iyi bir gün olmayacağını söylüyordu” dedi arkalardan biri.

“Kötü zamanlar. Hoare deklarasyonundan sonra halk bazı önemli gelişmeler bekliyordu zaten. Sizi temin ederim ki, gerisi gelecektir” diye cevap verdi bir diğeri.

“Hep öğrenciler kurban gidiyor... milletin en değerli evladan. Heyhat!”

“Silah sesleri kesildi galiba. Öyle değil mi? Dinleyin.” “Gösterinin esas kısmı Millet Evi’nin önünde olacaktı. Olaylar daha saatlerce sürer.”

Ne ki, meydan sakinleşmişti. Gergin dakikalar geçti. Hava kararmaya başlayınca kahvehanenin ışıklan yandı. Etrafta ölüm sessizliği vardı. Kapı açılınca meydan göründü. İngiliz komutanlann eşliğinde dolaşan çelik miğferli bir dizi atlı polis dışında bomboştu.

Kemal meydan trafiğinde bir canlanma olduğunu görünce yeğenlerinin başma neler gelmiş olabileceğini düşünüp kahvehaneden hızla çıktı. Şeker Sokağı ve Şevk Sarayı So-kağı’na uğrayıp Abdülmünim, Ahmet ve Rıdvan’ın güvende olduklannı görünceye kadar eve dönmedi.

O gece, içindeki acı, keder ve öfkeyle kütüphanede öylece oturdu; ne okuyabildi, ne de yazdı. Aklı hâlâ Millet Evi’nde, Hoare’da, devrimci konuşmada, tezahüratta ve gösteri kurbanlanmn çığlıklanndaydı. Yıllarca önce küçücük bir çocukken sığındığı pastanenin adının ne olduğunu düşündü ama çıkaramadı.

5

Ahmet Abdülcevat, Muhammed Afıt’in el Cemaliye'deki evinin o bildik görünümünü çok severdi. Masif ahşap kapısı kervansaray kapılarına benziyor; evi çevreleyen yüksek duvarlar, ulu ağaçların tepeleri hariç, her şeyi saklıyordu. Avlu, mimari açısından bir geometri harikasıydı, muhteşemdi. Dutla fîravuninciri ağaçlarının gölgelediği bahçesinde kına ve limon ağaçlannın yanı sıra rengârenk yasemin türleri vardı. Ortadaki havuz, bir o kadar hayranlık uyandırıyordu. Bahçenin, geniş kenan boyunca uzanan bir de ahşap verandası vardı.

Muhammed Afit misafirini karşılamak üzere cübbesine sarınmış verandanın basamaklarında beklemekteydi. Ali Abdülrahim ile İbrahim el Far gelmiş

yan yana oturmuşlardı. Ahmet, can dostlarıyla selamlaşıp Muhammed Afit'i izleyerek verandanın ortasındaki sedire oturdu. Muhammed Afit dışında hepsi çaptan düşmüştü ama Muhammed Afit'in de vücudu şiş, yüzü damarlarda bir soruna işaret edercesine kırmızıydı. Ali Abdülrahim'in saçları tümüyle dökülmüş, diğerlerininki yer yer beyaz-lamıştı. Hepsinin yüzü kırış kırıştı ama Ali Abdülrahim ile İbrahim el Far diğer ikisinden daha çok yaşlanmıştı sanki.

Ahmet Abdülcevat kilo vermiş, saçları ağarmış ama o kusursuz yakışıklılığından bir şey kaybetmemişti. Bu birliktelikten büyük zevk alıyor, el Cemaliye Caddesi'ne bakan yüksek duvara kadar uzanan bahçenin manzarasına bayılıyordu. Koca burnunun kına ve yasemin kokusunu içine çekmesini istercesine başını hafifçe arkaya dayadı. Ara ara gözlerini kapatıp dut ve firavuninciri ağaçlarının dallafında oynaşan küçük kuşların cıvıltısına kulak verdi. Ne ki, kalbindeki en yüce duygu, bu insanlara karşı hissettiği kardeşlik, dostluk duygusuydu. Yaşlılığın maskelediği o aziz yüzlere koca mavi gözleriyle bakınca, onlar için olduğu kadar kendisi için de üzülüyor, içi hüzünle doluyordu. Aralarında en nostaljik olanı oydu. Gençliğin tutkuları, cesur kaçamaklan ve güzelliğine dair hatırlayabildiği her şey onu esir alıp hâlâ büyülüyordu.

İbrahim kalkıp tavlayı alırken, “Benimle oynayan var mı” diye sordu.

“Dur biraz” dedi Ahmet, ender olarak tavla oynadığı halde. “Daha şimdiden tavlaya kaptırmayalım kendimizi.”

El Far tavlayı yerine bıraktı. Derken Nuba uşak tepsiyle üç çay ile bir viski soda getirdi. Diğerleri çay içedur-sun, viski bardağını Muhammed Afit aldı. Her akşam yinelenen bu paylaşım hepsini güldürürdü. Muhammed Afit bardağını sallayıp diğerlerinin elindeki çay bardaklarını işaretle, “Sizleri adam eden yıllardan Allah razı olsun” dedi.

Ahmet Abdülcevat iç çekip, “Zaman hepimizi, özellikle de seni adam etti çünkü sen hep olağanüstü kaba bir adamdın!” diye cevap verdi.

Bir yıl içinde ve aşağı yukan aynı zamanda, doktorlar tarafından her birine alkolü bırakması gerektiği söylenmiş; sadece Muhammed Afit'in doktoru günde bir bardak içkiye izin vermişti. Ahmet Abdülcevat arkadaşının

doktorunun daha müsamahakâr olduğunu kanaat getirerek ona gitmiş ama o doktor da, “Senin sağlık durumun arkadaşı-mnki gibi değil” deyip içkiyi kesin bir dille yasaklamıştı. Muhammed Afit’in doktoruna gittiği duyulunca da hepsine alay konusu olmuştu.

“Bu tek bardak için doktora büyük rüşvet vermiş olmalısın” dedi arkadaşına gülerek.

El Far, Muhammed Afit’in elindeki içkiye bakıp inledi: “Ya Rabbim, nasıl kafa yaptığını neredeyse unuttum.”

Ali Abdülrahim takıldı: “Bu sözlerle tövbeni bozdun vicdansız!”

“Hamdolsun” diye mırıldandı El Far bağışlanma dilerce-sine.

“Bir bardak içkiyi kıskanacak hale geldik. Ne oldu o eski sarhoşluklara?”

“İt oğlu itler... Tövbe edecekseniz kötü bir şeye tövbe edin, Allahın lütfü için değil” dedi Ahmet Abdülcevat gülerek.

‘Tüm vaizler gibi senin de dilin bir yerde, kalbin başka yerde.”

Ali Abdülrahim konuyu değiştirmek için sesini iyice yükseltip, “Arkadaşlar, Mustafa el Nahhas hakkında ne düşünüyorsunuz? Yaşlı kralın hasta yatağında döktüğü gözyaşlarından hiç etkilenmemişti bu adam. Hedefini bir an olsun unutmadı: 1923 anayasası” dedi.

Muhammed Afit parmaklarını tıklatıp, “Bravo! Bravo!” diye sevinçle ünleyip sürdürdü: “Said Zaglul’dan da kararlı. Müstebit kralın hastalığını da, gözyaşlarını da gördü ama arkasına milleti alarak az rastlanır cesaretle karşı çıkıp, ‘Önce 1923 anayasası’ dedi tekrar. Böylece anayasa yeniden yürürlüğe girdi. Bunu kim tahmin edebilirdi ki?”

İbrahim el Far bu sözleri başıyla doğrulayarak, “Şu sahneyi düşünün hele: Yaşlı ve hasta Kral Fuat elini Mustafa el Nahhas’m omzuna koyup bir koalisyon hükümeti kurulmasını talep eder. El Nahhas’m kılı kıpırdamaz. Güvenilir bir lider olarak görevini unutmadığı gibi, kraliyetin gözyaş-lanyla boğulan anayasadan bir an olsun vazgeçmez. Kralın tavrından

etkilenmeyerek, kararlı ve cesur bir biçimde, ‘Önce 1923 anayasası Kral Hazretleri!’ der” dedi.

“Ya da kazığa oturtulursunuz Kral Hazretleri!” diye ekledi Ali Abdülrahim arkadaşının sesini taklit ederek.

Ahmet Abdülcevat güldü. “Bizleri içmemize izin verilmeyen viskiyle tahrik eden kaderimizin üstüne yemin ederim ki, bu muhteşem bir duruş.”

Muhammed bardağı başına dikip, “1935’teyiz. Said’in ölümünden bu yana sekiz yıl, devrimden bu yana on beş yıl geçti. Ama İngilizler hâlâ her yerde... kışlalarda, polisin, ordunun ve muhtelif bakanlıkların içinde. Her orospu çocuğunu beyefendi yapan kapitülasyonlar hâlâ yürürlükte. Bu gidişat bir son bulmalı” dedi.

“Birbirlerine benzeyen İsmail Sadiki, Muhammed Mahmut ve el İbraşi gibi cellatlan unutma!”

“İngilizler giderse bu adamlardan hiçbirinin esamisi okunmayacak, ha’bire hükümet değişmeyecektir...”

“Ve kral perde arkasından iş çevirmeye kalkacak olursa yanında kimseyi bulamayacaktır... “

“Kral iki seçenekle baş başa kalacaktır” diye ekledi Muhammed Afit, “Ya anayasaya saygı gösterecek ya da çekip gidecektir.”

“Ya İngiliz himayesi talep ederse... Kabul edilir mi acaba?” diye sordu İbrahim el Far endişeli bir sesle.

“Mısır’dan çıkmayı kabul eden İngilizler, neden kralı himaye etmeyi sürdürsünler ki?”

“İngilizler Mısır’dan çıkmayı kabul ederler mi dersin?” diye sordu el Far.

“Hoare’ın deklarasyonuyla bizi hazırlıksız yakaladılar” dedi Muhammed Afit, tüm siyasi ferasetiyle ve kendinden emin bir sesle sürdürdü: “Sonra nümayişler, şehitler... Allah rahmet eylesin! Sonra da bir koalisyon hükümetinin kurulması için çağrı ve 1923 anayasasının yürürlüğe girmesi.

Sizi temin ederim ki, İngilizler artık müzakere istiyor... Bu müessif durumun içinden nasıl çıkılacağını, İngilizlerin hangi şartlarda Mısır’ı terk edeceklerini veya Mısır’da yaşayan yabancıların nüfuzuna nasıl bir son verileceğini kimsenin bilmediği doğru. Ama Mustafa el Nahhas’a güvenimiz tam.”

“Masa başında edilecek birkaç lafa elli üç yıllık işgal kaldırılabilir mi?”

“O birkaç kelimeden önce kan döküldü... masum kan...” “Yine de...”

“Uluslararası durumun ne denli ciddi olduğu düşünülürse, zor durumda kalırlar” diye cevap verdi Muhammed Afit göz kırparak.

“Çıkarlarına hizmet edecek birini bulurlar yine. İsmail Sadiki hâlâ hayatta...”

“Bilgi sahibi insanlarla konuştum. Kanımca hepsi iyimserdi. Dünyanın ezici bir savaşın eşiğinde ve Mısır’ın hedefte olduğundan bahisle, onurlu bir uzlaşmanın her iki tarafın da çıkarma olacağına işaret ediyorlar” diye cevap verdi Muhammed Afit, sonra da göbeğini sıvazlayıp kibirli bir edayla ekledi: “İşte size önemli bir haber! Önümüzdeki seçimlerde el Cemaliye bölgesinden aday gösterileceğime söz verdiler. El Nakraşi bizzat söz verdi.”

Hepsinin yüzü sevinçle parladı. Konuşma sırası gelince, “Vaft’m tek sorunu, bazen hayvanlan da aday gösterebiliyor olması” dedi Ali Abdülrahim sahte bir ciddiyetle.

Ahmet Abdülcevat, “Başka ne yapabilir ki? Halkın tümü temsil edilsin istiyor. İnsanlann bazılan iyi birer vatandaş, bazılan da pislik. Pisliği temsilen hayvandan iyisi olur mu?” dedi Vaft’ı savunurcasma.

Muhammed Afit, Ahmet Abdülcevat’m koluna bir yumruk atıp terslendi: “Sen yaşlı ve kurnaz bir tilkisin! Celile ile benzeşiyorsunuz. Bir çift yaşlı tilkisiniz.”

“Celile’nin de aday gösterilmiş olmasını isterdim. İcabında kralı bile götürürdü.”

“Evvelsi gün onunla evinin bulunduğu çıkmaz sokağın yakınlannda karşılaştım. Hâlâ hacca giden törensel deve kervanlannm tahtırevanlan kadar heybetli. Yıllar biraz yıpratmış tabii ama minare çökse bile mihrap hâlâ sağlam” dedi Ali Abdülrahim gülümseyerek.

“Meşhur bir madam oldu. Evi gece gündüz işleyen bir batakhane. Kavalcı ölse de, parmaklar çalmaya devam ediyor” diye ekledi el Far.

Ali Abdülrahim uzun uzun güldü. “Bir gün, Celile’nin evinin önünden geçerken adamın biri kimsenin kendisini görmediğini sanıp içeri daldı. Kimdi dersiniz?” deyip Ahmet Abdülcevat’a göz kırparak ekledi: “El Silahtar Okulu’nun vazifeşinas öğretmeni Kemal Efendi!”

Muhammed Afit ile el Far gülmekten kmlırken Ahmet Abdülcevat’ın gözleri fal taşı gibi açıldı. Afallamıştı. “Benim oğlum Kemal mi?” diye sordu.

“Evet, öyle. Altın çerçeveli gözlüğü ve posbıyığıyla gayet kibardı. Paltosuna sannmış bir halde öylesine vakarla yürüyordu ki, bizim soytannm oğlu olduğuna kimse inanmazdı. Celile’nin yerine ağırbaşlı bir tavırla Mekke’deki kutsal camiye girercesine girdi. ‘Kendini yorma piç’ dedim içimden.” Hepsi kahkahalara boğuldu. Ahmet Abdülcevat hâlâ şaşkındı ama dostlanna katılmak suretiyle kendine gelmeye çalışıyordu.

Muhammed Afit gözlerini Ahmet’e dikip, “Bunda şaşılacak ne var? Senin oğlun” dedi imalı bir sesle.

Ahmet Abdülcevat başını sallayıp, “Onu hep kibar, zarif ve soğukkanlı biri olarak gördüm. Okuyarak, yazarak kütüphanede o kadar çok vakit geçiriyor ki, dünyadan elini ayağını çekecek diye endişeleniyordum. Değmeyecek şeylere gereğinden çok vakit harcıyordu” dedi düşünceli bir sesle.

“Kim bilir? Belki de Milli Kütüphane’nin bir bölümü Celile’nin evindedir” diye takıldı İbrahim el Far.

“Belki de kütüphaneye kapanıp *Şeyhin Dönüşü* gibi müstehcen klasikleri okuyordu” dedi Ali Abdülrahim. “Kariyerine insanoğlunun maymundan türediğini yazarak adım atan birinden başka ne beklersin?”

Tekrar gülüştüler. Ahmet Abdülcevat da kıkırdadı. Böyle zamanlarda ciddiyetini koruyacak olursa alaya kolay hedef olacağı tecrübeyle sabitti. Sonunda, “Lanet olasr herif, demek bu yüzden evlilikten kaçryor... Öylesine kaçıyor ki, şüphelenmeye başlamıştım” dedi.

“Küçük oğlun kaç yaşında?”

“Yirmi dokuz.”

“Aman Allahım! Hemen evlendirmelisin. Neden bu kadar gönülsüz?”

Muhammed Afit geğirdi. Göbeğini sıvazlayarak, “Moda” dedi. “Kızlar sokaklarda. Erkekler de artık onlara güvenmiyor. Şeyh Hasanayn’ın şarkısını duymadınız mı? ‘Ne ürkütücü şeyler görüyoruz: Beyler ve hanımlar aynı berber dükkânında’ diyor.”

“Gençlerin bir belirsizlik ortamı ve ekonomik krizle yüz yüze olduklarım unutma. Üniversite mezunlan ayda on paund maaşla devlet memuru oluyor... o da şanslan yaver giderse.”

“Celile’nin bir zamanlar metresim olduğunu öğrenmesinden korkarım” dedi Ahmet Abdülcevat endişeli bir sesle ve ekledi: “Ya da Celile’nin, Kemal’in benim oğlum olduğunu öğrenmesinden.”

“Müşterilerinden referans istemiyordur herhalde” dedi Ali Abdülrahim gülerek.

Muhammed Afit göz kırpıp, “Kemal’in kim olduğunu bilseydi, babasının yaşamını A’dan Z’ye anlatırdı oğluna aşif-te” dedi.

“Allah saklasın” diye homurdandı Ahmet Abdülcevat.

“Atalarının bir maymun olduğunun farkına varan birinin, babasının da sefih bir zampara olduğunu keşfetmesi zor olmasa gerek” dedi İbrahim el Far.

Muhammed Afit öylesine güldü ki, öksürmeye başladı. Kısa bir sessizlikten sonra, “Kemal’in dış görünüşü gerçekten aldatıcı... vakur, sakin, ciddi, resmi. Tam anlamıyla bir öğretmen” dedi.

“Efendim, Allah Kemal’i korusun ve ona uzun ömür versin. Babasına benziyorsa yanlış yapmaz” dedi Ali Abdülrahim genç adamdan hoşnut bir sesle.

“Önemli olan babası gibi bir Don Juan olup olmadığı. Yani, kadınlan baştan çıkarabiliyor mu, onlara iyi muamele edebiliyor mu bakalım?” dedi Muhammed Afit.

“Sanmam” dedi Ali Abdülrahim. “Bence o ciddi ve ağırbaşlı halini, şanslı kızı içeri atıp kapıyı kapayıncaya kadar muhafaza ediyordur. Eminim elbisesini de aynı ciddiyet ve vakarla çıkanp kızın üstüne, öğrencilerine ders verircesine yine aynı ciddiyetle atlıyordur.”

“Don Juan’ın belinden fırlayıp çıkan bir ahmak!”

Ahmet Abdülcevat, “Bu neden tuhafıma gidiyor ki” diye sordu kendine neredeyse öfkeyle. Unutmaya çalışacaktı. El Far’m tavlaya yöneldiğini görünce, bir an bile tereddüt etmeden tavla oynama zamanı geldiğini ilan etü. Yine de, aklı duy-duklanndaydı. Kemal’i belirli bir sorumluluk duygusu içinde yetiştirdiğini ve üniversiteyi bitirip öğretmen olması için gerekeni yaptığını hatırlayarak teselli buldu. Genç adam artık ne istiyorsa onu yapardı. Oğlunun ince uzun vücut yapısı ve devasa kafasıyla burnunu düşününce, eğlenmeyi, iyi vakit geçirmeyi öğrenmiş olması belki de sevinilecek bir şeydi. Dünya adil bir yer olsaydı, Kemal çoktan evlenmiş olur, Yasin hiç evlenemezdi. Anlayabilene aşk olsun!

Derken, el Far, “Zübeyde’yi en son ne zaman gördün?” diye sordu.

Ahmet bir an için düşünüp, “Yaklaşık bir yıl önce, ocakta. Dükkâna uğrayıp evine alıcı bulmamı istemişti.” “Celile satın aldı” dedi İbrahim el Far. “O çılgın Zübeyde sonra da bir arabacıya âşık oldu. Adam onu terk ettiğinde iyice yoksul düşmüştü. Şarkıcı Suzan’m evinin çatı katındaki bir odada yaşıyor. Çok acı. Hayalete dönmüş.”

Ahmet Abdülcevat başını sallayıp, “Sultan derme çatma bir çatı katında ha?! Değişmeyen bir Allah” diye mırıldandı üzüntüyle:

“Hüzün verici bir son ama şaşırtıcı değil” dedi Ali Abdülrahim.

Muhammed acı acı güldü. “Allah bu dünyaya güvenenlere merhamet eylesin” dedi.

El Far’ın tavlaya davetine, Muhammed Afit meydan okudu. Dikkatler hızla oyuna çevrildi. Ahmet Abdülcevat, “Bakalım kim Celile kadar şanslı ve kim Zübeyde’ye benzeyecek?” dedi.

6

Kemal ile İsmail Latif, Ahmet Abdo’nun kahvehanesinde, Kemal’in öğrenciyken Fuat el Hamzavi ile oturduğu nişte oturuyorlardı. Aralık ayının soğuğuna rağmen, yeraltmdaki bu mekânda ortam sıcacıktı. Kahvehanenin girişi kapatılınca dünyayla ilişkisi iyice kesilmiş, içerisi daha da sıcak ve rutubetli bir hal almıştı. İsmail’in çok ince ve hassas bir yapısı vardı, Kemal ile arasında eskiye dayanan sağlam bir hukuk olmasaydı bu nemli ortamda hayatta oturmazdı. Ticaret Okulu’ndan mezun olduktan sonra muhasebeci olarak iş bulabildiği için Tanta’ya taşındığı halde, eski arkadaş grubundan Kemal’le ilişkisini devam ettiren bir o vardı. Ne zaman tatil için Kahire’ye gelse Kemal’i el Silahtar Okulu’ndan telefonla arar, bu tarihi mekânda buluşurlardı.

Kemal arkadaşının gittikçe incelen yüzünün keskin hatlarına ve sıkı vücuduna baktı. İsmail’in kibar, ağırbaşlı ve dürüst kişiliği hakkında duydukları onu hem çok memnun etmiş, hem de biraz şaşırtmıştı. Pervasızlığı ve küstahlığıyla ünlü arkadaşı örnek bir koca ve baba olup çıkmıştı anlaşılan.

Kemal önce arkadaşına, sonra da kendi bardağına adaçayı doldururken “Ahmet Abdo’nun kahvehanesinden pek haz etmiyor gibisin” dedi gülümseyerek.

İsmail her zamanki gibi boynunu uzatıp, “Aslında sıradı-şı bir mekân ama yerin üstünde olamaz mıydık?” dedi.

“Ama senin gibi saygın birine gayet uygun bir mekân.”

İsmail gülüp -o delişmen gençlik yıllarından sonra- artık saygıyı ve takdiri hak ettiğini doğrularcasına başını salladı.

Kemal, “Tanta’da işler nasıl?” diye sordu nezaket icabı.

“Harika! Gün boyu durmadan çalışıp akşamlan kanm ve çocuklanmla evde oturuyorum.”

“Çocuklar nasıl?”

“Allaha şükür iyiler. Çalışıp didindiğimiz sürece keyifleri yerinde.”

Aile hayatına yapılan göndermeler Kemal’de hep merak uyandmrdı. “Aile hayatını savunanlann iddia ettiği gibi bir mutluluk buldun mu kann ve çocuklannla?” diye sordu.

“Evet, buldum.”

“Yorucu olmasına rağmen, öyle mi?”

“Her şeye rağmen.”

Kemal daha bir merak ve gıptayla baktı arkadaşına. Karşısındaki, hayatın tam anlamıyla yaşandığı, her anının derin bir acı veya büyük bir zevkle geçtiği o olağanüstü dönemde, 1921 ila 1927 arasında tanıdığı İsmail Latif den çok farklı, yepyeni bir insandı. Hüseyin Şaddat’m temsil ettiği gerçek dostluk, Ayda’mn temsil ettiği gerçek aşk ve şanlı Mısır devriminin yaktığı meşalenin temsil ettiği ateşli, coşkulu yıllardı o yıllar. Aynı dönem, kuşkuyla, arzuyla, kinizmle dolu zorlayıcı tecrübelerin de yaşandığı dönemdi. İsmail Latif, işte bu eski dönemin sembolü, biricik anahta-nydı. Bütün bunlardan artık ne kadar uzaktaydılar...

İsmail Latif, “Dertlenecek bir şey hep var tabii” dedi neredeyse hırçın bir tavırla, “işyerindeki kadro sistemi gibi, terfilerin, maaşlann dondurulmuş olması gibi. Biliyor musun, yaşam babamın kanatlan altında kolaymış. Miras bırakmadı. Emekli maaşını da annem alıyor. Tanta’da çalışmayı bu yüzden kabul ettim... yakanın iki ucunu bir araya getirebilmek için! Benim gibi bir adam başka şartlar altında buna razı olur muydu hiç?”

“Sen hiçbir şeyi beğenmezdin zaten” dedi Kemal gülerek.

İsmail bile isteye terk ettiği o eşsiz yaşamından gurur duyduğunu söylercesine kibirli bir tavırla gülümsedi.

“Geçmiş yaşamına dönmek istemez miydin?” diye sordu Kemal.

“Asla! Yetti. Sana bir şey söyleyeyim mi? Yeni yaşamımdan memnunum, asla pişman olmadım. Annemden para almak için zaman zaman kurnazlık yapmam gerekiyor.

Benzer bir oyunu karım da babasıyla oynamak zorunda kalıyor. Ben hâlâ rahatına düşkün biriyim.”

“Bunu hepimize öğretip, sonra da bizi terk ettin...” dedi Kemal neşeli bir sesle.

İsmail bir kahkaha attı. Yüzü, o eski günlerin muzip ifadesiyle aydınlanmıştı. “Yoksa üzüldün mü?” diye sordu ciddi bir sesle ve sürdürdü: “Sanmam. Ilımlı, ölçülü bir insan olduğun halde, sen bu yaşamı tuhaf bir tutkuyla seviyorsun. Ben gülüp oynadığım bir iki yılın içine senin ömür boyunca sığdıramayacağın kadar çok şey sığdırdım. Evlen ve tüm yaşamın değişsin.”

“Bu konu, üstünde ciddiyetle düşünülmeyi hak ediyor” diye cevap verdi Kemal.

İsmail Latif, 1924 ila 1935 arasında yepyeni biri olup çıkmıştı. Meraklısı bu durumu araştırabilir, inceleyebilirdi. Yine de, eski günlerden geriye kalan tek arkadaşıydı. Hüseyin Şaddat’ı Fransa baştan çıkarmış, ülkesinden koparıp almıştı. Haşan Selim de yurtdışma yerleşmişti. Kemal’in ikisiyle de ilişkisi kesilmişti maalesef. İsmail Latif asla ruh ikizi olmamıştı ama şaşırtıcı bir geçmişin canlı hatırasıydı. Arkadaşlığıyla bu yüzden övünüyordu.

Sadakatiyle de övünüyorum, diye düşündü. Birlikteliğimiz bana manen tat vermiyor ama o geçmişin var olduğunun canlı kanıü... ve ben, o dönemin gerçek olduğunu tespit etmek istiyorum... Bunu en az yaşamak istediğim kadar çok istiyorum. Ayda şimdi ne yapıyordur acaba? Bu koca dünyanın neresindedir? Onu sevmekten muzdarip kalbim nasıl iyileşebildi? Bu olayların her biri kendi içinde birer mucize.

“Çok etkilendim İsmail Bey. Her türlü başarıyı hak ediyorsunuz.”

İsmail etrafına bakınarak tavanı, lambaları, nişleri ve oyun oynayan veya sohbet eden müşterilerin dalgın yüz ifadelerini inceleyip, “Buranın nesini seviyorsun?” diye sordu.

Kemal soruya cevap vermedi ama, “Bilmem duydun mu? Yerine yeni bir bina yapılmak üzere yakında yıkılacak. Bu tarihi mekân sonsuza dek yok olacak” dedi üzüntülü bir sesle.

“Kurtulmuş oluruz! Bu yeralü mezarları yıkılsın ki, üstüne yeni bir medeniyet inşa edilebilsin.”

Haklı mı acaba, diye düşündü Kemal. Belki... ama insan bazı şeylerden vazgeçemiyor. Benim sevgili kahvehanem, benim bir parçamsın. Senin içinde oturup ne hayaller kurdum, ne çok düşündüm. Yasin de yıllarca sana geldi. Fehmi de yoldaşlarıyla daha iyi bir dünya tasarlamak için burada buluştu. Seni, rüyalar, hayallerle aynı hamurdan olduğun için de çok seviyorum. Ne ki, faydası yok. Nostaljinin ne anlamı var? Geçmiş dediğin şey belki de romantiklerin afyonu. Hassas bir kalp ile kuşkucu bir zihne sahip olmak büyük dert. İnançsız olduğuma göre, ne söylesem bir.

“Haklısın. Taşlarıyla daha iyi şeyler yapılacaksa, ben piramitlerin bile yıkılmasından yanayım” dedi.

“Piramitler mi? Piramitlerin Ahmet Abdo’nun kahvehanesiyle ne ilgisi var?”

“Tarihi kalıntılardan söz ediyorum. Bugün ve yarın aşkına, tümünü yıkıp yok edelim demek istiyorum.”

İsmail Latif güldü. Eskiden yaptığı gibi boynunu uzatıp meydan okurcasma cevap verdi: “Tersini savunduğunu biliyorum. *El Fikr* dergisini zaman zaman senin hatırın için okuduğumu biliyorsun. Dergi hakkında ne düşündüğümü açık açık söylemiştim. Evet, makalelerin zor ve Allah biliyor ya, dergi genel olarak kuru. Artık satın almıyorum çünkü karım içinde okuyacak bir şey bulamadı. Kusura bakma ama söylediği bu. Bugün iddia ettiklerinin tam tersini savunduğun yazılarını gördüm demek istiyorum: ama yazdıklarını pek de anlamadığım bir gerçek. Sakın kimseye söyleme,

aslında hiç anlamıyorum. Yeri gelmişken, sen de popüler yazarlar gibi yazsan iyi olmaz mı? Büyük bir okur kitlesi edinir, çok para kazanırsın.”

Kemal eskiden böylesi nasihatten nefret eder, inatla karşı koyardı. Hâlâ nefret ediyordu ama isyankâr değildi artık. Yine de, bu kadar mağrur olmalı mıyım diye düşünmeden edemedi: Yersiz olduğunu düşündüğü için değil, yazdıklarının ne kadar değerli olduğu hususunda zaman zaman kaygı duyduğu: kaygı duyduğu için de büsbütün tedirgin olduğu için.

“Sen benim düşünce tarzımı hiç onaylamadın ki!” İsmail kahkahayla güldü, “Hatırlıyor musun? Ne günlerdi onlar!” dedi.

O günler gelip geçmiş, içlerindeki ateş sönmüştü. Ne ki, sevgilinin cesedi ya da Ayda’mn düğün günü akşamı özel bir yere sakladığı nikah şekeri gibi özenle korunuyordu.

“Hüseyin Şaddat veya Haşan Selim’den haber alıyor musun?”

İsmail kalın kaşlarını kaldırıp, “Hah aklıma geldi! Kahi-re’den uzakta olduğum bir yıl içinde bir sürü şey olmuş” dedi ve üzüntülü bir sesle ekledi: “Tanta’dan dönüşümde Şaddat ailesinin bittiğini öğrendim.”

Kemal isyankâr, bunaltıcı bir merakla, “Nasıl yani?” dedi. “Annem Şaddat Bey’in iflas ettiğini; borsanın varlığını son kuruşuna kadar yuttuğunu ve adamın buna dayanamayıp intihar ettiğini söyledi.”

“Korkunç! Ne zaman olmuş bu?”

“Birkaç ay önce. Tüm mal varlığıyla birlikte bahçesinde unutulmaz günler geçirdiğimiz o malikâne de gitmiş!”

Ama ne günler ama ne malikâne ve bahçe ama ne anılar ve unutulmuş acılar ve unu tuş... Durumun hak etmediği kadar büyük bir heyecan ve ıstırap değil miydi hissettiği? Artık unutulmuş olan anılarının hak etmediği kadar hızla çarpmıyor muydu kalbi?

“Beyefendi intihar etmiş. Malikâne gitmiş. Aileye ne olmuş?” diye sordu hüzünlü bir sesle.

İsmail öfkeliydi. “Dostumuzun annesine bir vakıf meşru-tasından ayda sadece on beş paund bağlamışlar. El Abba-siye’de mütevazı bir dairede oturuyor. Annem ziyaretine gitmiş. Kadının ne halde olduğunu anlattıkça ağlıyor. Hatırlarsın. Bir zamanlar tarifsiz lüks içinde yaşayan bir hanımefendiydi” dedi.

Tabii ki hatırlıyordu. Yoksa unuttuğunu mu sanmıştı İsmail? Bahçeyi, çardağı ve orada esen rüzgârın söylediği mutluluk şarkısını çok iyi hatırlıyordu. Mutluluğu da, acıyı da hatırlıyordu. Çok üzülmüştü. Gözleri doldu. Artık Ahmet Abdo’nun kahvehanesini tehdit eden yıkım için dertlenmesine gerek yoktu çünkü her şey önünde sonunda altüst olacaktı.

“Çok üzücü. Görevimizi yerine getirmemiş, geçmiş olsuna bile gitmemiş olmaktan utanç duydum. Hüseyin Fransa’dan dönmemiş mi?”

“Olaydan sonra, o da, Haşan Selim ile Ayda da gelmiştir muhakkak ama şu an hiçbiri Mısır’da değil.”

“Annesini bu durumda bırakıp nasıl çeker gider Hüseyin? Babasının serveti yok olduğuna göre, neyle yaşıyor acaba?”

“Fransa’da evlendi diye duydum. Ne zamandır orada. Muhtemelen bir iş bulmuştur. Vedalaştığımız o günden beri görmedim Hüseyin'i. Aşağı yukarı on yıl oldu... öyle değil mi? Tarih olmuş ama bu olay beni de çok sarstı.”

“Çok... çok!” Sözcük Kemal’in içinde yankıladı. Ağladı ağlayacaktı. O günden beri hiç ağlamamış, ağlamayı unutmuştu. İçi hüzne gömülürken, kalbin hüznü bir rumuz olarak benimsediği günleri hatırladı. Haber onu öylesine sarsmıştı ki, içinde bulunduğu an tümüyle yok oldu ve bir zamanlar yaşamı saf aşk ile saf acıdan ibaret olan insan çıktı ortaya. Bu, o eski rüyanın sonu muydu yoksa? “İflas ve intihar!” Bu ailenin ona ilahların bile düşebileceğini öğretmesi, sanki kaderinde vardı. İflas ve intihar... Şayet, Ayda kocasının mevkii nedeniyle hâlâ lüks içinde yaşıyorsa, gururuna ne olmuştu? Olaylar kız kardeşini de küçük...

“Hüseyin’in bir de küçük kız kardeşi vardı. Neydi adı? Hep unutuyorum” diye sordu.

“Beddur. Annesiyle oturup yeni yaşamın zorluklarına katlanıyor.”

Bu sıkıntıları Ayda’nm çektiğini... burada, kahvehanede oturan adamlannki gibi bir yaşamı olduğunu düşünsene, diye geçirdi içinden. “Beddur yamalı çorap mı giymek zorunda artık? Tramvaya mı biniyor? Şu veya bu firmada çalışan bir memurla mı evlenecek? Ama ona neydi bütün bunlardan?

Öf... kendini kandırma. Bugün üzüntülüsün. Bir entelektüel olarak sosyal sınıf konusundaki duruşun ne olursa olsun, bu ailenin düşüşü seni müthiş bir umutsuzluğa düşürdü. İdollerinin yoksulluk içinde debelendiğini duymak acı verici. Yine de, aşkından geriye hiçbir şey kalmamış olduğu gerçeği memnuniyet verici. Evet, o eski aşktan geriye ne kaldı ki?

Hiçbir şey kalmamış olduğunu düşünse de, güftesi ve müziği ne kadar bayat olursa olsun, o dönemin şarkılarını duyunca kalbi tuhaf bir aşkla çarpıyordu. Bu ne demek oluyordu acaba?

Ama dur hele. Aşkın kendisi değil, anisiydi devrede olan. İçinde bulunduğumuz şartlar ne olursa olsun, bizler aşka âşığız... en çok da aşktan mahrum olduğumuz zaman! Şu an kendimi bir sevda denizinde sürüklenir gibi hissediyorum. Kuluçka devresindeki' hastalık, zehrini zayıf düştüğümüz zaman salar. Yapacak bir şey yok. Tüm hakikatleri sorgulayan şüphe bile aşkın önünde ihtiyatlı davranır... aşk şüphe götürmediği için değil, hüzne saygısından ve geçmişin gerçek olduğuna inanmak istediğim için.

İsmail bu trajik konuya dönüp bir sürü aynntı anlattı. Sonunda yorgun düştü sanki. Hikâyeye bir son vermek istediğini belirtircesine, “Baki olan bir Allah. Gerçekten çok üzücü ama şimdilik bu kadarı yeter.”

Kemal bir süre sessizce düşünebilmek için lafı uzatmadı. Gözyaşlarına kendisi bile şaşırmıştı. İsmail’in anlattıkları yeterliydi. Bir zamanlar o da aşk hastalığına tutulmuş ama artık tamamen iyileşmişti. Dokuz on yıl! Hem çok uzun, hem de çok kısa bir süre, diye geçirdi içinden hayretle. Acaba Ayda nasıl görünüyordur şimdi?

Onu uzun uzun seyredip, o sihirli geçmişin, hatta kendi kişiliğinin sırrım keşfetmeyi ne çok isterdi. Onu hızla gelip geçen bir hayal olarak eski bir

şarkıda, bir sabun reklamında veya uykusunda, ”İşte orada” diye kendisini de şaşırtan bir şekilde fısıldandığı zaman görüyordu artık. Aslında, gözüne ilişen bir film yıldızı ya da davetsiz bir anıdan başka bir şey değildi gördüğü çünkü uyanıyordu. Hakikat bunun neresindeydi?

Kahvehaneden sıkıldı. İçinden tüm cesaretini toplayıp manevi âleme yolculuk yapmak geliyordu. “Seni, bizi kimsenin görmeyeceği güzel bir yerde bir iki kadeh içki içmeye davet edersem kabul eder misin?” diye sordu İsmail’e.

İsmail bir kahkaha atıp, “Karım bekliyor. Teyzesine götüreceğim” diye cevap verdi.

Kemal davetinin kabul edilmemiş olmasının üstünde durmadı. Uzun süredir kendi kendisinin içki arkadaşıydı. İki genç adam ondan bundan konuşarak kahvehaneden çıktılar. Bir ara, “Âşıkken, âşık olmaktan nefret edebiliriz ama yokluğunda çok özlediğimiz kesin” dedi Kemal.

Kaynaklanın sınırlı da olsa, burada oturmak güzel, diye düşünüyordu. Bu sıcacık noktadan insanlan seyredebiliyor, Faruk Caddesi, Muski ve el Ataba arasında gidip gelenleri görebiliyorum.

Ne ki, ocak ayının dondurucu soğuğu olmasa, bu Kazanova karşı kaldınmdaki müessesenin sunduğu mükemmel seyir imkânından vazgeçip kahvehane penceresinde oturmazdı.

Ama ilkbahar gelecek... Evet, kaynaklanınız sınırlı bile olsa gelecek. On altı yıldır baremin yedisindeyim... El Ham-zavi’deki dükkân ucuza gitti. El Çevriye'deki kiralık yer geniş ama az para getiriyor. Şevk Sarayı Sokağı’ndaki ev ise hanem, sığmağım. Rıdvan’ın büyükbabası zengin ama Kerime benim elime, yani şehvet düşkünü bir aile reisinin eline bakıyor.

Bakışları birden ince uzun boylu, pos bıyıklı, altın çerçeveli gözlükleri olan genç adama takıldı. Üstünde siyah bir palto vardı. Muski’den el Ataba’ya doğru gidiyordu. Yasin kalkıyormuş gibi yaparak doğruldu ama yerinden kımıldamadı. Kardeşi acelesi varmış gibi yürüyordu, yoksa kahvehaneden çıkıp içeri davet ederdi. İnsanın morali bozuk olduğunda konuşulabilecek en iyi insandı Kemal. Neredeyse otuzuna gelmiş ama hâlâ evlenmemişti.

Benim acelem neydi acaba? Birincisini atlatamadan İkincisine, üçüncüsüne girişmenin ne anlamı vardı? Hoş, evli veya bekâr, herkesin bir derdi var. Ezbekiye çok keyifli bir eğlence merkeziydi ama mahvoldu. Artık sosyete süprüntülerinin uğrak yeri. *Haz* dünyasından geriye kalan, işte bu kavşağı seyredip oyalanmak ve sonra da yabancı ailelerden birinde çalışan bir Mısırlı hizmetçiye razı olmak üzere kolay av peşinde koşmak! Genellikle temiz pak ve kibar oluyorlar ama ne derece ahlaklı oldukları şüpheli. Çoğunlukla el Ezher Meydam'ndaki sebze pazarında bulunuyorlar."

Kahvesini içip bitirmiş, kapalı camın ardından dışarıya bakıyordu. Gözleri, çarşaflı ya da modem giyimli tüm güzel kadınların üstündeydi. Her birini bıkmadan, usanmadan tek tek inceliyor, gördüklerini hafızasına kaydediyordu. Bazı akşamlar saat ona kadar otururdu kahvehanede. Bazen de kahvesini içer içmez kalkar, ikinci el mal alım satımı ile iştigal eden biri gibi, ucuza geleceğini ve kendisine yüz vereceğini düşündüğü bir avın peşine düşerdi. Tespit ettiği bir güzelin ardına hiç nedensiz de takılabilir ama çoğu zaman oturduğu yerden seyretmekle yetinirdi. Çok ender olarak çapkın bir hizmetçi ya da kırk yaşını aşkın bir dulun cazibesine kapılıp elde etmek üzere şehvani duygularla kovalardı. Ama eski Yasin değildi artık... Sadece para sıkıntısı çektiği için değil, kırk yaş davetsiz ve istenmeyen bir misafir olarak kapıya dayandığı için.

Korkunç bir gerçek! Şakaklarımda beyaz teller! Berberime kaç kez söyledim hallet diye. Tek bir beyaz telle telaşlanacak bir şey olmadığını söylüyor ama ha'bire yenileri çıkıyor. Beyazlanma da, berbere de lanet olsun. Güvenilir bir saç boyası önerdi ama böyle bir yola asla tevessül etmeyeceğim. Babamın ellisinde bile beyazı yoktu başında. Zaten babamla kıyasta ben neyim ki? Üstelik, sadece beyaz saç itibariyle de değil... o kırkında, hatta ellisinde de genç bir delikanlıydı. Ya ben... Allahım, ben babamdan daha taşkın biri değildim ki... Kafanı bırak da kalbinle düşün. Harun Reşid'in hayatının söylendiği kadar şehvani zevkle dolu olduğunu mu sanıyorsun? Bu tabloda Zennube nerede duruyor? Şöyle bir düşünecek olursan, evlilik kancık bir yalan ama insanı ömrü boyunca yalanı aziz tutmaya zorlayan bir güç. Hükümetler devrilebilir, çağlar sona erebilir ama işine bakan bir kadın ve peşinde ciddiyetle koşan bir erkek hep olacaktır kaderde. Gençlik bir küfür ama olgunluk bir dizi küfür. Rahatın huzurun

yok. Yok! Bu dünyada başına gelebilecek en kötü şey, günlerden bir gün iyice sersemleyip, “Ben nerdeyim” diye sormak zorunda kalman olur.

Kahvehaneden dokuz buçukta çıktı ve yavaş yavaş yürüyerek el Ataba’dan geçip Muhammed Ali Caddesi’ne vardı. Star Taverna’ya girip, barın arkasında duran Halo ile her zamanki gibi selamlaştı. Barmen sapsan olmuş aralıklı dişlerini göstere göstere kocaman gülümseyip arkadaşla-nmn beklediğini bildirircesine çenesiyle içerisini işaret etti. Bann yanından uzanan koridorun ucunda birbirine açılan üç oda kaba kahkaha sesleriyle çınlıyordu. Yasin en sondaki odaya geçti. Odanın el Mavardi Sokağı’na bakan demirli tek bir penceresi vardı. Köşelere yerleştirilmiş üç masanm ikisi boştu. Üçüncü masada oturan arkadaşlan Yasin’i her akşamki gibi neşeyle karşıladılar. Yaşından şikâyet etse de, grubun en genciydi Yasin. Masadakilerden hiç evlenmemiş emekli bir memur olan en yaşlısı, Vakıflar Bakanlığı’mn baş kâtibinin yanında oturuyordu. Aralannda üniversiteden bir personel müdürü ile kira geliri sayesinde hukukçu olarak çalışmak zorunda kalmamış bir avukat da vardı. Hepsinin alkol bağımlısı olduğu ya kıpkırmızı ya da solgun yüzleriyle bakışlanndan belliydi. Meyhaneye saat sekiz ila dokuz arası gelir, olabilecek en berbat, en ucuz ve en sert içkileri emercesine içtikten sonra sabahın erken saatlerinde çıkarlardı. Yasin bu adamlarla iki üç saat geçirdikten sonra aynlır; ender olarak sabahlardı.

Yaşlı bekâr, hep yaptığı gibi, “Hoş geldin Hacı Yasin” diye selamladı. Ona ısrarla hacı diye hitap ederdi....Yasin Hac’ca gidip geldiği için değil, adını Kuran’dan aldığı için.

İçlerinde en içkici olanı avukat, “Çok geç kaldın kahraman” dedi. “O kadar geç kaldın ki, yolda bir kadına rastlayıp bu gece bizleri kendinden mahrum edeceğini düşündük” dedi.

“İki erkek arasına giren kadın gibisi yoktur” dedi bekâr olanı felsefi bir dille.

Onunla başkâtibin arasına oturan Yasin, “Senin böyle bir sorunun yok ama” diye takıldı.

Yaşlı adam bardağını kaldırıp dudaklanna götürürken, “Belki, sadece on dörtlük bir kızın beni tahrik ettiği şeytani birkaç dakika için” diye cevap

verdi.

Baş kâtip terslendi. “Ocak ayında konuşmak başka, şubatta yapmak başka” dedi.

“Bu kaba sözlerle ne demek istediğini anlamadım.” “Ben de anlamadım!”

Halo, Yasin’e bir bardak içkiyle acı bakla çekirdeği getirdi. Yasin içkiyi alıp, “Bak bakalım ocak bu yıl nasıl geçecek?” dedi.

“Şartların ne olacağını Allah bilir. Bu yıl ocak soğuk hava getirdi ama Tevfik Nasim’i sonsuza dek uzaklaştırdı” dedi personel müdürü.

“Politikayı bırak” diye bağırdı avukat. “Politikayı meze yapınca sarhoşluğun keyfi kalmıyor. Başka konu bul.” “Yaşamımız politika” dedi personel müdürü.

“Sen baremin altısında bir memursun, bir personel müdürüsün. Sana ne politikadan?”

“Kusura bakma ama uzun süredir altıncı basamaktayım... Said Zaglul’dan bu yana” diye cevap verdi personel müdürü ateşli bir sesle.

“Ben Mustafa Kâmil zamanında altıncı basamaktaydım” dedi yaşlı bekâr. “Hatırasına hürmeten o basamaktan emekliye ayrıldım... Dinleyin, sarhoş olup şarkı söylesek daha iyi olmaz mı?”

“Ama önce içelim babalık” dedi Yasin. Bardağındaki içki neredeyse bitmişti.

Yasin’in hiç yakın arkadaşı olmamıştı ama her yerde -kahvehanelerde veya meyhanelerde- arkadaşları vardı. İnsanlarla çabucak ilişki kurar, bir o kadar çabuk arkadaş bulurdu. Mali durumunun kötüleşip bu barın müdavimi olmaya karar verdiğinden beri, bu insanlarla sık sık birlikte oluyordu. Hepsiyle gayet samimiydi ama hiç biriyle bu meyhanenin dışmda bir yerde bir araya gelmiyor, gelmek de istemiyordu. Onlan bir araya getiren alkolizm ve idareli olma zorunluluğuydu. Personel müdürü bulunduğu mevki itibariyle hepsinden üstündü ama bakması gereken çok insan vardı. Avukat

normal içkilerle kafa bulamaz olmuş; daha sert içkiler sunduğunu duyduğu bu meyhaneye bu yüzden gelmeye başlayıp müdavimi olmuştu.

Yasin çenesi iyice açılacak kadar sarhoş olunca kendini meyhanenin gürültülü hayhuyuna kaptırdı. İçlerinde en sevdiği yaşlı bekârdı. Ona, özellikle de cinsellik konusunda sürekli takılırdı. Yaşlı adam ise Yasin'i kendini içkiye kaptırmaması için uyarır, sorumluluklan olduğunu hatırlatırdı.

"Biz ailece bunun için yaratılmışız" derdi Yasin, övünerek. "Babam da böyle, büyükbabam da böyleymiş."

Yasin hep aynı şeyi söylerdi."Ya annen? Annen de mi böyleydi?" diye sordu avukat alaycı bir sesle.

Herkesle birlikte Yasin de güldü ama avukatın sorusu içine inmişti... sarhoş olduğu halde... ve her zamankinden çok. Yıkıldı yıkılacaktı. Hiçbir şey doğru gelmiyordu... ne gün, ne meyhane!

Gittiğim her yerde insanlar benimle için için alay ediyor. Babamla kıyaslanınca ben bir hiçim. Hiçbir şey insanı yaşlanmak ya da parasız kalmak kadar mutsuz etmiyor ama içki avutuyor. Tatlı bir girişkenlik ve hoş bir teselli sunarak talihsizliği önemsiz hale getiriyor. O zaman "Ne kadar mutluyum" de. Kaybettiğin gaynmenkul de, gençliğin de asla geri dönmeyecek ama alkol ömrün boyunca sana mükemmel bir yoldaş olabilir. Toy bir delikanlıyken alıştım alkole. Şimdi de erkekliğimi şenlendiriyor. Saçlanm bembeyaz olduğu zaman bile başım alkolün mest edici sarhoşluğuyla titreyecek. Demek ki, ne kadar sıkıntı çekersem çekeyim, umudum da, cesaretim de kırılmayacak. Yann Rıdvan büyüyüp Kerime gelin olunca, burada, el Ataba el Hadra Meydam'nda mutluluğa kadeh kaldıracağım. Ne kadar mutluyum!

Derken, "Aşka esir olan nasıl da aşağılanıp küçük düşer..." diye şarkı söylemeye başladı grup. Sonra da, "Komşu vadideki kız"m inişli çıkışlı, gürültülü yorumunu icra ettiler. Onlara meyhanenin giıişindekilerle diğer odalardaki müşteriler de katıldı. Şarkı sona erdiğinde kulakları sağır eden bir sessizlik hâkim oldu ortama.

Personel müdürü, Tevfik Nasim'in istifasından bahisle, ülkeyi, Libya'yı işgal etmek suretiyle Mısır'a komşu olan baş belası İtalya'nın tehdidinden korumak üzere tasarlanan paktı sordu. Ama cevaben masadan bir şarkı sesi yükseldi: "Perdeyi indir de komşu bizi gözetleyemesin..." Yaşlı bekâr çok içtiği ve sarhoş olduğu halde, bu saygısızlığı kınayıp herkesi aptalca davranmakla suçladı. Masadakiler ona da bir şarkıyla cevap verdi: "Muhalefetin sahici mi, sahte mi?" Yaşlı adam gülmekten kendini alamayıp yeniden aralarına katıldı.

Yasin meyhaneden gece yarısı çıktı. Şevk Sarayı'ndaki evine vardığında saat birdi. Her akşam yaptığı gibi, odala-n teftiş edercesine bir bir gezdi. Rıdvan çalışıyordu. Başını hukuk kitabından kaldırıp babasına gülümsedi. Babayla oğul arasında derin bir sevgi ilişkisi vardı. Rıdvan babasının her akşam eve sarhoş döndüğünü biliyor ama ona büyük saygı duyuyordu. Yasin ise oğlunun zekâsına ve çalışkanlığına hayran olduğu kadar, yakışıklılığıyla da gurur duymaktaydı. Rıdvan'ın ileride savcı olup ona itibar kazandıracağını ve ona çok yönlü teselli kaynağı olacağını düşünüyordu.

"Dersler nasıl gidiyor?" diye sordu oğluna ve kendini işaret edip. "İhtiyacın olursa evdeyim" diye ekledi. Rıdvan, babaannesi Haniye'den aldığı gözleri parlayarak gülümsüyordu. "Fonografta bir şeyler çalarsam rahatsız olur musun?" diye sordu.

"Ben rahatsız olmam ama komşular uykudadır."

Yasin, "Umarım uyumaya devam ederler" diye söylenerek odadan çıktı.

Çocuklarının yatak odasının önünden geçerken içeri baktı. Kerime küçük yatağında mışıl mışıl uyuyordu. Odanın diğer yanında Rıdvan'ın derslerini bitirmesini bekleyen yatağı boştu. Yasin küçük kızı uyandırıp onunla oynamayı düşündü ama uyandırılınca nasıl söylendiğini hatırlayıp vazgeçti. Kendi odasına yöneldi. Bu evde haftanın en güzel gecesi, cuma akşamından bir önceki geceydi kuşkusuz. Her perşembe eve döndüğünde, saat kaç olursa olsun, Rıdvan'ı oturma odasına, yanına çağınr, sonra da Kerime ile Zennu-be'yi uyandırıp fonografı da açarak onlarla sabaha kadar konuşur, şakalaşırdı. Ailesine, özellikle de Rıdvan'a çok düşkündü. Onlara nezaret etmek için herhangi bir çaba göstermediği ya da bunun için vakti olmadığı,

bu işi Zen-nube'nin aklıselimine bıraktığı bir gerçekti. Onlara, kendi babasının yaptığı gibi, zalim rolü oynamak istemiyordu. Yine kendi babasının yaptığı gibi, Rıdvan'ın içine korku salma düşüncesi bile iğrenç geliyordu. Aslında, isteseydi bile yapamazdı. Gece yarısı hepsini etrafına toplayıp onlara olan sevgisini ifade ederken duyduğu haz ve şefkat onu iki kat sarhoş ederdi. Onlara takılır, hatta barlarda, meyhanelerde karşılaştığı sarhoşlara dair gülünç hikâyeler anlattığı da olurdu. Bu hikâyelerin çocuklarının üzerinde ne gibi etkisi olacağını düşünmez, Zennube'nin çaktırmadan yaptığı sağduyulu uyanlara aldırmazdı. Kendinden memnun, rahat görünür; ihtiyatlı ya da tedbirli olma gereği duymadan, olduğu gibi davranırdı.

Zennube, her zamanki gibi yan uyanıktı. Yasin, odaya girmeden önce karısının horladığını duyar ama içeri girere girmez kadın yatakta dönüp gözlerini açardı. "Sağ salim döndün çok şükür" dedi alaycı bir sesle ve kalkıp soyunmasına yardım etti. Zennube süssüz, sade haliyle Yasin'den daha yaşlı görünüyordu ama Yasin sık sık kendisi ne kadar yaşlı görünüyorsa, onun da o kadar yaşlı göründüğünü düşünürdü. Zennube ile yaşamları kaynaşmış, artık arkadaş olmuşlardı. Eski udi ve şarkıcı, daha önce kimsenin yapamadığı şeyi yapmış, onunla evli kalmayı başarmıştı. Nikâhlı kansı yaşamına sapasağlam bir demir atmıştı. Başlangıçta bir sürü kavga dövüş olmuş ama Zennube her defasında evliliklerinin üstüne titrediğini ispatlamıştı. Derken, anne olmuş; oğlu ölüp ona bir tek Kerime kalınca -özellikle de zamanından önce yaşlanıp güzelliği soldukça- evliliğine daha da sıkı sarılır olmuştu. Zaman ona sabrın ve uzlaşmanın ne kadar güzel bir şey olduğunu ve hanımefendiliğini geliştirerek mü-kemmelleştirmeyi öğretmişti. Artık eskisi kadar güzel değildi belki ama güzel giyinmeye, temiz ve tertipli olmaya özen gösteriyordu. Bazen iyice aşınya kaçabiliyor, sokağa çıkarken bile son derece sade giyiniyordu. Saray Gezisi'yle Şeker Sokağı'nın da saygısını bu çabaları sayesinde kazanmıştı. Üvey oğlu Rıdvan'a, kendi kızı Kerime'ye davrandığı gibi davranacak kadar akıllıydı. İkisine de aynı ölçüde yumuşak ve şefkatli davranıyordu. Ne ki, özellikle Yasin'e doğurduğu erkek evladı öldükten sonra, Rıdvan'a sevgi beslediği söylenemezdi.

Zennube aynanın karşısında saçlarını tararken, Yasin -bazen çok sinirine dokunsa da- karısının artık hayatının bir parçası haline geldiğini ve onsuz

yapamayacağını düşündü.

Zennube soğuktan titreyerek üstüne bir şal alıp, “Çok soğuk!” dedi. “Kendini biraz düşün de bu soğukta gecelerini sokaklarda geçirme.”

“Bildiğin gibi, alkol, mevsimleri değiştirir” diye cevap verdi Yasin alaycı bir sesle. “Neden yataktan çıkıp kendini yoruyorsun ki?”

“Sözlerin de senin kadar yorucu” dedi Zennube kızgın bir sesle.

Yasin gecelik entarisi içinde bir balon gibiydi. Göbeğini ovuşturarak karısına baktı. Kara gözleri pınl pınl parlıyordu. Derken, birden gülüp “Polislerle nasıl selâmlaştığımı görmeliydin... Gece devriyesindekilerle yakın arkadaş olduk” dedi.

Zennube iç geçirip, “Çok sevindim” diye mırıldandı.

8

Yasin’in oğlu Rıdvan’ın el Cevriye’de kendinden emin adımlarla yürüyüşünü görmek tüm bakışların ona çevrilmesine yeterdi. On yedi yaşındaki delikanlı orta boyluydu. Bedeni tıknazca, güzel gözleri simsiyahtı. Kıyafeti öylesine şık ve zarifti ki, tüm dikkatleri üstüne çekiyordu. Pembe beyaz tenini anne tarafından, Afıtler’den almıştı. Işıltılı bir cazibesi vardı. Kendini beğenmiş hali ve davranışları, bu gerçeğin farkında olduğunun göstergesiydi. Şeker Sokağı’ndan geçerken Hatice teyzesi ile oğullan Abdülmünim ile Ahmet aklına gelip hafifçe gülümsedi. İçinde onlara karşı sadece kayıtsızlık vardı. Kuzenlerinin hiçbiriyle arkadaş olmak istememiş, bu hiç içinden gelmemişti. Eski şehrin girişi Bab el Mutavelli’den geçti. Darb el Ahmar’a dönerek eski bir evin önüne gelinceye kadar yürüdükten sonra kapıyı çalıp beklemeye başladı.

Kapıyı çocukluk arkadaşı Hilmi İzzet açtı. Hilmi, aynı zamanda meslektaşı ve yakışıklılığı itibariyle rakibiydi. Rıdvan’ı görünce yüzü parlamıştı. Her zamanki gibi kucaklaşıp öpüştüler. Merdivenlerden çıkarken, Hilmi arkadaşının kravatına ve kravatın kıyafetiyle uyumuna iltifat etti. İkisi de zarafetleriyle tanınırdı. Giyim ve moda konusu kadar siyaset ve hukuk da ortak ilgi alanlanydı. Yüksek tavanlı geniş bir odaya girdiler. Bir yatakla

çalışma masasının mevcudiyeti, odanın hem yatak, hem de çalışma odası olarak kullanıldığını gösteriyordu. İki genç adam sık sık gece geç saatlere kadar bu odada çalışıp siyah karyola direkleri olan cibinlikli geniş yatakta yan yana uyurlardı. Geceyi evden dışarıda geçirmek Rıdvan için yeni bir şey değildi. Çocukluğundan beri el Ce-maliye'de oturan büyükbabası Muhammed Afit veya el Mu-nire'de oturan annesi Zeynep'in -ki uzun süredir Muhammed Haşan ile evli olduğu halde kadının tek çocuğuydu- evinde kaldığı günler olurdu. Dolayısıyla, babasının her zamanki kayıtsızlığı ve üvey annesi Zennube'nin, geçici bile olsa, onun evden uzaklaşmasından duyduğu gizli memnuniyet sayesinde ders çalışmak için arkadaşında gecelemesine kimse kanş-mıyordu. Bu durum zamanla o kadar olağan hale geldi ki, kimse üstünde durmaz oldu.

Hilmi İzzet de benzer bir kayıtsızlık ortamında büyümüştü. Karakollardan birinde komiser olan polis babası on yıl önce ölmüştü. Altı kız kardeşi evlenip gitmiş, Hilmi yaşlı annesiyle yalnız yaşamaya başlamıştı. Anne, oğluyla başa çıkamadığı için, ev tümüyle Hilmi'nin hakimiyetindeydi. Dul kadın, kocasının küçücük emekli maaşı ve bu eski evin kiraya verdiği ilk katının geliriyle geçiniyordu. Ailenin yaşamı baba öldükten sonra hiç kolay olmamıştı ama Hilmi okula devam edip Hukuk Fakültesi'ne girebilmiş ve bütün bu süre boyunca, sanki hiçbir sorunu yokmuş gibi davranabilmişti. Hilmi için arkadaşını görmek, onunla birlikte olmak kadar güzel hiçbir şey yoktu. Rıdvansız ne ders çalışmanın, ne de dinlenmenin keyfi vardı. Onun varlığında şevkle dolup taşardı.

Rıdvan'ı kafesli balkon kapısının yanındaki kanepeye buyur ettikten sonra kendisi de yanına oturup bir sohbet konusu düşünmeye başladı. Konuşulacak o kadar çok konu vardı ki, seçim yapmakta zorlanıyordu. Ne ki, Rıdvan'ın bakışlarındaki meyus ifadeyi görünce duraksadı. Sorgulayan gözlerle arkadaşına bakıp, “Anneni ziyarete gitmiş olmalısın... Oradan geldiğine bahse girerim” diye mırıldandı.

Rıdvan, yüzündeki ifadenin kendisini ele verdiğini anladı. Sıkıntılı bir tavırla başıyla doğruladı.

“Annen iyi mi?” diye sordu Hilmi.

“Harika” diye cevap verdi Rıdvan ve iç çekerek ekledi: “Ama Muhammed Haşan denilen o adam... İnsanın bir üvey babası olmasının ne demek olduğunu bilemezsin!”

“Üvey babası olan bir sürü insan var” dedi Hilmi teselli edercesine. “Bunda utanılacak bir şey yok. Dahası, bu çok eski bir konu.”

“Hayır, hayır, hayır!” diye bağırdı Rıdvan öfkeyle. “Hep evde. Evden sadece bakanlıktaki işine gitmek için çıkıyor. Hiç olmazsa bir kez annemi yalnızken, tek başına görmek istiyorum ben. Adam sürekli baba rolü oynayıp bana öğüt vermeye kalkışıyor. Lanet olsun! Babamın nüfus dairesindeki çalışmasını eleştirip her fırsatta onun patronu olduğunu söylemeden edemiyor ama sustuğumu sanma. Annem bu adamla evlenmeye razı olduğuna göre aptal olmalıymış. Babama dönmesi daha iyi olmaz mıydı?”

Hilmi, Yasin’in dillere destan hal ve gidişinden haberdardı. Gülümsedi, “Tutkuyla ne çok ağlayıp inledim...” diye ezberinden okudu.

Rıdvan elini itiraz edercesine sallayıp. “Ne olmuş yani? Kadınların nelerden hoşlandığı korkunç bir sır. Daha da korkutucu olan, annemin o adamla mutlu görünmesi” dedi. “Böyle şeylerin canını sıkmasına izin verme.”

“Ne tuhaf” diye cevap verdi Rıdvan, “Yaşamım büyük ölçüde berbat. Annemin kocasından nefret ediyor, babamın karısını sevmiyorum. Nefret dolu bir ortam. Annemi seviyorum. Babam yanlış bir seçim yapmış ama olan olmuş. Yapacak bir şey yok. Üvey annem bana iyi davranıyor ama beni sevdiğini hiç sanmıyorum. Yaşam iğrenç.”

Yaşlıca bir hizmetçi çay getirdi. Rıdvan sevindi çünkü şubat rüzgân çok soğuktu, yolda gelirken üşümüştü. Çay bardaklarındaki şekeri karıştırırken bir süre suskun kaldılar. Derken, Rıdvan’ın yüz ifadesi bu iç karartıcı konuyu kapatmak istediğini belirtir biçimde değişti.

Hilmi memnun oldu. “Seninle birlikte çalışmaya o kadar alıştım ki, yalnız kalınca ne yapacağımı bilemiyorum” dedi rahatlamışçasına.

Rıdvan sevgiyle gülümseyip, “Müzakereleri yürütecek olan delegasyonla ilgili kararnameyi okudun mu?” diye sordu aniden.

“Evet. Ama bir sürü insan etrafa pis koku yayıp müzakere ortamını kirletiyor. Öyle görünüyor ki, müzakerelerin ardındaki asıl güç sınırlarımızı tehdit eden İtalya. İngilizle-re gelince... Onlar müzakereler başarısızlıkla sonuçlanırsa tehdit oluşturacak.”

“Şehit kanlan daha soğumadı. Hâlâ dökecek taze kan da var.”

Hilmi, “Herkes, müzakereler başladığına göre mücadelenin sona erdiğini söylüyor. Ne dersin?” dedi başım sallayarak.

“Neyse ki, delegasyonda çoğunluk Vaft’ta. Düşünsene: Muhammed Hasan’a, yani üvey babama konuyla ilgili olarak ne düşündüğünü sorduğumda, bana, ‘İngilizler Mısır’dan çekip gidebilirler mi sanıyorsun?’ dedi. Annemin evlenmeye razı olduğu adam bu işte!”

Hilmi İzzet kahkahayla gülüp, “Baban farklı mı düşünüyor?” diye sordu.

“Babam İngilizlerden nefret ediyor. Bu bana yeter.” “Gerçekten nefret ediyor, öyle mi?”

“Babam hiçbir şeyden gerçekten nefret etmez ve hiçbir şeyi gerçekten sevmez.”

“Senin düşünceni sormuştum. İngilizlerin çekip gideceğinden emin misin?”

“Neden olmasın? Bu durum daha ne kadar sürer? Elli dört yıllık İngiliz işgali? Olmaz! Bundan mutsuz olan bir ben değilim.”

Hilmi İzzet çayından son bir yudum alıp gülümsedi, “Seni gördüğünde, sanırım böylesi bir coşkuyla konuşuyordun benimle” dedi.

“Kim gördüğünde?”

Hilmi gizemli bir gülümsemeyle cevap verdi: "Heyecanlandığın zaman yüzün kızarıyor, daha da yakışıklı oluyorsun. Birlik çağnsı yapmak üzere

öğrenci delegasyonuyla Millet Evine gittiğimizde seni benimle konuşurken gördüğünden eminim. Hatırlıyor musun?”

Rıdvan merakını gizlemedi. “Evet ama kim?” diye sordu tekrar.

“Abdülrahim Paşa İsa!”

Rıdvan bir an düşünüp, “Bir ara onu uzaktan gördüm” dedi.

“İyi de, o seni ilk kez gördü.”

Rıdvan meraklanmıştı. Hilmi sürdürdü: “Sen gittikten sonra bana kim olduğunu sorup en kısa sürede tanıştırmamı istedi.”

"Anlat” dedi Rıdvan gülümseyerek.

Hilmi arkadaşının omzuna vurup, “Beni yanma çağırıp -bu arada, çok eğlenceli olduğunu söylemeliyim- o kabarıp köpüren coşkulu tavrıyla, ‘Konuştuğun o güzel adam kimdi bakalım?’ diye sordu. Hukuk Fakültesi’nden arkadaşım olduğunu, eski bir arkadaşım olduğunu filan söyledim. ‘Beni onunla ne zaman tanıştıracaksın?’ diye sordu. İlgilendiği belliydi ama ben anlamazdan gelip, ‘Neden Paşa?’ dedim. ‘Din dersi vermek için tabii, orospu çocuğu’ diye cevap verdi sahte bir öfkeyle. O kadar güldüm ki, eliyle ağzımı kapatmak zorunda kaldı” dedi.

İzleyen sessizlikte dışarıda uğuldayan rüzgârın sesi duyuldu. Bir kepenk çarptı. Rıdvan, “Hakkında çok şey duydum. Sence bu şöhreti hak ediyor mu?” diye sordu. “Fazlasıyla.”

“Ama çok yaşlı!”

“Hiç önemli değil” dedi Hilmi yüzünde sessiz bir gülümsemeyle, “Nüfuz sahibi, nazik, çekici ve önemli bir adam. Yaşı onu gençlerin gözünde daha da çekici kılıyor, daha da kullanışlı hale getiriyor diyebilirim.”

“Nerede oturuyor?” diye sordu Rıdvan gülümseyerek. “Halvan’da küçük bir köşkte.”

‘Toplumun tüm katmanlarından gelen taleple dolup taşıyor olmalı...”

“Biz müritleri olacağız. Neden olmasın? O kıdemli bir devlet adamı, bizler acemi çaylak.”

“Ya karısıyla çocukları?” diye sordu Rıdvan ihtiyatlı bir tavırla.

“Kara cahil! Adam bekâr. Hiç evlenmemiş ve evliliğe meraklı değil. Ailesinin tek çocuğuymuş. Ağaçtan kopmuş bir dal gibi hizmetkârlarıyla yalnız yaşıyor. Tanıştıktan sonra onu asla unutamayacaksın.”

Bir komplo kurmuşçasına birbirlerine uzun uzun gülümsediler. Sonunda, “Lütfen bana ne zaman onu ziyarete gideceğimizi sor” dedi Hilmi biraz da endişeli bir sesle.

Bardağındaki çay yapraklarına bakıp, “Ne zaman?” diye sordu Rıdvan.

9

Abdülrahim Paşa İsa'nın Halvan’da el Nejat Caddesi’nin köşesindeki evi bir sadelik ve zarafet timsaliydi. Üç metre yüksekliğinde, çiçek bahçesiyle çevrili bu tek katlı kahverengi köşke selamlıktan giriliyordu. Hem ev, hem üstünde bulunduğu cadde ve çevresi insana can veren bir sükûnet içindeydi. Giriş kapısının yanındaki bankta güzel yüzlü ince bir Nuba kapıcı ile pembe yanaklı, alımlı genç bir şoför oturuyordu.

Hilmi İzzet’i tanıyan kapıcıyla şoför ayağa kalkıp nazik bir biçimde selam verdiler ve Hilmi’nin şakalarına hiç utanmadan kahkahalarla güldüler.

Hilmi İzzet salona bakıp, “Paşa sözünü tutmuş. Bizden başka ziyaretçisi yok” diye fısıldadı Rıdvan’a.

Dışarıda ayaz vardı. İçeri girdiler. Muhteşem kabul salonunun merkezi duvannda Said Zaglul’un törensel kıyafetler içinde büyük bir resmi asılıydı. Hilmi İzzet dönüp sağdaki duvarda tavana kadar yükselen aynada uzun uzun kendini inceledi. Rıdvan ondan geri kalmadı. Hilmi İzzet, ‘Takım elbiseli ve fesli iki muhteşem beyefendi. Peygamberin yakışıklı tezahürüne hayran olanlar ona dua etsin” dedi.

Mavi renkli enfes bir örtüyle kaplı yaldızlı kanepeye yan yana oturdular. Derken, Said Zaglul'un portresinin altında, perdeyle örtülü geniş kapının ardından bir ses duyuldu. Rıdvan kalbi heyecanla çarparak dönüp baktı. Siyah takım elbiseli, ince ve oldukça uzun boylu bir adam göründü. Fesini kaşlarına değecek kadar öne yatırmıştı. Cok şıkü. Teni esmer, gözleri küçük, bakışları cansızdı. Sinekkaydı tıraşlı yüzü yaşını ele veriyordu. Rıdvan'ın üstünde güven verici fakat ürkütücü bir etki yaratmıştı. İki delikanlı ayağa kalktı. Vakur, sakin ve sağlam adımlarla yavaş yavaş yaklaştı adam. Hoş bir kolonya sürmüştü. Önlerinde durunca-ya kadar hiç konuşmadı. Önce ikisine de bakıp, sonra Rıdvan'ı -delikanlının göz kapaklan seğirene dek- delici bakışlarla uzun uzun inceledi. Derken, gülümsedi. Yüzünü aydınlatan cana yakın ifade aralanndaki mesafeyi anlamsız kılacak kadar azaltıvermişti. Hilmi elini uzattı. Adam uzatılan eli tutarak dudaklarını sarkıtıp bekledi. Ne demek istediğini anlayan Hilmi, hemen yanağını uzatü. Paşa öptü.

Paşa, Rıdvan'a bakıp, "Kusura bakma evlat, ben insanlarla böyle selamlaşınm" dedi kınlgan bir sesle.

Rıdvan utangaç bir tavırla elini uzattı. Adam eli eline alıp, "Ya yanak?" diye sordu gülerek.

Rıdvan kızardı. Hilmi, "Ekselans, bu konuyu Rıdvan'ın hamisiyle müzakere etmeniz gerekiyor" dedi kendini göstererek.

Abdülrahim Paşa İsa güldü ve tokalaşmakla yetindi. Paşa delikanlılara oturmalannı söyledikten sonra büyük bir koltuğa yerleşip, "Hamin lanet olası bir budala Rıdvan" dedi gülümseyerek. "Rıdvan... Adın buydu değil mi? Hoş geldin! Bu yaramaz çocukla arkadaşlık ettiğini gördüm. Tavım beni büyüledi. Seninle bunun için tanışmak istedim. Ve sen de beni bu zevkten mahrum etmeyip lütfettin geldin."

"Sizinle tanışma şerefine nail olduğum için mutluyum, Ekselanslan."

"Allah affetsin oğlum... Unvanlar veya yüceltici sıfatlar kullanma sakın. Hiç sevmem. Beni ilgilendiren şey sevecen bir yürek, dürüst ve temiz bir ruhtur. Bu 'Paşa', 'Ekselanslan' işi... Diyeceğim şu ki, hepimiz Adem ile Havva'nın ço-cuklanyız. Açıkçası, tavnn hoşuma gittiği için seni evime

davet etmek istedim. Tekrar hoş geldin! Hilmi’nin Hukuk Fakültesi’nden arkadaşısın, öyle değil mi?” dedi adam sol elindeki büyük altın yüzüğü çevirerek.

“Evet efendim. Halil Ağa İlkokulu’ndan beri sınıf arkadaşıyız.”

Paşa, beyaz kaşlannı kaldınp, “Çocukluk arkadaşları!” dedi hayranlıkla ve başıyla onaylayarak sürdürdü: “Mükemmel, mükemmel! Allah bilir, sen de onun gibi el Hüseyin bölgesindensin?”

“Evet efendim. El Cemaliye’de, büyükbabam Muhammed Afit Bey’in evinde doğmuşum. Halen babamın Şevk Sarayı Sokağı’ndaki evinde ailemle birlikte oturuyorum.” “Kahire’nin eski mahalleleri... muhteşem yerler!” dedi adam sayıklarcasma. “Orada, Birguvan’da, merhum babamla uzun yıllar yaşadığımızı söylesem inanır mıydınız? Ailenin tek çocuğuydum ve tam bir hergeleydim. Sık sık mahallenin çocuklarıyla toplanıp bir mahalleden diğerine sürter, ardımızda bir dizi enkaz bırakırdık. Yolumuza çıkanın vay haline! Babam çok kızar, beni sopayla kovalardı... Evlat, Muhammed Afit’in büyükbaban olduğunu mu söylemiştin?” “Evet, efendim” diye cevap verdi Rıdvan gururla.

Paşa biraz düşünüp, “Onu bir kez el Cemaliye temsilcisinin evinde gördüğümü hatırlıyorum. Seçkin bir insan ve tam bir vatansever. Önümüzdeki seçimlerde neredeyse milletvekili adayı olacaktı ama eski milletvekili arkadaşı onu son anda alaşağı etti. Liberal Meşruiyetçiler’in birkaç koltuk kazanabilmeleri için son koalisyonun biraz iyi niyete ihtiyacı var. Hukuk Fakültesi’nde Hilmi ile berabersin demek... Pek güzel! Hukuk tüm disiplinlerin şahıdır. Parlak bir zekâ gerektirir. Elinden geleni yap ki, parlak bir geleceğin olsun” dedi.

Adam bu sözleri söylerken sesi cesaret verici, hatta va-atkârdı. “Okul hayatımız boyunca hiç başarısız olmadık” diye cevap verdi Rıdvan kalbi yüce emellerle çarparak.

“Bravo! İşin başı bu. Sonra sırada savcı ve hâkim olmak var. Gayretli gençler için tüm kapıları açacak biri olacakür elbet. Hâkimlik mükemmel bir meslektir. İşlek bir zekâ, uyanık bir vicdan gerektirir. Allaha şükür, ben dürüst bir hâkimdim. Kürsüyü politikaya girmek için bıraktım. Vatan

sevgisi, bazen insanı en sevdiği işi terk etmeye zorluyor. Hâkim olarak ne denli adil ve dürüst olduğuma bugün bile şahadet edecek insanlar var. Çalışkan ve adil olmayı hedefleyin. Ancak o zaman özel hayatınızı istediğiniz gibi yaşayabiiirsiniz. Görevinizi hakkıyla yerine getirmezseniz, insanlar sadece yanlışlarınızı görecektir. Birtakım işgüzarın, filanca bakanın şu veya bu kusuru var, falanca şair şu veya bu hastalıktan muzdarip gibi şeyler söylemekten ne büyük zevk aldıklarını bilmezsiniz. İyi, güzel ama bu iftiraların kurbanları sadece bakanlarla şairler değil ki. Dolayısıyla, önce bir bakan ya da şair ol, sonra ne yaparsan yap. Bu dersi unutma Profesör Rıdvan."

Hilmi, Ortaçağ şairi el Mütenebbi'den alıntı yapıp, "Soylu insan sayılı hatası olan insandır... Öyle değil mi Ekselansları" dedi muzip bir tavırla.

"Elbette" diye cevap verdi Paşa başını sağ omzuna yatırarak. "Mükemmellik Allaha mahsustur. İnsanoğlu zayıftır Rıdvan. Ama yaşamının bazı alanlarında güçlü olmak zorundadır. Anlıyor musun? İstersen sana Mısır büyüklerinden bahsedeyim biraz. Aralarında kusursuz, hatasız olanını bulamazsın. Bunları uzun uzun konuşup ders çıkaracağız ki, başarı ve mutlulukla dolu bir hayatımız olsun" dedi.

Hilmi Rıdvan'a bakıp, "Paşa'nın dostluğu sonsuz bir hazine gibidir demedim mi sana?" dedi.

Abdülrahim İsa gözlerini ondan alamayan Rıdvan'a dönüp, "Öğrenmeyi seviyorum. Yaşamı seviyorum. İnsanları seviyorum. Genç insanlara onlar büyüyünceye kadar el vermeyi görev addediyorum. Dünyada sevgiden güzeli var mı acaba? Yasal bir sorunla karşr karşrya kalırsak birlikte çözeceğiz. Geleceği birlikte düşüneceğiz. Dinlenmek istiyorsak, birlikte dinleneceğiz. Haşan Bey İmad kadar akıllı bir adam tanımadım ben. Kendisi, halen bir avuç seçkin diplomattan biridir. Siyasi hasmım olması önemli değil. Bir konuya odaklanmaya görsün, iyice öğrenmeden peşini bırakmaz ama müzikle kendinden geçip çıplak dans eder. Akıllı ve açık kafalıysan, dünya çok hoş, çok zevkli bir yer olabilir. Açık kafalı mısın Rıdvan?" dedi.

"Değilse bile, kafasını açmaya hazırız" diye atıldı Hilmi. Paşa'nm yüzü çocuksu bir gülümsemeyle parladı. Zevk ve sefaya doymak bilmez bir iştah

duyuyordu. “Bu çocuk bir serseri! Ama elimden ne gelir? Şanslr bir herif senin bu çocukluk arkadaşrn Rıdvan. Aynı türün kuşlan birlikte uçar’ özdeyişini ben icat etmedim. Sen de serseri olmalısın. Bana kendinden bahset. Kurnaz bir politikacr gibi suskun kalıp beni fazlasıyla konuşturdun. Evet? Söyle bakalım Rıdvan. Neyi seversin, neden nefret edersin?”

Derken, elinde bir tepsiyle hizmetkâr çıkageldi. Kapıcıyla şoför gibi, o da sinekkaydı tıraşlı bir delikanlıydı. Portakal çiçekleriyle tatlandırılmış suyu İçerlerken, “El Hüseyin bölgesinde yaşayanlar suyu böyle içerlerler, öyle değil mi?” dedi Paşa.

“Evet, efendim” diye mırıldandı Rıdvan gülümseyerek.

Paşa kafasını kendinden geçmişçesine sallayıp, “El Hüseyin ahalisi... el aman” diye ünledi.

Gülüştüler. Odadan çıkmakta olan hizmetkâr bile gü-lümsemişti. Paşa sorgulamayı sürdürdü: “Neyi sever, neden nefret edersin? Açık konuş Rıdvan. Pekiyi... işini kolaylaştırayım. Siyasetle ilgileniyor musun?”

“İkimiz de öğrenci komitesindeyiz” diye cevap verdi Hilmi.

“Bu, yakınlaşmamız için ilk neden. Edebiyattan hoşlanıyor musun?”

“Şevki, Hafız ve el Manfaluti’ye bayılıyor” diye cevap verdi Hilmi.

“Sen dur bakalım” diye payladı Paşa. “Ben Rıdvan'ın sesini duymak istiyorum birader."

Gülüştüler. “Şevki, Hafız ve el Manfaluti için ölebilirim” dedi Rıdvan gülümseyerek.

“Ölebilirim... ama ne laf! Bunu ancak el Cemaliye’de duyarsın. Oturduğun mahallenin adı ‘cemal’den yani güzellikten gelmiyor mu Rıdvan? ‘Gümüş altın', ‘Gecenin sessizliğinde’, ‘O da kim’, ‘Bir dalı kaldırıp diğerini koyuyor...’ gibi dizelere de hayransın o zaman? Allahım, aman Allahım! Yakın arkadaş olmak için bir neden daha, güzel el Cemaliye. Şarkı söylemekten hoşlanır mısın?”

“Bayılıyor...”

“Sen sus dedim.”

Tekrar gülüştüler. “Ümmü Gülsüm” dedi Rıdvan.

“Mükemmel. Ben eski usulü tercih edebilirim ama üslup güzel. Ortaçağ septiği el Maarri’nin dediği gibi, ben derin ve yoğun olanı da, nükteli ve hafif olanı da severim. Ya da, sizin dediğiniz gibi efendim, bunlar için ölebilirim. Çok güzel. Ne hoş bir akşam.”

Telefon çaldı. Paşa kalkıp açtı ve ahizeyi kulağına yerleştirip konuşmaya başladı: “Alo... Merhaba paşa hazretleri... Bunda şaşılacak ne var? Ülkenin önde gelen siyasetçilerinden biri olarak bir defasında İsmail Sadiki’nin kendisi de katılmadı mı müzakerelere? Başkana ne düşündüğümü açıkça söylemiştim. Mahir ve el Nakraşi de öyle düşünüyor... Kusura bakmayın paşa. Yapamam. Kral Fuat’ın bir zamanlar terfiime karşı çıkmış olduğunu asla unutamam. O ahlaktan bahsedecek son insan. Her neyse, yarın klüpte görüşürüz. Güle güle paşa.”

Paşa kaşları çatılı olarak dönüp geldi ama Rıdvan’ı görür görmez neşelenip konuşmayı sürdürdü: “Evet Rıdvan Bey. Tanıştık. Harikaydı. Çalışkan olmanı tavsiye ederim. Görev bilincini veya ideallerini kaybetmemeni tavsiye ederim. Şimdi biraz da müzikten ve hoşça vakit geçirmekten bahsedelim.”

Rıdvan saatine baktı. Paşa telaşlanıp, “Olmaz. Saat sıcacık birlikteliklerin düşmanıdır” dedi.

“Ama geciktik Sayın Hâkim Paşa.”

“Gecikmek mi? Yaşlı olduğuma göre, benim için geciktiğinden bahsediyorsun herhalde. Yanılıyorsun evlat. Hâlâ sabahlara kadar konuşmaktan, şarkı söylemekten ve güzellikten zevk alıyorum ben. Gece seansına başlamadım daha. Henüz sadece giriş duasını ettik: Bismillahirrahmanirrahim dedik. İtiraz etme. Araba sabaha kadar emrinizde. İmtihanlara çalışırken sabaha kadar dışanlarda kalabildiğini biliyorum. Hadi biz de çalışalım. Neden olmasm? Hukuk ya da İslam

şeriatım -giriş mahiyetinde- yemden gözden geçirmekten büyük zevk alırım. Bu arada, İslam şeriatını kim öğretiyor? Şeyh İbrahim Nedim mi? Allah iyiliğini versin, gösteriş meraklısı bir adamdır. Şaşırma! Gün gelip içinde bulunduğumuz dönemin en önemli insanlarının geçmişlerini kaleme alacağız. Her şeyi bilmeli, her şeyi kavramaksın. Gece sevgiyle, dostlukla geçecek. Söyle bana Hilmi, böyle bir gece için en uygun içki hangisi olur?”

“Izgara etle viski ve soda” diye cevap verdi Hilmi kendinden emin bir sesle.

“Paşa güldü. “Seni alçak! Izgara et içilir mi?”

10

Hatice’nin ailesi her perşembe mutlaka toplanırdı. Baba İbrahim Şevket ile oğulları Abdülmünim ve Ahmet oturma odasında oturmaktaydılar. Boş durmasını sevmeyen Hatice de onlara katılmış iş işliyordu. İbrahim Şevket zamana karşı uzun bir mücadele verdikten sonra, yaşını göstermeye başlamıştı. Saçlarına ak düşmüş, yüzü şişmişti ama hâlâ imrenilecek kadar sağlıklıydı.

İki oğlunun arasına huzur içinde oturmuş sigara içerken, patlak gözlerinin bakışı her zamanki gibi kayıtsızdı. İki delikanlı kâh birbirleri, kâh babalan, kâh başım yaptığı işten kaldırmadan sohbete katılmaya çalışan anneleriyle gevezelik ediyorlardı. Hatice koca bir et yığını gibiydi. Evin havasında kadının iç huzurunu bozacak hiçbir terslik yoktu. Kayınvalidesinin ölümünden beri evinin idaresi konusunda kimse ona kanşmıyor; görevini büyük bir şevkle yürütüyordu. Şişmanlık önemli bir güzellik unsuru olduğundan, kilosunu korumaya olağanüstü özen gösterirdi. Başta kocası ve iki oğlu, evde herkesi, her şeyi o idare etmekteydi. Kocası paçayı kaptırmıştı ama oğullan bildiğini okuyor, kendilerine karışmaması için annelerine yalvanr oluyorlardı. Kocasını dini vecibelerini yerine getirmesi gerektiğine sadece birkaç yıl önce ikna edebilmiş, adam namaz kılıp oruç tutar olmuştu. Abdülmünim ile Ahmet gerçi bu sürece tanıklık ederek büyümüşlerdi ama Ahmet artık ibadeti reddediyordu. Annesinin bu yöndeki ısrarını bir şekilde geçiştirir ya da bir sürü bahane öne sürerdi.

İbrahim Şevket oğullarına hayrandı. Onlan çok sever; Abdülmünim’i Hukuk Fakültesi’ne, Ahmet’i lise son sınıfa getiren bir dizi başarıyı her

fırsatta överdi. Hatice de onları över ama, “Bu, benim sayemde oldu. Sana kalsaydı ikisinden de hayır gelmezdi” derdi.

Son zamanlarda Hatice’nin okuma yazma pratiğini kaybettiği, hatta unuttuğu ortaya çıkmış; bu durum kocasına alay konusu olmuştu. Oğullan annelerinin onlan okutmak için böbürlenerek dile getirdiği çabalannın karşılığı olarak ona okuma yazma öğretmeyi önerdiler. Hatice bu öneriye önce kızdı ama sonra kendisi de gülüp duygulannı tek bir cümleyle ifade etti; ‘Ta ki sevgilisiyle mektuplaşıyor olsun, bir kadının okuma yazma bilmesine gerek yoktur.”

Hatice ailesiyle mutluydu ama onu öfkelendirecek kadar zayıf olan Abdülmünim ile Ahmet’in yeterince yemek yemedikleri kanısındaydı. “İyi beslenmeniz lazım. İştahınız açılsın diye size kaç kez papatya kullanın demedim mi? Baksanıza babanız ne kadar besili” dedi.

İki delikanlı babalarına bakıp güldüler. İbrahim, “Kendini örnek göstermen daha doğru olurdu. Bir öğütücü gibi yemek yiyorsun” dedi.

Hatice gülümseyip, “Hangimizi örnek alacaklanna onlar karar versin” diye cevap verdi.

“Hanım, hanım, bana nazar değdirdin. Dişçi dişlerimi çekecek” dedi İbrahim.

Hatice kocasına şefkatle bakıp, “Üzülme. Dişler çekilince Allahın izniyle hiçbir sorunun kalmayacak” dedi.

“İkinci kattaki komşumuzla merdivenlerde karşılaştım. Kirayı bir ay sonra ödemek istiyor” dedi Ahmet.

“Ne cevap verdin?” diye sordu Hatice kaşlannı çatarak. “Babama söylerim dedim.”

“Söyledin mi?”

“Söylüyorum işte.”

“Oturduğu apartmanı paylaşmadığımıza göre, neden parayı paylaşalım? Buna razı olursak, birinci kattaki kiracı da aynı taleple gelecektir” dedi Hatice. İnsanlan bilmezsin. Seni ilgilendirmeyen şeylere kanşma.”

Ahmet, babasına bakıp, “Sen ne dersin Baba?” diye sordu. İbrahim Şevket gülümseyip, “Beni bu işe kanştırma, annenle konuş” diye cevap verdi.

Ahmet tekrar annesine dönüp, “Zor durumdaki insanlara anlayış gösterirsek aç kalmayız ya” dedi.

“Karısı zaten bana söylemişti. Ödemeyi daha sonra yapmalarına razı oldum. Sen kafanı yorma” dedi Hatice. “Ama kira ödemenin yiyeceğe ödenen paradan farkı olmadığını izah ettim ona. Öyle değil mi? Zaman zaman beni komşu kadınlarla arkadaşlık etmediğim için eleştirirler ama insanları benim kadar iyi tamsalar yalnız olduklarına şükrederlerdi.”

Ahmet göz kırpıp, “Biz herkesten farklıyız, daha iyiyiz demek istiyorsun” dedi.

Hatice sert sert bakıp, “Evet” dedi, “Tabii kendine dair benim daha farklı düşünmeme yol açacak bir şeyler bilmiyorsan!”

“Anneme göre en iyi olan kendisi ve ondan başka kimse yok” dedi Abdülmünim. “Akıl da, irfan da sadece ona bahşedilmiş.”

“Ahmet’e kalırsa kiracılar kira ödemese de olur” diye cevap verdi Hatice alay ederek.

Abdülmünim güldü. “Sadece bazı insanların ev sahibi olma hakkına sahip olmalarını kabul etmiyor” dedi.

“Beş para etmez fikirler bunlar... yazık” dedi Hatice başını sallayarak.

Ahmet kardeşine dik dik baktı ama Abdülmünim omuz silkip, “Önce aklını başına topla, sonra bana kız” dedi küçümseyerek.

‘Tartışmayalım” dedi Ahmet.

“Doğru. Önce büyü."

“Benden sadece bir yaş büyüksün...”

“Senden bir gün büyük olsam bile, bu bir yıl daha akıllıyım demektir.”

“O özdeyişe inanmam ben. ”

“Dinle. Beni ilgilendiren tek şey, benimle birlikte tekrar ibadete başlaman.”

Hatice üzüntüyle başını sallayıp, “Ağabeyin haklı” dedi. “İnsanlar büyüdükçe akıllanır ama sen... Seni Allaha emanet ediyorum. Baban bile namaz kılıp oruç tutuyor. Bunu kendine nasıl yaparsın? Senin için çok üzülüyor, çok endişeleniyorum.”

“Açık konuşmak gerekirse, kafasının iyi bir temizliğe ihtiyacı var” dedi Abdülmünim güçlü ve fazlasıyla kendinden emin bir sesle.

“Olay şu...”

“Bak Anne, bu genç adam dinsiz. Artık buna ben bile inanmaya başladım.”

Ahmet kızıp, “Bir insanın kalbini yargılama hakkını nereden buluyorsun sen?” diye bağırdı.

“Davranışların düşüncelerini ele veriyor” dedi Abdülmünim ve gülümsediğini belli etmeden ekledi: “Allah düşmanı!” “Kardeşini haksız yere itham etme” dedi İbrahim Şevket, o kendinden hoşnut, huzurlu haliyle.

Hatice Ahmet’e bakıp Abdülmünim’e hitaben, “Kardeşini, bir insanın sahip olabileceği en aziz şeyden mahrum etme. O bir müminden başka ne olabilir ki? Annesinin akrabaları türban taksaydı, herkes onlan din âlimi olarak kabullenirdi. Büyükbabam, yani senin büyük büyükbaban bir din âlimiydi. Ben küçükken etrafımdaki herkes imanla ibadet ederdi” dedi.

“Yasin Dayı gibi mi” diye sordu Ahmet alayla.

İbrahim Şevket kendini tutamayıp güldü. Hatice kızmış gibi yapıp, “Saygılı ol. Nesi varmış dayının? Göğsü iman dolu. Anneannenle büyükbabanı görmüyor musun?” dedi. “Ya Kemal Dayım?”

Kemal Dayı’nın hamisi el Hüseyin. Hiçbir şeyin farkında değilsin sen.”

“Bazılan hiçbir şeyin farkında değil zaten...” Abdülmünim isyan etti: “De ki herkes ibadeti ihmal ediyor... bu senin de ihmal edeceğin anlamına gelmez.”

Ahmet sükûnetle cevapladı: “Merak etme. Günahlanm-dan sen sorumlu tutulmayacaksın.”

“Kavga etmeyi bırakın” dedi İbrahim Şevket; “Keşke Rıdvan’a benzeseydiniz.”

Hatice kocasma ters ters baktı. Kimse Rıdvan’ı çocukla-nyla kıyaslayamazdı. İbrahim sözlerine açıklık getirmek zorunda kaldı: “Rıdvan tüm politikacılarla temas halinde. Akıllı, zeki bir genç. Geleceği parlak görünüyor.”

Hatice öfkelendi. “Sana katılmıyorum. Rıdvan annesinin ilgisinden mahrum bırakılan her çocuk gibi, şansız bir genç. Aslında, Zennube ‘Hanım’m da umurunda değil. Rıdvan’a iyi davranıyormuş gibi görünüyor ama beni kandıramaz. İngilizlerinki gibi siyasi bir strateji onunki. Zavallı çocuğun evim diyebileceği bir yer bile yok. Zamanının çoğunu dışarılarda geçiriyor. Önemli insanlarla temas halinde olması bir şey ifade etmez. Alt tarafı bir öğrenci ve Abdülmünim ile aynı sınıfta. Böyle büyük laflar etmenin ne anlamı var İbrahim? Verdiğin örnek yanlış” dedi.

İbrahim, sen hiçbir zaman benimle aynı fikirde olmadın zaten, dercesine baktı karısına ve açıklamasını sürdürdü: “Bugünün gençlerinin yaşadıkları ortam farklı. Siyaset her şeyi değiştirdi. Önemli şahsiyetlerin hepsinin çevresinde himayeye aldıkları genç insanlar var. Başarma isteği olan azimli bir genç güvenebileceği bir hami bulmak zorunda. Babanın itibarr da önemli insanlarla yakın ilişkilerinden kaynaklanmıyor mu?”

“Babam aranan bir insandır” dedi Hatice kibirli bir tavırla. “Kimseye yaltaklanmaz, kimsenin gözüne girmeye çalışmaz. Siyasete gelince, oğullarımın siyasetle ilgisi yok. Vatanı için canını veren Fehmi dayılarını tanımış olsalardı, ne demek istediğimi anlarlardı. Siyaset, evlatlarımız yok olup giderken, ‘Bilmem kim sen çok yaşa’ veya ‘Bilmem kime ölüm’ diye

bağırmaktan başka bir şey değil. Yaşasaydı, bugün en seçkin hâkimlerden biri olmuştu Fehmi.”

“Herkes kendi yolunu çizmek durumundadır. Kimseyi taklit edemeyiz. Rıdvan gibi olmak isteseydik, olurduk” dedi Abdülmünim.

“Bu doğru” diye cevap verdi Hatice.

“Tıpkı annene benziyorsun” dedi İbrahim, Abdülmü-nim’e. “Birbirinizden hiç farkınız yok.”

Kapı çalmıştı. Hizmetçi ilk kattaki kiracının geldiğini söyledi. Hatice, “Ne istiyor acaba?” diyerek yerinden kalktı. “O da kirayı geciktirmeye niyetleniyorsa, bizi ayırmaya el Cemaliye karakolunun tüm polisleri yetmez.”

11

QŞ>^£>

El Muski olağanüstü kalabalıktan dolayı tıkanmıştı. Normal yaya trafiğine ilaveten el Ataba’dan akın eden insanlarla doluydu. Bu kalabalıkta zorlukla ilerleyen Abdülmünim ile Ahmet, nisan güneşinin ateşten ışınlan altında ter içinde kalmışlardı.

Ahmet, ağabeyinin koluna girip, “Söyle, ne hissediyorsun?” dedi.

Abdülmünim biraz düşünüp, “Bilmiyorum” diye cevap verdi. “Ölüm ürkütücü bir şey, hele de ölen bir kral ise. Cenaze alayı hiç görmediğim kadar kalabalıktı. Said Zaglul’un cenaze törenini görmediğim için kıyaslama yapamıyorum ama bence izleyenlerin çoğu üzüntülüydü. Kadmlann ba-zılan ağlıyordu. Biz Mısırlılar duygusal insanlanz.”

“Ben senin ne hissettiğini sormuştum.”

Abdülmünim kalabalıkta insanlarla çarpışmamaya çalışarak tekrar düşünüp, “Adamı sevmiyordum” dedi. “Dolayısıyla üzülmedim ama mutlu olduğumu da söyleyemem. Cenazenin arkasından yürürken hiçbir şey hissetmedim diyebilirim ama tabutta güçlü bir şahsiyetin olması beni düşündürdü.

Allahın hükümranlığı evrensel. Ebedi ve ezeli olan O. Keşke insanlık bunu tam anlamıyla idrak edebiliyor olsa. Kral siyasi ortam değişmeden önce ölseydi, halkın büyük çoğunluğu bayram ederdi. Ya sen? Sen ne hissediyorsun?”

Ahmet, “Hangi mevkide olursa olsun, zorbalardan nefret ediyorum” dedi gülümseyerek.

“İyi de, ya ölüme şahit olmak?”

“Hastalıklı romanüzmle ilgim olmaz.”

“O zaman memnun oldun” dedi Abdülmünim kızgın bir sesle.

‘Türü veya unvanı ne olursa olsun, ben dünyanın tüm zorbalardan temizlendiğini görecek kadar uzun yaşamak istiyorum” diye cevap verdi Ahmet.

Çok yorulmuşlardı. Bir süre suskun kaldılar. Derken Ahmet sordu: “Şimdi ne olacak?”

Abdülmünim, o her zamanki kendinden emin sesiyle cevap verdi: “Faruk daha çocuk. Babası kadar kurnaz ya da kinci biri değil. İşler yolunda giderse, müzakerelerin başarılı olması ve Vaft’ın yemden iktidara gelmesiyle her şey sükûnete kavuşur ve bu fesat ortamı sona bulur. Geleceğimiz iyi.” “Ya İngilizler?”

“Müzakereler başarılı olursa dost oluruz. Böylece, saray ile İngilizler arasında halka rağmen süregelen ittifak son bulur ve kral anayasaya riayet etmek zorunda kalır.”

“Vaft, diğer siyasi partilerden daha iyi.”

“Şüphesiz... ama yeterliliğini kanıtlayacak kadar uzun sürmedi iktidarı. Potansiyelinin ne olduğunu hayat gösterecek. Diğer siyasi partilerden daha iyi olduğuna ben de katılıyorum ama bu yetmiyor.”

‘Tabii ki yetmiyor! Ben, Vaft iktidarının daha büyük bir kalkınma için iyi bir başlangıç olduğuna inanıyorum. O kadar. Ne ki. İngilizlerle

anlaşabilecek miyiz bakalım?”

“Anlaşamazsak, Sadiki yönetimi altındaki durumumuza döneriz. Milletimiz bitmez tükenmez bir vatan haini sto-ğuna sahip ve bunların görevi İngilizlere her ‘hayır’ dediğimizde Vaftçılan zapturapt altına almak. Şu an için milliyetçilerle aynı safta görünseler de yeni bir fırsat kolladıklarından eminim. Sadiki ve Muhammed Mahmut gibiler beklemede. Trajik olan bu.”

Yeni Cadde’ye vardıklarında Sarraflar Çarşısı’na doğru yürümekte olan büyükbabalarıyla yüz yüze gelip hürmetle selamladılar.

"Nereden gelip nereye gitmektesiniz bakalım?” diye sordu Ahmet Abdülcevat gülümseyerek.

“Kral Fuat’ın cenaze törenini izliyorduk” diye cevap verdi Abdülmünim.

“Nazik baş sağlığı dileğinize teşekkürler” dedi Ahmet Abdülcevat. Hâlâ gülümsüyordu.

El sıkışıp ayrıldılar. Ahmet bir süre büyükbabasının arkasından bakıp, “Büyükbabamız çok cana yakın ve yakışıklı bir adam. Çok da güzel kokuyor” dedi.

“Annem ne kadar despot olduğuna dair bir sürü hikâye anlatır.”

“İnanılır gibi değil. Ben despot olduğunu hiç sanmıyorum.”

“Son günlerinde Kral Fuat bile cana yakın, hoş bir insan gibi görünüyordu” diye cevap verdi Abdülmünim. Gülüşüp Ahmet Abdo’nun kahvehanesine doğru yürümeye devam ettiler.

Kahvehanedeki küçük havuzun karşısındaki odada üzün sakallı, keskin bakışlı bir şeyh vardı. Kendisini dikkatle dinleyen bir grup gencin arasında oturuyordu. Ahmet olduğu yerde durup ağabeyine, “İşte... dostun Şeyh Ali el Manufl... ‘Yeryüzü kendine has bir sarsıntıya uğratıldığı, içindekileri drşanya çrkanp attığı...[1]’ Sen otur, ben gitmek durumundayım” dedi.

Abdülmünim, “Gitme, bizimle otur. Onu tanımam, söylediklerini duymanı çok isüyorum. İstediğin kadar tartışabilirsin. Etrafındaki gençlerin hepsi üniversiteli” diye cevap verdi.

Ahmet kolunu ağabeyinin kolundan çekip, “Hayır efendim. Bir defasında neredeyse kavga ettik onunla. Fanatiklerden haz etmiyorum ben. Allahaısmarladık” dedi.

Abdülmünim kardeşine kınarcasma bakıp, “Güle güle. Allah sana doğru yolu göstersin” diye cevap verdi sert bir sesle ve el Hüseyin İlkokulu’nun başöğretmeni olan Şeyh Ali el Manufi’nin yanına gitti. Adam onu ayakta karşılayıp selamladı. Gruptakiler de ayağa kalkmıştı. Birbirlerine sarılarak selâmlaştılar. Şeyh oturunca herkes oturdu.

Şeyh, Abdülmünim’e delici bakışlarla bakıp, “Dün seni göremedik” dedi.

“Ders çalışıyordum.”

“Kabul edilebilir bir mazeret. Neden kardeşin seni bırakıp gitti?”

Abdülmünim gülümsedi ama cevap vermedi. “Rehberimiz yüce Allah” dedi Şeyh Ali el Manufl ve sürdürdü: “Kardeşine şaşırma. Banimiz Haşan el Banna birçok septikle karşılaştı ama bugün hepsi en sadık müritleri. Allah kuluna rehberlik etmeyi istemeye görsün, Şeytan karşı duramaz. Bizler Allahın askerleriyiz. O’nun ışığını yayıyor, düşmanlarıyla savaşıyoruz. Ruhlarımız, O’nunla kimsenin olmadığı kadar bir. Allahın askerleri... ne mutlu size.” “Ama Şeytan’m krallığı geniş” dedi aralarından biri. Şeyh Ali el Manufi payladı: “Allahın huzurundayken Şeytan’ın dünyasından korkana bakın hele... Ona ne cevap verelim dersiniz? Biz Allah ile biriz, Allah da bizimle beraber. O zaman korkacak ne var? Dünyada hangi asker sizin kadar güçlü? Hangi silah sizinkinden daha etkili? İngilizler, Fransızlar, Almanlar ve İtalyanlar maddeye güvenirler ama sizler imana güveniyorsunuz. İman çeliği deler. İman, dünyadaki her şeyden güçlüdür. O temiz kalplerinizi imanla doldurun, doldurun ki dünya sizin olsun.”

“İmanımız tam ama güçlü bir ülke değiliz” dedi bir diğer genç adam.

Şeyh yumruğunu sıkıp haykırdı: “Kendini güçsüz hissediyorsan, bil ki sen farkına varmadan imanın zayıflamıştır. İman güç verir ve gücü harekete geçirir. Bomba denen şey seninki gibi eller tarafından imal edildi. Bomba gücün ürünüdür, nedeni değil. Peygamber tüm Arap Yanmada-sı’m nasıl fethetti? Araplar tüm dünyayı nasıl fethetti?” “İmanla ve inançla” diye cevap verdi Abdülmünim.

Şeyh gülümseyip eliyle sakalını sıvazlayarak sürdürdü: “Güçlü insan inançlı olandır. Onlar ülkelerine ve ‘gelişime’ inanıyorlar. Ne ki, Allaha inanç her şeyin üstündedir. Allaha iman edenlerin şu maddi dünyaya inananlardan daha güçlü olmaları kadar doğal ne olabilir? Biz Müslümanların eli altında Kitap gibi saklı bir hazine var. Bu hâzineyi bulup çıkarmalıyız. İslamı yeniden canlandırmalı, yepyeni yapmalıyız. Müslümanız diyoruz ama bunu davranışlarımızla kanıtlamalıyız. Allah bizi kendi kitabı ile kutsadı ama bizler bunu göz ardı etük. Bu durum aşağılanmamıza yol açtı. Dolayısıyla, kitaba dönelim. Düsturumuz ‘Kuran’a dönüş’ olsun. Liderimiz, ta başlangıçta, İsmailiye’de yaptı bu çağrıyı. O zaman, bu zaman, mesajı ruhları sarıp, kalpleri doldurarak köyleri, mezraları ele geçiriyor.”

“Politikanın dışında kalmamız daha doğru olmaz mı?” “Dinimizin bir amentüsü, bir hukuk kodu ve bir siyasal sistemi var. Allah, insan yaşamının en sorunlu alanlarını kural, kaide ve yol göstericiliğinden mahrum etmeyecek kadar merhametlidir. Aslında, bu akşamki dersimizin konusu tam da bu...”

Şeyhin içi içine sığmıyordu. Benimsediği yaklaşım, bir dizi hakikati bildirdikten sonra bunları müritlerine tartıştırıp sorularını cevaplamak şeklindeydi. Kuran ayetleri ve hadislerden hareketle vaaz verircesine konuşur; bu vesileyle kahvehane müşterilerine de ders vermiş olurdu.

Uzak bir köşede yeşil çay içmekte olan Ahmet şeyhi duyuyordu. Bu gayretli grupla arasındaki mesafeyi inanamaya-rak ölçmeye çalışırken dudaklarında alaycı bir gülümseme vardı. Çok rahatsız olmuş, çok kızmıştı. O kadar ki, bir ara içinden şeyhe daha alçak sesle konuşup müşterileri rahatsız etmemesini söylemek gelmiş ama ağabeyinin müritlerden biri olduğunu hatırlayıp vazgeçmişti. Sonunda, çekip gitmekten başka çare olmadığım anlayıp öfkeyle kahvehaneden çıktı.

Abdülmünim, Şeker Sokağı'na akşam saat sekiz civarında döndü. Fırtınanın dinmesiyle geceye ilkbahar tazeliği hâkim olmuştu. Ders hâlâ kulaklarında çınlıyor, kalbinde yankılanıyordu ama kendini hem zihinsel, hem de fiziksel olarak son derece yorgun hissetmekteydi. Karanlıkta avluyu geçip merdivenlere yönelirken birinci kattaki dairenin kapısı açıldı. Sızan ışıkta birinin usulca dışarı süzülüp kapıyı ardından kapadığını ve önü sıra merdivenlerden çıkmaya başladığını gördü. Kalbi heyecanla çarptı; şah damarında akan kanın sıcak havalarda şehvetten tutuşan devekuşları gibi yandığını hissetti. Kendisini ilk sahanlıkta beklediğini karanlıkta bile seçebiliyordu.

Gençlerin anne babalarını kandırmaları artık çok kolaylaşmıştı. Bu kız yan komşuyu ziyaret etme bahanesiyle çıkmıştı evden ve ziyaret edecekti ama sahanlığın karanlığındaki tehlikeli oynaşmadan sonra. Delikanlının aklını kurcalayan her şey duman olup uçmuş, kafası tüm düşüncelerden annmıştı adeta. Tek bir arzuyla, kaslarına ve sinirlerine rahat vermeyen bir açlığı tatmin etme arzusuyla olduğu yerde kalakalmıştı. İmanı ya öfkelenip kaçmış ya da içinde bir yere sığınarak homurdanmaya başlamış; ne ki homurtu sesleri şehvet alevlerinin çıkardığı ıslık sesinde boğulup gitmişti.

Onun kızıydı, öyle değil miydi? Tabii öyleydi. Avlunun kuytu köşeleri, merdiven boşluğu, çatının Şeker Sokağı'na bakan köşesi... hepsi buna tanıklık edebilirdi. Kuşkusuz,

evden tam zamanında çıkmak için gelişini gözlemiş; bütün bunlara kendisi için katlanmıştı. Sahanlığa varıp kızla yüz yüze gelinceye kadar dikkatle ve hızla yürüdü. Aralarında mesafe kalmamıştı artık. Saçının kokusu içine dolarken, nefesi boynunu gıdıklıyordu.

Kızı omuzlarından tutup fısıldadı: "Bir üst sahanlığa çıkalım, orası daha güvenli."

Kız cevap vermedi ama merdivenleri çıkmaya başladı. İki kat arasında, yan yolda durup sırtını duvara dayadı. Abdülmünim tam karşısına dikilip sanldı. Kız alışkanlık icabı önce direndi, sonra kendini delikanlının kollanna bıraktı. "Sevgilim..."

“Seni pencerede bekledim. Annem Şam el Nesim Bayra-mı’na hazırlık yapmakla meşgul.”

“İlkbahar bayramım kutluyorum! Bırak da ilkbahan du-daklannda tadayım.”

Dudaklan uzun, ateşli bir öpüşmeyle birleşti. “Neredeydin?” diye sordu kız.

Ani bir iç burkulmasıyla İslam’da siyaset dersini hatırladı Abdülmünim. Ne ki, “Arkadaşlarla kahvehanedeydim” dedi.

“Kahvehanede mi?” diye sordu kız onaylamayarak ve ekledi: “İmtihanlara sadece bir ay kaldı.”

“İmtihanlara nasıl hazırlanacağımı ben bilirim... Ama şimdi seni bir daha öpüp hakkımda kötü düşündüğün için cezalandıracağım. ”

“Çok bağınyorsun. Nerede olduğumuzu unuttun galiba.” “Evimizde ve kendi odamızdayız. Bizim odamız sahanlık!” “Bugün öğlenden sonra teyzeme giderken, belki seni görürüm diye pencerene baktım ama annenle göz göze geldik. Pencerede durmuş sokağa bakıyordu. Korkudan titredim.” “Neden?”

“Seni görmek için baktığımı anladığını, sırrımı keşfettiğini sandım.”

“Sımmızı demek istiyorsun... Bizi birbirimize bağlayan bağ tek. Biz artık tek bir bedeniz, öyle değil mi?”

Delikanlı umarsızca şehvete teslim olup, içindeki belli belirsiz itiraz seslerinden kaçmak istercesine, zapt edilmez bir arzuyla kıza sarıldı ve göğsüne bastırdı. İçini dağlayan ateş, ikisini de eritip içine çekecek kadar güçlü bir girdap gibiydi.

Sessizlik, önce bir iç çekiş, sonra da derin bir soluk sesiyle bozuldu ve delikanlı karanlığın koruduğu iki ayn varlık olduklarının farkına vardı. Kızın yumuşacık, mahcup bir sesle, “Yann buluşacak mıyız?” diye fısıldadığını duydu.

“Evet... evet. Ne zaman buluşacağımızı sonra söylerim” diye cevap verdi hissettiği burukluğu elinden geldiğince saklamaya çalışarak.

“Şimdi söyle.”

“Yarın ne zaman vaktim olur bilemiyorum” diye cevap verdi delikanlı, giderek artan ve tahammülü zor bir can sıkıntısıyla.

“Neden bilmiyorsun?”

“Şimdilik allahaısmarladık. Bir ses duydum.”

“Hayır! Ses filan yok.”

“Kimse bizi bu durumda görmemeli.”

Delikanlı, kızın omzuna pis bir paçavraymışçasına hafifçe vurarak sahte bir şefkat gösterisiyle kollarından sıyrıldı ve hızla merdivenleri tırmandı. Annesiyle babası oturma odasında radyo dinliyorlardı. Çalışma odasının kapısı kapalıydı ama küçük camdan sızan ışık Ahmet’in içeride ve çalışmakta olduğunu gösteriyordu. Annesiyle babasına, “İyi akşamlar" deyip soyunmak, banyo yapıp aptes aldıktan sonra namaz kılmak üzere yatak odasına geçti. Namazdan sonra seccadede bağdaş kurup derin düşüncelere daldı. Bakışlarında hüzün, göğsünde büyük bir ağırlık vardı. İçinden ağlamak geliyordu. Yolunu şaşırmamak, günah işlememek, genç kız kisvesiyle karşısına çıkıp içinde şehvet duygulan uyandıran şeytana uymamak için Allaha sığınıp yardım diledi.

Aklı “Hayır” dese de, kalbi “Evet” diyordu hep. Verdiği korkunç mücadele her zamanki gibi başansızdı ve pişmanlık doluydu. Her gün sınavdan geçiyor, her sınav tam bir cehennem azabı oluyordu. Bu azap ne zaman bitecekti? Manevi yönünü geliştirmek için harcadığı çabalann tümü yok olma tehdidi altındaydı, sanki suya yazı yazmıştı. Çamura battıkça batıyor, ayağını basacağı sağlam bir zemin bulamıyordu. Büyük bir pişmanlık ve vicdan azabı içindeydi. Keşke son bir saati geri alabilseydi.

Ahmet İbrahim Şevket, sonunda Gamra'daki *el İnsan el Ja-did* {Yeni İnsan) dergisinin olduğu binayı buldu. İki tramvay durağının ortasında yer alan bu iki katlı yapının, bir de bodrum katı vardı. Balkonunda çamaşır asılı olan en üst kat bir apartman dairesi olmalıydı. Binanın giriş kapısında derginin adı yazılı bir levha vardı. Bodrum kat matbaa olmalıydı çünkü demir parmaklıklı pencerelerden matbaa makinelerini görünüyordu. Dört basamak çıkıp ilk gördüğüne -deneme baskılarını taşıyan bir işçi- yayın yönetmeni Adli Kerim Bey'i sordu. Matbaa işçisi bomboş bir holün en ucundaki, üstünde "Genel Yayın Yönetmeni" yazan kapalı kapıyı işaret etti. Ahmet, yolda bir resepsiyon memuru bulurum umuduyla o yöne yürüdü ama kimseyi bulamadan kendini kapının önünde buldu. Bir anlık tereddütten sonra kapıyı usulca tıklattı. İçerden bir ses, "Buyurun" diye bağırdı. Kapıyı açıp girdi. Çalı gibi gür kaşların altından iki koca göz odanın öbür ucundan sorarak bakmaktaydı.

Kapıyı ardından kapayıp, "Affedersiniz. Bir dakika..." diyecek oldu.

Adam, "Evet..." diye cevap verdi yumuşak bir sesle.

Ahmet kitap kâğıt yığınlarıyla dolu masaya yaklaşıp ayağa kalkmış olan adamı selamladı. Yayın yönetmeni yerine otururken, ona da yer gösterdi. Ahmet rahatladı. Yayımladığı kitaplar ve dergilerle son üç yıldır kendisini aydınlatan ustayı görebilmenin gururu içindeydi. Adamın, beyaz saçlarının olduğundan da solgun gösterdiği yüzüne baktı. Yılların izlerini taşıyan bu yüzdeki tek gençlik işareti etkileyici bir ışıltıyla parıldayan derin bakışlardı. Bu adam Ahmet'in akıl hocası, kendi deyimiyle "manevi babası" idi. Delikanlı, duvarları tavana kadar yükselen kitap raflarıyla kaplı işte bu ilham çemberindeydi artık.

"Hoş geldin...'' dedi yayın yönetmeni meraklı bir tavırla. "Abonelik ücretimi ödemeye gelmiştim" diye cevap verdi Ahmet nazik bir sesle ve sözlerinin hoş bir etki bırakmış olmasından aldığı cesaretle sürdürdü: "Ayrıca, dergiye iki hafta önce gönderdiğim makalenin akıbetini sormak istiyordum." Adli Kerim Bey, "Adın ne?" diye sordu gülümseyerek. "Ahmet İbrahim Şevket."

Yayın yönetmeni ismi nereden duyduğunu çıkarmak istercesine kaşlarını çatıp, "Seni hatırlıyorum. Dergime ilk sen abone olmuştun. Evet. Sonra üç

abonelik daha getirdin. Öyle değil mi? Şevket ismini hatırlıyorum. Sanırım dergi namına sana bir teşekkür mektubu bile yazmıştım” dedi.

Bu hoş anı Ahmet’i daha da rahatlattı. “Aldığım mektupta bana, ‘derginin ilk dostu’ olarak hitap edilmişti” dedi.

“Bu doğru. *Yeni İnsan* ilkeli bir dergi. Şayet birtakım çıkar gruplan tarafından yayımlanan resimli dergiler ve günlük gazetelerle rekabet edecekse, adanmış dostlara ihtiyacı var. Sen derginin dostusun ve hoş geldin. Bizi daha önce şereflendirmiş miydin?”

“Hayır. Bakaloryamı daha bu ay verdim.”

Adli Kerim güldü. “Bu dergiyi ziyaret etmek için bakaloryanın gerekli olduğunu sanmıyorsun herhalde?”

“Hayır, hayır. Demek istediğim, çok gençtim...” diye cevap verdi Ahmet gülümseyerek.

“Yeni *İnsan* okurunun insanlan yaşla yargılaması doğru değil” dedi adam ciddi bir sesle ve sürdürdü: “Memleketimizde altmışının üstünde olduğu halde kafası genç insanlar olduğu gibi, hayatınm baharında olup binlerce yıl önce yaşamışçasına antika kafalı gençler de var. Bu, Doğu’nun hastalığı.” Derken, sesi yumuşadı, “Bize başka makaleler de göndermiş miydin?” diye sordu.

“Üç tanesi dikkate alınmadı. Son makalemin basılacağını umuyordum.”

“Ne hakkında? Kusura bakma ama her gün onlarca yazı geliyor.”

“Le Bon’un eğitim teorileri ve benim mütalaam.”

“Neyse, yazışmalar yandaki odadan yapılıyor. Makalenin akıbetini oradan öğrenebilirsin.”

Ahmet davrandı ama Adli Bey oturmasını işaret edip, “Dergi bugün tatilde. Biraz konuşabileceğimizi umuyordum.” “Zevk duyanm efendim” diye mırıldandı Ahmet minnetle. “Bakaloryam bu yıl aldığım söylemiştin. Kaç yaşındasın?” “On altı.”

“Yaşından büyük görünüyorsun. Mükemmel. Dergi lise çevrelerinde okunuyor mu?”

“Hayır. Maalesef, hayır.”

“Öyle görünüyor. Okurlarımızın çoğu üniversitelidir. Mısır’da okumak ucuz bir eğlence aracı olarak algılanmakta. Oysa, okumanın yaşamsal bir ihtiyaç olduğunu kabullenmeden gelişemeyiz” dedi yayın yönetmeni ve kısa bir duraklamadan sonra sordu: “Lise öğrencileri genel olarak nasıl bir tavır, tutum içindeler?”

Ahmet soruya açıklık getirilmesini istercesine sorgulayan gözlerle bakınca adam, “Siyasi eğilimlerini soruyorum. Diğer eğilimlere kıyasla en belirgin olanı bu zaten” dedi. “Büyük çoğunluğu Vaft yanlısı.”

“Yeni hareketlerden söz eden var mı?”

“Mısır'ın gençleri mi? Mısır *elfettet* mi? Hayır. Destekçileri bir elin parmaklarını geçmez. Diğer partilerin, liderlerinin akrabaları dışında, hiç yandaşı yok gibi. Bir de azınlıkta olanlar var ki, hiçbir partiyle ilgilenmiyorlar. Bazıları, ki ben de bunlardan biriyim, Vaft’ı diğerlerine tercih ediyorlar ama daha iyisini istiyorlar.”

“Duymak istediğim buydu” dedi adam tatmin olmuşçasına ve sürdürdü: “Vaft halkın partisi ve memleketin gelişim sürecinde önemli ve doğal bir aşamanın temsilcisi. Milliyetçi Parti, Jöntürk, dinci ve gerici... Vaft milliyetçilik ve demokrasinin okulu olageldi. Mısır milliyetçiliğini arıtıp netleştirdi. Sorun şu ki, milletimiz bu okulla yetinmiyor artık ve yetinmemeli. Gelişmişliği bir üst noktaya taşımak istiyoruz. Bir sosyalizm okulu arzuluyoruz. Hedef sadece bağımsızlık değil. Bağımsızlık insanların anayasal, ekonomik ve bireysel haklarını kazanabilmeleri için sadece bir araç.”

“Ne güzel ifade ettiniz” diye ünledi Ahmet coşkuyla.

“Ne ki, başlangıç noktası Vaft olmalı. Genç Mısır, sabıkalı, gerici, Faşist bir hareket. En az dinci grupların irticai faaliyetleri kadar tehlikeli. Almanya ve İtalya’nın güce tapan, dikta isteyen, insani değerleri ve insan onurunu hiçe

sayan tutumunun bir aksisedasından başka bir şey değil. Tıpkı kolera ve tifo gibi, gerici hareketler bu bölgeye özgü ve kökünün kurutulması gerek.”

“Yeni *İnsan* gurubunda olan bizler, buna içtenlikle inanıyoruz” dedi Ahmet hevesle.

Yayın yönetmeni hüzünle başını sallayıp, “Zaten bu yüzdendir ki, dergi tüm aşırı hareketlerin hedefinde. Gençliği yozlaştırmakla suçlanıyoruz” diye cevap verdi.

“Tıpkı zamanında Sokrates’i suçladıkları gibi.”

Adli Kerim Bey gülümseyip, “Sen ne olmak istiyorsun? Demek istediğim, hangi fakülteyi hedefliyorsun?” diye sordu.

“Edebiyat ve toplum bilimleri.”

Yayın yönetmeni oturduğu yerde dikleşti, “Edebiyat özgürlüğün en önemli araçlarından biri ama tersi amaçlara da hizmet edebilir. Adımlarına dikkat et. El Ezher ve Dar el Ûlum öğretmen okulundan türeyen hastalıklı edebiyat türü, kuşaklar boyunca Mısırlıların beyinlerini yıkayıp ruhlarını bozdu. Ne olursa olsun, modern yaşamın pınarı bilim... Edebiyat dünyasından bir adamın sana bunu açıkça söylüyor olmasına şaşırmamalısın. Bilim okuyup, bilimsel kafa geliştirmeliyiz. Bilimden bihaber insan, dahi bile olsa, yirminci yüzyılın insanı değildir. Sanatçılar da bu çerçevede kendine düşeni yapmalı. Bilim, artık sadece bilim insanları için değil. Evet, bilimsel alanda kapsamlı ve derin çalışmalar, araştırmalar yapmak ve icat, bilim insanının sorumluluğudur ama her kültürlü insan da kendini bilimin ışığıyla aydınlatmalı, bilimsel yöntemi benimseyip yerinde kullanmalıdır. Kehanetin ve dinin eski dünyadaki yerini yeni dünyada bilim almalıdır" dedi.

Ahmet ustasını destekledi: “ *Yeni İnsan’m* mesajının bilimi temel alan bir toplum yaratmak olmasının nedeni bu zaten.”

“Evet. Yalnız kalma pahasına, her birimiz üzerimize düşeni yapmalıyız” diye cevap verdi Adli Kerim.

Ahmet başıyla doğruladı. Adam sürdürdü: “Edebiyat oku ama kendi entelektüel gelişimine, senden ezber bekleyen seçmelerden daha fazla önem ver. Ve modern bilimi unutma. Kitaplığında Shakespeare ve Schopenhauer’a ek olarak Comte, Darwln, Freud, Marx ve Engels de olmalı. Bu konuda bir mümin gibi çalış ve okuduğun her sayfanın bir peygamberi olduğunu unutma. Bu çağın peygamberleri bilim insanlandır.”

Yayın yönetmeninin gülümsemesinden sohbetin sonra ermekte olduğu belliydi. Ahmet ayağa kalktı; tokalaşmak üzere elini uzatıp vedalaştıktan sonra odadan çıktı. Çok sevinçli, çok mutluydu. Holde abonelik işini ve dergiye gönderdiği yazıyı hatırlayıp Adli Kerim’in söylediği odaya girdi. Odada üç masa vardı. İkisi boştu, üçüncüsünde genç bir kız oturuyordu. Kıza merakla ve endişeyle baktı. Beklemediği bu durum karşısında kalakalmıştı. Yirmi yaşlarında, esmer, siyah gözlü, siyah saçlı bir kızdı. Zarif burnu, sivri çenesi ve ince dudaklarıyla yüzünde kararlı bir ifade vardı ama bu ifade güzelliğinden bir şey eksiltmiyordu.

Genç kız ona dikkatle bakıp, “Evet” dedi ne istediğini sorarcasına.

“Aboneliğim...” dedi Ahmet orada olmasına haklılık kazandırmaya çalışarak. Sonra abonelik tutarını ödedi, makbuzu aldı ve gerginliğinden kurtulup, “Dergiye bir makale göndermiştim. Adli Kerim Bey burada olabileceğini söyledi” dedi.

Genç kız masasının önündeki sandalyeye oturmasını işaret ederek, “Makalenin başlığı lütfen” dedi.

Ahmet genç kızla nasıl konuşacağını bilememenin huzursuzluğu içindeydi. “Le Bon’a Göre Eğitim” dedi.

Genç kız açüğı dosyayı kanşürarak içindeki kâğıtlardan birini çekip çıkardı. Ahmet kâğıtta kendi el yazısını görünce heyecanlandı. Kâğıdın üstündeki kırmızı notu oturduğu yerden okumaya çalışırken, kız imdada yetişip, “Notta, ‘Özetlenerek okuyucu mektupları köşesinde yayımlanacak’ yazıyor” dedi.

Ahmet hayal kırıldığına uğramıştı. Bir süre hiç ses etmeden genç kıza baktıktan sonra, “Hangi sayıda?” diye sordu.

“Önümüzdeki sayıda” diye cevap verdi kız.

Ahmet bir an durup, “Kim özetleyecek?” diye sordu.

“Ben.”

Ahmet’in canı sıkıldı. “Benim imzamla mı?”

Genç kız güldü, “Gayet tabii. Genellikle üstüne *yazarından* bir mektup aldık gibi bir şeyler eklenir...” dedi ve makalenin altındaki imzaya bakıp sürdürdü: “Ahmet İbrahim Şevket. Ve okurlarımıza yazdıklarınızın tam bir özetini sunarız.”

“Olduğu gibi basmanızı tercih ederdim” dedi Ahmet endişeli bir sesle.

“Bir dahaki sefere inşallah” dedi genç kız gülümseyerek.

“Burada mı çalışıyorsunuz?” diye sordu Ahmet.

“Gördüğünüz gibi burada çalışıyorum.”

Ahmet’in içinden genç kızın burada çalışabilmesi için hangi niteliklere haiz olduğunu sormak geldi ama cesaret edemedi. Yerine, “Gerekirse size telefonla ulaşmak için adınızı öğrenebilir miyim lütfen?” dedi.

“Suzan Hammad”

“Çok teşekkür ederim.”

Yerinden kalkıp el sallayarak vedalaştı. Odadan çıkmadan önce dönüp, “Lütfen dikkatli özetleyin” dedi.

Genç kadın, “İşimi iyi bilirim” diye cevap verdi başını kaldırmadan.

Ahmet söylediğine pişman olmuştu.

1

Zilzal Suresi, ayet 1-3. (ç.n)

14

Hanafi Kadın gelip, “Fuat el Hamzavi, beyefendimin yanında” dediğinde Kemal, üstünde bol bir ev entarisi olduğu halde, çalışma odasındaydı. Hızla kalkıp aşağı indi.

Demek, Kana bölgesinin seçkin savcısı bir yıllık aradan sonra eve, Kahire’ye dönmüştü. Huzursuz oldu. Fuat ile ilişkisinde yakın arkadaşlıktan kaynaklanan sevgi ile kıskançlıktan kaynaklanan nefret hâlâ belirleyici rol oynamaktaydı. Her ne kadar aklıyla bu durumun üstesinden gelmeye çalışmış olsa da, içgüdüsel olarak sıradan ve bayağı olana çekiliyordu. Merdivenlerden inerken, bu ziyaretin mutlu anılan çağnştıracağı gibi, artık neredeyse iyileşmiş olan yaralan da deşeceğini hissetti. Kahve saati için annesi, Ayşe ve Naime’nin bulunduğu oturma odasından geçerken annesinin, “Naime’yi istemeye gelmiş” diye fısıldadığım duydu.

Annesi odadaki varlığım hissedip döndü, “Dostun içeride. Çok hoş, çok cana yakın biri olmuş... Elimi öpmek istedi ama izin vermedim” dedi.

Kemal babasımn odasına girdi. Kanepede bağdaş kurmuş oturuyordu. Fuat karşısındaki sandalyedeydi. Toka-laşülar. Kemal, “Çok şükür sağ salim döndün” dedi. “Hoş geldin, hoş geldin. Tatilde misin?”

“Hayır, Kahire’ye tayin edilmiş” diye cevap verdi babası gülümseyerek. “Yukan Mısır’da uzun bir zaman geçirdikten sonra, çok şükür buraya almışlar.”

‘Tebrikler” dedi Kemal kanepeye otururken. “Artık seni daha sık göreceğiz.”

“Gayet tabii” dedi Fuat. “Aybaşından itibaren el Abbasi-ye’de oturuyor olacağız. Vali Konağı Polis Karakolu’nun yakınlarında bir apartman dairesi kiraladık.”

Fuat pek değişmemişti ama daha sağlıklı görünüyordu. Biraz toplamış, yüzü pembeleşmişti. Bakışlarında her zamanki gibi zekâ pmltısı vardı.

“Baban nasıl?” diye sordu Ahmet Bey. “Bir haftadır görüşmedik.”

“Sağlığı istediğimiz kadar iyi değil. Dükkândan ayrıldığı için hâlâ çok üzgün. Yerine bulduğu adam işinize yanyor-dur inşallah” dedi Fuat.

Ahmet Bey güldü. “Dükkân artık benim elime bakıyor. Allah sağlık versin, bir an önce iyileşsin inşallah... baban her şeyi hallederdi.”

Fuat dikleşip bacak bacak üzerine attı. Arkadaşının bu tavrı Kemal’in dikkatinden kaçmamış, onu üzmüştü çünkü -Ahmet Bey farkına varmamış gibi görünse de- bu babasına saygısızlıktı. Her şey böyle mi gelişiyordu? Evet, Fuat adli sistemin önde gelen savcılarından biriydi ama kimin karşısında olduğunu unutmuş olamazdı. Aman Allahım, bu yetmiyormuş gibi, bir de sigara çıkarıp -nazikçe reddedilmek üzere- Ahmet Bey’e ikram etti. Anlaşılan, Fuat’ın adli kariyeri ona kendini unutturmuştu ama bu unutkanlığın kariyerini finanse eden adamı da kapsaması acı vericiydi. Minnetle dolu olması gereken anılar, sanki süslü sigarasından yükselen dumanın havada yok olduğu gibi yok olmuştu demek. Öte yandan, belki de artık yetki kullanmaya alışık üst düzey bir idareci olduğu için böyle davranması doğaldı ve aslında değişmemişti.

Ahmet Bey, “Fuat’ı terfi aldığı için de kutlamaksın” dedi Kemal’e.

Kemal gülümsedi, ‘Tebrikler. Bu harika. Umarım en kısa sürede hâkim olursun ve onu da kutlarız” dedi.

“Allahın izniyle, o bir sonraki adım” dedi Fuat.

Hâkim olmaya görsün, isterse önündeki adamın üstüne işeyebilirdi. Oysa ilkokul öğretmeni Kemal bugün neyse hep öyle kalacak; pos bıyığı ve ağırlığıyla başını öne eğen tonlarca bilgiyle avunacaktı.

Ahmet Bey, Fuat’a büyük bir ilgiyle bakıp, “Siyasi durum nasıl?” diye sordu.

Fuat durumdan memnun görünüyordu. “Mucize gerçekleşti. Londra’da bir antlaşma imzalandı. Radyodan Mısır’ın bağımsızlığının ilan edildiğini ve

İngilizlerin bir önceki antlaşmayla koydukları dört kısıtlayıcı şartın kaldırıldığını duyunca kulaklarıma inanamadım. Kim derdi kİ?”

“Yani antlaşmadan memnunsun, öyle mi?”

Fuat antlaşmadan kendisi sorumluymuşçasına başıyla doğrulayıp, “Genel olarak, evet. Kimileri yasal nedenlerle, kimileri de kötü niyetli olduklan için karşı çıkıyorlar. Ama içinde bulunduğumuz şartlan düşünüp, Sadiki döneminde halkın tahammül ettiklerini hatırlarsak, olumlu bir adım olarak değerlendirebiliriz. Mısır'ın bağımsızlığını kısıtlayan ‘ihtiyati maddeleri’ kaldırmak suretiyle yabancılara özel haklar tanıyan kapitülasyonların sona ermesine ortam hazırlıyor ve yabancı asker mevcudiyetine kısıtlama getirdiği gibi, bu mevcudiyeti belirli bir bölgeyle sınırlıyor. Önemli bir ileri adım olduğundan şüphe yok” dedi.

Ahmet Bey antlaşma hakkında Fuat kadar çok şey bilmiyordu ama ondan daha coşkuluydu. Genç adamın daha kararlı bir biçimde kendisiyle hemfikir olmasını isterdi. Öyle olmayınca, “Biraz geç de olsa, ülkeye anayasal düzeni ve bağımsızlığı Vaft’m getirdiğini unutmamalıyız” dedi.

Kemal, Fuat’ın politikaya her zaman mesafeli durmuş olduğunu hatırladı. Belki hâlâ öyleydi ama Vaft’ı destekliyor gibiydi.

Benimki uzun süreli duygusal bir bağ, diye düşündü Kemal. Ama artık hiçbir şeye inanmıyorum. Doymak bilmez kuşkuculuğumdan siyaset bile muaf değil. Ne ki, aklım ne diyorsa desin, kalbim milliyetçilik ateşiyle çarpıyor.

“Çalkantılı dönemlerde adli sistem sinip polis öne çıkıyor” dedi Fuat gülerek. “Çalkantılı dönemler polisiye gücün hâkim olduğu dönemler. Vaft iktidara gelirse adli sistem yeniden hak ettiği yeri alacak, polisin faaliyet alanı sınırlanacaktır. Aslolan hukukun üstünlüğüdür.”

“Sadiki dönemini unutabilir miyiz?” dedi Ahmet Bey. “Seçimlerde asker halkı sopayla toplayıp getirdi. Vaft’a sadık olan seçkin dostlarımız iflas etti, mahvoldu. Sonra da bu şeytanı milliyetçi liberal kisvesi altında müzakere ekibinde görüyoruz.”

“Şartlar birleşik cephe dayatıyor... Bu ‘şeytan’ ve yandaşlan olmaksızın tamamlanmamış addedilecek bir birleşik cephe” diye cevap verdi Fuat.

Fuat kahve içerek biraz daha oyalandı. Bu arada, Kemal. Fuat’ın şık ipek takım elbisesine ve yakasını süsleyen kırmızı güle bakıp arkadaşının bulunduğu mevkie uygun güçlü bir kişilik geliştirdiğini anladı. Bu genç adamın Naime ile evlenmesinden her şeye rağmen memnun olacaktı ama Fuat konuyu açmadı. Kalkmaya hazır gibiydi. Nitekim, “Dükkâna gitme saatiniz gelmiş olmalı. Ben kalıp biraz Kemal’le sohbet edeyim ama İskenderiye’ye gitmeden önce tekrar ziyaretinize geleceğim. Ağustosun son günlerini ve eylülün bir kısmım deniz kenannda geçirmeye karar verdim” dedi. Ahmet Bey ile tokalaşarak vedalaşıp Kemal önde odadan çıktı.

İki arkadaş üst kata çıkıp çalışma odasına yerleştiler. Fuat raflardaki kitaplara bakıp gülümseyerek, “Bana ödünç kitap verebilir misin?” diye sordu.

“Memnuniyetle” diye cevap verdi Kemal, isteksizliğini belli etmeksizin. “Boş zamanlarda ne okursun?”

“Bende Şevki, Hafız İbrahim ve Matran’ın şiir antolojileriyle el Cahiz ile el Maarri’nin bazı kitaplan var. Güncel ya-zarlann yanı sıra, el Mavarid’in *Dünya ve Din Edebiyatı* adlı eserini çok seviyorum. Dickens ve Conan Doyle’dan da ki-taplanm var ama hukuk tüm zamanımı alıyor.”

Fuat yerinden kalkıp Kemal’in kitaplannı incelemeye başladı. İlk turdan sonra, ‘Tümüyle felsefi bir kitaplık” diye homurdanıp sürdürdü: “Burada bana göre bir şey yok. *El Fikfi* okuyorum, yazılannı takip ettim ama hepsini okuduğumu ya da okuduklarımı hatırladığımı söyleyemem. Felsefi tartışmalar çok okumayı gerektiriyor ama bir savcı işten başını kaldıramıyor. Neden daha popüler konularda yazmıyorsun?”

Kemal yaptığı işin küçümsendiğini duymaya o kadar alışmışü ki. artık üzülmüyordu. Kuşku, bu gibi eleştirilerin verdiği üzüntü dahil, her şeyi yiyip bitiriyordu. Şöhret neydi? Ya da popüler olmak? Aslında, Fuat’ın boş zamanlarda bile yazılannı okuyamadığını duyduğuna sevinmişti. “'Popüler konulardan kastın ne?” diye sordu.

“Edebiyat mesela.”

“Son görüşmemizden bu yana pek çok edebi eser okudum ama ben bir yazar ya da şair değilim.”

“O zaman felsefede kal. Sen bir filozofsun, öyie değil mi?” “Sen bir filozofsun, öyie değil mi?” Bu soru Saraylar Caddesi’nde Ayda’mn dudaklarından döküldüğünden beri akima kazınmıştı. Üstünde bıraktığı korkunç etkiyle yine titredi ama altüst oluşunu tedirgin bir kahkahayla örttü. Fuat’ın ona candan bağlı olduğu, bir gölge gibi takip ettiği günleri hatırladı. Oysa şimdi sevgisini ve sadakatini hak eden önemti bir adamla yüz yüzeydi.

“Yaşamınla ne yaptın?” diye sordu kendine.

Fuat bıyığım inceliyordu. Birden gülüp, “Keşke...” dedi. Kemal sorgulayan gözlerle bakınca sürdürdü: “İkimiz de neredeyse otuzumuza geldik ve hâlâ bekârız. Bizim kuşak bekâr erkeklerle dolu. Bunalım kuşağı. Hâlâ evliliğe karşı mısın?”

“Karşıyım.”

“Neden bilmem ama asla evlenmeyeceğini düşünüyorum.” “Sen hep ileri görüşlü olmuşsundur.”

Fuat söyleyeceği sözler için önceden özür dilercesine gülümseyip, “Bencil bir adamsın. Israrla yaşamımın tüm kontrolü bende olsun diyorsun. Birader, Peygamber bile evlendi ve evliliği ulvi bir manevi yaşam sürmesine engel olmadı” diyerek güldü ve düzeltti: “Peygamber’den örnek verdiğim için kusura bakma. Neredeyse unutuyordum... Ama dur bakalım. Sen o eski ateist değilsin. Artık ateizmden bile kuşku duyuyorsun. Bu, inanç namına bir kazanç demektir.”

Kemal sükûnetle cevap verdi: “Felsefeyi bir yana bırakalım. Zaten hoşlanmıyorsun. Söyle bakalım, evlilik hakkında böyle düşündüğün halde, sen neden evlenmedin?” Bu soruyu sorar sormaz pişman olmuştu Kemal çünkü Fuat, Naime’yi ima ettiğini düşünebilirdi. Ne ki, Fuat’ın tavımda sözlerini böyle tefsir ettiğine dair bir işaret yoktu. Hatta bir kahkaha aüp

saygınlığından hiçbir şey kaybetmeden, "Biliyor musun, hayatın diğer yüzünün keyfîni daha yeni yeni çıkarmaya başladım. Senden farklı olarak genç yaşta baştan çıkmadım. Daha yeterince eğlenmedim ben” dedi. “Yeterince eğlendikten sonra evlenecek misin?”

Fuat kaçamak bir cevap vermek istemediğini belirtirce-sine elini arkaya doğru sallayıp itiraf etti: “Bu kadar beklediğime göre, mesela yargıç oluncaya kadar sabredeyim diyorum. O zaman istersem bir bakan kızıyla bile evlenebilirim.”

Seni Cemil el Hamzavi’nin oğlu, diye içinden ünledi Kemal. Bir bakan kızma damat ha... ama kızın kayınvalidesi işçi sınıfının yaşadığı el Mubayyada mahallesinden! Dünyadaki kötünün varlığını haklı çıkarmış, temize çıkarmış olsa bile, bu duruşu haklı çıkarması için Leibniz’e meydan okuyorum.

“Sen evliliği bir...” diye başladı Kemal.

Fuat gülerek sözünü kesip, “Bu, evlenmeyi hiç düşünmüyor olmaktan daha iyi değil mi?” dedi.

“Ama mutluluk...”

“Felsefe yapma. Mutluluk sübjektif bir şeydir. İnsan bir bakan kızıyla çok mutlu olabileceği gibi, kendi sınıfından biriyle de bedbaht olabilir. Evlilik, dün el Nahhas’ın imzaladığı antlaşma gibi bir anlaşma. İçinde sıkı pazarlık, gerçekçi değer takdiri, kurnazlık ve dirayet, keskin zekâ ve kavrayış, kazançlar ve kayıplar var. Memlekette yükselmenin tek yolu bu. Geçen hafta daha kırk yaşını bile doldurmamış olan biri temyiz mahkemesine kıdemli hâkim olarak atandı. Oysa ben, adli sistemde ömür boyu sebatla çalışıp böylesi yüce bir mevkie asla atanmayabilirim.”

Ya ilkokul öğretmenine ne demeliydi? Aklı felsefeyle dolup taşsa da ömrü baremin altısında geçecekti.

“Geldiğin yerde, artık böylesi stratejilere başvurman ge-rekmiyordur.”

“Bu tür stratejik ittifaklar olmasa, hiçbir başbakan kabine kuramaz.”

Kemal donuk bir ifadeyle gülümseyip, “Senin biraz felsefeye ihtiyacın var. Bir kaşık Spinoza iyi gelecektir” diye cevap verdi.

“Sen istediğin kadar iç ama beni esirge. Şimdi söyle bakalım, bir erkek nerede içip eğlenebilir? Kana’da eğlenirken ihtiyatlı olmak zorundaydım. Bulunduğum mevki mahremiyeti ve tedbirli davranmayı gerektiriyor. Polisle yargı arasında süregelen mücadele cabası. Bir savcının işi gayet hassas ve bezdiricidir.”

Beni patlayacak hale getiren konuya dönüyoruz yine, diye düşündü Kemal. Seninkine kıyasla, benim yaşamım gayet disiplinli ve rafine ama aynı zamanda septisizmin en büyük sınavını vereceği alan.

“Şartlar beni birçok önemli insanla yüz yüze getiriyor. Beni malikânelerine davet ediyorlar. Bu davetleri geri çevirmek zorunda kalıyorum çünkü çıkar çatışmalarının içine düşüp, kendimi görevimle ters düşen bir durumda bulabilirim. Ne ki, bunu kimse anlamıyor çünkü zihniyetleri farklı. Bölgenin tüm önde gelenleri beni kendini beğenmişlikle suçluyor, oysa gayet masumum.”

Kemal arkadaşını onayladı ama Sen mevki meraklısı, kendini beğenmiş bir züppesin, diye düşündü.

“Aynı nedenle polisle de ters düştüm. İzledikleri kanunsuz yollan görüp onlan tuzağa düşürmeye kalkıştım. Ortaçağ vahşeti onlann yanındaysa, kanun benim yanımdaydı. Herkes benden nefret ediyor ama haklı olan benim.”

Haklısın, diye düşündü Kemal. Seninle ilgili olarak, ben bunu hep biliyordum. Gayet zeki, akıllı ve dürüstsün ama kimseyi sevmiyor, sevemiyorsun. Doğru olana doğru olduğu için değil, kibrin, gururun ve aşağılık kompleksin nedeniyle sanlıyorsun. İnsan hem cana yakın, hem de güçlü olamaz. Bu bir mittir. Ama sevginin ne değeri var? Ya da idealizmin? Ya da herhangi bir şeyin?

Uzun uzun sohbet ettiler. Aynlma vakti gelince Fuat, Kemal’e sokulup fısıldadı: “Kahire’de yeniyim. Özel bir müessese -hatta birkaç müessese- biliyorsundur muhakkak. Mahremiyeti olan bir müessese...”

“Tıpkı bir savcı gibi, bir öğretmenin de mahremiyetine özen göstermesi gerekir” diye cevap verdi Kemal gülümseyerek.

“Mükemmel. Yakında görüşürüz. Şu ara taşınacağımız apartman dairesiyle uğraşıyorum ama birlikte birkaç gece geçirmek zorundayız.”

“Tamam.”

Odadan birlikte çıktılar. Kemal arkadaşını sokak kapısına kadar geçirdi. Geri dönünce annesini oda kapısında bekler buldu. “Sana bir şey söylemedi mi?” diye sordu kadın merakla.

Kemal annesinin ne demek istediğini anlayıp acı duydu ama anlamazdan gelip, “Ne hakkında?” diye sordu.

“Naime.”

‘Tek kelime etmedi” diye cevap verdi içerleyerek. “Hayret!”

Uzun süre bakıştılar. “Ama el Hamzavi babanla konuşmuş” dedi kadın.

Kemal öfkesini elinden geldiğince bastırıp, “Belki de oğluna danışmadan konuşmuştur” diye cevap verdi.

Emine terslendi: “Bu aptalca bir düşünce. Naime’yi alırsa şanslıdır. Bunu bilmiyor mu sanki? Babanın ona kim olduğunu hatırlatması gerekirdi.”

“Fuat’ın kabahati değil. İhtimaldir ki, babası iyi niyetle ama hiç düşünmeden konuşmuştur.”

“Ama oğluna bundan söz etmiş olmalı. Yoksa Fuat mı kabul etmedi... bizim paramızla seçkin bir memur hüviyeti kazanan o çocuk...”

“Bunu tekrarlamaya gerek yok.”

“Bu olacak şey değil oğlum. Ailemize kabul edilmesinin bize bir lütuf olmadığını bilmiyor mu?”

"O zaman sorun yok. Üzülme.”

“Üzülmüyorum ama bu hakaret beni öfkelendiriyor.” “Hakaret filan yok ortada, sadece bir yanlış anlama var.” Kemal odasına girdi. Üzülmüş, utanmıştı. Naime çok güzel bir gül, dedi kendi kendine. Ama ben elinde kalan son fazileti hakikat aşkı olan biriyim. Naime’nin bir savcı için gerçekten en iyi gelin adayı olup olmadığını sorgulamak zorundayım. Fuat mütevazı bir geçmişe sahip olsa da, daha eğitimli. Daha seçkin bir aileden, daha zengin ve daha güzel bir eş bulabilir. Babası tüm iyi niyetiyle aceleci davranmış olabilir. Yine de, Fuat benimle konuşurken küstahtı. Münasebetsiz bir adam. Parlak, dürüst, yetenekli, yeterli, haddini bilmez ve kendini beğenmiş bir adam... ama bunlar onun kabahati değil. Bu hastalıklar, bize insanları sınıflandırdığımız için bulaşıyor.

15

(&><&)

El Fikr dergisi Abdülaziz Caddesi, 21 numaranın giriş katm-daydı. Derginin sahibi Abdülaziz el Asyuti Bey’in bürosunun demir parmaklıklı penceresi kasvetli Barakat Sokağı’na bakıyordu; zaten bu nedenle, içeride gece gündüz ışık yanardı. Kemal ne zaman ziyarete gelse, eski püskü eşyalarla döşeli bu karanlık mekân ona toplumdaki kendi yeri kadar, ülkesinin düşün dünyasındaki konumunun ne olduğunu hatırlatırdı. Abdülaziz Bey onu sevgiyle, gülümseyerek karşıladı. Bunda şaşılacak bir şey yoktu çünkü 1930’dan, yani Kemal felsefe yazılarını dergiye göndermeye başladığından beri tanışıyorlardı. Son altı yıl boyunca yayın yönetmeniyle sürdürdüğü gönüllü işbirliği, dayanışmaya dönüşmüştü. Aslında, dergi hiçbir yazarına para ödemezdi çünkü tek amaç ülkede felsefeyi ve kültürü geliştirmekti.

Abdülaziz Bey, kendi alanı olan İslam felsefesi uzmanlan dahil, tüm gönüllü katkılan kabul ederdi. Eğitimini el Ezher’de tamamlamış, sonra Fransa’ya gidip burada dört yıl boyunca araştırma yapıp ders vermiş ama diploma almamıştı. Ona ayda elli paund gelir getiren gayrimenkul varlığı sayesinde hiç para kazanmak zorunda kalmamıştı. *El Fikr* dergisini 1923’de çıkarmaya başlamış; derginin kazancı verilen emeğin bedelini karşılamadığı halde, aralıksız yayımlamayı başarmıştı.

Kemal henüz oturmuştu ki, kendi yaşlannda, gri keten takım elbiseli biri geldi. Kemal kadar olmasa da ince uzun bir adamdı. Yüzü gergin, dudaklan kalındı. Zarif burnuyla sivri çenesi dolgun yüzüne kendine has bir ifade veriyordu. Rahat adımlarla gülümseyerek yaklaşıp elini Abdülaziz Bey'e uzattı. Tokalaştılar. Abdülaziz Bey adamı Kemal'e tanıştırdı: "Riyad Kuldas Bey, Eğitim Bakanlığı'nda tercüman. *El Fikr* yazar kadrosuna henüz katıldı. Kısa hikâyeleri ve dünya edebiyatından seçtiği oyun çevirileriyle bilimsel dergimize her ay taze kan zerk edecek."

Sonra Kemal'i tanıştırdı: "Kemal Ahmet Abdülcevat Bey. Denemelerini okumuş olabilirsiniz."

İki genç adam tokalaştılar. Riyad, "Yıllardır okuyorum. Her bakımdan değerli çalışmalar" dedi hayranlıkla.

Kemal adama iltifatı için ihtiyatlı bir biçimde teşekkür etti. Abdülaziz Bey'in masasının önündeki sandalyelere karşılıklı oturdular. Abdülaziz Bey, "Riyad Bey, Kemal'in değerli hikâyelerinizi okuyup iltifatınıza iltifatla karşılık vermesini beklemeyin çünkü hikâye okumaz" dedi.

Riyad cana yakın bir tavırla güldü. Pınl pınl dişlerinin önü aynktı. "Edebiyaü sevmez misiniz?" diye sorup, "Her düşünür muhtelif sanat dallannı ve tabii edebiyatı da derinlemesine inceledikten sonra güzellik konusunda kendine has bir nazariye geliştirir" dedi.

Kemal tedirgin oldu. "Edebiyatı sevmiyorum diyemem. Uzunca bir süre edebiyat eserlerini gevşemek için okudum. .. hem nazım, hem nesir. Ama artık boş zaman bulamıyorum" diye cevap verdi.

"Bu demek oluyor ki, okunabilecek tüm kısa hikâyeleri okudunuz çünkü modem edebiyat artık tamamen kısa hikâyeler ve oyunlardan müteşekkil."

"Yıllar içinde çok sayıda hikâye okudum ama..." Abdülaziz el Asyuti gülümseyerek araya girip, "Kemal'i yeni fikirlerinizin doğru olduğuna ikna etmek size kalmış bir şey Riyad Bey. Bugün için Kemal'i tüm enerjisini düşünceye vermiş biri olarak kabul etmeniz yeterli" dedi. Sonra Kemal'e dönüp, "Bu ayın denemesi yatımda mı?" diye sordu.

Kemal orta boy bir zarf çıkanp sessizce editörün önüne koydu. Editör zarfı açıp şöyle bir baktıktan sonra, “Berg-son... Güzel” dedi.

“Amacım, Bergson’un modem düşünce tarihinde oynadığı rolü genel hatlanyla sunmaktı. Belki ileride aynntıya da girerim” diye izah etti Kemal.

Riyad Kuldas konuşmayı ilgiyle dinlemişti. Kemal’e sevecen bir ifadeyle bakıp, “Yunan filozofları hakkında yaz-dıklannızdan başlayarak, denemelerinizi yıllarca okudum. Rakip felsefe ekollerini temsil ettikleri için, çok çeşitli ve bazen de birbirleriyle çelişen yazılardı. Sizin daha ziyade düşünce akımlarını izleyen bir tarihçi olduğunuzun farkındayım. Yine de, bir düşünür olarak kendi entelektüel duruşunuzun ne olduğunu ve kendinizi hangi ekolle özdeşleştirdiğinizi çıkaramadım” dedi.

“Felsefi çalışmalar alanında yeniyiz. Dolayısıyla, genel sunumlarla başladık. Profesör Kemal belki zaman içinde yeni bir düşünce akımı geliştirecektir. Riyad Bey, belki siz de Kemalizm yandaşı olursunuz” dedi Abdülaziz el Asyuti.

“Ben, hiçbir şeyin bana ait olmadığı bir müzede turist gibiyim ve sadece bir tarihçiyim. Nerede durduğumu bilmiyorum” dedi Kemal.

Riyad Kuldas’m ilgisi daha da artmıştı. “Bir diğer ifadeyle, bir kavşakta, yani bir dönüm noktasındasmız. Ben kendi yolumu buluncaya kadar o kavşakta uzun süre bekledim. Ama sizin halihazırdaki durumunuzun ardında bir hikâye olduğu hususunda bahse girebilirim. Bir dönemin sonu, aynı zamanda bir diğerinin başlangıcıdır. Bu noktaya gelmeden önce, birbirinden farklı amaçlara kuvvetle inandınız, öyle değil mi?” dedi.

Bu sohbetin namesi Kemal’in kalbinde yer etmiş eski bir şarkının hatırasını canlandırdı. Bu genç adam ve bu sohbet... Manevi haz duyduğu dostluklardan mahrum çorâk yıllar geçirmişti. Buna ihtiyaç hissettiğinde kendi kendisiyle konuşmaya alışıktı. Biri ortaya çıkıp içinde böylesi bir tepki uyandırmayalı çok olmuştu; ne İsmail, ne Fuat el Hamzavi, ne de düzinelerce öğretmenden herhangi biri. Hüseyin Şaddat’m gidişiyle boşalan yerin dolma zamanı mı gelmişti yoksa?

Gözlüğünü takıp gülümsedi, “Tabii ki bir hikâye var. Çoğu insan gibi, ben de dini inançla başladım. Onu hakikat aşkı izledi...” dedi.

“Maddeci felsefeyi septik bir coşkuyla tartıştığınızı hatırlıyorum.”

“Coşkum samimiydi ama sonraları kuşkuculuğun kuşkusuna düştüm.”

“Belki de cevap rasyonalizmde, akılcılıktaydı.”

“Hızla ondan da kuşku duymaya başladım. Felsefi sistemler çok güzel ve sakin şatolar ama hiçbiri, içinde yaşamaya uygun değil."

“Bunlar, orada ikamet eden birinin sözleri” dedi Abdülaziz Bey gülümseyerek.

Kemal omuz silkti ama Riyad sorgulamayı sürdürdü: “Tabii bir de bilim var. Belki bilim sizi kuşkularınızdan anndınr.”

“Bilim, sadece herkese açık icatlarım gören bizim gibiler için kapalı bir dünya. Dahası, bilimsel gerçekliğin dünyamızla uyum içinde olup olmadığını sorgulayan seçkin bilimciler olduğunu da biliyorum. Bazılan her ihtimali sorguladığı için gerçekçilik denen yolu kafa kanştıncı buluyor. Diğerleri mutlak gerçekliğin var olduğunu ileri sürmekten çekiniyor. Dolayısıyla. daha da kuşkulanıp azap çeker oldum.”

Riyad Kuldas gülümsedi ama bir şey söylemedi. Derken, Kemal sürdürdü: “Modem spiritüalizme ve onun diğer dünyayla temas girişimine bile daldım. Kafamın korkunç bir boşlukta dönmeye başlamasına yol açtı, hâlâ da dönüyor. Hakikat nedir? Değer olarak adlandırdıklanmız ne? Herhangi bir şey nedir? Ara sıra, doğru şeyi yaptığım zaman bile, yanlış yaptığımda normal olarak hissettiğim türden vicdan azabı çekiyorum.”

Abdülaziz kahkahayla güldü, “Din senden intikam alıyor. Ondan kaçıp daha yüce gerçekliklerin peşine düştün ama elin boş döndün” dedi.

Riyad, öyle görünüyor ki, ikna olmaktan ziyade nezaket icabı olarak, “Şüpheci duruş aslında hoş bir şeydir. Tam bir özgürlük içinde turist gibi davranıp her şeyi gözlemler ve üstünde düşünürsün” dedi.

“Sen kafanda da bekârsın” dedi Abdülaziz, Kemal’e.

Öylesine söylenmiş bu söz Kemal’in ilgisini çekti. Felsefi görüşleri nedeniyle mi bekâr, yani tek başınaydı, yoksa tersi mi? Yoksa bu ikisi, üçüncü bir unsurdan mı kaynaklanıyordu?

“Bekârlık geçici bir durum. Belki kuşku da öyledir” dedi Riyad Kuldas.

“Ama evlenmeye tümüyle karşı gibi duruyor” diye cevap verdi Abdülaziz.

Riyad çok şaşırmıştı. “Aşk ile kuşkunun neresi birbirine ters? Âşık olan bir insanı evlenmekten ne alıkoyabilir ki? Evliliğe ısrarla karşı olmak kuşkuculukla açıklanamaz çünkü kuşkuculuk zaten herhangi bir konuda ısrar kabul etmez” dedi.

Kemal, “Aşk bir ölçüde inanç gerektirmiyor mu?” diye sordu, söylediğine kendisi de inanmaksızm.

Riyad Kuldas kahkahayla gülerek cevap verdi: “Asla. Aşk deprem gibi bir şey; camiyi de, kiliseyi de, kerhaneyi de aynı ölçüde sarsar.”

Deprem mi, diye sordu Kemal kendi kendine. Ne kadar yerinde bir kıyaslama! Deprem her şeyi mahvedip dünyayı sessizliğe boğar.

“Ya siz, Kuldas Bey” diye sordu. “Kuşkuculuğu methettiniz. Siz de bir septik misiniz yoksa?”

“O doğuştan kuşkucu” dedi Abdülaziz kahkahayla gülerek.

Gülüştüler. Derken, Riyad, kendisini tanıtırcasma, “Uzun süre septiktim ama vazgeçtim. Artık dine dair kuşkulardan arındım çünkü dinden çıktım. Ama bilime ve sanata inancım tam. Allahın izniyle, hep de öyle olacak” dedi.

“İnanmadığın Allahın izniyle mi?” diye sordu Abdülaziz alaycı bir üslupla.

Riyad Kuldas gülümsedi. “Din insan icadı. Allah hakkında hiçbir şey bilmiyoruz. Allaha inanmadığını kim söyleyebilir ki? Ya da inandığını?

Sadece peygamberlerdir gerçek müminler çünkü O’nu görür, O’nun vahyini getirenlerle konuşurlar” dedi.

“Buna rağmen siz hâlâ bilim ve sanata iman ediyorsunuz, öyle mi?” diye sordu Kemal.

“Evet.”

“Bilime inancın bir temeli var. Ama sanat? Ben, mesela kısa hikâyeden ziyade, spiritüalizme inanmayı tercih ederim.”

Riyad, Kemal’e eleştirel bir ifadeyle bakıp, “Bilim aklın dilidir. Sanat ise insana dair her şeyin...” dedi sakin bir sesle.

“Çok şiirsel bir ifade!”

Riyad, Kemal’in alaycılığına hoşgörüyle gülümseyip, “Bilim, insanları düşüncenin ışığında bir araya getirirken, sanat yüce duyguların ışığında bir araya getirir. Her ikisi de insanları gelişmeye ve daha iyi bir geleceğe doğru yürümeye teşvik eder” dedi.

Kemal, amma kendini beğenmişlik, diye ünledi içinden. Her ay iki sayfalık bir hikâye yazıp insanlığın ilerlemesine katkıda bulunduğunu sanıyor. Ne ki, ben de en az onun kadar mide bulandırıcıyım. Hoffding’in Modem Felsefe Tari-hi’nden bir bölüm ezberleyip kendimi Darp el Ahmar Savcısı Fuat el Hamzavi ile bir tutuyorum. Peki ama başka türlü tahammül edilebilir mi bu hayata? Aklımızı mı kaçırdık, akıllı mıyız yoksa sadece yaşıyor muyuz? Allah kahretsin!

“Bilimle ilgili olarak sizin kadar coşkulu konuşmayan bilimcilere ne dersiniz?"

“Bilimin alçakgönüllülüğünü zafiyet ya da umutsuzluk olarak tefsir etmemeliyiz. Bilim, insanlığı sihirle, ışıkla, yol göstericilik ve mucizelerle donatıyor. Geleceğin dini.”

“Ya kısa hikâye?”

Riyad ilk kez incinmişti. Belli etmemeye çalışsa da, bu açıktı. Kemal hatasını düzeltip, “Genel anlamda sanat demek istedim” dedi özür dilercesine.

Riyad Kuldas, ‘Toplumdan tecrit edilmiş bir halde yapayalnız yaşayabilir misiniz? însanlann kendi mahremiyetleri içinde nasihate ihtiyaçları var... ve teselliye ve mutluluğa, yol gösterilmeye, ışığa, yaşayan dünyanın her yerine olduğu kadar ruha yolculuğa ihtiyacı var. İşte budur sanat” dedi üstüne basa basa.

Bu noktada Abdülaziz Bey devreye girip, “Benim bir fikrim var. Her ay tüm meslektaşlarımızla bir araya gelip entelektüel konularda sohbet edelim” dedi. “Bu sohbetleri, ‘Ajan Tartışması’ başlığı altında yayımlayabiliriz de.”

Riyad Kuldas, Kemal’e sevgiyle bakıp, “Bizim tartışmamız bitmeyecek gibi... En azından ben bitmeyeceğini umuyorum. Dost muyuz?” diye sordu.

“Hem de nasıl! Sık sık bir araya gelmeliyiz” diye cevap verdi Kemal hevesle.

Bu yeni arkadaşlığın verdiği mutlulukla derin bir uykudan uyanıp aşka geldiğini hissetti Kemal. Dostluğun yaşamında ne büyük ve ne önemli bir rol oynadığına her zamankinden çok inanıyordu. Dostluk onun için yaşamsal, vazgeçilemez bir şeydi çünkü yokluğunda çölde susuzluktan ölen bir adam gibiydi.

16

İki yeni dost el Ataba’da birbirinden aynldı. Kemal eve Muski Caddesi’nden dönmeyi tercih etti. Saat sekiz olmuştu ama hava hâlâ boğucu sıcaktı. El Cevheri Sokağı’na sapınca yavaşlayıp sağdaki üçüncü eve girdi. Merdivenlerden çıkıp ikinci kattaki dairenin kapısını çaldı. Kapının üstündeki küçük gözetleme penceresinden altmışlarında bir kadm bakıp onu görünce altın dişlerini göstere göstere gülümseyerek içeri buyur etti.

“Aşkımın oğlu, hoş geldin! Kardeşimin oğlu, hoş geldin!” Kemal kadının peşinden bir dizi yatak odasının açıldığı bir oturma odasına girdi. Odanın ortasında karşılıklı iki kanepe vardı. Kanepelerin arasında altın ve gümüş

simle dokunmuş parlak bir halı, halının üstünde bir masa, masanın üstünde bir nargile duruyordu. Oda buram buram tütsü kokuyordu.

Kadm şişman ama kırılgan denilebilecek kadar yaşlıydı. Başında pullu bir eşarp vardı. Sürmeli olduğu halde bulutlu, bulamk bakan gözleri uyuşturucu müptelası olduğunu gösteriyordu. Yüzündeki çizgilerde bir zamanlar çok güzel ve şehvet düşkünü bir kadın olduğunun izleri vardı. Nargilenin yanındaki kanepeye bağdaş kurup yanına oturmasını işaret etü.

Kemal kadının dediğini yaptı ve gülümseyerek, “Celile Hanım nasıllar?” diye sordu.

Kadın itiraz etti: “Bana Hala de.”

“Nasılsın Halacığım?”

Kadm, “Harika, Abdülcevat’m oğlu” diye cevap verdikten sonra, sert bir sesle bağırdı: "Kız Nazlı!”

Hizmetçi birkaç dakika sonra içi dolu iki bardak getirip masanın üstüne koydu. Celile: “İç!” dedi emir verircesine. “O eski güzel günlerde bu sözü babana ne çok söylemiştim...” Kemal bardağı alıp, “Benim buraya gelmekte gecikmiş olmam üzücü...” dedi neşeyle.

Kadın kolundaki altın bilezikleri şıngırdatarak genç adamın omzuna vurup, “Utanmalısın! Babanın tapındığını yağmalamak istemezdin herhalde” dedi ve ekledi: “Ne ki, babanla kıyaslanınca sen nesin ki? Onunla tanıştığımda ikinci kez evlenmişti. Genç evlendi. O zamanlar âdet buydu. Ama evlenmiş olması benimle bir süre arkadaşlık etmesine engel değildi. O, hayatımın en güzel dönemiydi. Sonra beni, Allah yardımcısı olsun, Zübeyde için terk etti. Allah onu affetsin, bizden başka onlarca kadın vardı hayaünda. Ama sen hâlâ bekârsın ve buna rağmen sadece evime haftada bir, perşembe akşamlan geliyorsun. Utan! Erkekliğin suyu mu çıkü?”

Celile’nin sözünü ettiği baba, onun bildiği, tanıdığı babası değildi. Bu baba, Yasin’in tarif ettiği baba bile değildi. Celile’nin âşığı kaygısız, vicdan azabı çekmeyen, tutkulu, tez canlı bir adamdı. Bu adamla kıyasta Kemal neydi ki? Bu geneleve haftada bir kez, perşembe günleri geldiği halde, dertlerini

unutup “aşk”m keyfini uzun süre çıkarabilecek kadar rahatlaması ancak alkolle mümkün oluyordu. Kaderin onu bu eve getirdiği ilk gece unutulmaz bir gece olmuştu. Bu kadını ilk kez o gece görmüş, kızlardan biri boşalmcaya kadar onunla birlikte oturmuştu. Sohbet esnasında ismini söyleyince kadm, “El Nahhas’da dükkânı olan Ahmet Abdülcevat’m oğlu musun yoksa?” diye sormuştu haykırarak.

“Evet. Babamı tanıyor musunuz?”

“Binlerce kez hoş geldin.”

“Babamı tanıyor musunuz?”

“Senin tanıdığından çok daha iyi tanıyorum. Biz sevgiliydik. Ablanın düğününde şarkı söylemiştim. Zamanında Ümmü Gülsüm kadar meşhur bir şarkıcıydım ben. Kime sorsan bilir.”

“Memnun oldum efendim.”

“Kızlarımdan istediğini seç. Bizim gibi bonkör insanlar birbirinden para almaz.”

Böylece, bu evde birlikte olduğu ilk kadın, ona babasının hediyesi olmuş; Kemal, babasının gizli tarihçesine, kişilik özelliklerine, hayret verici davranışlarına, aşk maceralarına ve mahremiyetine kadınla o gece yaptığı uzunca bir sohbette vâkıf olmuştu. Hayret, diye düşünmüştü; hep sezginin kavurucu alevi ile mistisizmin serin esintisi arasında bocaladım.

Yine o gece, Celile’nin bakışlarından çok utanmıştı Kemal çünkü onun Ahmet Abdülcevat’m oğlu olduğuna hayret ettiğini söylemediyse, kaba davranmaktan çekindiği içindi. Bu tuhaf kafa ve koca burun ile babasının kanlı canlı mükemmel yüzü arasında nasıl bir benzerlik olabilirdi?

“Abartma Hala. Ben bir öğretmenim ve öğretmenler tedbirlidir. Unutma ki tatillerde haftada birkaç kez geliyorum ziyaretine. Daha evvelki gün gelmedim mi? Seni ne zaman...” Ne zaman daralsam, diye itiraf etti kendine. Beni buraya yönelten şey şehvetten ziyade kaygı ve endişe.

“Ne zaman ne canım?”

“Ne zaman çalışmak zorunda olmasam.”

“Ne dersen de ama bunu söyleme. Sizinki öldürücü bir çağ. Bizim madeni paramız altındandı. Sizinkiler nikelden ve bakırdan. Bizler canlı yayın yapıyorduk. Siz radyo dinliyorsunuz. Bizim erkeklerimiz Âdem’in belindendi. Sizinki Havva'nın rahminden. Buna ne dersin kızların öğretmeni?” Celile nargileden bir nefes çekip şarkı söylemeye başladı:

Kızların öğretmeni, öğret onlara Saz nasıl çalınır, nasıl şarkı söylenir.

Kemal gülerek eğilip kadını yanağından öptü; kısmen sevgiyle, kısmen de flört edercesine öptü.

“Bıyıkların batıyor. Allah Atiya’nın yardımcısı olsun!” diye bağırdı Celile.

“Buna bayılıyor.”

“Bu arada dün tamnmış bir polis müdürü şereflendirdi bizi. Böbürlendiğimi sanma. Müşterilerimizin hepsi saygın, beyefendi insanlar. Burayı hayırseverlik saikiyle ziyaret ettiğini söyleyebilir misin?”

“Madam Celile... Bu ad, ‘şanlı, şerefli’ anlamına gelir ve sen gerçekten öylesin.”

“Sarhoş olman çok hoşuma gidiyor. Sarhoşluk seni başöğretmenlikten çıkarıp biraz daha baban gibi yapıyor. Ama de bana: Atiya’yı seviyor musun? O sana âşık!”

Yaşamın hoyratlığı ve kabalığıyla katılaşan bu kalpler nasıl sevebilir, nasıl âşık olabilirdi? Ne ki, tersini biliyor muydu? Kuruyemişçinin kızı ona âşık olmuş ama o aldırmamıştı. O Ayda’yı sevmiş ama Ayda onu reddetmişti. Yaşam lügatinde aşk acı demekti; ruhu tutuşturan şaşırtıcı bir acı. Bu yangının yükselen alevinde yaşamın hayret verici gizemi görünür ama bu alevler geride sadece bir moloz yığını bırakırdı.

“Allah sana da sağlık ve aşk versin!” dedi Kemal ironiyle. “Kız bu işe boşandıktan sonra girmiş.”

“Şükürler olsun. Kötü şeyler için sadece O’na şükredilir.” “O’na her halde şükürler olsun.”

Kemal yüzünde alaycı bir ifade olduğu halde gülümsedi. Kadın bu gülümsemenin neyi ima ettiğini anlayıp, “Allaha şükretmeyi bana çok mu görüyorsun? Yettin artık Abdülcevat’m oğlu. Dinle. Benim ne bir kızım, ne de oğlum var. Bu dünyadan bıktım. Bağışlayan bir Allah!”

Riyazeti kutsayan bu teraneyi kadından sık aralıklarla duyması ilginçti. Bardağı kafasına dikerken çaktırmadan onu inceledi. Alkolün sihirli etkisi Kemal’in üstünde daha ilk bardakta kendini göstermeye başlardı. İçkinin ona ilahi bir mutluluk verdiği geçmiş günleri hatırladı. Sevinç duyduğu, keyif aldığı o kadar çok şey kaybolup gitmişti ki. Şehvet de başlangıçta ona bir tür isyan ve zafer duygusu verirdi, ne ki, zaman içinde orospuluğa dönüşmüş; alışkanlık coşkuyu söndürmüş; sık sık yeryüzüyle cennet arasında, Araf ta bocalayan bir insanın ıstırabıyla gölgelenir olmuştu; ta ki kuşku, cenneti yeıyüzü seviyesine indirinceye kadar.

Kapı çaldı. Atiya açık tenli, dolgun, yumuşak vücuduyla içeri girerken ayakkabılarının çıkardığı gürültüyle kahkahaları odada yankılandı. Genç kadın madamın elini öptükten sonra boş bardaklara bakarak, “Bana vefasızlık ediyorsun” diye takıldı Kemal’e ve madamın kulağına bir şeyler fısıldayıp Kemal’e de bir gülücük atarak Celile’nin sağ tarafındaki odaya girdi.

“Hadi git ona gözümün nuru”[1] dedi Celile, Kemal’in omzuna vurarak.

Kemal fesini alıp odaya yöneldi. Hemen ardından bir şişe içki, iki bardak ve mezeyle dolu bir tepsiyle Nazlı yetişti. Atiya, “Bize el Acati’nin dükkânından bir kilo kebap getir. Acıktım” dedi.

Kemal ceketini çıkarıp oturdu ve ayaklarım uzatarak kızın soyunmasını izledi. Atiya aynanın karşısında kombinezonunu düzeltip saçlarını taradı. Kemal genç kadının vücuduna bayılıyordu. Ayda’nın vücudu nasıldı acaba? Onu çok sık hatırlardı ama sanki vücudu yoktu. İnceliği, zarafeti, esmer teni akima geldiği zaman da yoktu. Ayda’nın fiziksel özellikleri ruhunda katıksız düşünce olarak yer etmişti. Bilincinin, göğüsler, bacaklar, kalçalar gibi bedene dair mutat nitelikleri kaydettiğini hatırlamıyordu. Oysa bugün,

ona tek cazip yanı incelik, zarafet ve esmerlik olan bir kadm sunulacak olsa yirmi kuruş bile vermezdi. Ayda'ya nasıl âşık olabilmişti acaba? Ona dair anılar -tüm vasıflarından nefret ettiği halde- neden hâlâ hayranlık ve hürmetle koruma altındaydı?

"Yine çok sıcak" dedi Atiya.

"Alkol devreye girince havanın sıcak veya soğuk olması fark etmeyecek."

"Beni gözlerinle yemekten vazgeç. Çıkart o gözlüğü."

Çocuklu bir dul, diye düşündü Kemal. Hüznünü taşkınlıkla maskeliyor. Bu açgözlü geceler dişiliğini, insanlığını hoyratça yiyip bitiriyor. Aldığı her nefeste sahte şehvet ve tiksinti var. Bu, olabilecek en kötü esaret. Alkol acılardan da, düşüncelerden de kaçış yolu.

Atiya kendini Kemal'in yanına atıp yumuşacık elini bardakları doldurmak üzere bu müessesede iki misli fiyatla satılan şişeye uzattı. Burada kadınlar, yani insanlar hariç her şey çok pahalıydı. Alkol olmasa, aklı insanlığın öfkeli ve aşağılayıcı bakışından alıp, böylesi beraberliklere vermek mümkün olamazdı. Ama yaşam, bazılan bakan, bazılan da yazar türlü çeşitli orospuyla doluydu.

İkinci bardak etkisini göstermeye başlayınca unutuşun müjdecisi haz çıkıp geldi. Bu kadını, hiç farkına varmadan, uzun süredir arzuluyorum. Şehvet zalim bir hükümran. Aşk ise bambaşka bir şey. Şehvetten soyutlanınca şaşırtıcı bir kisveye bürünüyor. Bir gün aşk ile şehveti tek bir bedende bulmak nasip olursa bana, hoş bir istikrar sağlanmış olur. Yaşamı hâlâ bir dizi birbirine uyumsuz parçadan oluşmuş gibi görüyorum. Öyle bir evlilik istiyorum ki, yaşamımın hem özel, hem de dışarıya açık yönlerinde etkin olsun. Hangisi daha önemli bilemiyorum ama hem entelektüel doyum, hem de bedensel hazzı teminat altına alan bir yaşam kurabilmiş olduğum halde, çok mutsuz olduğum kesin. Bir tren de nerede olduğunu, nereye gittiğini bilmeksizin raylann üstünde zorla yuvarlanıp gider. Şehvet, tiksintinin insafında zalim bir güzellik. Kalp acı bir umutsuzluk içinde ebedi mutluluğu ararken nafile ağlar. Şikâyeti bitmez tükenmez. Yaşam büyük bir oyun, tam bir üçkâğıt. Bu yalanı zarafetle kabullenebilmek için yaşamın

gizli bir fazilet barındırdığını varsaymak zorundayız. Sahnedeki rolünün bir aldatmaca olduğunu bile bile kendi maharetine tapman oyuncular gibiyiz.

Kemal üçüncü bardağı da bir yudumda kafasına dikip Atiya'yı kahkahaya boğdu. Genç kadm sarhoş olmaya bayılıyordu ama Kemal ona zamanında müdahale etmezse kavgacı oluyor, ağlıyor, kusuyordu. Kemal kafayı bulmuştu. Heyecanla titremekteydi. Yüzü sevinçle parlayarak genç kadına baktı. Atiya artık sadece bir kadındı, dert değil. Hayatın en büyük sorunu olan varoluş bile sorun olmaktan çıkmıştı.

Biraz daha iç ve kendini onun öpücüklerine bırak, diye düşündü.

"Olur olmaz gülünce çok çekici oluyorsun" dedi.

"Olur olmaz gülüyorsam, burada amlamayacak kadar önemli sebepleri olduğu içindir. Umarım anlarsın..." diye cevap verdi kadm.

17

Abdülmünim buz gibi kış soğuğunda paltosuna sarınıp Şeker Sokağı'ndaki eve döndü. Saat henüz alü olduğu halde etraf kararmıştı. Merdivenleri çıkmak üzereydi ki, ilk kattaki dairenin kapısı açılıp onu beklemekte olan kıvrak bir genç kız figürü dışarı süzüldü ve sessiz adımlarla merdivenlerden çıkmaya başladı. Genç kıza ateşli gözlerle bakıp ardından seyirtirken kalbi hızla atıyordu. Kapıldığı arzu ile ona ihanete ve onu mahvetmeye eğilimli sinir sistemini denetim altına almasını dayatan iradesi arasında kalmıştı. Derken, kızın o akşam buluşmak için ondan söz aldığını hatırladı ama eve daha erken ya da daha geç gelmek suretiyle atlatabilirdi. Ne kadar unutkandı! Ne ki, şimdi bunu düşünecek ne hali, ne de vakti vardı. Odasında yalnız kalıncaya, yani zafer ya da yenilgi anma kadar beklemek durumundaydı.

Bu sonsuz mücadeleyi ona hiçbir şey unutturamıyor-du. Kadere teslim olup herhangi bir karara varamadan kızı izlemeyi sürdürdü. Merdiven sahanlığında genç kızın vücudunun zamanı ve mekânı patlatacak kadar şişip genişlediğini hayal etti.

Zor da olsa, korkusunu ve baştan çıkmamaya kararlı olduğunu saklamaya çalışarak, “İyi akşamlar” dedi.

“İyi akşamlar. Sözümü dinleyip palto giydiğin için teşekkür ederim” diye cevap verdi genç kız müşfik bir sesle.

Genç kızın yumuşaklığı Abdülmünim’i etkilemişti. Söylemeye niyetlendiği şeyler ağzında eriyip gitti. Aklı karışmıştı. “Yağmur yağar diye düşünmüştüm” dedi.

Kız, gökyüzüne bakarcasma başını kaldırıp, “Er geç yağacak. Gökyüzünde tek bir yıldız yok. Sokağa girdiğinde seni tanımakta güçlük çektim” dedi.

Abdülmünim tüm gücünü toplayıp, “Merdiven boşluğu çok soğuk ve rutubetli” dedi ikaz edercesine.

Genç kız, ondan öğrendiği açık sözlülükle cevap verdi: “Senin yamndayken soğuğu hissetmiyorum. ”

İçinden yükselen ateşle yüzü kızardı delikanlının. Şartlar, kendine rağmen, yeniden hata yapmak üzere olduğuna işaret ediyordu. Vücudunun titremesini önlemek için iradesini toplamaya çalıştı.

“Neden bir şey söylemiyorsun?” diye sordu kız usulca omzunu sıkarak.

Delikanlı dayanamayıp sanldı. Uzun bir öpücükle başlayıp genç kız, “Senden ayrı kalmaya dayanamıyorum” deyinceye kadar öptü, öptü.

Sarmaş dolaş oldular. “Sonsuza dek böyle kalmak isterdim" diye fısıldadı genç kız.

Delikanlı daha da sıkı sarılıp, “Özür dilerim” dedi titreyen bir sesle.

Genç kız karanlıkta başını arkaya atıp, “Neden sevgilim?” diye sordu.

“Yaptığımız hatadan dolayı” diye cevap verdi Abdülmünim.

Abdülmünim usulca kızın kollarından kurtularak paltosunu çıkarıp tırabzana koymak üzereydi ki, o dehşet anında fikrini değiştirdi ve geri

çekildi. Soluk soluğaydı. Şehvete teslim olmak üzereyken iradesini kullanarak durabilmiş ve bu her şeyi değiştirmişti. Genç kızın eli tekrar ensesine uzanınca eli tuttu. Nefesi düzene girinceye kadar bekledikten sonra "Bu büyük bir hata olur" dedi sakin bir sesle.

"Ne hatası? Anlayamıyorum."

Daha on dördünde bile olmayan genç bir kız, diye kendini suçladı Abdülmünim: ve sen acımasız arzularım tatmin etmek için onunla oynuyorsun. Bu oynaşma hiçbir yere varmaz. Allahın gazabını üstüne çekecek bir oyundan başka bir şey değil bu yaptığın.

"Anlamaya çalış" dedi. "Şu yaptığımızı kimseye söyleyebilir miydik?"

"Kimseye söylemek mi?"

"İnkâr etmek zorunda kalacağım görmüyor musun? Kimseye söyleyemeyeceğimize göre, bu aşağılık bir hata." Genç kızın eli hâlâ üstündeydi. Bir üst kata çıkmak üzere merdivenden çıkmaya başladı. Tehlikeli bölgeden sağ salim çıktığından emindi. "Yanlış bir şey yaptığımızı kabul et. Buna devam edemeyiz."

"Böyle konuşmana hayret ediyorum."

"Etme. Vicdanım kaldırmıyor artık. Bana azap veriyor, ibadet ederken zorlanıyorum."

Ses çıkarmıyor, diye düşündü Abdülmünim. İncittim onu, Allah affetsin. Ne acı! Ama yapamam. Şehvet bana daha da büyük bir hata yaptırmadığı için Allaha şükürler olsun.

"Olanlar bize bir daha böyle bir şey yapmamayı öğretmiş olmalı. Sen çok gençsin. Bir hata yaptın. Sakın bir daha arzularına yenilme."

"Ben yanlış bir şey yapmadım. Sen beni terk etmek istiyorsun. Nedir niyetin?" dedi ağlamaklı bir sesle.

Abdülmünim kendine gelmişti. "Eve dön. Gizli saklı şeyler yapma. Kimseyle karanlıkta buluşma."

“Beni terk mi ediyorsun?” diye sordu kız titreyen bir sesle. “Aşkımız hakkında söylediklerini unuttun mu?"

“Aptalca sözlerdi. Yanıldın. Bu sana ders olsun. Karanlıktan sakın, yoksa mahvolursun. Çok gençsin. Nasıl bu kadar cesur olabiliyorsun?”

Kızın hıçkırıkları kasvetli ortamda yankılanıyor ama Ab-dülmünim’in üstünde etkili olmuyordu. Zafer sarhoşluğu içindeydi.

“Sözümü dinle. Kızma. Unutma, ahlaksız bir adam olsaydım seni mahvetmeden durmazdım. Allahaısmarladık.” Abdülmünim merdivenleri atlaya zıplaya çıktı. İşkence sona ermişti. Artık vicdan azabı çekmeyecekti. Ne ki, mürşidi Şeyh Ali el Manufi’nin sözlerini unutmamalıydı: “Doğa kanunlarını göz ardı ederek şeytanı zaptedemezsin.” Evet, bunu asla unutmamalıydı. Çabucak üstünü başım çıkarıp ev entarisini giydi. Odadan çıkarken kardeşi Ahmet’e, “Babamla çalışma odasında özel olarak konuşmak istiyorum. Bizi biraz yalnız bırakabilir misin?" dedi.

Babasına çalışma odasına gelmesini söyleyince, Hatice başını kaldırıp, “İyi haber mi?” diye sordu.

“Önce babamla konuşmak istiyorum. Sonra sıra sana gelir” diye cevap verdi.

İbrahim Şevket sessizce oğlunu izledi. Kısa süre önce takma diş edinmişti. Altı ay boyunca dişsizliğe katlanmış, artık eski uyuşuk ve kendinden memnun haline dönmüştü. Oğluyla yan yana oturdular. “Hayırdır inşallah” dedi baba.

“Evlenmek istiyorum Baba” diye cevap verdi Abdülmünim bir an bile düşünmeden.

Baba oğluna bakıp ne dediğini anlamamışçasına kaşlarım çattı. Sonra şaşkınlıkla başını sallayıp, “Evlenmek mi?” diye sordu. “Her şeyin bir zamanı var. Evlilik de nerden çıktı şimdi?”

“Hemen evlenmek istiyorum.”

“Hemen mi? Daha on sekizindesin. Diplomanı alana kadar beklesen daha iyi olmaz mı?”

“Bekleyemem.”

Derken kapı açılıp Hatice içeri girdi. “Bu kapının ardında neler oluyor?” diye sordu. “Babana söylediğin halde bana söyleyemeyeceğin sırların mı var?”

Abdülmünim huzursuzlukla kaşlarını çattı. İbrahim ne söylediğini bilmezcesine, “Abdülmünim evlenmek istiyor” diye cevap verdi.

Hatice kocasını, delirdiğine hükmedermişçesine süzüp, “Evlenmek mi?” diye bağırdı. “Neler duyuyorum? Yoksa okulu bırakmaya mı karar verdin?”

Abdülmünim, “Okulu bırakacağım demedim, sadece evlenmek istediğimi söyledim” diye cevap verdi kızgın bir sesle. “Okula evli bir adam olarak devam edeceğim. Hepsi bu.” Hatice bir oğluna, bir kocasına bakıp, “Ciddi misin Abdülmünim?" diye sordu.

“Gayet ciddiyim” diye bağırdı delikanlı.

Hatice ellerini çırpıp, “Sana nazar değmiş olmalı. Oğlum aklından zorun mu var?” dedi.

Abdülmünim öfkeyle ayağa kalkıp, “Neden yanımıza geldin? Ben önce babamla konuşmak istemiştim. Sabretmesini bilmez misin? Dinle! Evlenmek istiyorum. Diplomamı almaya iki yıl var. Baba, bu iki yıl boyunca bana destek olabilir misin? Bundan emin olmadan böyle bir talepte bulunmazdım” dedi.

“Tövbe ya Rabbim. Senin aklını bozmuşlar.”

“Kim?”

“Kim olduğunu Allah bilir. Seni O’na havale ediyorum. Kim olduğunu biliyor olmalısın... Bilmiyorsan bile hemen öğreniriz.”

Abdülmünim babasına bakıp, “Ona bakma. Şu an için hangi kızı alacağım hakkında hiçbir fikrim yok. Siz seçin. Bana uygun bir gelin istiyorum, herhangi bir gelin” dedi.

Hatice dehşete düşmüştü. “Yani bu felaketten sorumlu özel bir kız olmadığını mı söylüyorsun.”

“Yok. İnan bana yok. Siz seçin.”

“O zaman acelen ne? Birini bulurum. Bana biraz zaman ver... mesela bir iki yıl.”

Abdülmünim sesini yükseltip, “Şaka yapmıyorum. Babam beni daha iyi anlıyor zaten” dedi.

“Acelen ne?” diye sordu baba sakin bir sesle.

Abdülmünim bakışlarını indirip, “Daha fazla bekleyeme-yeceğim” diye cevap verdi.

“Senin gibi binlerce genç adam bekliyor da sen neden bekleyemiyorsun?” diye sordu Hatice.

Abdülmünim, “Onların yaptıklarını yapmak istemiyorum” dedi babasına hitaben.

İbrahim bir süre düşündü ve bu sahneyi sonlandırmak istercesine, “Şimdilik bu kadarı yeter. Bu konuşmayı bir başka zaman yaparız” dedi.

Hatice ağzını açacak oldu ama kocası konuşmasına engel olarak elinden tutup onu odadan çıkardı. Oturma odasına geçip konuyu enine boyuna konuştular. İbrahim oğlunun talebine destek verme eğilimindeydi. Karısını bu -yönde ikna etmeyi kendine iş edindi. Hatice bu fikri pren- • sip olarak benimseyince, İbrahim, “Yeğenim Naime var. Bir gelin adayı bulmak için kendimizi yormamıza gerek yok” dedi.

“Seni merhum ağabeyinin mirasından Ayşe için vazgeçmeye ben ikna etmiştim. Dolayısıyla oğlum için Naime seçimine itirazım yok. Ayşe’nin mutluluğu benim için çok önemli. Ama malum, onun melankolik halinden

korkuyorum. Tuhaf davranışları beni çok düşündürüyor. Naime’yi Abdülmünim ile evlendirme fikrini defalarca ihsas etmedin mi ona? Buna rağmen, sanırım Ayşe, kızı Cemil el Hamzavi’nin oğluyla evlendirmek istiyordu.”

“O olay tarih oldu. Aradan bir yıl geçti ve şükürler olsun ki herhangi bir gelişme olmadı. Mevkii ne kadar iyi olursa olsun yeğenimin öyle bir genç adamla evlenmesi hoşuma gitmezdi. Bence bir erkeğin ailesi her şeyden önemlidir. Naime bizim için çok değerli.”

Hatice iç geçirip kocasını doğruladı: “Çok, çok değerli. Babam bu ahmaklığı öğrenince sence ne der?”

“Bence memnuniyetle karşılayacaktır. Olay her yönüyle bir rüya gibi ama ben pişman olmayacağım. Abdülmü-nim’in talebini göz ardı etmenin bağışlanamaz bir hata olacağından şüphem yok... Tabii bu talebi yerine getirme gücü bizim elimizde olduğu sürece.”

e5><^9

Saray Gezisi’ndeki evde kayda değer hiçbir değişiklik yoktu ama komşuların hepsi -berber Hasanayn, fasulyeci Derviş, sütçü el Fuli, kuruyemişçi Abu Sari ve meşrubatçı Bayumi- Ahmet Abdülcevat’m torununun o gün kuzeni Abdülmünim ile evleneceğini bir şekilde öğrenmişlerdi. Ahmet Bey geleneği bozmamıştı. Düğüne, sıradan bir gün gibi, sadece aile fertleri davet edilmiş; günün en önemli olayı düğün yemeğinin hazırlanması olmuştu.

Yazın başıydı. Herkes, Ahmet Abdülcevat, Emine, Hatice, İbrahim Şevket, Abdülmünim, Ahmet, Kemal, Yasin, Zennube, Rıdvan ve Kerime oturma odasında toplanmışlardı. Naime üst katta giyinip süslenmekte, annesi Ayşe ona yardım etmekteydi. Ahmet Bey tüm aile fertlerini kapıda karşıladıktan sonra imamı beklemek üzere kendi odasına *çekilmişti;* bu *mutlu* günde varlığıyla kimsenin *rahatını* bozmak, neşesini kaçırmak istemiyordu.

İşini tasfiye etmiş, dükkânı satmıştı. Bunun nedeni sadece altmış beş yaşında olması değil, Cemil el Hamzavi’nin kendini emekli etmiş olmasıydı. Dükkânı tek başına idare edecek halde değildi. Mevcut birikimi

ve dükkânın satışından elde ettiği paranın ömrünün geri kalanında yeterli olacağına kanaat getirerek o da emekliliğe karar vermişti. Emekliliği aile için bir dönüm noktası olmuş; özellikle Kemal, Cemil el Hamzavi'nin babasının yaşamında oynadığı rolü küçümsedik mi acaba diye düşünür olmuştu.

Ahmet Abdülcevat odasında oturmuş günün olaylarını düşünürken, damadın, torunu Abdülmünim olduğuna hâlâ inanamıyor gibiydi. İbrahim Şevket konuyu gündeme getirdiğinde de kulaklarına inanamamış, hayrete düşmüştü.

İbrahim Şevket'e, "Oğlunun seninle bu kadar açık konuşup isteklerini dayatmasına nasıl izin verirsin?" diye sormuş, "Senin gibi babalar genç kuşağın şımarmasına neden oluyor" demişti.

Şartlar bu kadar nazik olmasa, bu evliliğe hayır derdi. İnadı bir yana bırakıp hayır dememişse, Ayşe'nin ne kadar mutsuz olduğunu bildiği içindi. Fuat el Hamzavi'den hiç ses çıkmamış olması ve yol açtığı dedikodular kızını zaten yeterince üzmüştü. Daha da üzülmesine dayanamazdı. Naime'nin evliliği Ayşe'nin ıstırabını biraz olsun hafifletecekse ne âlâ! Bu evliliğe istemeyerek rıza göstermiş; torununun okulu bitirmeden evlenme ısrarına boyun eğmiş; ne ki, Abdülmünim'den okulu bitireceğine dair söz almıştı. Abdülmünim ayetlerle, hadislerle yaptığı etkileyici savunmayla büyükbabasını rahatlatmıştı belki ama uyandırdığı duygu hayranlık kadar, küçümseme olmuştu. Ahmet Bey gençliğinin baharında ölen oğlu Fehmi'nin, henüz okulu bitirmediği için nişanlanmasına bile izin vermemişti. Küçük oğlu Kemal bile henüz evlenmeyi düşünmezken, bu okul çocuğunun evleniyor olması onu rahatsız etmekteydi. Dünya tersine dönmüş; eski dünyanın yerini hiç görülmemiş, acayip bir dünya almıştı.

Kendi akrabalarımıza bile yabancı olduk, diye düşündü. Bugün evlenen, kim bilir yann neler yapar?

Oturma odasında uzun bir monologun sonuna gelen Hatice, "İkinci katı bu yüzden boşalttık. Ev, bu gece yeni evlileri en güzel haliyle karşılayacak" dedi.

“Müthiş bir kayınvalide olacağın kesin” dedi Yasin şeytani bir ifadeyle, "... ama o olağanüstü yeteneğinle bu gelini istismar edemeyeceksin.”

Hatice, ağabeyinin neyi ima ettiğinin farkındaydı ama üstünde dunnadı. “Gelin, kız kardeşimin olduğu kadar, benim de kızım” diye cevap verdi.

“Hatice Hanım tam bir hanımefendi” dedi Zennube kocasının sözlerinin etkisini yumuşatmak istercesine. Hatice teşekkür etti. Görümcesini hiç sevmediği halde, kadının kendisine yaranmak için ettiği sözlere Yasin’in hatın için tahammül ediyordu.

On yaşındaki Kerime’nin güzelliği Yasin’in onun dişiliğine ve geleceğine dair gururla konuşmasına yol açarken; torunu Abdülmünim ile konuşmakta olan Emine, onu maşallahlara boğarak dindarlığıyla övünüyordu.

Kemal, Ahmet’e takıldı: “Sen de önümüzdeki yıl evlenirsin artık.”

“Senin izinden gitmediğim takdirde evlenebilirim. Dayı” diye cevap verdi Ahmet.

Onları dinleyen Zennube, “Kemal Bey razı olsa, ben onu birkaç gün içinde evlendiririm” dedi.

“Beni de” dedi Yasin kendisini işaret ederek.

“Sen yeterince evlendin” diye tersledi Zennube. “Kendi hakkını da, erkek kardeşlerinin haklarını da kullandın.”

Emine dikkat kesilmişti. Zennube’ye bakıp, “Kemal’i evlendirecek olursan, hayatımın ilk sevinç çığlığını işte o zaman atarım” dedi.

Annesinin sevinç çığlığı atacağı düşüncesi Kemal’i güldürdü. Sonra, kendini imamı bekleyen Abdülmünim’in yerine koyup sustu. Evlilik düşüncesi içinde bir duygu girdabı yaratıyor olsa da, bir astım hastasının kışın rutubetten rahat nefes alamaması gibi rahatsız ediyordu Kemal’i. Evliliği ilkesel olarak reddetse bile, göz ardı edemeyeceği açıktı. Kalbi boştu belki ama bu boşluk âşık olmaktan daha az sinir bozucu değildi. Evlenmeye karar verecek olsa, çöpçatanla başlayıp, bir ev, çocuklar ve

gündelik yaşamın telaşıyla devam edecek olan geleneksel sürece razı olmaktan başka şansı yoktu. Ne kadar isterse istesin, bir daha düşünceye vakit ayıramayacaktı. Kemal, evliliğe hep özlemle tiksinti karışımı, tuhaf bir duyguyla bakacaktı.

Hayatın yalnız ve mutsuz sona erecek, diye uyardı kendini.

O gün en mutlu olan Ayşe idi. Dokuz yıldır ilk kez güzel bir elbise giymiş, saçlarını örmüştü. Hülyalı gözlerle ay ışığı kadar güzel olan kızına bakarken solgun yanaklarından süzülen yaşlan saklamaya çalışıyordu. Bunu gören Emine, “Naime’nin evden üzgün ayrılması doğru olmaz” diye uyardı.

“Görmüyor musun, bugün ne kadar yalnız kızım... babasız, ağabeysiz...” diye hıçkırdı Ayşe.

“Bu da annesinin önemini artırıyor” diye cevap verdi Emine. “Allah ona uzun ömür versin... zaten yabancıya değil, teyzesine, amcasına gidiyor. Dahası, onu kollayıp gözetecek olan cenab-ı Allah var yanında.”

Ayşe gözyaşlarını sildi. “Sabahtan beri ölmüşlerimin hatıralarıyla dolu içim. Gözlerimin önünden gitmiyorlar. Kızım da evden ayrılınca iyice yalnız kalacağım” dedi.

“Yalnız değilsin” diye payladı Emine.

Naime, “Ben senden nasıl ayrılabilirim ki...” dedi annesinin yanağını okşayarak.

Ayşe gülümsedi. “Yeni evin sana bunu nasıl yapacağını gösterir” diye cevap verdi sevecen bir sesle.

“Her gün geleceksin, değil mi? Bugüne kadar Şeker So-kağı’nın yanından bile geçmedin ama artık bu değişecek” dedi Naime endişeli bir sesle.

'Tabii. Bundan şüphen olmasın” diye cevap verdi Ayşe.

Derken, Kemal geldi. “İmam gelmiş. Hadi bakalım” dedi ve bakışları hayranlıkla Naime’ye kilitlenirken, ne kadar güzel, kırılgan ve semavi, diye düşündü. Hayvani arzu ve ihtiyaçların bu nefis yaratıkla ne işi olabilir?

Nikâhın kıyıldığı haberi gelince herkes birbirini kutladı. Derken, evin kasvetli havasında bir sevinç çığlığı yankılandı. Hanafi Kadın'ın oturma odasının diğer ucunda olduğunu gördüler.

Sıra düğün yemeğine gelmişti. Masaya geçerken Ayşe'nin iştahı kaçmış, içine hüzün çökmüştü. Kızından ayrılmak üzere olduğundan başka hiçbir şey düşünemez olmuştu.

Derken, Hanafi Kadm, Şeyh Mutavalli Abdülsamet'in avluda olduğu haberini getirdi. Şeyh yere oturmuş akşam yemeği istiyor, özellikle de et çeşitleriyle dolu bir tabak beklediğini söylüyordu. Ahmet Bey güldü. Hanafi Kadın'a bir tepsi hazırlayıp şeyhe götürmesi talimatını verdi. Derken, şeyhin o aziz insan Abdülcevat oğlu Ahmet'in ömrüne bereket dileyen sesi yükseldi avludan. Bu arada, onlara da dua edebilmek için, çocukları ve torunlarının da isimlerini soruyordu.

Ahmet Bey, "Yazık! Şeyh Mutavalli hepinizin ismini unutmuş. Allah tüm yaşlıların yardımcısı olsun" dedi esefle gülümseyerek.

"Yüz yaşma gelmiş olmalı, öyle değil mi?" diye sordu İbrahim Şevket.

Ahmet Abdülcevat doğruladı. Şeyhin sesi tekrar duyuldu: "Şehit el Hüseyin aşkına, yemeğin eti bol olsun."

"Mübareğin aklı bugün ette" dedi Ahmet Bey gülerek.

Veda vakti gelince, Kemal acıklı sahneden kaçıp avluya herkesten önce indi. Aslında, Naime sadece Şeker Soka-ğı'na taşınıyordu ama bu hem onu, hem annesini çok üzmekteydi. Bu evlilikle ilgili olarak Kemal'in de kaygıları vardı. Naime'nin evlilik yaşamını kaldıracak kadar güçlü olmadığı kanısındaydı. Avluda Şeyh Mutavalli Abdülsamet ile karşılaştı. Adam duvardaki lambanın altında uyku çekiyordu. Sandallarım çıkarmış, duvara yaslanarak ayaklarını uzatmıştı. Üstünde ayak bileklerine kadar uzanan rengi dönmüş beyaz bir entari, başında takke vardı. Bacaklarından süzülen suyu görünce, çişini tutamaz halde olduğunu anladı. Nefesi düdük sesi gibi yankılıyordu. Küçümsemeyle tiksinti arası bir duyguyla adama bakakalmış-tı Kemal. Derken, kendine rağmen gülümseyerek, kim bilir, belki

1830’larda o da bolluk içinde, şımartılarak büyütülmüş bir çocuktu, diye düşündü.

19

(*5^9

Ertesi sabah ilk iş Şeker Sokağı’na gitti Ayşe. Son dokuz yıl içinde, oğlunu kaybeden Yasin’e başsağlığı dilemek üzere Şevk Sarayı Sokağı’nı ziyareti hariç, evden sadece kabristan ziyaretleri için çıkmıştı. Evin önünde bir an için durup etrafa bakınca gözleri doldu. Osman ve Muham-med’in ayakları bu kapının eşiğini ne çok aşındırmıştı. Avlu, o muhteşem düğün töreni için süslenmişti. Şurası Halil’in nargile içip tavla ve domino oynadığı selamlıktı. Geçmişin tatlı kokusu kaybolan aşkı ve şefkati hatırlatıyordu. Çok neşeli, mutluluğu dillere destan bir genç kadındı. Ona “şen soprano” derlerdi. Aynayla flört etmekle, makyaj masasıyla düşüp kalkmakla suçlanırdı. O eski günlerde kocası havadan sudan konuşup tatlı sözler söyler, çocukları ortalıkta koşuştururdu. Gözyaşlannı sildi. Gelin onu ağlarken görmemeliydi. Kirpikleri dökülmüş, göz kapakları kurumuş da olsa, bu gözler hâlâ masmaviydi. Apartman dairesi boyanmış, yenilenmiş ve gelinin epeyce paraya mal olan çeyiziyle donatılmıştı. Naime üstünde yarı saydam beyaz bir elbiseyle karşıladı annesini. Altın saçları dizlerine kadar uzanıyordu. Sakin, güzel ve kusursuzdu. Etkileyici bir parfüm sürmüştü.

Sevgi dolu kucaklaşmaları, ipek gecelik entarisinin üstüne geçirdiği mavi yeşil hırkasının içinde sessizce sırasını bekleyen Abdülmünim, “Yetti artık! Böylesi sözde ayrılıklar daha fazlasını gerektirmez” diye itiraz edinceye kadar sürdü.

Abdülmünim de teyzesiyle kucaklaşü ve onu rahat bir koltuğa oturtup, “Biz de seni düşünüyorduk Teyze” dedi. “Bizimle birlikte oturmanı istiyoruz.”

Ayşe, “İşte bu olmaz” dedi gülümseyerek. “Her gün gelirim. Yürüyüş yapmam için bahane olur. Zaten egzersize ihtiyacım var.”

“Naime’ciğim hatıralara dayanamayacağını söylüyor ama bir mümin üzüntüye teslim olmaz. Ne olduysa, Allahın emriyle oldu ve üstünden çok

zaman geçti. Allah teselli için sana bizi gönderdi” diye cevap verdi Abdülmünim, o her zamanki açık sözlülüğüyle.

Bu genç adam açık sözlü ve iyi kalpli” diye düşündü Ayşe. Yaralı bir kalbi nasıl teselli edeceğini bilen bir şövalye.

‘Tabii Abdülmünim ama evde rahatım. Orada kalmam daha iyi olur” diye cevap verdi.

Derken, Hatice, İbrahim ve Ahmet de geldi. Tokalaşıp selamlaşırlarken, Hatice, “Burayı tekrar ziyaret etmeye başlayacağım bilseydim, bunları çok daha önce evlendirirdim” dedi kardeşine.

Ayşe güldü ve Hatice’ye eski günleri hatırlatırcasına, “Mutfaklar bir mi, yoksa gelin kayınvalidesine bağımlı olmak istemiyor mu?” diye sordu.

Hatice ile İbrahim gülüştüler. Hatice, “O da annesi gibi; böyle saçma sapan şeylerin üstünde durmuyor” diye dokundurdu.

İbrahim Ayşe’nin neden böyle tuhaf bir soru sorduğunu oğluna açıklamak istedi. “Annenle benim annem, yani büyükannen arasındaki savaş, annemin tekeline aldığı mutfakta başladı. Annen kendi mutfağı olsun istemişti.”

“Anne, gerçekten mutfak için kavga mı ettin?” diye sordu damat hayretle.

Ahmet, “Ülkeler daha büyük amaçlar için mi mücadele veriyor sanıyorsun?” dedi gülerek.

“Anneniz İngiltere kadar güçlü. Benim anneme gelince... ne diyeyim, Allahın rahmeti üstünde olsun” dedi İbrahim alaycı bir üslupla.

Kemal geldi. Şık bir beyaz takım elbise giymişti ama çıkık alm, koca burnu, altın çerçeveli gözlüğü ve pos bıyığıyla -her zamanki gibi- herkesten farklıydı. Elinde güzel bir hediye getirdiğine işaret eden koca bir paket vardı. Hatice gülümseyerek pakete bakıp onu uyardı: “Dikkat et kardeşim. Evlenmezsen, herkese hediye verip duracak ama kimseden hediye alamayacaksın. Etrafta bir sürü genç insan var, hepsi evlenecek. Ahmet var, Rıdvan var, Kerime var. İyi düşün ve doğru olanı yap.”

“Okul tatile girdi mi?” diye sordu Ahmet.

Kemal fesini çıkartıp güzel geline bakarken, “Az kaldı. İlköğretim imtihanını yapıp smav kâğıtlarına bakmamız lazım” diye cevap verdi.

Naime odadan çıkıp kısa süre sonra içi şekerlemeyle dolu gümüş bir tepsiyle döndü. Bir süre ağız şapırtılarından başka bir şey duyulmadı. Derken, İbrahim kendi düğününden hatırladıklarını, davetlileri, kadm ve erkek şarkıcıları anlatmaya başladı. Ayşe gülümseyerek ama üzüntüyle dinlemekteydi. Kemal de dikkat ve ilgiyle dinliyordu çünkü bu vesileyle bilmediklerim öğrenmiş oluyor, unuttuklarım hatırlatıyordu.

“Ahmet Bey, tıpkı bugünkü gibiydi, hatta daha sert” dedi İbrahim gülerek ve sürdürdü: “Ama annem, Allah rahmet eylesin, kararlıydı. ‘Ahmet Abdülcevat kendi evinde nasıl istiyorsa öyle yapar ama benim evimdekine karışamaz’ demişti. Aynen öyle oldu. Ahmet Bey düğüne arkadaşlarıyla birlikte geldi... Allah hepsinden razı olsun. Rıdvan’m büyükbabası Muhammed Afit Bey de aralanndaydı. Kalabalıktan uzak durup selamlıktan dışarı çıkmadılar.”

“Zamanın meşhur şarkıcılarından Celile şarkı söylemişti o akşam” diye ekledi Hatice.

O eski günlerdeki başarısıyla hâlâ övünen yaşlı madamı düşününce Kemal’in içinden gülmek geldi.

İbrahim göz ucuyla Ayşe’ye bakıp, “Bizim kendi şarkıcımız vardı. Sesi de profesyonel müzisyenlerin sesinden çok daha güzeldi. Münire el Mihdiye’nin gençliğini hatırlatırdı” dedi.

Ayşe kızanp, “Sesi çok uzun süredir kısıldı. Şarkı söylemeyi unuttu” dedi sakin bir tavırla.

“Naime de şarkı söylüyor. Hiç duymadınız mı?” diye sordu Kemal.

“Öyle diyorlar ama ben hiç duymadım. Gerçek şu ki, Nai-me’nin şarkı söylemesinden ziyade dindarlığına şahit olduk. Dün, ona, ‘Kocan dini bütün

bir adam ama bir süre ibadeti ertelemelisiniz' dedim" diye cevap verdi İbrahim Şevket.

Gülüştüler. "Karının tek eksiği, Şeyh Ali el Manufi'nin müridi olmaması" diye takıldı Ahmet.

Damat terslendi: "Evliliği şeyhimiz tavsiye etti bana."

Ahmet takılmayı sürdürdü: "Öyle görünüyor ki, Müslüman Kardeşler evliliği siyasi platformlarının döşeme tahtası haline getirmiş."

İbrahim Kemal'e dönüp, "Kemal, sen o zamanlar çok küçüktün... yani ben evlendiğim zaman. Başında daha çok saç vardı. Beni ve kardeşimi ablalarını çalmakla suçlamış, asla affetmeyeceğini söylemiştin" dedi.

O zamanlar boş bir sayfaydım, diye düşündü Kemal. Yaptığım vicdan muhasebesi henüz kayda geçmemişti. Evliliğin mutluluğundan bahsediyor ama şikâyetçi eşleri göz ardı ediyorlar. Naime'yi kocasının ondan bıkmasına tahammül edemeyecek kadar çok seviyorum. Dünyada sahtekârlıktan başka bir şey yok mu acaba?

Hatice, "Damatları, ablalarım sevdiğin için suçladığını sanıyorduk. Ama öyle olmadığım, baştan itibaren evlilikten nefret ettiğini sonunda anladık" dedi kocasının sözlerini tamamlarcasına.

Herkesle birlikte Kemal de güldü. Hatice'yi çok severdi. Bu sevgi Hatice'nin de kendisini çok sevdiğinin idrakiyle güçlenmişti. Damadın yobazlığından rahatsız ama kardeşi Ahmet'e hayrandı. Onu seviyordu. Evlilikten kaçıyordu ama Hatice'nin her fırsatta hatırlatmasından da hoşnuttu. Etrafını saran evlilik atmosferinden etkilenmiş, sarhoş gibi olmuştu. Hatta hayatında kimse olmadığı halde evlilik özlemi duymuştu. Belki de ilk kez, beni evlenmekten alıkoyan ne, diye sordu kendine. Eskiden savunduğum üzere, entelektüel yaşamım mı? Oysa artık düşüncenin ve düşünürün değerini sorguluyorum. Korku mu, intikam mı, mazoşizm mi... ya da eski bir aşka tepki mi? Hayatım, bu hipotezlerin hepsini destekleyen delillerle dolu.

"Bekâr olduğuna neden üzüldüğümü biliyor musun?" diye sordu İbrahim.

“Neden?”

“Senin, evlenmen halinde, örnek bir koca olacağını düşündüğüm için. Sen doğuştan aile babasısın. Dimdik, dürüst, saygın bir devlet memurusun. Bu dünyada bir yerde sana layık bir kız olduğundan eminim ama sen onu kendinden mahrum ediyorsun” diye cevap verdi İbrahim.

Katırlar bile zaman zaman bilgece sözler eder... Dünyanın bir yerinde bir kız ama nerede? Aslında dürüst değil, günahkâr, ikiyüzlü putperestin biriyim ben. Dünyanın bir yerinde bir kız ha? Herhalde Celile’nin el Cevheri Sokaktaki yerinde değil... Neden içindeki acılar birbiriyle mücadele ediyor? Ancak içki ve şehvete sığınarak kaçabildiğin bu tuhaf karmaşa nasıl izah edilebilir? Evlenip çoluk çocuk sahibi olunca insanın ölümsüzleşeceği söylenir. Kimse ölümsüzlüğün her türü ve biçimi için benim kadar büyük özlem duymasın. Sonunda, bu içgüdüsel, basmakalıp, beylik yönteme çaresizlik içinde ben de başvuracak mıyım acaba? Ölümün, ebedi huzuru acı çektirmeden getireceği umudu hep var tabii ama korkutucu ve anlamsız görünüyor. Ne var ki, yaşam anlamını kaybetmişse, sanki ölüm tek sahici mutluluk. Bilim adamlarının kendilerini ilme adamaları, siyasi liderlerin kariyerlerini bir anayasa uğruna tehlikeye atmaları ne kadar şaşırtıcı ve olağanüstü. Ya ortada amaçsız dolaşıp acı çekenler... Allah onlara acısın!

Kemal haz duyarak ve hayranlıkla Ahmet ile Abdülmü-nim’e baktı. Yeni kuşak, zor da olsa, iyi tanımlanmış hedeflere doğru endişesiz ilerliyordu. Pekiyi, benim cesaretimi kıran bu hastalık niye, diye sordu kendine.

“Yeni evlileri, annemle babamı ve teyzemi, perşembe günü el Rayhani tiyatrosuna davet ediyorum” dedi Ahmet.

“El Rayhani mi?” diye sordu Hatice merakla.

“Kişkiş Bey’i oynayan aktör” diye açıkladı İbrahim.

Hatice güldü. “Yasin, Rıdvan’ın annesiyle evlendikten hemen sonra bir gece karısını Kişkiş’i seyretmeye götürdüğü için neredeyse evden kovuluyordu” dedi.

“O zamanlar öyleymiş” dedi Ahmet annesinin bu sözlerinin ardındaki eleştiriyi görmezden gelerek. “Artık büyükbabam bile büyükannemin Kişkiş Bey’i izlemesine ses çıkarmaz.”

‘Yeni evlilerle babanı götür. Radyo bana yeter” dedi Hatice.

“Benim için de bu eve gelmek kâfi” dedi Ayşe.

Hatice, Yasin ile Kişkiş Bey hikâyesini yorumlamaya başlamıştı. Kemal’in gözü saate takılınca, akima Riyad Kuldas ile buluşacakları geldi. İzin isteyip evden ayrıldı.

20

“Sınava sadece birkaç gün kaldı. Nasıl olup da sen hâlâ tabiatın keyfîni çıkanyorsun?” diye sordu gruptaki öğrencilerden biri. Yemyeşil bir tepenin üstünde yarım daire halinde oturuyorlardı. Biraz daha yukarıdaki ahşap sayvanda başka öğrenciler de vardı. Önlerinde göz alabildiğince uzanan alan, kümeler halinde palmiye ağaçlan ve mozaik patikala-nn arasına yerleştirilmiş çiçek tarhlanyla doluydu.

“Ne olmuş yani, Abdülmünim sınava birkaç gün kala evleniyor bile” diye cevap verdi bir diğer öğrenci.

Yanm dairenin ortasında, Ahmet Şevket’in yanında oturan Abdülmünim, ‘Tam tersine. Evli bir öğrencinin sınavda başanlı olma şansı daha yüksek” dedi.

Yanm dairenin diğer tarafında, Rıdvan Yasin’in yanında oturan Hilmi İzzet, “Tabii, söz konusu koca, Müslüman Kardeşler’dense” dedi alaycı bir üslupla.

Rıdvan inci gibi parlayan dişlerini göstere göstere güldü ama konuşma canını sıkmıştı. Evlilik konusu onu kaygılandırmaktaydı çünkü böyle bir maceraya atılabileceğinden emin değildi. Evliliğin gerekli olduğu apaçıkken, fiziksel ve ruhsal yönüne hitap etmiyor olması onu ürkütüyordu.

“Müslüman Kardeşler de kim?” diye sordu bir öğrenci.

“İslam’ı ve şeriatı bir öğreti olarak günlük yaşamda yeniden devreye sokmayı amaçlayan siyasiler” diye cevap verdi Hilmi İzzet ve ekledi: “Her mahallede örgütleniyorlar, hiç duymadın mı?”

“Şaban denen Müslüman gruptan farklı bir şey mi?”

“Evet.”

“Ne bakımdan?”

“Müslüman Kardeşler’e sor" diye cevap verdi Hilmi İzzet, Abdülmünim Şevket’i işaret ederek.

Abdülmünim, “Bizler kendimizi sadece Kuran öğrenip camilerde vaaz vermeye adamış insanlar değiliz. İslam’ı Allahın emrettiği şekliyle kavramaya çalışıyoruz... Günlük hayatta bir yaşam biçimi, bir siyasi ve hukuki sistem olarak algılıyoruz “ diye cevap verdi o güçlü sesiyle.

“Yirminci yüzyılda böyle konuşmak ne kadar doğru?”

“Yüz yirminci yüzyılda da” dedi bir diğer güçlü ses.

“Demokrasi, Faşizm ve Komünizm karşısında aptala döndük. Şimdi de bu yeni musibet.”

“Ama bu ilahi bir musibet” dedi Ahmet gülerek.

Herkes gülmeye başladı. Abdülmünim kardeşine ters ters baktı. Rıdvan Yasin, “Musibet doğru bir sözcük değil” dedi. Kuzeninin yanlış bir kelime seçtiğini düşünüyordu.

Aynı öğrenci Abdülmünim’e, “Sizinle aynı fikirde olmayanları recm ediyor musunuz?” diye sordu.

“Gençler sapkın düşüncelere dalıp, kendilerini ahlaksızlığa vermiş durumda. Aslında daha da fazlasını hak ediyorlar ama biz kimseyi recm etmiyoruz. Onları ikna ederek, onlara örnek olmak suretiyle doğru yolu göstermeye çalışıyoruz. Benim kendi evimde bile recm edilmesi gereken biri var. Herkesin önünde, hem de gülerek Yaratan’a saygısızlık ediyor.”

Ahmet yine güldü. Hilmi İzzet, “Kendini ağabeyinin tehdidi altında hissediyorsan, gel el Darp el Ahmar’da birlikte oturalım” dedi.

‘Sen de onun kadar kötü müsün?”

“Asla. Ama biz Vaftçılar toleranslı insanlarızdır. Liderimizin baş danışmanı bir Kıpti. Biz böyleyiz.”

Öğrenciler Abdülmünim’i sorgulamayı sürdürdüler: “Kapitülasyonların kaldırıldığı şu günlerde, böylesi bir saçmalığı nasıl savunabilirsiniz?”

“Yabancıları memnun etmek için dinimizden mi vazgeçelim?” diye soruya soruyla cevap verdi Abdülmünim.

Rıdvan Yasin konuya başka bir açıdan yaklaştı: “Kapitülasyonlar yürürlükten kaldırıldı. Merak ediyorum, antlaşmayı beğenmeyenler acaba şimdi ne diyor?”

“O eleştiriler samimi değil, haset dolu” dedi Hilmi İzzet ve ekledi: ‘Tam bağımsızlık, ancak askeri mücadeleyle sağlanır. Anlaşmalarla, halen sahip olduğumuzun ötesinde bir şeyler elde etmeyi umamayız.”

“İzin ver de geleceği biz düşünelim” dedi kızgın bir ses. “Mayıs ayında sınavlarla uğraşırken geleceği tartışmanın faydası yok? Bizi affedin. İmtihanlara çalışabilmek için bugünden sonra okula bile gelmeyeceğim.”

“Dur bakalım! Sanki bizi bekleyen iş imkânları var da! Hukuk veya edebiyat mezunu olarak ya tembel tembel evde oturacaksın ya da bir yerde kâüplik yapmaya razı olacaksın. Hadi, o kadar istiyorsanız geleceği düşünmeye devam edin bakalım.”

“Yabancıları kayıran kapitülasyonlar kalktığına göre, kapılar bizlere de açılacaktı

“Kapılar mı? İnsan sayısı kapı sayısından çok daha fazla.” “Dinleyin: Pek çok insan keyfi olarak yüksek eğitimden mahrum edilmişti ama artık değişti. El Nahhas, sistemi daha çok öğrenci alacak şekilde genişletti. Bizlere iş imkânı da yaratabilir.”

Birden herkes sustu. Parkın uzak bir köşesine bakmaya başlamışlardı. Üniversiteden çıkan dört genç kız el Ciza'ya gitmek üzere bulunduklan yere doğru yürümekteydiler. Henüz kim olduklarım çıkarmak mümkün değildi ama hızla yaklaşıyorlardı. İzledikleri yol, sola dönmeden önce gençlerin bulunduğu noktanın etrafından dönecekti. Kızlar iyice yaklaşınca isimleri ve hangi fakülteden olduklan delikanlıların dilindey-di. Biri Hukuk Fakültesi'nden, diğer üçü Edebiyat'tandı.

"Alviya Sabri" dedi Ahmet içlerinden birine bakarak. Bu ismi telaffuz edince canlandı adeta. Genç kız Türk güzelliğinin Mısır versiyonu gibiydi. Orta boylu, ince, simsiyah saçlı ve beyaz tenliydi. Koca siyah gözlerinin bakışı kibirli, kaşlan çatılı, davranışları kibar, duruşu soyluydu. Dahası, birinci sınıftan arkadaşıydı. Duyduğuna göre -meraklısı için bilginin sonu yoktu- kendisi gibi, o da sosyolojiye kaydolmuştu. Onunla henüz tek kelime etme imkânı olmamıştı ama daha ilk bakışta ilgisini çekmişti. Ahmet, yıllarca Naime'yi de hayranlıkla seyretmiş ama böylesine sarsılmamıştı. Bu kız bambaşkaydı. Onunla platonik ve belki de romantik bir ilişki kurmayı umuyordu.

Kızlar gözden kaybolunca, Hilmi İzzet, "Edebiyat Fakültesi kısa sürede kız okuluna dönecek" dedi.

Rıdvan gruptaki edebiyat öğrencilerine bakıp, "Ders arasında sizi sık sık ziyarete gelen hukuk öğrencilerine güvenmeyin. Menfur emelleri var" diye uyararak bir kahkaha attı ama mutlu değildi. Kızlar hakkında konuşmak onu huzursuz ediyor, sıkıyordu.

"Kızlar neden hep Edebiyat Fakültesine ilgi duyuyor?" "Çünkü diğer mesleklere nazaran öğretmen olarak daha çok iş imkânı var."

"Doğru" dedi Hilmi İzzet. "Sanat öğretiminin kadınsı bir yönü de var. Ruj, manikür, sürme, şiir ve hikâyeler... hepsi bir."

Ahmet ve bu sözlere hararetle karşı çıkan edebiyat öğrencileri dahil, herkes güldü. Derken, "Bu haksız yargı tıp için de geçerli o zaman" dedi Ahmet. "Uzun süredir hemşirelik kadın işi olarak görüldü. İçinize sinmese de erkekle kadının eşit olduğu gerçeğini kabul etmek zorundasınız." "Bunun

kadınlara iltifat mı yoksa hakaret mi olduğundan emin değilim” dedi Abdülmünim gülümseyerek.

“Bu, öncelikle bir haklar ve ödevler meselesi... Sonra da bir hakaret değil, iltifat.”

Abdülmünim sürdürdü: “İslam, kadınla erkeği miras hakkı hariç, bir tutar.”

“Kölelikte bile bir tutmuş” diye cevap verdi Ahmet alaycı bir sesle.

Abdülmünim öfkeyle karşı çıktı: “Dinin hakkında hiçbir şey bilmiyorsun. Çok üzücü.”

Hilmi İzzet, “İslamiyet hakkında sen ne biliyorsun?” diye gülümseyerek sordu Rıdvan’a.

“Ya sen?” diye sordu bir diğer öğrenci Hilmi’ye. Abdülmünim kardeşi Ahmet’e, “Neden böyle saçma sapan konuşuyorsun?” diye sordu.

Ahmet, “İslamiyetin bir din olduğunu biliyorum ve bu benim için yeterli. Ben dinlere inanmam” diye cevap verdi sükûnetle.

“Dinlerin sahte ve güvenilmez olduğuna dair kanıt mı var elinde?”

“Sahte olmadıklarına dair senin kanıt var mı elinde?”

Abdülmünim, iki kardeşin arasında oturanları bir ona, bir diğerine baktıracak kadar rahatsız eden bir sesle, “Evet var. Her müminin var. Neye göre yaşadığını bilmek isterim” dedi.

“Kişisel inançlarıma göre; ilme, insanlığa ve geleceğe olan inancıma göre. Bu inançlar yeni bir dünya düzeninin kurulabilmesi için gerekli ve çok yönlü sorumluluğu ima ediyor.”

“Sizler insanı insan yapan her şeyi yakıp yıkıyorsunuz." “Bir inancın bin küsur yıldır yaşıyor olması güçlü olduğunu değil, bazılanmızın bozulduğunu gösterir desen daha iyi edersin çünkü tersini söylemek yaşamın kendini yenileme sürecine ters düşer. Mesela, çocukken bana uygun düşen davranış şekli ve düşünceler artık değişmek zorunda çünkü

büyüdüm. İnsanlar çok uzun süre doğaya ve insana tapmışlar. Artık doğaya bağımlılığımızı bilimle ve keşiflerle aşıyoruz. İnsanlara tapınmanın üstesinden ise ilerici teorilerle gelmek zorundayız. Bunun dışında her şey insanlık çarkının serbestçe dönmesini engelleyen bir frendir.”

Abdülmünim, “Ateist olmak kolay” dedi Ahmet’in kardeşi olduğu düşüncesinden nefretle ve sürdürdü: “Allaha, kendine ve diğer insanlara karşı sorumluluklarından yan çizmene imkân veren kaçamak ve basit bir yol. Ateizm için ortaya konulabilecek hiçbir kanıt, inanç için ortaya konulabilecek kanıtlardan güçlü olamaz. Davranışlarımızı, aklımızdan önce, dinsel inançlarımız belirler.”

Rıdvan araya girdi: “Öfkeye kapılmayın. Kardeş olduğunuza göre, en iyisi aynı tarafta olmak.”

Hilmi İzzet zaman zaman anlaşılmaz bir biçimde isyankâr olabilirdi. Nitekim patladı: “İnanç! İnsanlık! Gelecek! Ne saçma. Sadece bilgiyi ve bilimi temel alan sistemdir makul olan. İnanca gelince: İnanmamız gereken tek bir şey var, o da insan zafiyetinin tezahür ettiği her yerde imha edilmesi gereği... Bilimin yolu ne kadar zor görünse ve dini inançlara ters gelse de hedef, insanlığı ideal bir duruma getirmek... saf ve güçlü!”

“Bunlar Vaft’m antlaşmayı takiben oluşturduğu yeni ilkeler mi?”

Hilmi İzzet gülüp normal haline dönmüştü. Rıdvan, "Aslında o gerçek bir Vaftçı ama bazen böyle tuhaf düşüncelere kapılır” diye açıkladı. “Herkesi öldürelim dediği zaman bitin ki, aslında bir önceki gece iyi uyumadığını söylemek istiyor.”

Bu hararetli tartışmayı dinleyenlerin verdiği tepki, Rıdvan’ı memnun eden derin bir sessizlik olmuştu. Etrafa göz gezdirip gökyüzünde daireler çizen uçurtmalara ve palmiyelere baktı. Yaratana saldın mahiyetinde de olsa, herkes kendini düşüncesini açıklamakta hür hissetmişti. Oysa, o içindeki mücadeleyi gizlemek zorundaydı. Dehşet verici bir sır olarak kalıp onu tehdit etmeye devam edecekti. Bir günah keçisi ya da yabancı olmak daha iyiydi. İnsan davranışını normal ve sapkın olarak ikiye ayıran kimdi? İnsanın düşmanı nasıl aynı zamanda yargıcı olurdu? Neden, aslında acınacak durumda olanlar, hep alay konusu olmaktaydı?

Rıdvan, “Kızma” dedi Abdülmünim’e; “Dininin bekçisi Allah. Sana gelince, en çok dokuz ay içinde baba olacaksın.”

“Öyle mi?”

Ahmet, ağabeyini yatıştırmak üzere, “Benim Allahın hışmını üstüme çekmem, senin üstüne çekmenden daha kolay” dedi şakayla.

Kızgın veya değil, onun Şeker Sokağı’na döndüğünde göğsüne yaslanacağı biri var. Oysa ben, günlerden bir gün eve dönüp Alviya Sabri’yi beni kapıda bekler bulmayı düşünemiyorum bile, dedi Ahmet kendi kendine ve güldü. Ama kimse neden güldüğünü tahmin edemezdi.

21

Abdülrahim Paşa İsa’nın evinde olağanüstü bir hareketlilik vardı. Bahçede ayakta duran ya da verandada oturanların yanı sıra başka bir sürü insan sürekli eve girip çıkıyordu. Hilmi İzzet, Rıdvan’ı dürtüp, “Gazeteler ne derse desin, taraftardan yoksun olmadığımız açık” dedi rahatlamışçasına.

Eve girerlerken etraftaki genç adamlardan birkaçı, “Yaşasın dayanışma!” diye bağırdı. Rıdvan’ın yüzü heyecandan kıpkırmızı olmuştu. En az diğerleri kadar gayretli bir militandı ama bililerinin bu ziyaretin siyasi olmayan yönünü biliyor olmalarından korkuyordu. Bir defasında duygularını Hilmi İzzet’e açmış; arkadaşı, “Sadece korkaklar şüphe çeker. Kararlı adımlarla, başın dik yürü. Sosyal hayata hazırlanan insanlar başkalarının kendileri hakkında ne düşündüğüne aldırmaz” demişti.

Kabul salonunda öğrenciler, işçiler ve Vaft üyelerinden müteşekkil bir kalabalık vardı. Abdülrahim Paşa İsa her zamankinden farklı olarak sert ve ciddi bir ifadeyle odanın ön tarafındaki bir koltukta devlet adamı edasıyla oturmaktaydı. İki delikanlıyı vakur bir edayla ayakta karşılayarak tokalaşıp oturmalarını söyledi.

Odadakilerden biri, iki delikanlının odaya girişiyle kesilen konuşmasını sürdürdü: “Kamuoyu kabinenin kimlerden meydana geldiğini öğrenip aralarında el Nakraşi’nin adını görmeyince şoke oldu.”

“Kabine istifa edince bir şeylerden şüphelenmiştik. Zaten anlaşmazlık olduğuna dair kahvehanelere kadar yayılan söylentiler vardı. Ne var ki, el Nakraşi herhangi bir Vaft üyesi değil. Parti bir sürü insanı harcadı ama ardında bunca destek olan birini hiç harcamamıştı. El Nakraşi bambaşka biri. Unutma ki, el Nakraşi demek, Ahmet Mahir demek. Vaft deyince akla onlar geliyor... tartışan, mücadele eden Vaft tabii. Darağaçlanna, hapishanelere, bombalara sor. Bu kez, söz konusu anlaşmazlık Vaft’tan ayrılacak olanların şerefini lekeleyecek türden değil çünkü hem rejimin bütünlüğü, hem de bombalama olayı söz konusu. Bölünecek olursa, partiyi terk edenler el Nakraşi ve Mahir değil, halen orada bulunanlar olacaktır.”

“Makram Abid’in rengi belli oldu sonunda.”

Bu sözler Rıdvan’ın tuhafına gitti. Güvenilir bir Vaft yanlısının böylesine önemli bir liderin aleyhine konuştuğuna inanamıyordu.

“Sorunun kaynağı Makram Abid Ekselansları” dedi bir başkası.

“Diğerleri de en az onun kadar suçlu” diye cevap verdi Abdülrahim Paşa.

“Ama rakiplerine tahammül edemeyen o. El Nahhas’ı kendi kontrolü altında tutmak istiyor. Mahir ile el Nakraşi de devreden çıkınca, ona karşı duracak kimse kalmıyor tabii.”

“Kurtulabilse. el Nahhas’tan kurtulmayı isterdi aslında.” “Lütfen mübalağa etmeyin” dedi yaşlı bir adam. “Nehir tekrar yatağına dönebilir.”

“Kabinede el Nakraşi bulunmasa bile mi?”

“Her şey mümkün.”

“Bu Said Zaglul döneminde mümkün olabilirdi ama el Nahhas inatçı bir adam. Kafasına koyduğunu...”

Derken, biri hızla içeri girdi. Paşa adamı odanın ortasında karşıladı. Kucaklaştılar. Paşa, “Ne zaman döndün? İskenderiye’de durumlar nasıl?” diye sordu.

“Çok iyi... Çok iyi! El Nakraşi, Sidi Caber tren istasyonunda beklenmedik bir tezahüratla karşılandı. Yüzlerce eğitimli insan onu en içten duygularla selamlayıp, hükümetin bütünlüğünü tehdit edenlere öfke kustu. ‘El Nakraşi, dürüst lider, sen çok yaşa! Said’in gerçek varisi, sen çok yaşa! Ülkemizin önderi el Nakraşi, sen çok yaşaî’diye bağırdılar.”

Adam çok yüksek sesle konuşuyordu. Odadakilerden bazıları -Abdülrahim Paşa susmalarını işaret edinceye kadar- bu sloganları tekrarladı. Adam anlatmaya devam etti: “Halk çok öfkeli. El Nakraşi’nin kabinede olmamasına kızgın. El Nahhas, meleğe karşı şeytanı desteklemeyi kabul etmek suretiyle telafisi mümkün olmayan bir kötülük yaptı kendine.”

“Ağustos ayındayız. Üniversite Ekim’de açılacak. Kavganın galibi o zaman belli olacaktır. Gösterilere hazırlanma-lıyız. El Nahhas aklım başına toplanmazsa cehenneme kadar yolu var” dedi Abdülrahim Paşa.

“El Nakraşi’nin evinde çok sayıda göstericinin toplanacağı muhakkak" dedi Hilmi İzzet.

“Her şey çok iyi organize edilmeli. Vaft yanlısı öğrencilerle toplantı yapıp, hazırlanın. Dahası, aldığım istihbarata göre, çok sayıda milletvekili ve senatör de bizim yanımızda yer alacak" dedi Abdülrahim Paşa.

“El Nakraşi, Vaft parti komitelerinin kurucusuydu. Bunu unutmayın. Bürosuna sabahtan akşama kadar destek telgrafları yağıyor."

Rıdvan neler olduğunu, neler olacağını merak etmekteydi. Vaft yine mi bölünecekti? Bunun sorumlusu gerçekten Makram Abid miydi? Ülkeyi on sekiz yıldır temsil eden partinin bölünmesi ülke yararına olabilir miydi gerçekten?

Odadakiler parti görüşlerine nasıl yaygınlık kazandıracakları, gösterileri nasıl düzenleyecekleri konularında uzun uzun fikir teatisinde bulunduktan sonra ayrıldılar. Sonunda paşayla yalnız kalmışlardı. Ev sahibi verandaya geçmelerini önerdi. Verandadaki masada yerlerini alır almaz limonata servisi yapıldı. Derken, kapıda kırk yaşlarında bir adam belirdi. Rıdvan’ın önceki ziyaretlerden tanıdığı Ali Mih-ran’ın -evdeki yardımcılardan biri olsa da- dış görünüşü itibariyle havaiydi. Yarımda yirmili yaşlarda, yakışıklı

bir genç vardı. Düzensiz saçları, uzun favorileri ve kalın kravatıyla bir artist olduğu düşünülebilirdi. Ali Mihran gülümseyerek yaklaşıp önce Paşa’nın elini öptü. Hilmi ve Rıdvan ile tokalaştıktan sonra, yanındaki adamı tanıttı: “Ati Cevdet Bey yetenekli bir şarkıcı. Size kendisinden bahsetmiştim Ekselansları."

Paşa masanın üstünde duran gözlüğünü takıp genç adamı dikkatle süzdükten sonra gülümsedi, “Hoş geldiniz

Ati Bey” dedi. “Hakkınızda çok şey duydum. Belki bu kez sizi sizden dinleriz.”

Şarkıcı, Paşa’ya uzun ömürler diledikten sonra otururken, Ali Mihran eğilip, “Nasılsın Amca?” diye sordu Paşa’ya. Resmiyetten uzak ortamlarda Paşa’ya böyle hitap ederdi.

Paşa sırıtıp, “Senden bin kez daha iyiyim” diye cevap verdi.

Ali Mihran, “Anglo Bar’da el Nakraşi’nin başını çekeceği muhtemel bir milliyetçi kabineden söz ediliyor...” dedi alışılmadık bir ciddiyetle.

Paşa diplomatik bir tavırla gülümseyip, “Kabine için sırada değiliz” diye mırıldandı.

Rıdvan meraklanmıştı. “Bu dedikodular nereden kaynaklanıyor? Tabii ben el Nakraşi’nin hükümeti devirmek için Muhammed Mahmut ya da İsmail Sadiki gibi komplo kuracağını düşünemiyorum” dedi.

“Komplo mu? Hayır. Bugün için, bu sadece senatör ve milletvekillerini bize katılmaya ikna etme meselesi. Kralın bizden yana olduğunu unutma. Ali Mahir işini bilerek ve akıllıca yapıyor” diye cevap verdi Ali Mihran.

“Kralın adamları mı olacağız yani?” diye sordu Rıdvan üzüntülü bir sesle.

“Bu kulağa hoş gelmiyor ama bugünkü anlamı farklı. Faruk, babası Kral Fuat’a benzemiyor. Şartlar değişti. Kralımız genç, heyecanlı bir milliyetçi ve el Nahhas’m gadrine uğradı” diye cevap verdi Abdülrahim Paşa.

Ali Mihran sevinçle ellerini ovuşturup, “Paşa’mn kabineye girmesini ne zaman kutlarız dersiniz? Bakanlıkta da yardımcın olacak mıyım?” diye sordu.

Paşa güldü, “Hayır” dedi; “Seni hapishaneler müdürü yapacağım çünkü hapishane senin doğal ortamın.”

“Hapishane mi? Ama hapishanenin ayılar için olduğu söylenir.”

“Sen merak etme, hapishanelerde her türlü insan var” diye cevap verdi Paşa ve birden sıkılıp, “Politika yetti! Havayı değiştirin lütfen” diye bağırdı. Sonra Ati Bey’e dönüp, “Bize hangi şarkıyı söyleyeceksiniz?” diye sordu.

“Paşa keyif erbabıdır, müziği çok sever. Sesini beğenirse şarkılarının radyoda çalınacağından emin olabilirsin” dedi Ali Mihran araya girerek.

“Kısa bir süre önce, ‘Beni ona bağladılar’ adlı bir şiiri müziğe uyarladım, besteyi Mihran Bey yaptı” dedi Ati Cevdet yumuşak bir sesle.

“Sen ne zamandan beri şarkı besteliyorsun?” diye sordu Paşa yardımcısına.

“El Ezher’de yedi yıl boyunca Arapça ve Arapça şiir vezni okuyan ben değil miyim?” dedi Ali Mihran.

“El Ezher ile senin açık saçık şarkılarının ne ilgisi var? ‘Beni ona bağladılar!’ Söyle bakalım sevgili ilahiyatçı, kim bu bağlandığın?”

“Bunun cevabı sakalınızın arkasında saklı Ekselansları.”

“Seni gidi cadaloz!”

Ali Mihran hizmetkârı çağırdı. Paşa, “Neden çağırıyorsun?” diye sordu.

“Müzik hazırlığı yapması için.”

Paşa yerinden kalkıp, “Akşam namazını kıldıktan sonra” dedi.

“Selamlaşmak için dokununca aptesti kaçmış olmalı” dedi Mihran şeytani bir gülümsemeyle.

Ahmet Abdülcevat bastonuna dayanarak yavaş adımlarla evden çıktı. Her şey değişmişti. Merdiven çıkmak kalbini sıkıştırdığı için, dükkânı tasfiye ettiğinden beri evden sadece günde bir kez çıkıyordu. Eylülün henüz ilk günleri olmasına rağmen yün elbise giymişti. Gücü yerindeyken keyfini çıkardığı değişken hava şartlarına ince bedeninin tahammülü kalmamıştı. Ayaklarını sürüye sürüye yürürken, gençliğinin zarafet ve erkeklik sembolü olan bastonunu artık güç almak için kullanıyordu. Bu kadarcık bir hareket bile kalbini zorlamaktaydı. Bütün bunlara rağmen, hâlâ iki dirhem bir çekirdekti. Mükemmel giyiniyor, kolonya kullanıyor, cana yakınlığı ve saygınlığıyla yaşlılığın tüm avantajlarını kullanıyordu.

Önünden geçmek üzereyken, bakışları ister istemez dükkâna kaydı. Yıllar boyunca babasının ve kendi adının yazılı olduğu tabela kaldırılmış; görünüşü ve kullanım amacı değişip bir fes dükkânı olmuştu. Anlaşılan, burada yeni fesler satıldığı gibi, eski fesler de kalıba almıyordu çünkü dükkanın ön tarafında bakır fes kalıplarıyla ütüler vardı. Kendisinden başka kimsenin göremediği bir pankart, ona artık ciddi girişimler, ölesiye çalışma ve keyif yapma zamanının geçtiğini bildirmekteydi. Emekliliğe çekilince umuda sırtını dönmüş; kendini yaşlılıkla, sağlıksızlıkla ve zaman geçirmek için oyalanma ihtiyacıyla yüz yüze bulmuştu. Dünya ve dünya zevklerine karşı hep sevgi dolu olmuştu. Hâlâ öyleydi ama artık ruhen çökmüştü. Zevkle ibadet etmiş, imanı dünyayı kucaklamanın bir yolu olarak görmüş ve hiçbir zaman dünyaya sırt çevirip, sadece öbür dünyayla ilgilenen türden bir softa olmamıştı. Hâlâ değildi. Burası artık kendi dükkânı değildi belki ama yaşamının merkezi, dikkatinin odağı, dostları ve sevgilileriyle buluşma yeri ve itibarının kaynağı olan bu mekânın hatırasını akimdan çıkarabilir miydi?

Kızlara koca bulup, oğlanları okuttuk. Torunlarımızı görecek kadar yaşadık. Yıllarca hayattan zevk aldık ve ölünceye kadar yetecek paramız var, diyerek kendini avutabilirsin tabii. Sahiden geçti mi onca yıl? Artık şükretme zamanı. Allaha her zaman, sonsuza dek şükretmek görevimiz. Ah ama içimde geçmişe özlem var. Allah zamanı affetsin... o kesintisiz varlığıyla insana olabilecek en kötü biçimde ihanet eden zamanı affetsin. Taşlar konuşabilsey-di, bana geçmişi anlatmalarını ister, bana bu bedenin bir

zamanlar dağlan devirdiğini söylemesini isterdim. Bu hasta kalp, o zamanlar sahiden muntazam atıyor muydu? Bu ağız gülmekten başka bir şey bildi mi? Acı hiç tatmadığım bir duygu muydu sahiden? Şu görüntüm herkesin kalbinde miydi? Tekrar ediyorum: Zamanı affet Allahım.

İhtiyatlı adımlan sonunda onu el Hüseyin Camii’ne getirince ayakkabılannı çıkanp besmeleyle içeri girdi. Muhammed Afit ile İbrahim el Far minberin önünde bekliyorlardı. Akşam namazım birlikte kılıp, el Tambakiş’e, Ali Abdülra-him’i ziyarete gittiler. Hepsi sağlık sorunlan nedeniyle emekli olmuşlardı ama yatağa düşmüş olan Ali Abdülrahim’den daha iyiydiler.

Ahmet Abdülcevat iç geçirip, “Sanınm yakında camiye yürüyerek gidemez olacağım” dedi.

“Bir sen mi?”

“Ali gibi yatalak olmaktan çok korkuyorum. Allah çektirmesin” dedi Ahmet kaygılı bir sesle.

“Allah seni de, bizleri de böyle bir talihsizlikten korusun.”

“Gunim Hamido felç olup bir yıl yattı. Aynı işkenceyi Sadık el Mavardi de aylarca çekti. Zamanı gelince hemen alsın Allah, çektirmesin” dedi Ahmet, düşüncesi bile onu korkutuyormuşçasma.

Muhammed Afit güldü. “Kendini kasvetli düşüncelere bırakırsan kadından farkın kalmaz. Allah büyüktür de birader.”

Ali Abdülrahimm evine varınca doğru odasına çıktılar. Daha ağızlarını açmamışlardı ki, Ali Abdülrahim, “Allah sizi atfetsin ama geç kaldınız” dedi mutsuz bir sesle. Adamın ne kadar sinirli olduğu ve sıkıldığı gözlerinden okunuyordu. “Bütün gün radyo dinlemekten başka bir şey yapmıyorum. Radyo, Mısır’a gelmemiş olsaydı ne yapardım? Yayımlanan her şeyi, anlamakta zorluk çektiğim dersleri bile hevesle dinliyorum. Her şeye rağmen, bizler bu durumda olacak kadar yaşlanmadık. Bizim yaşımızdayken büyükbabalarımız yeni eş alıyorlardı.” Ahmet Abdülcevat’ın komikliği tuttu: “Bu iyi fikir! Ne dersin, birer eş daha alalım mı? Belki evlilik gençliği geri getirip bizi iyi eder.”

Ali Abdülrahim gülümsemekle yetindi. Gülecek olsa öksürük krizi tutuyor, bu da kalbini yoruyordu. “Seninleyim" dedi. “Bana bir gelin bul ama damadın hareket edemediğini ona açık açık söylemeyi ihmal etme. Gerisi ona kalmış.”

El Far, yeni hatırlamışçasma, “Ahmet Abdülcevat, Allah uzun ömür versin, senden önce görecek torununun çocuğunu” dedi.

“Şimdiden kutlarım Abdülcevat oğlu” diye cevap verdi Ali Abdülrahim.

Ahmet kaşlarını çatarak cevap verdi: “Naime hamile ve bu beni kaygılandırıyor. Doğduğu zaman doktorun kalbiyle ilgili olarak söyledikleri hiç aklımdan çıkmadı. Uzun süre unutmaya çalıştım ama olmadı.”

“Amma adamsın! Doktor kehanetlerine ne zamandır inanıyorsun?”

“Bana yasakladıkları şeyleri yiyip sabaha kadar uyuya-madığım zamandan beri” diye cevap verdi Ahmet Abdülcevat gülerek.

“Ya Alİahın merhameti?” diye sordu Ali Abdülrahim. “Kainatın Hâkimine şükürler olsun” dedi Ahmet. “Allahın merhametini unuttum sanma: ama korku, korkuyu doğuruyor Ali. Aslında, beni Naime’den ziyade Ayşe kaygılandırıyor. Ben gittiğim zaman hayatta yapayalnız kalacak.”

“Allah bizimle. O hepimizin hamisi” diye cevap verdi Ali Abdülrahim.

Bir süre sustular. Derken, sessizliği Ali Abdülrahim bozdu: “Demek torunumun çocuğunu görmek bana senden sonra nasip olacak.”

“Allah, anneleri, babalan, büyükanne ve büyükbabala-n zamanından önce yaşlandıran kız evlatları affetsin” diye cevap verdi Ahmet Abdülcevat gülerek.

“İnatçılığı bırak da yaşlı olduğunu kabul et” diye bağırdı Muhammed Afit.

“Sesini yükseltme. Sonra kalbim duyar ve bir münasebetsizlik yapar. Zaten şımank bir çocuğa döndü.”

İbrahim el Far üzüntüyle başım sallayıp, “Zor bir yıl geçirdik. Hiçbirimizin hali iyi değil, sağlıksızlık bizimle randevulaştı sanki” dedi.

“Muhammed Abdülvahap’m şarkısındaki gibi, ‘Birlikte yaşayıp, birlikte ölelim.”

Gülüştüler. Derken, Ali Abdülrahim, “Doğru mu? Yani el Nakraşi’nin yaptığı doğru mu?” diye sordu ciddi bir sesle.

Ahmet Abdülcevat kaşlarım çaüp cevap verdi: “Her şeyin normale dönmesini çok istemiştim... Allah beni affetsin.” “Yaşam boyu birlikte sürdürülen mücadeleyle gelişen kardeşlik bağı duman oldu.”

“Son zamanlarda yapılan her iyi iş duman oluyor” diye cevap verdi Ahmet Bey. “Hiçbir şeye el Nakraşi’nin Vaft’tan aynlmasma üzüldüğüm kadar üzülmedim. Anlaşmazlığı bu kadar ileri götürmemeliydi.”

“Kaderinde ne var dersin?”

“Kaçınılmaz olan! El Basil ve el Şemsi gibi asiler nerede bugün? Bu yiğit lider kendi kaderini mühürleyip, yanında Ahmet Mahir’i de sürükledi.”

Muhammed Afit, “Bırak bunlan” dedi sinirli bir sesle. “Siyaseti bırakma noktasına geldim.”

İbrahim El Far’ın akima bir şey gelmişti. “Allah korusun ama bizler de Ali Bey gibi yatağa düşersek, nasıl buluşacak, nasıl konuşacağız?” diye sordu gülümseyerek.

“Allahın dediği olur, seninki değil” diye mınldandı Muhammed Afit.

Ahmet Abdülcevat güldü. “En kötüsünden, Baba Sut’un programında çocuklarla yaptığı gibi, biz de birbirimizle radyo vasıtasıyla konuşuruz” dedi.

Gülüştüler. Muhammed Afit saatine baktı. Ali Abdülrahim telaşlanıp, “Doktor gelinceye kadar kalın ki, ne dediğini duyasınız” dedi. “Allah o doktorun da....”

23

El Cevriye'deki dükkânlar bir bir kapanıyordu. Aralık ayının ortasında kış gelmişti. Hava çok soğuk olduğu için sokaklarda tek tük insan vardı. Kemal'in Riyad Kuldas'ı el Hüseyin mahallesini ziyarete ikna etmesi zor olmamıştı. Genç adam, bu bölgeden değildi ama sokaklarında gezmeye, kahvehanelerinde oturmaya bayılıyordu. *El Fikr* dergisindeki tanışmanın üstünden bir buçuk yıldan fazla bir süre geçmiş; o gün bugün, haftada en az bir iki kez buluşmuşlardı. Okul tatili boyunca, neredeyse her akşam ya dergide. ya Saray Gezisi'nde, ya Riyad'ın Manşiya el Bakri'deki evinde, ya İmadeldin Caddesi'nin kahvehanelerinde ya da Kemal'in -Ahmet Abdo'nun tarihi kahvehanesi yıkılıp yok olduktan sonra- sığındığı el Hüseyin'deki büyük kahvehanede bir araya geliyorlardı.

Bu dostluktan ikisi de memnundu. Bir keresinde Kemal. yıllarca Hüseyin Şaddat'a özlem duymuş tüm; hayatımdaki yeri Riyad Kuldas çıkıp gelinceye kadar boş kalmıştı, dedi kendine. Riyad ile birlikte olduğu zaman canlanıyor; içi aralarındaki entelektüel alışverişin tetiklediği enerji patlamasıyla doluyordu. Bu durum, birbirlerinden belirgin biçimde farklı olduklan halde -belki birbirlerini tamam-ladıklan için- böyleydi. Birbirlerini seviyor fakat bunu asla dillendirmiyorlardı. Kimse kimseye, mesela. "Sen benim dostumsun" veya. "Sensiz bir yaşamı düşünemiyorum" demiyordu ama işin aslı buydu. Havanın soğuk olması yürümeye engel değildi. İmadeldin Caddesi'ndeki en sevdikleri kahveye yürüye yürüye gitmeye karar verdiler.

O akşam Riyad sıkıntılıydı. "Anayasa krizi halkı bozguna uğrattı. El Nahhas'm ihracı, milletin sarayla tarihi mücadelesinde bir yenilgidir" dedi tutkulu bir tavırla.

"Kral Faruk'un, babası kadar kötü olduğu ortada" dedi Kemal üzüntülü bir sesle.

"Tek sorumlu Faruk değil. Bu bozgunun mühendisliğini halkın geleneksel düşmanlan yaptı. Ali Mahir ile Muhammed Mahmut'un işi bu. Ne yazık ki, Ahmet Mahir ile el Nakruşi, bu iki popülist lider, halk düşmanlanyla işbirliği yaptılar. Ülke hainlerden temizlenebilseydi, kral, insan haklanın baskı alüna almak için kimseden destek bulamazdı" dedi Riyad ve kısa bir

suskunluktan sonra sürdürdü: “Şu ara İngilizler aktif değil ama kral ile halk anlaşmazlık içinde. Bağımsızlık her şey demek değildir. Halkın köle gibi değil, hür yaşamak için, egemenlik gibi, insan hakları gibi kutsal imtiyazlan da var!”

Kemal, Riyad’dan farklı olarak, politikayla pek ilgilenmiyordu. Ne ki, genç adamın kuşkuculuğu politikaya eğilimini, diğer bazı eğilimleri gibi tümüyle yok edememişti. Politika, Kemal’in içindeki canlılığını duygusal olarak koruyordu. Şurası muhakkak ki, kalbi, içinde büyüdüğü ortamın Fehmi’nin hatırasıyla pekişen duyarlılığından annmamıştı. İnsan haklanna kalben inanıyordu. Ne var ki, düşünce bazında bazen benimsiyor, bazen de, “Bu bir orman kanunu meselesi, kitleler sürü gibidir” diyebiliyor: kendine, “Komünizm denemeye değer bir tecrübe değil mi?” diye sorabilecek kadar ileri gidebiliyordu.

Politika, Riyad’m entelektüel yaşamının olmazsa olmaz parçasıydı. “Markram Abid’in Abidin Sarayı’nın önündeki meydanda muhatap olduğu o aşağılayıcı, küçük düşürücü karşılamayı ya da el Nahhas’m zorla ekarte edilmesini ve milletin yüzüne tükürürcesine atılan o iftirayı unutmamız mümkün mü?” diye sorar, “Heyhat, kör muhalefet bazıla-nnca alkışlanıyor” derdi.

“Makram Abid’e olanlar yüzünden kızgınsın sen” diye takıldı Kemal.

Riyad bir an bile tereddüt etmeden cevap verdi: “Biz Kiptiler Vaft yanlışıyız çünkü Vaft gerçek milliyetçiliği temsil ediyor... Milliyetçi Parti gibi dinci, Türk kökenli bir güruh değil. Vaft popüler bir parti. Mısır’ı, etnik ya da dinsel kimliği ne olursa olsun, tüm Mısırlılara özgürlük tanıyan bir ülke haline getirecek. Halk düşmanlan bunu gayet iyi biliyor. Sadiki dönemi boyunca Kıp tilerin düpedüz baskı görmesinin nedeni buydu. Yine aynı şeyi yaşayacağız.”

Kemal, Riyad’m samimiyetini ve açık yürekliliğini takdir ederek, bunun aralannda derin bir dostluk olduğuna işaret ettiğini düşündü. Yine de, ona biraz daha takılmadan edemedi: “Bir yandan bilim ve sanattan başka hiçbir şeye inanmadığını söylüyorsun, bir yandan da Kıptiler-den bahsediyorsun.”

Riyad cevap vermedi. El Ezher Caddesi'ne gelmişlerdi. Rüzgâr burada sert eserdi. Yolda bir pastanenin yanından geçerken, Kemal, Riyad'ı pasta yemeye davet etti. Küçük birer tabak pasta alıp dükkânın bir köşesine çekildiler. Riyad, "Ben hem Kıpti, hem de özgür düşünceli bir adamım. Doğru, hem bir Kıpti, hem de dinsizim. Kendimi sık sık Hıristiyan cemaatinin bir parçası gibi hissederim ama Hıristiyan inancının değil. Bu duygulan analiz edecek olsam, belki çekincelerim olur ama dur hele... halkımı yok saymam korkaklık olmaz mı? Bu ikilemin üstesinden gelmenin tek yolu var, o da kendimi Said Zaglul'un tahayyül ettiği türden Mısır milliyetçiliğine adamak. El Nahhas bir Müslüman ama kelimenin tam anlamıyla bir milliyetçi. Müslüman veya Kıpti, bize kendimizi öncelikle Mısırlı olarak düşündürüyor. Böylesi düşüncelere odaklanıp huzur bulabilir, mutlu bir yaşam sürebilirim ama gerçek hayat sorumluluk da yüklüyor insana" dedi.

Kemal duygusallaşmış, göğsü sıkışmıştı. Riyad'm dış görünüşü Kemal'e firavun portrelerini hatırlatacak kadar Mısırlıydı. Ağzını şapırdata şapırdata pasta yerken düşünceye daldı: Riyad haklı. Ben de aklımın dikte ettikleri ile hissettiklerim arasında kaldım. Bir azınlık grubu, onu baskı altında tutan çoğunluğun arasında nasıl yaşar? Dini kitaplar genellikle insana verdikleri mutluluk itibariyle kıyaslanırlar ki, ölçüsü ezilenlere sunulan yardımın miktandır.

"Kusuruma bakma" dedi Kemal ve sürdürdü ilgilenmek durumunda kalmamıştım hiç. Daha baştan itibaren annem bana herkesi sevmeyi öğretti. Devrim ortamında, yani etnik ayınmcılığın olmadığı bir ortamda büyüdüm. Bu sorunla ilgili bildiğim, yaşadığım bir şey yok."

Tekrar yola çıktıklarında Riyad, "İnsan sorun çıkmaz diye umuyor. Kusura bakma ama sana hüzünlü anılarla dolu evlerde büyüdüğümü açıkça söylemek zorundayım. Ben şoven bir Kıpti değilim ama insan haklarını göz ardı eden herkes -evde veya dünyanın bir başka ucunda- insanlığın haklarını göz ardı etmiş demektir" dedi.

"Çok güzel ifade ettin. İnsanlık adına yayımlanan manifestoların, genellikle azınlıklardan veya azınlık sorunlarını içine dert edenlerden çıktığı bir gerçek. Ne ki, fanatikler hep var."

“Hep. Her yerde. İnsanın maymundan evrimi çok eski değil. Sizin fanatikler, bizi lanetlenmiş kâfirler olarak biliyor. Bizim fanatikler ise sizi gaspçı kâfir! Kendilerinin eski Mısır krallarının soyundan geldiklerini söyleyip, dinlerini koruya-bildilerse, bunu gayrimüslimlere dayatılan kelle vergisini ödemek suretiyle yapabildiklerini iddia ediyorlar.”

Kemal kahkahalarla güldü. “İki taraf da aynı şeyi söylüyor. Sence, bu anlaşmazlığın temelinde din mi yoksa insanın çekişme eğilimi mi var? Müslümanlar da, tıpkı Hıristiyanlar gibi, kendi aralarında anlaşamıyorlar. Şiiler-le Sünniler, Vahabilerle Irak Müslümanları arasında hep ihtilaf vardır. Benzer biçimde, Vaft yanlılarıyla Meşrutiyetçiler, beşeri bilimlerde okuyan öğrencilerle fen bilimlerinde okuyan öğrenciler ve Ahli ile Arsenal taraftarları sürekli çekişirler. Ne ki, insan, doğasındaki bu kavgacı damara rağmen, gazetelerde, mesela Japonya’daki depremle ilgili haberleri okuyunca altüst oluyor, çok üzülüyor. Baksana, neden hikâyelerinde bu olguyu işlemiyorsun?”

“Kiptiler ile Müslümanlar meselesi..." Riyad Kuldas bir süre suskun kaldıktan sonra, “Korkarım yanlış anlaşılır” dedi ve ekledi: “Unutma ki, her şeye rağmen altın çağımızı yaşıyoruz. Bir zamanlar, Şeyh Abdülaziz, Müslümanların Kıpti derisinden ayakkabı yapmalarını önermişti.”

“Bu sorunu nasıl ortadan kaldırabiliriz?”

“Allahtan, halkın genel olarak çektiği sıkıntıların arasında kaybolup gidiyor. Bugün için Kıpti sorunu halkın da sorunu, hepimiz baskı altındayız. Halk özgürlüğe kavuşunca, biz de özgürlüğümüze kavuşacağız.”

Mutluluk ve barış, diye düşündü Kemal. Bunun hayalini kuruyoruz. Kalbin aşkla çarpıyor. Ne zaman aklın başına gelecek senin? Ne zaman kuzenim Abdülmünim’in kararlılığıyla, ‘Evet, evet!’ diyebileceğim? Riyad ile dostluğum bana hikâye okumayı öğretti, onun hikâyelerini okumayı öğretti. Ne var ki, felsefenin yetersiz ve içinde bannılamaz bir disiplin olduğunu düşünürken, edebiyata nasıl inanç besleyebilirim?

Kemal’i seyretmekte olan Riyad birden sordu: “Ne düşünüyorsun? Doğru söyle.”

Kemal arkadaşının bunu neden sorduğunu anlamıştı. “Yazdığın hikâyeleri düşünüyordum” diye cevap verdi, tüm samimiyetiyle.

“Lafımı sakınmamam seni üzmedi mi?”

“Üzmek mi? Haşa.”

Riyad özür dilercesine gülüp, “Yazdığım son hikâyeyi okudun mu?” diye sordu.

“Evet. Güzel olmuş. Ama ben edebiyatın ciddi bir iş olmadığım düşünmeden edemiyorum. Hoş, şunu da söylemeliyim ki, ben hâlâ önemli olan iş midir, eğlence midir, bilmiyorum. Sen ileri düzeyde fen eğitimi almışsın ve konuya belki de bilim adamı olarak çalışanlar kadar hâkimsin ama kendini hikâye yazmaya adamışsın. Bazen bilimin sana ne yaran olduğunu merak ediyorum doğrusu.”

Riyad Kuldas, “Hakikate içten sadakati bilimden alıp edebiyata aktardım; ne kadar acı olursa olsun gerçekle yüzleşme isteği, tarafsız muhakeme ve son olarak tüm yaratıklara karşı çok yönlü saygı. ”

Bunlar büyük sözlerdi ama komik hikâyelerle ne ilgisi vardı? Riyad ona baktı ve yüzündeki kuşkuyu görüp bir kahkaha atarak, “Edebiyat hakkında iyi düşünmüyorsun. Dünyada kuşkulanmadığın hiçbir şey olmadığım düşünerek teselli bulmaktayım. Aklımızla anlar, kalbimizle yaşanz. Tüm şüpheciliğine rağmen sevebiliyor, insanlarla işbirliği yapabiliyor ve ülkenin siyasal yaşamına katılıyorsun. Farkında olalım veya olmayalım, bu girişimlerin her birinin ardında en az inanç kadar güçlü bir ilke var. Sanat, insan dünyasını tefsir eder. Bu arada bazı yazarlann ortaya koyduğu eserler uluslararası fikir tartışmalarının parçası olmuştur. Bu in-sanlann ellerinde sanat uluslararası gelişime hizmet eden silahlardan biri haline gelmiştir. Sanatın önemsiz, boş bir uğraş olduğunu düşünmek mümkün değildir.”

Bu, sanatın mı, yoksa sanatçının savunusu mu, diye sordu kendine Kemal. Kavun çekirdeği satan adamın münazara kabiliyeti olsaydı, insanlığın yaşamında önemli bir rol oynadığını kanıtlayabilirdi. Her şeyin içsel bir değeri olduğu doğru. Benzer biçimde, her şeyin, istisnasız her şeyin değersiz olduğu da düşünülebilir. Şu an, milyonlarca insan son nefesini

vermekte, ne ki kaybettiği oyuncağa ağlayan çocuğun yükselen sesi ile bir âşığın iniltisi, kalbin çektiği acıyı yayımlarcasma varoluşta yankılanmakta. Güler misin, ağlar mısın?

“Uluslararası fikir tartışmaları derken, bu oyunun daha küçük ölçekte bizim ailede de oynandığını söyleyebilirim. Yeğenlerimden biri Müslüman Kardeşler’den, diğeri Komünist.”

“Bu mücadele er geç her yere yansıyacak. Hava boşluğunda yaşamıyoruz. Bu meseleler hakkında hiç düşünmedin mi?” “Maddeci felsefeyi çalışırken Komünizm okudum. Faşizm ve Naziler hakkında da okudum.”

“Okuyor, anlıyorsun. Sen tarihi olmayan bir tarihçisin. İnşallah, bu durumdan çıktığın günü gerçek doğum günün olarak kutlarsın.”

Bu sözler Kemal’i incitti. Sırf iğneleyici bir eleştiri olduğu için değil, içinde gerçek payı olduğu için incitti. Üstünde durmamaya çalışıp, “Ne Müslüman Kardeşler’den olanı, ne de Komünisti, hiçbiri inandığını söylediği şey hakkında bilgi sahibi değil” dedi.

“İnanç, bilmek değil, bunu istemek, buna istekli olmak meselesidir. Bugün sıradan bir Hıristiyan bile, Hıristiyanlık hakkında Hıristiyan şehitlerinden daha çok şey biliyor. İslamiyet için de aynı şey söz konusu.”

“Bu ideolojilerden herhangi birine inanıyor musun?” Riyad biraz düşünüp cevap verdi: “Faşizmden, Nazi hareketinden ve diğer tüm diktatörlüklerden nefret ettiğim bir gerçek. Komünizm ırkçı ve dinci sürtüşmeler ile sınıfsal mücadele belasından arınmış bir dünya yaratabilir belki. Neyse, benim başlıca ilgi alanım sanat.”

“Sözünü ettiğin bu ideal dünyayı İslam bin yıl önce yarattı” diye takıldı Kemal.

“Ama İslam bir din, Komünizm ise bilim. Din sadece bir masal, bir mit” diye cevap verdi Riyad ve gülümseyerek ekledi: “Sorun şu ki, Müslümanlarla ilişki halindeyiz İslam ile değil.”

Hava çok soğuk olduğu halde, I. Fuat Caddesi kalabalıktı. Riyad birden durup, “Akşam yemeği olarak makarnayla güzel bir şaraba ne dersin?” diye sordu.

“Herkesin önünde içemem. İstersen Akaşa’nın kafesine gidelim.”

Riyad güldü. “Nasıl bu kadar ağırbaşlı olabiliyorsun? Gözlük, bıyık, örf ve âdet! Aklını her türlü prangadan kurtarmışsın ama bedenin hâlâ zincirli. Öğretmen olmak için yaratılmışsın sen... en azından bedenen!”

Riyad’m, bedeninden bahsetmiş olması Kemal'e acı bir olayı hatırlattı. Bir öğretmen arkadaşının yaş günü partisine katılmıştı. Herkes sarhoş olmuş, aralarından biri kafasıyla burnunu işaretle onunla alay edip herkesi güldürmüştü. Ne zaman kafasıyla burnunu düşünecek olsa, akima Ayda da gelirdi... bu fiziksel özelliklerinden utanmasına yol açan ilk insan olan Ayda! Ne tuhaf, çekip giden aşkın yerini hiçbir şey alamıyor ama geride acı kınntılan kalıyordu.

Riyad kolundan çekip, “Hadi gidip içelim ve edebiyat konuşalım. Sonra da el Cevheri Sokağı’na, Madam Celile’nin yerine gideriz. Ona ‘Hala’ dediğine göre, ben de ‘Hala’ derim.”

24

Şeker Sokağı’nda, daha doğrusu Abdülmünim Şevket’in dairesinde telaş vardı. Emine, Hatice, Ayşe, Zennube ve ebe yatak odasına doluşup, yatakta yatmakta olan Naime’nin etrafını almışlardı. Abdülmünim, babası İbrahim, kardeşi Ahmet, Yasin ve Kemal ile oturma odasındaydı. Yasin, Abdülmünim’e takılarak, “Bir sonraki doğumun imtihanlarla aynı güne gelmemesine dikkat et” diyordu.

Nisan sonuydu. Abdülmünim hem çok yorgun, hem sevinçli, hem de kaygılıydı. Doğum yapan karısının çığlıkları kapalı kapıları aşıyordu. Bu çığlıklarda acının tüm tonları vardı.

Abdülmünim, “Hamilelik onu çok yordu, çok zayıf düştü. Yüzü soldu, kanı çekilmiş gibi oldu” dedi.

Yasin geğirip, “Bu normal. Hep böyle olur” diye cevap verdi içinde bulunduğu ortamdan hoşnut bir tavırla.

Kemal, “Naime’nin doğumunu hatırlıyorum. Zor bir doğum olmuş, Ayşe çok çekmişti. Altüst olmuştum. Burada, merhum kocası Halil ile birlikte bekliyorduk” dedi gülümseyerek.

“Yani zor doğumlar genetiktir mi diyorsun?” diye sordu Abdülmünim.

Yasin parmağıyla gökyüzünü işaret edip, “O her şeyi halleder” dedi.

Abdülmünim, “Ebe, bu bölgede herkesin tanıdığı bir hemşire. Annem bizi doğurtan ebenin gelmesini istedi ama ben eğitimli, profesyonel bir hemşire olsun istedim. Daha temiz ve daha becerikli olduğundan şüphe yok” dedi.

‘Tabii, bu Allahın bileceği bir iş. O her şeye kadir.” İbrahim Şevket bir sigara yakıp, “Doğum ağnian sabah erken başladı. Saat beş oldu ama hâlâ devam ediyor. Zavallı kız, zaten ruh gibi... Allah yardımcısı olsun” dedikten sonra odadakilere, özellikle de iki oğluna bakıp, “Bir annenin doğururken çektiklerini keşke hatırlayabilsek...” dedi.

Ahmet güldü, “Fetüsün hatırlamasını beklemiyorsun herhalde, Baba” dedi.

İbrahim oğlunu payladı: “Minnetin söz konusu olduğu yerde, sadece hafıza değildir güvenilecek olan.”

Çığlıklar kesildi. Yatak odasından hiç ses gelmiyordu. Hepsi o yöne baktı. Derken, Abdülmünim dayanamayıp yatak odasının kapısını çaldı. Kapı Hatice’nin tombul yüzü görünecek kadar aralandı. Abdülmünim soran gözlerle annesine bakıp içeri girmeye yeltendi ama Hatice, “Henüz doğum nasip olmadı” diyerek onu dışarı itti.

“Çok uzun sürdü. Sakın yalancı doğum olmasın?” “Hemşire ne yaptığmı bizden daha iyi bilir. Sakin ol. Dua et de bir an önce kurtulsun.”

Hatice kapıyı kapattı. Abdülmünim dönüp babasının yanına oturdu. “Onun kusuruna bakmamaksınız, ilk kez yaşıyor” dedi oğlunun kaygılanmasına hak vererek.

Kemal oyalanmak için cebinde katlı duran *el Balac* gazetesini çıkarıp sayfalarını karıştırmaya başladı. Ahmet. “Son seçimlerin sonuçlarını radyoda yayınlamışlardı” dedi ve küçümser bir ifadeyle ekledi: “Ne gülünçtü...”

“Kaç Vaftçı seçildi?” diye sordu babası.

“Yanlış hatırlamıyorsam, on üç” diye cevap verdi Ahmet ve Yasin’e dönüp ekledi: “Herhalde Rıdvan namına mutlu olmuşsundur, Dayı.”

Yasin omuz silkip, “Kabine üyesi veya milletvekili mi oldu? Beni ilgilendirmiyor” diye cevap verdi.

İbrahim Şevket, “Vaftçılar hileli seçim döneminin sona erdiğini ummuşlardı ama reformcular yerlerine geçtikleri dalkavuklardan daha ahlaksız çıktı” dedi gülerek.

“Mısır’da istisnanın kural olduğu çok açık” dedi Ahmet kızgın bir sesle.

“El Nahhas ile Makram bile seçilemedi... Şaka gibi!”

İbrahim Şevket, biraz da sert bir sesle müdahale etti: “Krala çok kaba davrandıkları herkesin malumu. Her şeye rağmen, böyle davranmamalıydılar.”

“Yattığı uzun uykudan uyandırmak için millete krallara saygısızlık aşılamak gerek, hem de güçlü bir doz” diye cevap verdi Ahmet.

“Ama bu köpekler bizi sahte bir parlamentoyla bir tür mutlakiyete götürüyorlar. Faruk’un da en az Fuat kadar güçlü ve zalim olduğunu göreceğiz elbet. Bütün bunlar bir takım vatandaşların suçu” dedi Kemal.

Yasin güldü ve konuya açıklık getirmek ya da izah etmek istercesine, “Kemal küçük bir çocukken Şahin’i, Adli’yi, Tarvat’ı ve Haydar’ı sevdiği kadar çok seviyordu İngilizleri ama sonradan Vaftçı olup çıktı” dedi.

Kemal, herkesten çok Ahmet’e bakıp, “Seçimler hileliydi. Bunu herkes biliyor. Ama sonuçlar resmen kabul edildi, hükümet bu sonuçlara göre oluşacak. Bu demek oluyor ki, halk, seçtiği temsilcilerin parlamento

koltuklarını çalan birer hırsız olduğuna, bakanların oturdukları makamı gasp ettiklerine, hükümetin düzmece, dolandırıcılık ve aldatmacanın yasal olduğuna ve resmen tanındığına kanaat getirecek. O halde, hile ve çıkarcılığa prim vermek suretiyle yüce ilkeleri ve ahlakı reddeden sıradan insanı suçlayabilir miyiz?" dedi.

"Yönetsinler bakalım" dedi Ahmet coşkuyla. "Her şerde bir hayır vardır. Halk sevip saydığı bir hükümetle kendinden geçecekse, hele de istekleri yerine getirilmiyorsa, aşağılansın daha iyi. Bunu çok düşündüm ve karara vardım ki, Muhammed Mahmut ile İsmail Sadiki'ninki gibi despot yönetimler daha iyi."

Kemal, Abdülmünim'in sohbete katılmadığını fark edip, "Sen ne düşünüyorsun?" diye sordu.

Abdülmünim, "Bırak da bugün sadece dinleyeyim" diye cevap verdi gülümseyerek.

Yasin, "Kendine gel" dedi gülerek. "Bebek seni böyle yüzü asık görürse, burada kalıp kalmamakta tereddüt edebilir." Yasin huzursuzlaşmıştı. Kemal, gitmek için izin istemek üzere olduğunu anladı çünkü ağabeyinin kahvehanedeki yerini alma zamanı gelmişti. Akşam programını hiçbir şey aksatamazdı.

Kalması için bir neden olmadığım düşünüp onunla birlikte çıkmayı düşündü Kemal. Tam kalkıyorlardı ki. Naime'nin odasından insani duyguların en şiddetlisini taşıyarak kulakları tırmalayan bir çığlık daha yükseldi. Sonra bir çığlık, bir çığlık daha duyuldu. Susmuş, gözlerini kapıya dikmişlerdi. "Allahın izniyle, belki de doğurmuştur" diye mırıldandı İbrahim umutla.

Ne var ki, çığlık sesleri devam etti. Neydi bu? Abdülmünim'in beti benzi atmıştı. Yine bir sessizlik oldu ama uzun sürmedi. Bu seferki çığlıklar, sanki içi boş çığlıklardı... ölümün eşiğindeki bir göğüs ve gırtlaktan sökülüp aülan içi boş çığlıklar! Abdülmünim'in yüreklendirilmeye ihtiyacı olduğu açıkü.

Yasin, "Her zor doğumda duyulan seslerden başka bir şey değil bu duydukların" dedi.

“Zor! Zor! Ama neden zor olsun ki?”

Derken. Zennube odadan çıkıp kapıyı ardından kapadı. Hepsi ona baktı. Zennube, Yasin’e yaklaşıp, “Her şey yolunda ama hemşire yine de tedbir olarak Doktor Muhammed Bey’i çağırmanı istiyor” dedi.

Abdülmünim ayağa fırlayıp, “Durumu iyi değil o zaman! Nesi var, söyle!” diye bağırdı.

Zennube sakin ve kendinden emin bir sesle, “Her şey yolunda. Endişemizi gidermek istiyorsan, hemen koş getir doktoru” diye cevap verdi.

Abdülmünim üstüne bir şey almak için hemen odasına çıktı. Ahmet onu izledi. Doktoru almaya birlikte gittiler. Onlar çıkınca, Yasin, karısına, “İçeride neler oluyor?” diye sordu.

“Zavallı çocuk, çok yoruldu. Allah yardımcısı olsun “ diye cevap verdi Zennube kaygılandığını ilk kez belli ederek.

“Hemşire bir şey söylemiyor mu?”

“Doktor istiyor” diye cevap verdi Zennube teslimiyet içinde ve yatak odasına döndü. Ardında bir kasvet bulutu bırakmıştı.

“Doktor çok mu uzakta?” diye sordu Yasin.

“Senin şu el Ataba’daki kahvehanenin yanındaki binada” diye cevap verdi İbrahim.

Kulakları sağır eden bir çığlık daha duyuldu. Doğum sancıları tekrar mı başlamıştı? Doktor ne zaman gelirdi acaba? Bir çığlık sesi daha yankılandı odada. Ortam iyice gerildi. Ve Yasin korkuyla haykırdı: “Bu Ayşe’nin sesi!”

Dikkatle dinlediler. Evet, bu Ayşe’nin feryadıydı. İbrahim gidip odanın kapısına vurdu. Kapıyı açan Zennube’mn yüzü bembeyazdı. “Ne oldu? Ayşe Hanım’m nesi var? Odadan çıksa daha iyi olmaz mı?” dedi.

Zennbe yutkunup, “Hayır, kat’iyyen olmaz” diye cevap verdi. “Durum çok, çok vahim İbrahim Bey.”

“Ne oldu?”

“Aniden... Naime...”

Üç erkek anında odanın kapısındaydı. Naime’nin üstü göğsüne kadar örtülü, gözleri kapalıydı. Teyzesi, anneannesi ve ebe yatağın etrafmdaydılar. Ayşe odanın ortasında durmuş, hiçbir şeye odaklanamıyor gibi görünen gözlerle uzaktan kızma bakıyordu. Sersemlemiş bir haldeydi. Naime’nin göğsü küçük bedeniyle bağını koparmışçasına hızla inip çıkmaktaydı. Ölüyor gibiydi.

“Doktor” diye bağırdı ebe hemşire.

“Allahım...” diye ünledi Emine.

“Naime... cevap ver...” diye seslendi Hatice dehşet dolu bir sesle.

Ayşe, olayın onunla hiçbir ilgisi yokmuşçasına, tek laf etmiyordu.

Neler oluyor, diye düşündü Kemal. Şaşkına dönmüştü. Ağabeyine sordu ama cevap alamadı.

Ne zor bir doğum, diye düşündü Kemal. Ayşe’ye, İbrahim’e ve Yasin’e baktı. Yüzlerindeki ifadenin tek bir anlamı vardı.

Hepsi içeri girdi. Oda, artık doğum odası olmaktan çıkmıştı, yoksa giremezlerdi. Ayşe korkunç bir haldeydi. Kimse konuşamıyordu. Naime aniden gözlerini açtı. Bakışları cam gibiydi. Kalkmak ister gibi bir hareket yaptı. Anneannesi sarılıp oturmasına yardım etti. Genç kadm kesik kesik soludu, inledi ve birden, “Anne... Gidiyorum... Gidiyorum...” diye bağırdı yardım istercesine ve başı anneannesinin göğsüne düştü.

Odada bir harekettir başladı. Hatice, Naime’nin yanaklarına vurdu. Emine, “Bismillahirrahmanirrahim” diyerek genç kadının yüzüne üfledi.

Ayşe, Şeker Sokağı’na bakan pencerenin önünde gözlerini belirsiz bir noktaya dikmiş öylece durmaktaydı.

Derken, ölüm çıngırağı gibi bir sesle çınladı oda: “Allahım nedir bu? Bana ne yapıyorsun? Neden? Neden? Bilmek istiyorum.”

İbrahim Şevket yanma gidip elini uzattı ama Ayşe uzanan eli sinirli bir biçimde itti. “Dokunmayın, hiçbiriniz bana dokunmayın. Beni yalnız bırakın. Bırakın beni...” diye haykırdı. “Lütfen gidin. Tek kelime etmeyin. Söyleyecek ne kaldı? Konuşmanın faydası yok. Görüyorsunuz işte, Naime öldü. Ailemden bana kalan bir o vardı. Artık hiç kimsem yok benim. Lütfen gidin... gidin...”

Yasin ile Kemal, Saray Gezisi’ne döndüklerinde etraf zifiri karanlıktı. Yasin, “Babama bu haberi vermek kolay olmayacak” dedi.

Kemal, “Evet” dedi gözyaşlarını silerek.

“Ağlama. Dayanamıyorum...”

Kemal iç çekip, “Onu çok seviyordum. Çok üzgünüm Abi... Zavallı Ayşe” dedi.

“Onun durumu bir felaket. Zamanla hepimiz unuturuz ama Ayşe asla unutmayacaktır!”

Hepimiz unutur muyuz, diye sordu Kemal kendine. Unutma konusunda olağanüstü tecrübe sahibiyim ama sanırım Naime’nin yüzünü hayatımın sonuna kadar unutamayacağım. Unutmak ne büyük bir lütuf olurdu ama nerde o merhem?

Yasin sürdürdü: “Evlenince endişelenmiştim. Bilmem biliyor musun? Doğduğu zaman doktor kalbinin zayıf olduğunu, yirmi yılı çıkaramayacağını söylemişti. Eminim babam hatırlıyordur.”

“Hiç bilmiyordum. Ayşe’nin haberi var mıydı?”

“Tabii ki hayır. Çok eskide kaldı. Allahın dediği olur.” “Ne şanssızsın Ayşe!”

“Evet. Çok şanssız zavallıcık.”

Ahmet İbrahim Şevket, Üniversite Kütüphanesi’nin okuma odasında önündeki kitaba dalmış gitmişti. İmtihanlara sadece bir hafta kalmış, hazırlanırken yorgun düşmüştü. Birinin odaya girip arkasında bir yere oturduğunu duydu. Merakla dönüp bakınca, gelenin Alviya Sabri olduğunu gördü. Evet, bu o kızın ta kendisiydi. Belki de kendi önündeki kitabı okumak için sıra bekliyordu. Derken, bakışları o iki siyah gözle karşılaştı. Başını geri çevirdi ama sarhoş gibi olmuştu. Kızın, artık kendisini tanımaya başladığından emindi. Ona âşık olduğunu da anlamış olmalıydı. Böylesi şeyler saklanamazdı. Dahası, sınıfta veya Orman Bahçele-ri’nde, sürekli ona baktığım görüyordu herhalde.

Kızın odadaki varlığı tüm dikkatini dağıtmış, okuyamaz olmuştu; ama tahmin edilemeyecek kadar sevinçliydi. Kendisi gibi sosyoloji ihtisası yapacağmı öğrendiğinden beri, onunla tanışmayı umuyordu. Birinci sınıf çok kalabalık olduğu için fırsat bulamamıştı. Ne zaman kızın bu kadar yakınında olsa etrafta hep bir yığın öğrenci olurdu. Yerinden kalkıp referans kitaplarının bulunduğu raflara gider, kitap ararmış gibi yapıp geri dönerken ona selam verirdi. Etrafına bakındı. Odada dağınık oturan bir avuç öğrenciden başka kimse yoktu. Kararlı bir biçimde kalkıp sandalyelerin arasındaki koridorda yürümeye başladı. Kızın yanından geçerken bakışları bir kez daha karşılaştı, başıyla nazikçe selam verdi. Selamı sürpriz etkisi yapmıştı. Kız mukabele edip önündeki kitaba döndü.

Selam vermem acaba bir hata mıydı, diye düşündü Ahmet; ama olmadığına karar verdi çünkü bir yıldır aynı sınıftaydılar. Neredeyse terk edilmiş bir ortamda karşılaşınca selam vermek göreviydi. Ansiklopedilerin olduğu rafa doğru yürümeye devam etti. Ciltlerden birini alıp tek kelime okumadan sayfalarını karıştırdı. Kızın selamını almasına çok sevinmişti. Yorgunluğu geçti, enerjiyle doldu. Ne kadar güzeldi! Onu öylesine çekici buluyor, ona öylesine hayranlık duyuyordu ki, başka bir şey düşünemez olmuştu. İyi bir “aile kızı" olduğu her halinden belliydi. Ne ki, bu zarif tavırlarının ardında belirli bir kendini beğenmişliğin, bir kibrin mevcudiyetinden korkuyordu. Gerekirse kendisinin de iyi bir “aile”den geldiğini açıklayabilirdi. Şevketler de bir “aile” değil miydiler? Tabii ki öyleydi ve mal mülk sahibiydiler. Bir gün hem maaşı, hem de aileden geliri olacaktı. Dudakları alaycı bir

gülümsemeyle aralandı. Aileden gelir, bir maaş ve bir aile! İlkelerine ne olmuştu? Utandı. Aşka düşen kalp, ilkelerini unutur derler. İnsanlar ilkelerine ters düşerek âşık olup evlenirken bir an bile düşünmez; sonra da tıpkı yabancı ülkeye giden birinin amacını gerçekleştirebilmek için o ülkenin dilini öğrenmek zorunda kalması gibi, ideallerini yeniden şekillendirmek zorunda kalırlar. Öte yandan, mevcut sınıf ve mal mülk meselesini babası veya büyükbabası icat etmediği gibi, kendisi de icat etmemişti. Sorumlusu o değildi. İnsanları birbirinden ayıran bu saçmalıkların üstesinden biraz mücadele ile biraz da bilimle gelebilirdi. Sınıf sistemi değiştirilebilirdi belki ama ona varlıklı bir aileyi nasip etmiş olan geçmişini nasıl yok sayabilir veya değiştirebilirdi ki? Sosyalist ilkelerin, bir aristokrata duyulan aşka müdahalesi olacak iş miydi? Hele de Kari Marx’m kendisi, Brunswick Dükü’nün başyaveri olan büyükbabasının İskoç baronlarından bir aileye damat gittiği Jenny von Westphalen ile evlenmişken! Ona, “Büyüleyici Prenses” ve “Balo Kraliçesi” derlermiş. İşte, şimdi, eğer dans etmesini biliyorsa, balo kraliçesi olabilecek bir başka büyüleyici prenses vardı önünde.

Elindeki cildi rafa yerleştirdikten sonra kızın sırtını, zarif boynunu ve başının arkasını süsleyen örgülü saçlarını doya doya seyrederek yanından usulca geçip yerine döndü. Ne güzel bir manzaraydı! Derken, kızın yumuşacık ayak seslerini duydu. Gitmek üzere olduğunu düşünerek dönüp bakti ama kız ona doğru geliyordu. Nitekim yanında durdu. Delikanlı gözlerine inanamadı.

“Affedersiniz” dedi kız çekingen bir tavırla, “...Bana tarih notlarını verebilir misiniz?”

Delikanlı hemen ayağa kalkıp asker gibi dikildi, ‘Tabii” dedi.

“İngiliz profesörün anlattıklarını yeterince iyi takip edemedim. Bir sürü önemli noktayı kaçırdım. Kendi konum dışındaki dersleri kaynağından takip edemiyorum. Vaktim olmuyor...” dedi kız özür dilercesine.

“Anlıyorum. Anlıyorum.”

".Sizde tüm notlann olduğunu söylediler. Yararlanmaları için arkadaşlarınıza ödünç veriyormuşsunuz.”

"Evet. Yarın getiririm."

"Çok teşekkür ederim" dedi kız ve ekledi: "Tembel olduğumu sanmıyorum ama İngilizcem yeterli değil."

"Aldırmayın. Benim de Fransızcam yetersiz. Belki işbirliği yapma şansımız olur. Affedersiniz... oturmaz mısınız? Bu kitap ilginizi çekebilir: Hankins'in *Toplum Araştırmalarına Giriş."*

'Teşekkür ederim ama ben o kitabın üstünden birkaç kez geçtim. Fransızcamzm yetersiz olduğunu söylemiştiniz. Psikoloji notlarım işinize yarar mı?"

"Sizin için bir mahzuru yoksa müteşekkir kalırım."

"O zaman yann not değiş tokuşu yaparız." "Memnuniyetle. Ama affedersiniz... Sizce de sosyolojiye dair yazılanların çoğu İngilizce değil mi?"

"Demek sosyoloji okumak istediğimi biliyorsunuz." Delikanlı mahcup olmuşçasına -ki değildi- gülümseyip, "Evet" dedi.

"Nasıl öğrendiniz?"

"Birilerine sordum" diye cevap verdi açık yüreklilikle. Kız fes rengi dudaklarını sıkıp delikanlıyı duymamış gibi yaparak, "Not teatisini yarın yaparız" dedi.

"Sabah."

"Görüşmek üzere. Teşekkürler."

"Sizinle tanıştığıma sevindim. Yarın görüşürüz" dedi delikanlı.

Kız kapıdan çıkıp gözden kayboluncaya kadar ayakta durmayı başardı. Oturduğunda, odadaki diğer bazı erkek öğrencilerin merakla kendisine baktığını fark etti. Mutluluktan uçuyordu. Bu konuşmayı kıza duyduğu apaçık hayranlığa mı, yoksa notlarına duyulan acil ihtiyaca mı borçlu olduğunu bilemiyordu. Daha önce onunla tanışma fırsatı bulamamıştı. Kız

hep bir grup arkadaşıyla birlikte olurdu. Bu, bulabildiği ilk fırsattı. Ne zamandır yapmak istediği şey mucizevî bir biçimde gerçekleşmişti. Âşık olduğumuz insanın ağzından çıkan tek bir kelime bile her şeyi önemsizleştirebilir.

26

Sakin durmaya çalışsa da endişeli olduğu belliydi Yasin'in. Uzun süredir hem çalışma arkadaşlarına, hem de kendisine karşı umurunda değilmiş gibi yapmıştı... ne barem, ne aldığı maaş, hatta ne de hangi partinin iktidarda olduğu. Baremin altısına terfi etse bile, eline ayda en çok iki paund daha fazla geçecekti, oysa çok para harcıyordu. Baremin altısı, kâtiplikten bölüm başkanlığına terfi etmesi demekti. Öyle diyorlardı ama Yasin ne zaman yönetme iddiasında olmuştu ki? Yine de meraklanıyordu. Rıdvan'ın annesinin kocası olan patronu Muhammed Haşan, terfi listesini imzalamadan önce çalışanlarla ilgili görüşlerini son bir kez duymak için bakanlık müsteşarı tarafından çağrılınca, merakı iyice artmıştı. Muhammed Haşan ha? Doğuştan kinci bir adamdı. Arada eski karısı Zeynep'in babası Muhammed Afit olmasa ona karşı daha baştan itibaren çok kötü davranabilirdi. Böyle biri kendisi hakkında iyi konuşabilir miydi? Adamın yokluğundan istifadeyle o gün üçüncü kez telefona koşup Hukuk Fakültesi'ni aradı.

"Alo Rıdvan? Benim, baban."

"Merhaba. Her şey yolunda" dedi Rıdvan kendinden emin bir sesle. Babasının işini halletmeye çalışıyordu.

"Sadece imzaya mı kaldı?"

"Korkma Baba. Bakan seni bizzat önerdi. Kendisiyle bu konuyu konuşan bazı milletvekilleriyle senatörlere söz vermişti zaten."

"Son bir tavsiyede bulunması iyi olmaz mıydı?"

"Hayır, hayır. Dediğim gibi, Paşa daha bu sabah, terfin dolayısıyla kutladı beni. Endişelenecek bir şey yok."

“Sağ ol evlat. Allahaısmarladık."

“Güle güle, Baba.”

Yasin ahizeyi yerine koyup odadan çıkınca söz konusu bölüm başkanlığı pozisyonu için rakibi durumundaki İbrahim Fethullah ile karşılaştı. Adam elinde birtakım dosyalarla kendisine doğru geliyordu. Yasin, “Hayırlısı olsun İbrahim Efendi” dedi. “Sonuç ne olursa olsun, şükredelim."

“Oyunu kurallarına göre oynaman kaydıyla tabii” diye cevap verdi adam öfkeli bir sesle.

“Ne demek istiyorsun?”

“Seçim torpile göre değil, liyakate göre yapılmalı.”

“Ne tuhaf düşünüyorsun! Bu dünyada torpilsiz mevki sahibi olunur mu? Sen de. ben de elimizden geleni yapacağız elbet. Kısmet.”

“Ben senden kıdemliyim."

“İkimiz de yıllardır devlet memuriyetindeyiz. Ha bir yıl fazla, ha bir yıl eksik.”

"O bir yılda yığınla insan doğar, yığınla insan ölür.”

“Bu bir kader kısmet meselesi.”

“Ya liyakat?”

“Liyakat mi? Köprü ya da elektrik santrali filan mı inşa ediyoruz? Yaptığımız işte hangi liyakatten bahsedilebilir ki? İkimiz de ilkokul mezunuyuz ama ben kültürlü bir insanım.”

İbrahim Bey alay edercesine gülüp, “Kültür mü? Selam sana kültürlü beyefendi! Ezberlediğin şiirlerin seni kültürlü bir insan yaptığını sanmıyorsun herhalde. İstersen büro için yazdığın mektup taslaklarında kullandığın üsluptan bahsedelim. Benim kaderimi Allah tayin eder.”

Kötü ayrıldılar. Yasin masasına döndü. Burası büyük bir odaydı. İki yanda birbirine bakan masalar diziliydi. Duvarlarda dosyayla dolup taşan raflar vardı. Memurlann bir kısmı çalışıyor, bir kısmı da sohbet edip sigara içiyordu, bu arada kuryeler odaya dosya taşıyordu.

Yasin'in bitişiğindeki adam, "Kızım bu yıl bakaloıya imtihanına giriyor. Onu Öğretmen Okulu'na yazdırıp rahat edeceğim. Okul bedava. Mezun olduğunda iş bulmakta zorlanmayacak" dedi.

"En iyisini yapmışsın."

"Kerime için ne düşünüyorsun? Bu arada, şimdi kaç yaşında?" diye sordu adam tartışırcasına.

Yasin huzursuz olmuştu ama gülümsedi. "On bir. Allahın izniyle, önümüzdeki yaz ilkokulu bitirme sınavların? girecek" dedi ve parmaklarıyla hesapladıktan sonra ekled "Kasım ayındayız. Demek ki, yedi ay sonra iş bitecek." "İlkokulu başarıyla bitirirse gerisi gelir. Artık kızlar erkek çocuklardan daha iyi okuyor."

Gerisi mi? Zennube de öyle istiyordu ama asla. Kızının memeleri sallana sallana okula gitmesine dayanamazdı. Ya okul ücreti?

"Biz ilkokuldan sonra kızları okula göndermeyiz. Neden mi? Çünkü çalışmak zorunda değiller."

"1938'de böyle konuşulur mu hiç" diye müdahale etti bir diğer adam.

"Bizim aile, 2038'de de böyle konuşuyor olacak."

Bir diğer memur kahkahayla gülüp, "Bir seçim yapıp parayı ya kızına ya da kendine harcamak durumunda kalacağını kabul et. El Ataba'daki kahvehane, Muhammed Ali Caddesi'ndeki meyhane ve 'Genç kadınlara düşkünlük gücümü tüketti...' Hikâyenin aslı bu" dedi.

Yasin de güldü. "Haşa. Ama dediğim gibi, bizler kız çocuklarımızı ilkokuldan sonra okutmayız."

Odanın kapı girişine en yakın masadan bir öksürük sesi yükseldi. Yasin başını çevirip baktı ve önemli bir şey ha-tırlamışçasma ayağa kalkıp öksüren memurun yanına gitti. Yasin'in yaklaşüğını hisseden adam başını kaldırıp bakınca, Yasin eğilip, "İksirin nasıl yapıldığını anlatmaya söz vermiştin" dedi.

Adam kulağını Yasin'e yaklaştırıp, "Ne?" diye sordu. Adam iyi duymuyor. Yasin de sesini daha fazla yüksel-temiyordu. Odanın ortasından bir ses, "Senden, hepimizi mezara götürecek olan o kuvvet macunu reçetesini istediğine bahse girerim" diye bağırdı.

Yasin utanıp sıkıntılı bir halde masasına döndü. Aynı adam, "Nasıl yapacağını ben sana anlatayım" dedi herkesin

duyabileceği bir sesle. Yasin'in ne halde olduğu umurunda değildi, "Mango kabuğunu al, bal kıvamına gelinceye kadar kaynatıp, her sabah kahvaltıdan önce bir çay kaşığı iç." Herkes gülmeye başladı. İbrahim Fethullah, "Bu iyi de, seni asıl canlandıracak olan baremin altısı olacaktır" dedi. Yasin gülüp, "Barem de işe yarıyor demek" dedi. Gülmeyi sürdüren yarımdaki adam cevap verdi: "Bu teori doğru olsaydı, Hasanayn Amca, yani bizim hademe, Eğitim Bakam olurdu."

İbrahim Fethullah ellerini çırpıp Yasin'i işaret ederek, "Kardeşlerim, bu adam iyi hoş da, hiç işe yaradığını gören var mı aranızda? Ama doğru konuşacaksınız..." dedi.

"Benim bir dakika içinde yaptığım iş, senin bir günde yaptığın işe bedeldir" dedi Yasin küçümser bir tavırla.

"Gerçek şu ki, müdür üstüne varamıyor, sen de oğlunun bugünkü nüfuzuna güveniyorsun."

Yasin rakibini çileden çıkarmaya kararlıydı. "Benim arkamda hep birileri olmuştur. Bugün de oğlum var. Vaft iktidara gelirse, o zaman da yeğenim ve babam olacak. Söyle bakalım, senin arkanda kim var?"

Adam tavana bakıp, "Allah" diye cevap verdi.

“O herkesin Allahı. Benim de arkamda” dedi Yasin. “Ama, O, Muhammed Ali Caddesi’ndeki meyhane müşterilerini sevmez.”

“Yani uyuşturucu müptelalarım sever, öyle mi?”

“Bir sarhoştan daha iğrenci yoktur.”

“Hükümet üyeleri de, büyükelçiler de içki içer. Şerefe bardak kaldırırlarken çekilmiş fotoğraflarım görmüyor musun gazetelerde? Oysa resmi bir davette, mesela bir anlaşmayı takiben verilen bir resepsiyonda bir diplomatın uyuşturucu ikram ettiğini gördün mü hiç?”

Yasin’in yanındaki adam gülmekten kınlıyordu. Kendini tutmaya çalışarak, “Yavaş konuşun beyler, yoksa memuriyet hayatınızı hapishanede tamamlayacaksınız.” Yasin rakibini işaret edip saldınyı sürdürdü: “Allah biliyor ya, hapishanede bile bana nefret kusup, ben daha kıdemliyim diye böbürlenecektir.”

Derken, Muhammed Haşan müsteşarla yaptığı toplantıdan dönüp geldi. Adam kimsenin yüzüne bakmadan bürosuna geçerken odaya ağır bir sessizlik çöktü. Herkes soran gözlerle birbirine bakıyordu. Büyük ihtimalle bölümün başına bu iki rakipten biri getirilmişti. Şanslı olan hangisiydi acaba? Müdür odasının kapısı açılıp müdürün kel kafası göründü. Adam ruhsuz bir sesle, “Yasin Efendi” diye seslendi. Yasin ayağa kalkıp koca bedeniyle müdürün odasına seyirtti. Kalbi küt küt atıyordu.

Müdür yüzünde tuhaf bir ifadeyle süzüp. “Baremin altısına terfi ettin” dedi.

Yasin rahatladı. “Teşekkür ederim” diye cevap verdi sevinçle.

Adam, “Bunu, bir başkasının senden daha çok hak ettiğini söylemeden edemeyeceğim” diye devam etti ve ekledi: “Ama ipler senin lehine çekildi.”

Yasin gerildi. Zaten bu adamın yanında hep böyle hissederdi kendini. “İpler mi?” diye terslendi. “Ne olmuş yani? Küçük veya büyük, bililerinin nüfuzunu kullanmadan neyin üstesinden gelinebiliyor ki? Bu departmanda veya bakanlıkta, sen dahil, nüfuz sahibi olmayan terfi edebiliyor mu?”
“Benim için tam bir baş belasısın” diye cevap verdi adam öfkesini

bastırmaya çalışarak. “Hak etmediğin bir terfi alıp, sonra da en ufak sözden, haklı da olsa, almıyorsun. Kabahat bizim değil. Tebrikler. Tebrikler efendim. İnşallah kendini toplarsın. Bölümün başına geçirildin.”

Yasin müdürün geri basmış olmasından aldığı cesaretle terslenmeyi sürdürdü: “Yirmi yıldır deylet memuruyum. Kırk iki yaşıma geldim. Baremin altısını bana çok mu görüyorsun? Sırf üniversite mezunu oldukları için çoluk çocuk bile memuriyete bu seviyeden başlıyor.”

“Önemli olan senin kendini toparlamandır. İnşallah diğerleri kadar güvenilir olduğunu gösterirsin bana. El Nah-hasin Okulu’nda disiplin memuruyken çalışkan, örnek bir memurdun. O olay olmasaydı...”

“O olay tarih oldu. Herkes hata yapar.”

“Sen yetişkin bir erkeksin. Ortalıkta sürtmeye devam edersen işin kolay olmayacaktır. Sabahlara kadar gezince ertesi gün çalışacak hal kalır mı insanda? Sorumluluğunu yerine getirmeni bekliyorum. Hepsi bu.”

Yasin hal ve gidişe yapılan göndermeden rahatsız olmuştu. “Kimse özel yaşamıma dair mütalaada bulunamaz. Bu bakanlıktan dışarı çıktığım an ne istersem yaparım.”

“Ya içerdeyken?”

“Herhangi bir bölüm başkanı ne kadar çalışıyorsa, ben de o kadar çalışırım. Bunca yıl ömrümün geri kalanına yetecek kadar çok çalıştım zaten.”

Yasin, içindeki tüm öfkeye rağmen, masasına döndüğünde gülümseyebildi. Terfi haberi etrafa yayıldıkça onu tebrik yağmuruna tuttular.

İbrahim Fethullah yanındaki memura doğru eğilip, “Oğlu! Hikâye bundan ibaret. Abdülrahim Paşa İsa... anlıyorsun değil mi? İğrenç!” dedi kin kusarak.

Tl

Ahmet Abdülcevat ahşap kafesli cumbada geniş bir koltuğa oturmuş, bir yandan kucağma yaydığı *el Ahram* gazetesini okuyor, bir yandan da caddeyi

seyrediyordu. Kafes aralıklarından sızan ışık, üstündeki gecelik entarisiyle takkesine düşüp gölgeler oluşturuyordu. Oturma odasındaki radyonun sesini duyabilmek için cumbanın kapısını açık bırakmıştı. Bir deri bir kemik kalmış, sanki eriyip gitmişti. Donuk bakışlarında hüzünlü bir teslimiyet vardı. Önünde uzanan caddeyi balkondaki bu tünekten ilk kez keşfediyor gibiydi. Caddeye hiç bu gözlerle bakmamıştı. Eski günlerde eve genellikle uyumak için girerdi ama artık balkonda oturup kafes deliğinden caddeyi seyretmek, radyo hariç, tek eğ-lencesiydi. Cadde hayat dolu, güzel, eğlenceliydi. Dahası, dükkânından yanm yüzyıl boyunca seyrettiği el Nahha-sin'den ayn bir havası, kendine has bir kişiliği vardı. Berber Hasanayn, fasulyeci Derviş, sütçü el Fuli, meşrubatçı Bayumi ile kuruyemişçi Abu Sari bu cadde üzerinde olmalanyla bilinir, Saray Gezisi onlarla anılırdı.

Ne hoş komşular, ne hoş dostluklar... Kaç yaşına geldiler dersin? Berber Hasanayn sağlam yapılı bir adam, yaşını göstermeyenlerden. Saçı hariç hiç değişmedi ama ellisinin üstündedir herhalde. Allahın lütfü işte, hepsi hâlâ pek sağlıklı. Ya Derviş? Kel; ama hep öyleydi. Altmışlannda olmalı. Amma da güçlü vücudu var. Altmış yaşındayken ben de onun gibiydim ama artık yaş altmış yedi. Yani yaşlandım! Elbiselerimin hepsini vücudumdan arda kalana uydurmak için küçülttürdüm. Odamdaki resmime bakıp, o resimdeki adamın ben olduğuma inanamıyorum. Zavallı kör el Fuli, Derviş'ten daha genç ama çırağı sayesinde evlere süt dağıtabiliyor. Abu Sari yaşlı. Yaşlı mı? Ama hâlâ çalışıyor. Zaten hiçbiri işini bırakmadı ki. Bir erkeğin işini bırakması çok acı bir olay. Bütün gün evde oturup duruyorsun. Keşke, günde hiç olmazsa bir saatliğine dışarı çıkabilsem. Cumayı beklemem gerekiyor. O zaman bile bastona ve Kemal'e ihtiyacım var. Yine de Allaha şükür. Bayumi içlerinde en genç, en şanslı olanı. Meryem'in annesiyle sivrildi, oysa aynı kadm beni mahvetmişti. Mahallenin en modem binasmın sahibi oldu. Merhum Muhammed Rıdvan Bey'in evinin yerinde, artık onun elektrikle aydınlatılan meyve suyu dükkânı var. Bir kadının vefasızlığı erkeğin şansı olabilir mi? Allaha şükürler olsun. Her şey modernleşti. Yollar asfaltlandı, aydınlandı. Bir zamanlar gece geç vakit eve dönerken yolların ne kadar karanlık olduğunu hatırlıyorum... Aradan ne kadar da uzun zaman geçti. Artık her dükkânda elektrik ve radyo var. Ben hariç her şey yeni... Evden haftada sadece bir kez dışarı çıkabilen altmış yedi yaşındaki ben hariç, her şey! O zaman bile nefes nefese kalıyorum. Ya kalbim?! Bu hep

yıllarca seven, gülen, şarkı söyleyen o neşeli kalbimin kabahati. Artık sükûnet emrediyor ve bu emre karşı gelmek imkânsız. Doktor, “İlaçlarım iç, evde otur ve sana verdiğim rejimi uygula” dedi. Ona, “İyi de, bunlar beni güçlendirecek mi, eski gücümün hiç olmazsa bir kısmına kavuşabilecek miyim” diye sordum. Bana, “Yeni komplikasyon çıkmasın yeter. Kendini yorarsan risk almış olursun” diye gülerek cevap verdi. Sonra da, “Eski gücünü kazanıp da ne yapacaksın?” diye sordu. Doğru ya, ne yapacağım? Saçma, hatta açması bir durum bu.

Ahmet Abdülcevat, böyle düşündüğü halde, doktora, “Ben eve girip çıkabilmek istiyorum” diye cevap vermişti.

Doktor, “Uslu uslu evde oturmak dahil, içinde bulunduğun durumdan keyif almayı öğrenmelisin. Gazete oku, radyo dinle, ailenin keyfini çıkar. Cuma günleri de el Hüseyin Camii’ne git. Bunlar kâfi” demişti.

Kadir Allah, diye düşündü Ahmet Bey. Mutavalli Abdül-samet hâlâ sokaklarda sürtüyor... Doktor, “Ailenin keyfini çıkar” diyor ama Emine evde oturmaz oldu. Roller değişti.

Ben kafesin arkasında otururken, o bir camiden diğerine tüm Kahire’yi geziyor. Kemal eve ateş almak için geliyor sanki. Ya Ayşe? Heyhat, ölü mü, diri mi belli değil. Ve benden iyileşmem, huzurlu olmam bekleniyor.

“Efendim...”

Hanafi Kadm küçük bir tepsiye yerleştirdiği ilaçlarla yanm bardak su ve boş bir fincan getirmişti.

“İlacınız efendim...” dedi.

Zamanla evin bir ferdi haline gelen kadının siyah elbisesi buram buram yemek kokuyordu. Ahmet Abdülcevat içinde su olan bardağı alıp boş fincanı yansına kadar doldurdu, içine dört damla ilaç damlatıp yüzünü buruşturarak başına dikti.

“Afiyet olsun efendim” dedi Hanafi Kadın.

“Sağ ol. Ayşe nerede?”

“Allah sabır versin. Odasında.”

“Çağır da gelsin, Hanafi Kadm.”

Odasında veya çaüda... ne fark ederdi ki? Radyodan yükselen neşeli şarkılar, zaten sessiz olan evin yaslı atmosferiyle alay edercesine çelişiyordu. Ahmet Abdülcevat son iki aydır eve kapanmış, Naime’nin ölümü üstünden on altı ay geçmişti. Ahmet Bey, kendini oyalamak için radyo dinlemek isteyince, Ayşe, “Tabii, Baba. Allah şifa versin” demişti.

Ayşe’nin etek hışırtısını duyunca dönüp baktı. Hava çok sıcak olduğu halde siyahlar içindeydi. Başına da siyah bir eşarp örtmüştü. Beyaz teninde tuhaf bir mavilik vardı. Bu depresyon belirtisi, diye düşündü Ahmet Bey. “Bir sandalye çek de otur biraz” dedi müşfik bir sesle.

“Böyle iyiyim, Baba” diye cevap verdi Ayşe yerinden kıpırdamadan.

Yakın geçmiş adama kızını zorlamamayı öğretmişti. “Ne yapıyordun?” diye sordu.

“Hiçbir şey, Baba” diye cevap verdi Ayşe ifadesiz bir yüzle.

“Neden annenle birlikte türbe ziyaretine gitmedin? Evde oturmaktan daha iyi olmaz mıydı?”

“Neden gideyim ki?”

Adam kızının verdiği cevaba şaşırmış gibiydi ama sükûnetini muhafaza ederek, “Allah dayanma gücü versin diye dua edebilirsin” diye cevap verdi.

“Allah burada, bu evde de bizimle birlikte değil mi?”

‘Tabii ki öyle. Ben uzun süre yalnız kalmamalısın demek istiyordum Ayşe. Ablana git. Komşulara uğra. Kendini oyalamaya çalış.”

“Şeker Sokağı’m görmeye dayanamıyorum. Arkadaşım da yok. Kimseyi tanımaz oldum, kimseye tahammülüm kalmadı.”

Ahmet Abdülcevat yüzünü başka yöne çevirip, “Metin olmanı, sağlığına dikkat etmeni istiyorum kızım” dedi.

“Sağlık mı?” diye ünledi genç kadm kulaklarına inana-mıyormuş gibi.

“Evet. Üzülmenin yaran yok.”

Ayşe, “Yaşamanın ne yaran var, Baba?” diye sordu, tüm gerginliğine rağmen terbiyeli davranmaya çalışıyordu.

“Böyle konuşma. Allah seni en iyi şekilde ödüllendi-recektir. ”

Genç kadm gözünün yaşını saklamak için başını öne eğip, “O ödülü almak için bir an evvel O’nun yanma gitmek istiyorum. O, bu dünyada beni ödüllendirmeyecek, Baba” diye cevap verdi ve tam cumbadan aynlıyordu ki, “Bugün nasılsın, Baba?” diye sordu yeni hatırlamışçasına.

Ahmet Bey, “Allaha şükür iyiyim ama önemli olan senin sağlığın Ayşe” dedi gülümseyerek. Genç kadm usulca ayrıldı.

Bu evde huzur bulması mümkün müydü? Bakışlannı tekrar caddeye çevirince gözü Emine’ye çarptı. Günlük cami ve türbe ziyaretinden dönen kadının üstünde mütevazı bir manto, yüzünde beyaz peçe vardı. Yavaş yürüyordu. Nasıl da yaşlanmıştı. Kayınvalidesi uzun yaşadığı için, ka-nsınm sağlığıyla ilgilenme gereği duymamıştı hiç. Ne var ki, işte altmış iki yaşma gelmişti Emine ama yetmişinde görünüyordu.

Kadının Ahmet’in yanına vanp, “Nasılsınız efendim” diye sorması zaman aldı.

Adam, istediği ölçüde sert çıkabilmesi için sesini yükseltip, “Sen nasılsın? Sabahtan beri sokaklardasın kadm” dedi.

Emine gülümsedi. “Zeynep Hanım ile el Hüseyin’in türbesine gittim. Hepimiz için dua ettim” diye cevap verdi.

Kansı eve döndüğüne göre rahatlayabilir, ondan -hiç tereddütsüz- her şeyi isteyebilirdi. “Beni bu kadar uzun süre yalnız bırakman doğru mu?” diye sordu.

“Bana siz izin verdiniz efendim. Çok uzatmadım. Gitmem gerekiyordu. Duaya çok ihtiyacımız var efendim. El

Hüseyin’e sağlığınız ve eski gücünüze kavuşmanız İçin yalvardım ki, yine istediğiniz gibi gidip gelebilin eve. Ayşe için, herkes için dua ettim” diye cevap verdi Emine ve sandalye çekip otururken sordu: “İlacınızı içtiniz mi efendim? Hanafi kadına tembih...”

“Keşke başka daha iyi bir şey tembih etseydin...”

“Sizin sağlığınız içindi efendim. Camide Şeyh Abdülrah-man’ın çok güzel bir vaazını dinledim efendim. Tövbeden bahsetti. Tövbe etmek suretiyle günahlarımızdan nasıl kurtulabileceğimizden bahsetti. Çok güzel konuştu efendim. Keşke eskiden olduğu gibi hatırlayabilseydim sözlerini.” “Yorulmuşsun, yüzün sararmış. Çok geçmeden sen de doktorluk olacaksın.”

“Allah hepimizi korusun. Ben sadece Peygamber ailesinin türbelerini ziyaret için çıktım evden. Bunun bana ne zararı dokunabilir ki?” dedi kadm. “Efendim, az kalsın unutuyordum. Her yerde savaştan bahsediyorlar. Hitler’in saldırdığını söylüyorlar.”

“Emin misin?” diye sordu adam merak ve endişeyle. “Sadece bir değil, pek çok kez duydum. ‘Hitler saldırdı... Hitler saldırdı... ’”

Ahmet, karısına zaten bildiği bir şeyi söyleyip söylemediğini düşündürmek için, “Bu beklenen bir şeydi” dedi “Bizi etkilemez inşallah. Etkiler mi efendim?” “Mussolini değil, sadece Hitler mi dediler? Öbürünün admı da duydun mu?”

“Sadece Hitler adını duydum efendim.”

“Allah yardımcımız olsun” dedi adam. *“El Balac* veya *el Mukattarı* gazetelerinin özel baskısını satan biri geçerse hemen al.”

“Kayzer Wilhelm ve zeplin günleri gibi. Hatırlıyor musunuz efendim? Şükürler olsun.”

Bunun önemli bir aile toplantısı olduğunu Hatice sonradan anlayacaktı. Yasin elindeki fildişi saplı, delikli sinek kovucuyu sallayarak kapıda belirdiğinde üstünde beyaz ipek takım elbise, yakasında gül vardı. Peşinde ipek takım elbisesiyle şıklık ve zarafet timsali Rıdvan olduğu halde içeri girerken son derece havalıydı. Onları izleyen Zennube'nin üstünde ise gri bir elbise vardı. Rabıtalı davranmak ve tevazuu, artık kişiliğinin bir parçası haline gelmişti. Bir de Kerime vardı tabii. Açık yakalı, kısa kollu, nefis bir mavi elbise giymişti. Henüz on üç yaşında olduğu halde el değmemiş dişiliği bir bahar gibi açmıştı. Fazlasıyla çekiciydi. Hatice, İbrahim, Abdülmünim ve Ahmet onlan oturma odasında karşılamışlardı.

Yasin, hiç vakit kaybetmeden, "Böyle bir şey duydunuz mu hiç? Oğlum, babasının arşiv dairesinde bölüm başkanı olduğu bakanlığın özel kaleminde! Kimse benim farkımda bile değil ama o yürürken yer yerinden oynayıp, herkes selam duruyor."

Bu sözlerde belki biraz da tariz vardı ama Yasin'in oğluyla iftihar ettiği açıktı. Rıdvan diplomasını mayısta almış, haziranda bakanın özel kalemine atanmak suretiyle devlet memuriyetine baremin altısından başlamıştı. Oysa yeni mezunlann çoğu kâtip olarak sekizinci basamaktan başlardı. Rıdvan ile birlikte mezun olan Abdülmünim ise henüz ne yapacağını bilemez haldeydi.

Hatice, biraz da kıskançlıkla gülümsedi, "Rıdvan güçlü insanlarla dost; ama unutma ki çocuklar ancak ebeveynleri kadardır."

Yasin sevincini saklamaktan acizdi. "Dünkü *elAhrani*da bakanla resmi vardı, gördünüz mü? Ona nasıl hitap edeceğimizi bilemez olduk" dedi.

"Bizimkiler ise birer hayal kırıklığı" dedi İbrahim Şevket oğullan Abdülmünim ile Ahmet'i işaretle. "Anlamsız şeylerle zaman harcıyorlar. İlişki kurabildikleri insanlann en iyisi el Hüseyin İlkokulu'nun müdürü Şeyh Ali el Manufl ile, o adı *Işık* mı, *Süprüntü* mü belirsiz dergiyi çıkaran Adli Kerim pisliği."

Ahmet sükûnetini muhafaza etmeye çalışsa da çok öfkelenmişti. Amcası Yasin'in kibri kadar, babasının bu aşağılayıcı sözleriyle de altüst olmuştu. Abdülmünim'in kızgınlığı ise -ki farklı şartlar altında kolayca parlayabilirdi- bu ziyaretten bir beklentisi olduğu için kontrol altındaydı.

Çaktırmadan Rıdvan’a bakıp ne düşündüğünü merak etti. Bu ziyaretin hayırlı bir ziyaret olduğuna inanıyordu. Öyle olmasa gelmezlerdi.

Yasin, “Bence oğullannın ikisi de gayet iyi çocuklar” dedi İbrahim Şevket’e cevaben ve ekledi: “Sultan, sultanın kapısında beklemeyen tek insandır, demezler mi?”

Yasin’nin tevazu gösterme gayreti tam bir başarısızlık örneğiydi. Ağzından çıkan sözlerin samimiyetine kimseyi inandıramamıştı. Buna rağmen, Hatice, Rıdvan’ı işaretle, “Allah şansını açık etsin, onu her türlü beladan korusun” dedi.

Derken Rıdvan, Abdülmünim’e dönüp, “İnşallah yakında seni de tebrik ederiz” dedi.

Abdülmünim kızardı. Kuzenine soran gözlerler bakıyordu. Rıdvan sürdürdü: “Bakan, seni teftiş ve tetkik bürosuna atamaya söz verdi.”

Tüm aile gözünü Rıdvan’a dikmişti. Hepsi sabırsızlıkla aynntılan duymak istiyor, somut bir işaret bekliyordu. Rıdvan ekledi: “Büyük ihtimalle, önümüzdeki ayın başında.”

“Bu adli bir pozisyon” diye açıkladı Yasin. “Bizim dairede çalışan iki üniversite mezunu genç kâtip olarak baremin sekizinden, yani ayda sadece sekiz paund maaşla girmişlerdi işe.”

Yasin’den, Abdülmünim hakkında Rıdvan ile konuşmasını isteyen Hatice olmuştu. Dolayısıyla, “Allah senden razı olsun Ağabey” dedi. Sonra Rıdvan’a dönüp, “Rıdvan, yaptığın bu iyiliğin nasıl makbule geçtiğini söylememe gerek yok” diye ekledi.

Bu sözlere İbrahim de katıldı: “Kesinlikle! Rıdvan, Ab-dülmünim’e ağabeylik etti. Çok iyi bir ağabey oldu.”

Zennube, “Rıdvan ile Abdülmünim’in kardeş olduğundan ne şüphe” dedi varlığını hatırlatırcasına gülümseyerek.

“Bakan ciddiydi, öyle değil mi?” diye sordu Abdülmünim mahcubiyet içinde.

“Bakan sözü” diye cevap verdi Yasin, önemsediği açık. “Ben takip ederim.”

“Personelde çıkabilecek sorunları ben hallederim Abdül-münim” dedi Rıdvan. “Çalışanlar sorun çıkarsa bile benim orada çok arkadaşım var.”

İbrahim Şevket iç geçirip, “Allah bizi kariyer sahibi olup personel bürosuna muhatap olmaktan korusun” dedi.

“Allah dostu Hazreti İbrahim’in ismine yaraşır biçimde krallar gibi yaşayıp gidiyorsun işte" dedi Yasin.

Hatice terslendi: “Allah hiçbir erkeği evde oturmaya mahkûm etmesin.”

Zennube, her zamanki gibi tatlı birkaç sözle devreye girdi: “Evde oturmaya mahkûm olmak kötü bir şey ama insanın aileden geliri olursa sultanlar gibi yaşar gider.”

“Yasin Dayım’ın hem aileden geliri var, hem de devletten" dedi Ahmet muzip bir ifadeyle.

Yasin bir kahkaha attı. “Lütfen... Benim sadece memur maaşım var. Aileden kalan tükendi. Benimki gibi bir aile elindeki serveti tutabilir mi hiç?”

Hatice dehşete düşmüştü. “Seninki gibi bir aile mi?!” diye bağırdı.

Bu konuşma Rıdvan’ı rahatsız etmeye başlamıştı. Ahmet’e dönüp, “Mezun olunca Allahın izniyle sana da yardımcı oluruz” dedi.

“Çok teşekkür ederim ama ben memuriyete girmeyi düşünmüyorum" diye cevap verdi Ahmet.

“Neden?”

“Memuriyet benim gibi biri için ölüm. Geleceğimi devlette görmüyorum.”

Hatice’nin içinden oğluna itiraz etmek gelmişti ama vazgeçip bunu bir başka zamana erteledi. Rıdvan, “Fikrini değiştirirsen haberim olsun” dedi gülümseyerek. Ahmet elini başına koyarak teşekkür etti.

Hizmetçi bardaklarda buz gibi limonata getirdi. Limonatalar içilirken oluşan sessizlikte, Hatice, Kerime’ye baktı. Abdülmünim’in iş durumuyla ilgili olarak kaygılanmayı artık bir yana bıraktığına göre. Kerime ile ilgilenebilirdi. “Nasılsın Kerime?” diye sordu müşfik bir sesle.

‘Teşekkür ederim, iyiyim Teyze’ciğim” diye cevap verdi kız melodik bir sesle.

Hatice yeğeninin güzelliğini methetmek üzereydi ki, tedbirli davranıp vazgeçti. Kız ilkokulu bitirdiğinden beri evde oturuyordu ve Zennube onu ilk kez getirmemişti ziyarete. Bu işin içinde bir iş var diye düşündü. Kerime, Zennube’nin kızıydı ama babası Yasin idi. Bu gerçek, işi çok nazik bir hale getiriyordu.

Abdülmünim istikbal derdine düşmüş, gayet iyi tanıdığı halde, kıza hak ettiği ilgiyi gösterememişti. Dahası, karısının ölümünden duyduğu üzüntüyü henüz atlatamamıştı. Ahmet’e gelince, onun kalbinde yer yoktu.

“Kerime hâlâ okula devam edemediğine yanıyor” dedi Yasin.

“Ben ondan da çok yanıyorum” dedi Zennube kaşlarını çatarak.

“Kızların okuma merakı beni düşündürüyor” dedi İbrahim Şevket. “Kadının yeri evi. Bir iki yıla kalmadan Kerime de şanslı bir adamla evlenir gider zaten.”

Senin dilini kesmeli, dedi Hatice içinden. En tehlikeli konuları nereye varacağını düşünmeden gündeme getiriveriyor-sun. Şu hale bak! Kerime Yasin’in kızı, Rıdvan'ın kardeşi; bize büyük bir iyilik yapan Rıdvan’ın kardeşi. Belki de kaygılanacak bir şey yok, kuruntu yapıyorum ama neden Zennube ha bire kızıyla ziyarete geliyor? Yasin’in komplo kuracak hali de, vakti de yok ama kadın bir kumpanyada yetişmiş...

“Öyle düşünülürdü ama artık bütün kızlar okula gidiyor” diye cevap verdi Zennube.

“Bizim mahalleden iki kız yüksek eğitime başladı ama Allah biliyor ya, hiçbiri güzellikten nasibini almamış” dedi Hatice.

“Sizin bölümdeki kızlar da mı çirkin?” diye sordu Yasin, Ahmet’e.

Ahmet kalbinde taht kurmuş olan kızı düşünüp heyecanlandı, “Öğrenme aşkı çirkin kızlara has bir özellik değildir” diye cevap verdi.

Kerime gülümseyerek babasına bakıp, “Önemli olan kızın babasının kim olduğu” dedi.

Yasin güldü. “Bravo kızım! İyi bir kız, babası hakkında işte böyle konuşur. Teyzen de babası, yani senin büyükbaban hakkında böyle konuşurdu” dedi.

“İnsanın babasının kim olduğu gerçekten çok önemlidir” dedi Hatice imalı bir üslupla.

Zennube hemen cevap verdi: “Kızın kabahati yok. Yasin’in çocuklarıyla nasıl konuştuğunu keşke duyabilseniz...”

“Biliyorum” dedi Hatice.

Yasin araya girdi: “Çocuklarını nasıl büyüteceği hususunda kendine has görüşleri olan bir adamım ben. Ben onların hem babası, hem arkadaşıyım. Çocuklarımın benim yanımdayken korkudan tir tir titremelerini istemem. Ben babamın yanında hâlâ rahat değilim.”

“Allah iyilik versin, Ahmet Bey kendi başına bir nesil. Onun gibisi yok” dedi İbrahim Şevket.

“Bunu Yasin’e söyle” dedi Hatice

Yasin, İbrahim’i doğrulayıp, “Evet, babam tek başına koca bir nesil adeta. Heyhat, o da, arkadaşları da evlerinden çıkamaz oldular. Oysa onlar için dünya bile yeterince büyük değildi” dedi, babası gibi olmadığı için özür dilercesine.

Bu konuşma süredursun, Rıdvan, “İtalya’nın savaşa girmesiyle Mısır’ın durumu büyük ciddiyet kazandı” dedi Ahmet’e.

“Kim bilir, belki de bu sahte hava saldırılan gerçeğe dö-nüşüverir” dedi Ahmet.

“İngilizler, İtalya’yı ilerlemekten vazgeçirecek kadar güçlü mü? Hitler’in Süveyş Kanalı’nı alma işini Mussolini’ye bırakacağı kesin.”

“Amerika olanlara seyirci mi kalacak dersin?” diye sordu Abdülmünim.

“Anahtar Rusya’nın elinde.”

“Ama Hitler’in müttefiki.”

“Komünizm, Nazizmin düşmanıdır. Almanların savaştan muzaffer çıkmaları halinde dünyayı tehdit edecek olan Nazizim belası, demokrasilerin muzaffer çıkmasından çok daha büyük bir tehlike.”

“Dünyamızı kararttılar” diye yakındı Hatice. “Allah da onların dünyasmı karartsın. Nedir bu hiç bilmediğimiz şeyler? Hava taarrüz sirenleri! Uçaksavarlar! Işıldaklar. Bu korkunç durum inşam vaktinden önce yaşlandırır.”

“Allahtan bizim ailede kimsenin saçı erken ağarmaz” diye takıldı İbrahim Şevket.

“Bu sadece senin için geçerli.”

İbrahim altmış beşindeydi. Ne ki, ondan sadece üç yaş büyük olan kayınpederi Ahmet Abdülcevat’tan birkaç on yıl daha genç görünüyordu.

Ziyaret sona ermek üzereydi. Rıdvan, Abdülmünim’e dönüp, “Bakanlığa gel” dedi.

Yasin ve ailesi evden aynlıp kapı kapanınca, “Haber vermeden dalma içeri” diye Abdülmünim’i uyardı Ahmet. “Önce bakanın özel kalemine nasıl girilir öğren.”

Abdülmünim kardeşine cevap bile vermedi.

29

Ahmet'in Kahire'nin banliyölerinden biri olan el Maadi'de oturan sosyoloji profesörü Mr. Foster'm villasını bulması kolay olmamıştı. İçeri girerken geciktiğinin farkındaydı. Profesörün veda partisine davetli öğrencilerin çoğu gelmişti. Mr. Forster ile karısı onu kapıda karşıladı. Adam Ahmet'i bölümün en başarılı öğrencilerinden biri olarak tanıştırdı karısına. Delikanlı verandadaki öğrencilere katıldı. Aralarında sosyoloji programının her seviyesinden öğrenci vardı. Küçük bir grup öğrenciyle birlikte son sınıfa geçen Ahmet, diğer arkadaşları gibi gururluydu. Henüz kız öğrencilerden hiçbiri gelmemişti ama geleceklerinden emindi... En azından el Maadi'de oturan kız "arkadaşı" Avila gelirdi. İki yanda söğüt ve palmiye ağaçları dizili, yemyeşil çimle örtülü bahçeye uzun bir masa hazırlanmışü. Üstünde çaydanlıklar, sütlükler, pastalar ve çeşitli şekerlemeler vardı.

Öğrencilerden birinin, "İngiliz adab-ı muaşeretine uygun mu davranalım, yoksa aç kurtlar gibi saldıralım mı masaya?" diye sorduğunu duydu.

"Lady Forster burada olmasaydı..." dedi bir diğeri üzgün bir sesle.

Neredeyse akşamüstü olmuştu ama boğucu sıcağı ve nemiyle ünlü hazirana rağmen hava güzeldi. Derken, herkesin heyecanla beklediği an geldi. Bölümün dört kız öğrencisi, önceden planlanmış gibi, aynı anda kapıda belirmişti. Ahmet, o simsiyah saçlar hariç, Avila Sabri'nin çekici kişiliğinin uzantısıymışçasına üstüne oturan bembeyaz bir elbiseyle salma salma içeri girdiğini gördü. Delikanlının sırrını bilmeyen kalmamıştı. Nitekim kız içeri girer girmez muzip bir ayak onunkini dürtüp -sanki gerekirmiş gibi- kızın geldiğini haber vermişti. Kızlar verandanın bir köşesinde kendileri için açılan yere oturuncaya kadar gözlerini Avila'dan ayırmadı Ahmet.

Derken, Mr. Forster ile karısı göründü. Mrs. Forster kızları işaretle, "Tanıştırılmak istemez miydiniz?" diye sordu.

Kızlardan bir kahkaha yükseldi. Elli yaşlarında olduğu halde son derece canlı, neşeli bir adam olan Mr. Forster, "Beni tanıştırsan daha iyi edersin" dedi karısına.

Herkes güldü. Mr. Forster konuşmayı sürdürdü: “Her yıl bu aylarda Mısır’dan ayrılıp tatil için İngiltere’ye gideriz ama bu yıl dönüp dönmeyeceğimizi bilmiyoruz.”

“İngiltere’yi görüp göremeyeceğimizi bile bilmiyoruz” dedi karısı.

Kadının deniz yolculuğunu tehdit eden denizaltıları kastettiğini herkes anlamıştı. “İyi şanslar efendim” dedi birden çok ses.

Mr. Forster ekledi: “Edebiyat Fakültesindeki güzel günleri ve el Maadi’nin bu güzel köşesini hiç unutmayacağım. Hepinizi, maskaralıklarınızı bile sevgiyle anacağım.”

Ahmet nazik bir dille cevap verdi: “Biz de sizi hiç unutmayacağız ve aklımız geliştikçe, biz de gelişmeye devam edeceğiz” dedi.

‘Teşekkür ederim” dedi profesör gülümseyerek ve karısına dönüp ekledi: “Bazı fikirleri bu ülkede bela çıkaran cinsten olsa da, Ahmet tam bir akademisyendir.”

“Bu, Komünist olduğu anlamına gelir” diye açıkladı öğrencilerden biri.

Mr. Foster’la kansınm kaşları kalktı. Mr. Foster, “Bunu ben değil, yoldaşın söylüyor” dedi Ahmet’e. Ne kastettiğini kullandığı kelimelerden çok, ses tonuyla söylemişti. Derken, adam ayağa kalkıp, “Çay zamanı geldi! Bu anı kaçırmamalıyız. Sohbet ve eğlenceye fırsatımız olacak” dedi.

Çay servisi Kahire’nin ünlü müesseselerinden Groppi tarafından hazırlanmıştı. Garsonlar emre amadeydi. Masada, “Lady” Foster kızların yanma, kocası diğer taraftaki erkek öğrencilerin arasına oturdu. Mr. Forster bu duruma açıklık getirmek üzere, “Karışık oturmanızı isterdik ama Doğu adabına riayet etmenin daha uygun olacağını düşündük. Öyle değil mi?” dedi.

Erkek öğrencilerden biri, bir an bile düşünmeden, “Farkındayız maalesef diye cevap verdi.

Parti, garsonlardan biri fincana çayla süt koyunca resmen başladı. Çaktırmadan Alvila Sabri'yi seyreden Ahmet, içlerinde Baülı sofra adabına en kolay ve en rahat uyum sağlayanın o olduğunu fark etti. Sosyal yaşama alışıktı sanki. Evindeymiş gibi davranıyordu. Onun pasta yiyişini görmek, pasta yemekten daha keyifliydi. Avila, dostluğuna sının aşmaksızm karşılık veren sevgili arkadaşıydı onun.

"Bu fırsattan istifade edemeyeceksem, vazgeçeyim daha iyi" diye düşündü.

Mrs. Forster, "Umarım savaş şartlanmn her şeyi karneye bağladığını düşünerek pasta yemezlik etmezsiniz" dedi herkesin duyacağı kadar yüksek sesle.

"Çay da yasaklanabilirdi, şanslıyız" diye cevap verdi öğrencilerden biri.

Mr. Forster solunda oturan Ahmet'e doğru eğilip sordu: "Tatil nasıl geçiyor? Yani, neler okuyorsun?"

"Bol bol ekonomi, biraz da siyaset okuyor, ara sıra dergilerden birine yazı yazıyorum."

"Doktora yaparsın umanm" dedi Mr. Forster.

Ahmet ağzındaki lokmayı çiğneyip yuttuktan sonra cevap verdi: "Belki daha sonra ama önce gazetecilik yapmak istiyorum. Bu, yıllardır aklımda."

"Mükemmel!"

Sevgili arkadaşı, Mrs. Forster ile rahat rahat sohbet etmekteydi. İngilizcesini ne kadar da çabuk geliştirmişti! Güller ve diğer çiçekler gibi, kalbi de kıpkırmızı ve rengârenkti delikanlının. Aşk, hür bir dünyada çiçek gibi açıp, sadece Komünist bir ülkede doğal bir duygu olarak yaşanabilirdi.

"Arapça derslerine devam edemeyeceğim için üzülüyorum. Mecnun'un Leyla'ya aşkını sizlerden birine ihtiyaç duymaksızın, bizzat okumak isterdim" dedi Mr. Forster.

"Çok yazık" diye cevap verdi Ahmet.

“Belki daha sonra... tabii, şartlar elverirse.”

Almanca öğrenmek zorunda kalabilirsin, diye düşündü Ahmet. Londra'nın İngiltere’deki yabancı güçlerin çekip git-meşini talep eden gösterilere sahne olması ve senin de bu gösterilerde yer alman komik olmaz mıydı? İngilizlerin hoş insanlar olması terbiyeli olmalarına atfedilebilir ama benim arkadaşım eşsiz. Birazdan güneş batacak ve akşam bizi kuytu bir köşede ilk kez yalnız bulacak. Fırsatı kaçırırsam, bu işten vazgeçeyim daha iyi.

“Londra’ya dönünce ne yapmayı planlıyorsunuz?” diye sordu hocasına.

“Yayıncılık teklifi aldım.”

“O zaman sesinizden mahrum kalmayacağız demektir.”

Zarif bir cevap verdim, dedi Ahmet kendi kendine, bu arkadaşımın şereflendirdiği bu partide affedilebilir ama biz sadece Alman yayınlarım dinliyoruz. Mısırlılar, belki de sırf İngilizlerden nefret ettikleri için, Alman radyosunu dinliyorlar. Sömürgecilik, kapitalizmin eriştiği son mertebe. Profesörün verdiği bu parti hakkında biraz düşünmek lazım. Bu hocaya duyduğumuz sevgi ile mensubu olduğu ülkeye duyduğumuz nefret birbiriyle çelişiyor. Hayırlısıyla savaş Nazi hareketini de, sömürgeciliği de silip atar dünyadan ve ben de böylece aşka odaklanabilirim.

Çaydan sonra verandaya döndüler. Işıklar yanmıştı. “Lady” Forster, “İşte piyano. Aranızdan biri bir şeyler çalmak istemez miydi?” diye sordu.

“Lütfen siz çalın” diye yalvardı öğrencilerden biri.

Kadm nicedir geride kalan gençliğin kıvraklığıyla yerinden kalıp piyanonun başına geçti ve nota defterini açıp çalmaya başladı. Hiçbiri klasik Batı müziğini bilmiyordu ama nezaketen dikkatle dinlediler. Ahmet müziğin o tuhaf geçişlerinin içinden çıkabilmek için aşkın sihirli gücünden medet ummuştu ama kızın yüzüne bakınca her şeyi, müziği bile unuttu. Bakışları sadece bir kez karşılaşmış, birbirlerine gülümsediklerini herkes görmüştü.

Ahmet sevinçle kendinden geçip, evet, şayet bu fırsattan da istifade edemezsen unut gitsin, dedi kendine.

Lady Foster piyanonun başından kalkınca, öğrencilerden biri piyanonun başına geçip bir süre Doğu'dan dem vurdu. Öğrenciler, izleyen uzun bir sohbetten sonra, saat sekiz sularında hocalarıyla vedalaşıp evden ayrıldılar. Ahmet, bu olağanüstü güzel ve aşkla dolu gecede yüksek ağaçların altında oyalana oyalana yürürken vardığı dönemeçte evine dönmekte olan Avila'yı görüp önünü kesti.

Kız durup hayretle ona bakarak, “Sen diğerleriyle birlikte gitmedin mi?” diye sordu.

Ahmet heyecanını bastırmak istercesine nefes verip, “Kervandan seni görmek için ayrıldım” diye cevap verdi sükûnetle.

“Herkes ne der?”

“Bu onların sorunu.”

Kız yavaş yavaş yürümeye başlamıştı. Ahmet ayak uydurdu. Derken, “Gitmeden önce sormama *izin* ver: Benimle evlenir misin?” diye sordu. Sabrının meyvesini toplar gibiydi hali.

Kızın o güzel başı şaşkınlık içinde dikleşmiş ama hiç ses etmemişti. Ne diyeceğini bilemiyor gibiydi. Cadde boştu. Hava saldırılarına karşı maviye boyanan sokak lambalarından yansıyan ışık *zayıf* ve donuktu. “İzin verecek misin?” diye sordu tekrar.

Kız, “Böyle diyorsun ama o nasıl bir yaklaşım tarzı öyle... Beni çok şaşırttın” dedi küçücük bir sesle ve biraz da kınayarak.

Ahmet hafifçe güldü. “Özür dilerim ama uzun zamandır tanışıyoruz. Sözlerimin sende sürpriz etkisi yaratmasını beklemezdim” dedi.

“Arkadaşlığımız ve akademik birlikteliğimiz demek istiyorsun herhalde.”

Ahmet, kızın seçerek kullandığı kelimelerden rahatsız olmuştu. “Doğru. ‘Arkadaşlık ve akademik işbirliği’ şeklinde gelişen sevgimden bahsediyorum” dedi.

“Sevginden mi?” diye sordu kız neşeli fakat titrek bir sesle.

Ahmet açık konuşmaya kararlıydı. “Aşkımdan demek istiyorum... Gizleyemediğim aşkımdan! Genellikle ilan edilmez ama ilan edildiğini duyunca sevinir insan” dedi.

Kız, “Bu benim için tam bir sürpriz” dedi. Kendine gelinceye kadar durumu idare etmek istiyor gibiydi.

“Bunu duyduğuma üzüldüm.”

“Neden? Aslında, ne diyeceğimi bilemiyorum...”

Ahmet, “ ‘İzin veriyorum’ de yeter. Gerisini bana bırak” dedi gülerek.

“Ama, ama... Ben hiçbir şeyin farkında değilim... Alınma. Biz gerçekten arkadaştık ve sen hiç kendinden söz... Diyeceğim, fırsat bulup bana kendinden bahsetmemiştin hiç.” “Beni tanımıyor musun?”

“Tabii tanıyorum ama insanın bilmesi gereken başka şeyler de var.”

“Geleneklerden mi söz ediyorsun? Geleneklerin vaaz ettiği sorular aşık olmayan kalpler içindir.” Ahmet’in canı sıkılmış, hatta sinirlenmişti ama, “Zamanı gelince her şey netleşir” dedi inatla.

“Zamanı değil mi?” diye sordu kız kendine gelerek. Bitkin bir halde gülümsedi Ahmet. “Haklısın” dedi. “Sen istikbalden bahsediyorsun.”

‘Tabii.”

“Tabii” sözcüğü onu çileden çıkardı. Bir şarkı dinleyeceğini ummuş ama beyanatla karşı karşıya kalmıştı. Özgüveni elden bırakmamalıydı. Bu buz gibi sevgili, onu mutlu etmekten ne kadar mutlu olacağının farkında değildi.

“Mezun olur olmaz çalışmaya başlayacağım” dedi ve kısa bir suskunluktan sonra ekledi: “Ve bir gün büyük kişisel servet sahibi olacağım.”

Kız utanmışü. “Bunu bilemezsin” dedi kekeleyerek. Ahmet duyduğu acıyı sükûnetini koruyarak maskelemeye çalışıp, “Alacağım maaş normal sınırlar içinde kalır ama şahsi gelirim ayda on paundu bulacaktır” diye cevap verdi.

Bir sessizlik çöktü. Kız, belki de yeniden düşünüyordu. Aşkı, ancak bir maddeci böyle anlardı. Tatlı bir sarhoşluğa kapılacağını ummuş ama bunun yakınından bile geçmemişti. Politikaya bile duygusal yaklaşılan bu ülkede, insanların aşka muhasebeci titizliğiyle yaklaşmaları dehşet vericiydi.

Sonunda o kırılgan sesiyle cevap verdi kız: “Şahsi gelirini bir yana bırakalım. İnsanın yaşamını sevdiklerinin ölümü etrafında planlaması hoş değil.”

“Sana babamın varlıklı bir adam olduğunu söylemeye çalışıyordum.”

“Daha gerçekçi olmamız lazım” dedi kız biraz önceki kararsızlığını telafi etmek üzere canlanarak.

“Sana iş bulacağımı söylemiştim. Sen de çalışırsın.”

Kız tuhaf tuhaf güldü. “Asla. Ben çalışmayacağım. Diğer kızlar gibi, üniversiteye devlet memuru olmak için girmedim ben” dedi.

“Çalışmanın nesi yanlış?”

“Yanlış değil tabii. Ama babam... Gerçek şu ki, çalışmayacağıma karar verdik. Ben çalışmayacağım.”

Derken, sesini yumuşatmaya çalışarak, “Ahmet Bey” diye devam etti; “Biz bu konuşmayı bir başka zamana erteleyelim. Bana düşünecek zaman ver.”

Delikanlının şevki kırılmış, morali bozulmuştu ama, “Konuyu çok yönlü ele almamız lazım. Sence, beni redde-debilmen için biraz daha fazla zaman mı gerekmiyor?” diye sordu.

“Babamla konuşmam lazım” diye cevap verdi kız mahcup bir tavırla.

“Orası muhakkak ama önce biz anlaşalım.”

“Çok değil ama benim zamana ihtiyacım var...” “Hazirandayız. Yazlığa gideceksin. Ekimde okul açılıncaya kadar birbirimizi görmeyeceğiz.”

“Düşünmek ve aileme danışmak için bana zaman lazım.” “Sen bağlanmak istemiyorsun, hepsi bu.”

Kız birden durdu. “Ahmet Bey, beni konuşmaya zorlu -yorsun. Umanm yanlış anlamazsın. Evliliği çok düşündüm, şenle ilgili olarak değil ama genel anlamda çok düşündüm. Ve şu sonuca vardım ki -babam da benimle hemfikir- ayda elli paund gelirim olmaksızın Hayat standardımı koruya-mam ve mutlu olamam” dedi kararlı bir sesle.

Ahmet hayal kırıklığı içinde yutkundu. Ancak bu kadar üzülebilirdi. “Sence çalışan bir erkek, yani evlenecek yaşta olan genç bir erkek, bu kadar çok para kazanabilir mi? ’ diye sordu ve cevap alamayınca, “Sen zengin bir koca peşindesin” deyiverdi.

“Özür dilerim ama beni açık konuşmak zorunda bıraktın.” “Böylesi daha iyi.”

“Üzgünüm” diye mırıldandı kız.

Çok, çok öfkelenmişti ama nezaket sınırlarım aşmamaya çalıştı. Ne düşündüğünü açıkça söylemek için duyduğu olağanüstü bir arzuyla, “İzin ver de sana ne düşündüğümü söyleyeyim” dedi.

Kız terslendi: “Hayır. Ne düşündüğünü biliyorum. Umarım dost kalırız.”

Kıza çok kızmış ama acımıştı da. Aşkın dönüştüremedi-ği bir yaşam için kaçınılmaz bir durumdu onunki. Bir hanımefendinin hizmetkârlarından biriyle kaçması aslında doğal bir şeydi ama gelenekler onu sapkınlıkla suçlardı. Defolu bir toplumda sağlıklı olan hasta, hasta olan sağlıklı gibi görünür. Kızgın ama daha ziyade mutsuzdu. Kızın, onun hakkında ne düşündüğünü tahmin edebileceğini düşünerek teselli buldu. Veda etmek üzere uzattığı elini eline alıp tutarken, “Üniversiteye iş bulup çalışmak için girmediğini söylüyorsun. Bu, kendi içinde tutarlı ve iyi bir fikir olabilir: ama üniversitenin sana herhangi bir faydası oldu mu?” diye sordu.

Kız mağrur bir edayla çenesini kaldırdı. Ahmet, biraz da alaycı bir üslupla, “Affet. Aptalca davrandım. Belki de sorun, senin hiç âşık olmamış

olmandır. Allahaısmarladık" dedi ve topuklarının üstünde geri dönüp hızla uzaklaştı.

30

“Belki de kanmı doğum için Kahire’ye getirmem bir hataydı. Her gece sirenler çalıyor. Oysa Tanta’da savaş korkusu nedir bilmeden yaşayıp gidiyorduk” dedi İsmail Latif.

“Bunlar sembolik saldırılar” diye cevap verdi Kemal. “Zarar vermek isteselerdi onlan kimse durduramazdı.”

Bu, Riyad Kuldas ile İsmail Latifin, bir yıl önceki tanışmadan sonra, ilk kez bir araya gelişleriydi. “Eş sahibi olmanın ne demek olduğunu bilmeyen bir adamla konuşuyorsun” diye cevap verdi Riyad gülerek.

“Ya sen biliyor musun?” diye sordu İsmail alaycı bir üslupla.

“Ben de bekânm ama hiç olmazsa evlilik düşmanı değilim” dedi Riyad.

Akşamüstüydü. I. Fuat Caddesi boyunca yürümekteydiler. Akşamın karanlığı dükkânların ve işyerlerinin kapısından süzülen belli belirsiz ışıkla delinmekteydi. Buna rağmen, cadde Mısırlılarla ve İngiliz İmparatorluğu’nun çeşitli yerlerinden gelmiş askerlerle doluydu. Havada sonba-hann ıslak nefesi vardı ama insanlar hâlâ yazlık elbiseler içindeydi.

Riyad birkaç Hintli asker görüp, “Bir erkeğin anavatanından kopanlıp bir başkası için savaşmak üzere buralara gelmesi ne acı” dedi.

“Bu zavallılann nasıl olup da hâlâ gülebildiklerine şaşıyorum” dedi İsmail düşünceli bir tavırla.

“Biz nasıl gülebiliyorsak” diye cevap verdi Kemal. “İçki, uyuşturucu ve umutsuzluk kokan dünyamızda biz nasıl gülüyorsak onlar da öyle gülüyor.”

Riyad kıkırdayarak Kemal’e dönüp, “Eşi benzeri olmayan bir kriz geçiriyorsun. Dünyan paramparça. İçinde, boş bir rüzgâra umut bağlamaktan tut, yaşamın sırrına ve ruhuna dair acı tartışmalar, can sıkıntısı ve sağlıksızlıktan başka bir şey yok sanki. Sana çok acıyorum” dedi.

“Evlen. Evlenmeden önce ben de sıkıntılıydım” diye öğüt verdi İsmail tüm doğruculuğuyla.

“Ben de öyle diyorum” diye ünledi Riyad.

“Evlilik, kaybedilmiş yaşam savaşında son teslimiyettir” dedi Kemal kendi kendine konuşurcasma.

İsmail, şenle benim durumumu kıyaslayarak hata yapü, diye düşündü. O terbiyeli bir yaratık. Ama dur hele... belki de kibir yapıyorsun. Hayal kınklıklan ve başarısızlıktan müteşekkil bir gübre yığınının üstünde otururken, nedir bu kendini beğenmişlik? İsmail’in düşünce dünyası hakkında hiçbir fikri yok. Bütün bildiği, bir erkeğin işinden, kansmdan ve çocuklarından aldığı zevk. İyi ama, onu hor gördüğün için mutluluk seninle alay etmekte haklı değil mi?

“Bir gün bir roman yazmaya karar verirsem, sen ana karakterlerden biri olacaksın” dedi Riyad.

Kemal ona bakıp çocuksu bir sevinçle sordu: “Beni nasıl biri yapacaksın?”

“Bilmiyorum ama kızmayacaksın. Hikâyelerimde kendilerini bulan okurlarımın çoğu rahatsız olur.”

“Neden?”

“Belki de her birimizin kendine dair hüsnükuruntusu olduğu için. Yazar, bu hüsnükuruntumuzu tehdit edince öfkelenir, karşı çıkarız.”

“Hakkımda gizli düşünceler mi besliyorsun?” diye sordu Kemal merakla.

“Tabii ki hayır” diye onu temin etti dostu ve sürdürdü: “Ama yeni bir karakter yaratırken yazar tanıdığı biriyle başlayıp sonra onu unutur. Bu iki karakter arasındaki ilişki, birincisinin İkinciyi ilham etmiş olmasıyla sınırlıdır. Sen, Doğu ile Batı arasında kararsız kalmış bir Doğulu gibisin. Ha bire başın dönüyor.”

Doğu ile Batı’dan bahsediyor, diye düşündü Kemal. Ama Ayda’yı bilmiyor ki! Belki de ıstırap dediğin şey çok yönlüdür.

“Yaşamın boyunca dertlendin” dedi İsmail tüm patavatsızlığıyla. “Bence, senin şanssızlığın kitaplar. Neden normal bir insan gibi *yaşamayı* denemiyorsun?”

İmadeldin Caddesi’nin köşesine varmışlardı. Köşeyi dönerken koca bir İngiliz grubuyla neredeyse çarpışıyorlardı. “Allah belalarım versin” dedi İsmail. “Neden bu kadar iyimser bunlar? Kendi propagandalarına kendileri de inanır oldu herhalde.”

“Bence savaşın sonu şimdiden belli. Önümüzdeki ilkbahar bitmiş olur” dedi Kemal.

“Naziler gerici ve acımasız. Çekilen acılar bunların demir yumruğu altında iyice artacak” dedi Riyad.

“Olabilir; ama önemli olan, tipkı dünyanın birçok zayıf ülkesine boyun eğdirdikleri gibi, İngilizlerin de boyun eğdiğine şahit olmak” dedi İsmail.

“Almanlar İngilizlerden daha mı iyi sanki” dedi Kemal.

“İngilizlerle yaşamayı öğrendik. İngiliz emperyalizmi de zaten bunama dönemine girmiş durumda ya da belki insani ilkelerle ıslah ediliyor. Almanlara gelince; yarın, öbür gün onların genç, hırslı, arsız, kibirli, varlıklı ve kavgacı emperyalizmiyle halleşmek zorunda kalınca ne yaparız?” dedi Riyad.

Kemal ruh halinin değiştiğini gösteren bir gülüşle, “Haydi birkaç kadeh içip dünyanın tek ve adil bir iktidar etrafında birleştiğinin hayalini kuralım” dedi.

“Bunun için bir iki kadehten fazlası gerek.”

Kendilerini önceden görmedikleri yeni bir bann önünde buldular. Savaş sırasında mantar gibi, bir gece içinde biten benzer müesseselerden olmalıydı. Kemal içeriye göz attı. Barın sahibi beyaz teni ve tombul vücuduyla tipik bir Doğulu kadındı. Derken, olduğu yerde donakaldı. Kıpırdayamaz olmuştu. Arkadaşları neye baktığını görmek için durdu.

Kemal, Meryem, diye fısıldadı içinden. Bu Meryem... Meryem'in ta kendisi. Yasin'in ikinci karısı ve ömür boyu komşumuz olan Meryem. Yıllardır ortada olmayan Meryem. İşte şimdi burada, bu barda olan Meryem! Öldüğünü, merhum annesinin yanma gittiğini düşündüğümüz Meryem...

"Girmek istiyorsan girelim. İçeride sadece üç dört asker var."

Kemal kararsızdı. Cesaret edemiyordu. Şaşkınlığı geçince, "Hayır, asla" dedi ve Meryem'e son bir kez baktı. Tıpkı annesinin ölmeden önceki haline benzemişti.

Yola devam ettiler. Onu en son ne zaman görmüştü? En az on üç, on dört yıl oluyordu. Geçmişinin mihenk taşlarından biriydi Meryem ve onu hiç unutmamıştı. Genç adamın geçmişi, tarihi, öz benliği... hepsi tek bir varlıkta toplanmıştı sanki. Yasin ondan ayrılmadan önce Şevk Sarayı Soka-ğı'ndaki evde Kemal'i son bir kez ağırlamış; ağabeyinin sapkın davranışlarından, tekrar o şehvet düşkünü utanmaz hayata döndüğünden yalanmıştı. Kemal, o gün bu şikâyetlerin nereye varacağını kestirememişti elbet ama işte buraya, bu berbat meyhaneye varmıştı. O, bir zamanlar Muhammed Rıdvan Bey'in sevgili kızı, Kemal'in ergenlik rüyalarım süsleyen arkadaşıydı. O zamanlar kendi evi huzur ve mutlulukla dolu gibi gelirdi Kemal'e. Meryem ile Ayşe birer güldü. Ne ki, zaman çiçeklerin yorulmak nedir bilmez düşmanıdır. Demek ki, tıpkı Madam Celile gibi, ona da herhangi bir genelevde rastlayabilir; kendini tarifsiz bir açmazın içinde bulabilirdi. Flörte bir İngiliz ile başlayan Meryem'in akıbeti kendisinin veya arkadaşlarının eline düşmek olurdu. "Kadını tanıyor musun yoksa?"

"Evet."

"Nereden?"

"Öyle kadınlardan biriydi işte... Beni unutmuş gitmiştir." "Barlar onlarla dolup taşıyor... yaşlı orospular, asi hizmetkârlar, her türlüsü..."

"Evet..."

"Neden girmedin? Senin hatırına bizi sıcak karşılardı belki."

“Yaşlanmış... Gidebileceğimiz daha iyi yerler var.” Kemal farkına varmadan yaşlanmıştı. Otuzlu yaşların ortalanndaydı. Mutluluktan kendine düşen payı heba etmişti. Bugünkü mutsuzluğunu geçmiş mutsuzluğuyla kıyasladığında, hangisinin daha kötü olduğunu bilemiyordu. Artık bıktığına göre, yaşamanın ne anlamı vardı? Ölüm, yaşamın en mutlu anı olmalıydı. Bu ses de ne?

“Hava saldırısı!”

“Nereye gidelim?”

“Rex Kafe’nin sığmağına.”

Sığmakta oturacak yer kalmamıştı. Birkaç dilde farklı farklı lehçelerle konuşan Mısırlı beyefendiler, yabancılar, kadınlar ve çocuklardan müteşekkil kalabalığın içinde ayakta beklemeye başladılar. Dışarıdan, sivil savunma görevlilerinin, “Işıklarınızı söndürün” diye bağıran sesleri geliyordu. Uçaksavar atışlarının çıkardığı sesten nefret ederdi.

“Yazacağın romanda kişiliğimle oynama fırsatı bulamayabilirsin” diye takıldı Riyad’a.

Riyad gergindi. Kalabalığı gösterip, “Bu sığmaktakiler insanlığı temsil eden iyi bir örnek” diye cevap verdi.

“Keşke korktukları için değil de, daha iyi bir nedenle bir araya gelebilseler...” dedi Kemal alaycı bir sesle.

“Şu an kanm el yordamıyla sığınağa inmeye çakşıyordur” diye ünledi İsmail. “Yann Tanta’ya dönmeyeyim diyorum.” ‘Tabi, eğer o kadar yaşarsak!”

“Londralılara acımak lazım.”

“Bütün bunlara sebep olan onlar.”

Riyad’ın yüzü giderek solmuştu. Huzursuzluğunu gizlemeye çalışarak Kemal’e, “Bir ara, senin bu sıkıcı yaşam treninden inmek için ölüm istasyonuna giden yolu sorduğunu duymuştum. Her an bir bombayla

paramparça olabileceğimiz şu anda, yaşam sana hâlâ bir şey ifade etmiyor mu?” diye sordu.

Kemal gülümsedi. Kulak kesilmiş, her an uçaksavarların insanı sağır eden sesini duymayı bekliyordu. “Hayır, etmiyor” diye cevap verdi ve ekledi: “Belki de acı çekmekten korktuğum içindir.”

“Canının kıymetini bilmen için ufacık bir umut bile yok mu?”

Neden kendini öldürmüyordu? Neden yaşamın bir yüzünde de yaşam sevinci ve iman vardı? Ruhu bu iki uç arasında, hedonizm ile riyazet arasında, çok uzun süre kalmıştı. Hayattan kam almaya adanmış bir yaşama dayanamazdı elbet ama içinde pasif kaçışa direnen bir şey daha vardı. Her ne ise, belki de o şeydi onu kendini öldürmekten alıkoyan. Öte yandan, yaşamın sallantılı ipine iki elle sarılmış olması, o ölümcül kuşkuculuğuyla da çelişiyordu. Ortaya çıkan durum tam bir azaptı.

Uçaksavar sesi birden patlayıp ardı ardına sürerek nefes kesti. İnsanlar nereye bakacaklarını, ne diyeceklerini bilemiyorlardı. Oysa silah sesleri iki dakikadan çok sürmemişti. Herkes yeniden o iğrenç sesi beklemeye başladı. Korku ruhları teslim almış, sığmağa tam bir sessizlik hâkim olmuştu.

“Hava saldınsı ne zaman biter dersiniz?” diye sordu İsmail. “Karımın ne halde olduğunu düşünmek bile istemiyorum."

“Savaş ne zaman bitecek acaba?” diye sordu Riyad.

Derken, hava saldırısının bittiğini belirten siren sesleri duyuldu. Sığmak sakinleri derin nefes aldı.

“İtalyanlar bizimle dalga geçiyorlardı” dedi Kemal.

Karanlıkta sığınaktan yarasalar gibi birer birer çıktılar. Pencerelerde belli belirsiz ışık vardı. Dünya hali normale dönmüştü.

Bu kısacık sürede, yaşam, kendisine kayıtsız olanlara ne kadar değerli olduğunu hatırlatmıştı.

Zaman geçtikçe eski ev çürüyüp bozularak yeni bir görünüm kazanıyordu. Evin rutini de bozulmuş, kahve saati müdavimlerinin çoğu dağılmıştı. Oysa bu iki unsur evin ruhu ve can daman olmuştu hep. Kemal'in okulda olduğu günün ilk yansında, Emine Hanım alışkanlık haline getirdiği ruhani turlanndan birine çıkıp, Peygamber'in torunu el Hüseyin ile el Seyida camilerini ziyaret ederken, Hanafi Kadm mutfakta yemekle meşgul oluyor; Ahmet Bey ya odasındaki kanepede uzanıyor ya da balkonda oturuyor; bu arada Ayşe teras ile kendi odası arasında amaçsız dolaşıyordu. Emine ile Hanafi Kadın akşamüstü oturma odasında bir araya gelinceye kadar evde duyulan tek ses, radyo sesiydi. Ayşe, bazen bir süre için onlara katılır, Ahmet Bey odasından çıkmaz, Kemal bile -eve dönecek olursa- üst kattaki çalışma odasına kapanırdı. Ahmet Abdülcevat'm evden çıkamaz hale gelmesi başlangıçta hepsini üzmüş ama zaman içinde, kendisi dahil, herkes buna alışmıştı. Ayşe'nin kederli hali tabii ki çok üzücüydü; ama zaman içinde buna da alışılmıştı.

Emine, hâlâ sabahlan herkesten önce kalkıyordu. Hana-fî Kadın'ı uyandırdıktan sonra aptes alıp namaz kılarken, mutfağa herkesten daha sağlıklı olan Hanafi Kadm girerdi.

Ayşe gözlerini açar açmaz birkaç bardak kahve içip sigarasını yakar; kahvaltıda birkaç lokmayla yetinirdi. Bir deri bir kemik kalmaya razı, hatta seyirci olmuş; saçı dökülmeye başlayınca, kel kalmamak için doktora mecburen gitmişti. O kadar çok hasta oluyordu kİ, doktorlar dişlerini çekmeyi önermişlerdi. Eski Ayşe'den geriye kalan tek şey -süslenmek için olmadığı açık- aynada kendine bakma alışkanlığıydı. Bu alışkanlık, ona çektiği acıyı yakından izleme, inceleme fırsatı veriyordu sanki. Bazen, büyük kaybma arlık razı olmuş gibi görünürdü. Annesiyle sohbet ederken solgun dudaklarında küçük bir gülümseme belirir, babasma uğrayıp hal hatır sorar veya çaüya çıkıp tavuklara yem verirdi.

Böyle anlardan birinde, Emine, "Seni böyle görmek bana çok iyi geliyor Ayşe. Keşke hep böyle olsan" dedi umutla.

Hanafi Kadm gözyaşlarını silip, "Hadi mutfağa gidip özel bir şey pişirelim" diye destekledi.

Ne ki, gecenin bir saatinde Ayşe’nin odasından gelen hıçkırık seslerine uyandı Emine. Ahmet Bey’i uyandırma-maya çalışarak kızının odasına koştu. Ayşe karanlıkta oturmuş ağlıyordu. Annesinin geldiğini anlayınca koluna yapışıp, “Bari kamındaki bebek kalsaydı bana ondan... onun bir parçası kalsaydı! Tutunacak dalım kalmadı. Dünya bomboş” diye haykırdı.

Emine, “Ne çektiğini herkesten iyi biliyorum” dedi kızına sarılarak. “Seni teselli etmeye kalkışmanın anlamı yok. Onların yaşaması için ölebilirdim. Ama yüce Allah böyle emretti. Bu kadar acı çekmenin ne faydası var, benim zavallı kızım” dedi.

“Her uykuya dalışımda rüyamda ya onlan ya da eski günleri görüyorum.”

“Allah bir, de. Ben de çok acı çektim, acının ne olduğunu bilirim. Fehmi’yi unuttun mu? Kederli bir mümin Allahtan ona güç vermesi için dua eder. İmanm kalmadı mı?” “İman mı!” diye ünledi Ayşe öfkeyle.

“Evet, dinini unutma ve rahman ve rahim Allahın sana huzur vermesi için dua et kızım... Kim bilir, belki de hiç beklemediğin bir kaynaktan gelecektir huzur.”

“Rahman mı? Hani nerede? Nerede?”

“O’nun merhameti her şeyi kucaklayacak kadar büyüktür. Hatınm için Ayşe, el Hüseyin’e gel benimle. Yüz'sürüp besmele çek. İbrahim gibi serinleyip huzura kavuştuğunu göreceksin.”

Ayşe’nin sağlığa karşı tavn da bir o kadar değişkendi. Bazen, belirli bir süre için doktora gitmeyi hiç aksatmaz, herkes sonunda yaşama döndüğüne hükmeder; bazen de ölüme yatmışçasına kendini ihmal edip kimseyi dinlemezdi. Mezar ziyaretleri hiç aksatmadan sürdürdüğü tek alışkanlığıydı. Kocasından ve kızından kalan mirasla mezarlığı mis kokulu otlar ve çiçeklerle dolu bir bahçe haline getirmişti. İbrahim Şevket’in miras formalitelerini tamamlamak için geldiği gün isterik bir kahkaha atıp annesine, “Nai-me’den miras kalmış bak, beni tebrik edebilirisin” demişti.

Kemal, Ayşe’nin sakin olduğunu sezdiği zamanlar yanma gider; onu uzun uzun ve şefkatle oyalayıp, eğlemeye çalışır; Allahın bahşettiği güzelliğinin

nereye gittiğini düşünürdü hüzünle. Ayşe’nin çok zayıf ve hastalıklı olduğundan şüphe yoktu ama kalbinin kelimenin tam anlamıyla kırık olduğu da bir gerçekti. Onun talihsizliği ile kendi talihsizliği birbirine benziyordu. Ayşe çocuklarını, kendisi ise umutlarını kaybetmişti. Ayşe’nin çocukları kanlı canlı, kendisininki-ler ise hayal mahsulüydü.

Bir ara, “Sirenler çalmaya başlayınca hepinizin sığınağa gitmesi daha doğru olmaz mı?" diye sordu.

“Ben odamdan çıkmam” diye cevap verdi Ayşe.

“Bu hava saldırılarının kimseye zararı yok. Uçaksavar sesleri ise havai fişek gibi” dedi annesi.

Baba yatak odasından seslendi: “Sığmağa gidecek durumda olsaydım, camiye ya da Muhammed Afit’in evine giderdim.”

Bir başka gün, Ayşe hızla çatıdan nefes nefese inerek annesine, “Müthiş bir şey oldu” dedi.

Emine umutla ve merakla baktı kızına. Hâlâ nefes nefe-seydi ama açıkladı: “Çatıda güneşin batışını seyrediyordum. Hiç olmadığım kadar kötü hissediyordum kendimi. Birden gökyüzünde muhteşem bir ışık penceresi açıldı. ‘Allahım’ diye bağırdım avazım çıktığı kadar."

Annenin gözleri hayretle açılmıştı. Beklenen rahmeti miydi bu Allahın, yoksa dipsiz bir cehennem çukuru mu? “Belki de Allahın rahmetiydi kızım” dedi.

Ayşe’nin yüzü sevinçle parlıyordu. “Evet, ‘Allahım’ diye haykırdım ve her yer ışıkla doldu.”

Bu olayı epeyce düşündüler ve malum nedenlerle gelişmeleri dikkatle izlediler. Ayşe, o ışık penceresinin tekrar açılması için çatıdaki aynı noktada bazen saatlerce bekliyordu. Kemal, “Acaba artık ölümün hiçbir şey ifade etmediği son bu mu?” diye sordu kendine. Allahtan, bir süre sonra Ayşe olayı unutmuş gitmiş gibiydi. Bir daha hiç sözünü etmedi ama iyice içe dönüp orada kendine ait bir dünya yarattı. Onlarla birlikte olduğu zaman

bile, yarattığı o dünyada ve yalnız yaşıyordu. Çok sık olmamakla birlikte, bazen bu dünyaya seyahatten dönmüşçesine uğruyor, sonra tekrar seyahate çıkıyordu. Kendi kendine konuşma alışkanlığı edinmişti ki, bu durum aileyi çok gerdi, endişelendirdi. Bunu özellikle etrafta kimse olmadığı zaman yapıyor: ne ki, ölülerle konuşmaya başladığında onların ölmüş olduklarını anlamakta gecikmiyordu. Ayşe’nin ölülerle konuştuğu zaman onları ortalıkta dolaşan hortlaklar veya hayaletler olarak görmüyor olması etrafındakiler için teselli kaynağı olmuştu.

32

Bu gerçekten çok soğuk bir kış! Dillerden düşmeyen eski kışları hatırlaüyor. Hangi kışü acaba? Allahım, nerede o kafa, nerede? Hatırlamasam bile, hatırasıyla gözlerim yaşarıyor, geçmişin bir parçası olduğu için yaşlı kalbim özlüyor.

O zamanlar erken kalkar, kışın bile soğuk duş alır, karnını doyurduktan sonra dışarı fırlayıp o yaşam dolu, hareketli, özgür dünyaya dalardı. Oysa artık o dünya hakkında hiçbir şey bilmiyordu; anlatılanlar ya da duydukları, gezegenin bir başka ucundaki yaşama dairdi sanki.

Odasındaki kanepede ya da cumbadaki koltukta oturabildiği yakın zamana kadar evden çıkamıyor olmasına canı sıkılır; istediği /zaman banyoyu kullanabildiği ve kendi kendine giyinip soyunduğu halde eve hapsolmuşluğuna lanet ederdi. Haftada bir gün evden çıkıp -bastonuna dayanarak veya arabaya binmek suretiyle- el Hüseyin Camii’ne veya bir arkadaşına gidebiliyordu ama bütün bunlara rağmen, ev hapsinden kurtulmak için dua eder dururdu.

Ne ki, artık yataktan bile çıkamıyordu. Dünyası, üstünde yattığı döşeğin kenarlarıyla sınırlıydı. O banyoya gideceğine, banyo ona geliyordu. Hiç böyle bir noktaya gelebileceğini düşünmemiş, bu pis durum ağzında kötü bir tat bırakıp nefretle dudak bükmesine yol açmıştı. Gün içinde bu yatakta uzanıyor, gece yine bu yatakta uyuyor; titizliği ve temiz kokusuyla bilenen o, yine bu yatakta yemek yiyip, yine bu yatakta def-i hacette bulunuyordu. Evin onun mutlak otoritesi önünde eğilen halkı, artık ona acıyor; bir şey isteyecek olsa çocuk gibi azarlıyordu. Sevgili dostları da sözleşmişçesine birbiri ardına bu dünyadan göçüp gitmiş, onu yalnız bırakmışlardı.”

Allah rahmet eylesin Muhammed Afit!

Ahmet Bey onu son kez, bir Ramazan akşamı bahçeye açılan selamlıkta verdiği davette görmüş; dostunun kahkahaları vedalaştıktan sonra bile kendisine çıkış kapısına kadar eşlik etmişti. Ne ki, eve dönüp odasına girer girmez kapı çalınmış, Rıdvan hızla içeri girip, “Büyükbabam ölmüş, Büyükbaba” demişti.

Aman ya Rabbim! Ne zaman? Nasıl? Daha birkaç dakika önce gülüşüyorduk. Ama yatmaya giderken yüzüstü yere kapaklanıvermiş. Bir ömür süren dostluk işte böyle yok oldu gitti. Ali Abdülrahim'in ölmesi tam üç gün sürdü. Öyle öksürüyordu ki, Allah kurtarsın diye dua etmekten başka çaremiz kalmadı. Ruh ikizim Ali Abdülrahim’i de işte böyle kaybettim.

Bu iki dostuyla vedalaşabilmiş ama İbrahim el Far ile vedalaşamamıştı. Kendi hastalığı nedeniyle el Far’a geçmiş olsuna bile gidememiş, ölüm haberini ona uşağı getirmişti. Cenazesine bile katılamamıştı. Yerine Yasin ile Kemal katılmış, son görevi onlar yapmışü.

Allah gani gani rahmet eylesin güzel insan.

Bu yakın dostlarından önce Hamido, el Hamzavi ve onlarca başka arkadaşı veya tanıdığı da ölüp gitmiş; sanki hiç arkadaşı olmamış, kimseyi tammıyormuş gibi yapayalnız kalmıştı. Ziyaretine gelecek hiç kimse kalmamıştı. Kimse geçmiş olsuna gelmiyordu. Öldüğü zaman onu uğurlayacak bir arkadaşı olmayacakü. İbadet bile engellenmişti. Aptesli halini banyo yaptıktan sonra en çok bir iki saat koruyabiliyor; vasileri ise ender olarak ona bir banyo bahşediyorlardı. Yalnızlıktan bunalarak rahman ve rahim Allaha en çok ihtiyaç duyduğu günlerde ibadetten bile mahrum edilmişti.

Ahmet Abdülcevat’m günleri işte böyle geçiyordu. Radyo çaldı, o dinledi. Emine geldi gitti. Kadın çok zayıf ve güçsüzdü ama şikâyet etme alışkanlığı yoktu. Kendisine hemşirelik ediyordu, ancak ona da bakılması gereken günlerin uzakta olmadığından korkuyordu adam. Hayatında bir o kalmıştı. Yasin ile Kemal bir saat oturup giderlerdi. Hep kendisiyle birlikte olsunlar istiyordu ama bunu asla onlara söyleyemeyeceği gibi, onlar da daha fazla

zamanı asla bahşedemezlerdi. Ondan, sadece Emine bıkmamıştı. Eğer el Hüseyin'e gidiyorsa, ona dua etmek için gidiyordu. Netice itibariyle, Ahmet Bey'in dünyası her anlamda boştu.

Hatice'nin ziyaretini beklemek kesinlikle her şeye değiyordu. Beraberinde mutlaka kocasını ve oğullan Abdülmünim ile Ahmet'i de getirirdi. Ailece odanın kasvetini dağıtır, cana can katarlardı. Ahmet Bey'in onlara anlatabileceği bir şey olmasa da, onlann anlatacaklan çok şey olurdu.

Bir defasında İbrahim, “Biraz susun da efendim biraz dinlensin” demiş; Ahmet Bey, “Bırak konuşsunlar, onlan dinlemek istiyorum” diye paylamıştı adamı.

Allah Hatice'ye uzun ve sağlıklı bir ömür versin diye sürekli dua ediyor; kocası ve oğullan için de aynı şeyi niyaz ediyordu. Kızının gözündeki şefkat tarifsizdi ve Ahmet Bey biliyordu ki, mümkün olsa babasına kendisi bakmak ister.

Bir gün neşeli bir ses ve merakla Yasin'e, “Geceleri nerelere gidiyorsun?” diye sordu.

Yasin, “İngilizler her yerde, tıpkı eski günlerdeki gibi” diye cevap verdi mahcubiyetle.

Eski günler, diye düşündü Ahmet Bey. Gücün kuvvetin yerinde olduğu, kahkahanın duvarları sarstığı, el Cu-hariye ve el Cemaliye'de muhabbet dolu keyifli gecelerin geçirildiği ve ardında adından başka hiçbir şey kalmayan adamlann olduğu günler! Zübeyde, Celile ve Haniye... Bilmem anneni hatırlıyor musun Yasin? İşte Zennube ve kızı Kerime... Kerime, babası Yasin'in yanında oturuyor... Allahtan ne kadar merhamet ve bağışlanma dilesen yeridir Ahmet.”

“Bakanlıkta tanıdıklardan kim kaldı Yasin?” diye sordu.

“Hepsi emekliye aynldı. Hiçbirinden haber yok” diye cevap verdi Yasin.

Onlar da bizden haber alamıyor tabii, diye düşündü adam. Yakın arkadaşlanmızm hepsi öldü. Neden tanıdıkla-n merak edip soruyoruz

acaba? Kerime çok güzel! Annesinden daha güzel, çok daha güzel. Ve daha on dördünde. Naime de olağanüstü güzeldi.

“Yasin, eğer ikna edebilirsen Ayşe’yi de al götür biraz. Onu yalnızlıktan kurtar. Yalnızlığın üstündeki etkisi beni korkutuyor.”

“Ona kaç kez Şevk Sarayı Sokağı’na gelmesini söyledim ama... Allah yardımcısı olsun” dedi Zennube.

“Hiç Şeyh Mutavalli Abdülsamet’i görüyor musun sokaklarda?” diye sordu Yasin’e hüzünlü bir bakışla.

“Bazen” diye cevap verdi Yasin gülümseyerek ve ekledi: “Kimseyi tanımıyor artık ama hâlâ dimdik.”

“Ama ne adam! Acaba beni ziyaret etmek hiç gelmiyor mu içinden? Yoksa çocuklarımın isimleri gibi, benim ismimi de mi unuttu?”

Etrafta kimse kalmayınca, oğlu Yasin ile arkadaşlık kurmuştu adam. Bu gecikmeli dostluk ihtimaldir ki Yasin’i şaşırtmış; ama Ahmet Bey de artık onun tanıdığı, bildiği babası olmaktan çıkmıştı. Oğluyla sohbeti dört gözle bekliyor, onunla sırlarını paylaşıyordu. “Otuz dört yaşında hâlâ bekâr ve hayatını çalışma odasında geçiriyor. Allah yardımcısı olsun” demişti Kemal için. Ona ne olduğunun, onun neler yaşadığının sorumluluğunu hissetmiyordu artık. Kemal ilk günden itibaren kimseyi dinlememiş; bekâr bir öğretmen ve duygusal olarak sakat bir münzevi olup çıkmıştı. Küçük *oğluyla konuşurken* evlilik veya özel ders vermek suretiyle kazanabileceği paraya dair sıkıcı konuları artık açmamaya çalışıyor; Allaha oğullarına yük olmamak için birikimini son nefesine kadar koruması için sürekli dua ediyordu.

Bir defasında Kemal’e, “Bu çağı seviyor musun?” diye sordu.

Kemal sıkıntılı bir tavırla gülüp cevap vermedi. Baba sürdürdü: “Bizim zamanımız iyiydi. Yaşam kolaydı, hoştu. Güçlü kuvvetliydik, sağlıklıydık. Said Zaglul’u gördük, o muhteşem şarkıcı Abdülhamuli’yi dinledik. Bu çağ size neler sunuyor?”

Sadece kelimelerle ima edilenler bile büyülemişti Kemal'i. "Her çağın iyi tarafı da var, kötü tarafı da var" diye cevap verdi.

Baba ikiye katlanmış olan yastığa dayadığı başını sallayıp, "Güzel sözler ama işte o kadar..." dedi.

Bir süre suskun kaldılar. Derken, "İbadet farzını yerine getiremiyor olmam beni çok üzüyor oğlum çünkü ibadet yalnızlığın tesellisidir" dedi Ahmet Bey, hiç beklenmedik bir biçimde. "Buna rağmen, yeme, içme, özgürlük ve sağlık so-runlanm olduğunu tümüyle unuttuğum tuhaf anlar oluyor. Bazen kendimi öylesine huzurlu hissediyorum ki, sanki Tanrıyla temas halindeyim. İçime yaşamın ve yaşamla ilgili her şeyin önemsiz göründüğü, hiç bilmediğim bir mutluluk doluyor."

"Allah sana uzun ömür ve sağlık versin, Baba" diye mırıldandı Kemal.

Adam munis bir tavırla başını sallayıp, "Güzel bir saat geçirdim. Göğsüm sıkışmadı, nefes almakta zorlanmadım... Bacaklarımın şişi de inmeye başladı ve radyoda dinleyici istekleri var" dedi.

Derken, Emine'nin, "Efendim iyiler mi?" diye soran sesi duyuldu.

"Allaha şükür."

"Akşam yemeğini getireyim mi?"

"Akşam yemeği mi? Sen yoğurda akşam yemeği mi diyorsun? Tamam, tamam, getir kâseyi."

33

Kemal, Şeker Sokağı'ndaki eve ikindi sularında geldiğinde, Şevket ailesi oturma odasındaydı. Herkesle tokalaştıktan sonra, "Mezuniyetini tebrik ederim" dedi Ahmet'e.

Hatice, hiç de sevinçli olmadığını düşündüren bir biçimde müdahale etti: "Teşekkür ederiz ama beyimiz devlet memuriyetine girmek istemiyor."

“Ahmet ‘peki’ dese, kuzeni Rıdvan ona iyi bir pozisyon bulmaya hazır” diye ekledi İbrahim Şevket. “Ama istemiyor. Konuş onunla Kemal Bey, senin söyleyeceklerin onu inadından vazgeçirebilir.”

Kemal fesini ve çok sıcak olduğu için beyaz ceketini de çıkarıp sandalyenin arkasına astı. Bir kavga ortamını bekliyordu beklemesine ama gülümseyerek, “Kutlama yapacağımızı düşünüyordum ama bu ev kavgasız olmuyor” dedi.

Hatice, “Benim kaderim bu” dedi kendini açındırarak, “Biz kendine has bir aileyiz, kimseye benzemiyoruz.”

“İşin aslı şu” dedi Ahmet dayısına. “Şu ara bulabileceğim en iyi iş kâtiplik olur. Rıdvan, Yasin Dayı’mın arşiv bölümünde bir pozisyonun boş olduğunu ve benim oraya atanmamı sağlayabileceğini söyledi. Okullar açılıncaya kadar, yani üç ay beklersem okullardan birine Fransızca öğretmeni olarak da atanabilirmişim. Ama ben devlet memuriyetinin hiçbir türünü istemiyorum.”

“Ne istediğini söyle dayına” diye bağırdı Hatice.

Genç adam kararlı bir sesle cevap verdi: “Gazetecilik yapacağım.”

İbrahim Şevket homurdandı: “Gazetecilik! Bunu hep duyardık ama şaka sanırdık. Senin gibi biri öğretmen olmayı reddedip, gazeteci olmak istediğini söylüyor.”

“Allah onu öğretmenlik belasından korusun” dedi Kemal. Haüce dehşete düşmüştü. “Bir gazeteci olarak çalışması daha mı iyi?”

“Gençler, artık devlet memuriyetine iltifat etmiyor” dedi Abdülmünim ortamı yatıştırmak istercesine.

Annesi terslendi: “Ama sen devlet memuru oldun Abdülmünim Bey!”

“Seçkin bir yerde oldum. Ahmet’in, benim gibi diyanetle ilgili bir bölümde çalışmasını isterdim tabii. İşte, Kemal Dayım Allah kardeşimi öğretmenlik belasından kurtarsın diye dua ediyor.”

Kemal, Ahmet’e dönüp sordu: “Aklında nasıl bir gazetecilik var?”

“Adli Kerim Bey beni şartlı olarak dergi kadrosuna almayı kabul etti. Başlangıçta tercüman olarak çalışıp, daha sonra yazı işlerine yardım edeceğim.”

“Ama, *Yeni İnsan* bir kültür dergisi. Kaynaklan da, faaliyet alanı da sınırlıdır.”

“Bu başlangıç. Biraz tecrübe kazandıktan sonra, daha önemli bir yere geçebilirim. Bunun için beklemek zorunda kalsam bile aç kalmam.”

Kemal ablası Hatice’ye bakıp, “Bırak da istediği gibi yapsın” dedi. “O eğitimli, yetişkin bir genç. Ne yapacağını bizden daha iyi bilir.”

Ne ki, Hatice yenilgiyi kolay kabul etmeyecekti. Israrla oğluna devlet memuriyetini kabul ettirmeye çalışırken sesler yükseldi, sözler sertleşti. Bir süre sonra Kemal araya girip anneyle oğlunu ayırdı. Odaya derin bir sessizlik çöktü. Kutlama ortamının keyfî kaçmıştı. Kemal, “Buraya bir şeyler içip kutlama yapmaya gelmiştim ama bakıyorum da ortam buna müsait değil” dedi gülerek.

Ahmet evden çıkmak üzere paltosunu giymeye başlamıştı bile. Kemal izin isteyip onunla birlikte çıktı. El Ezher Caddesi boyunca yürürlerken, Ahmet, Adli Kerim Bey’e *Yeni İnşan*’da çalışacağına söz verdiğini söyledi.

“Nasıl istersen öyle yap ama annenle babanı üzmemeye çalış” diye cevap verdi Kemal.

Ahmet güldü. “Onlan hem seviyor, hem sayıyorum ama...” dedi.

“Ama ne?”

“İnsanın ebeveyn sahibi olması yanlış.”

Kemal bir kahkaha atıp, “Söylemesi kolay...” dedi.

“Öyle demek istemiyorum tabii, ebeveyn gelenekleri temsil ediyor. Baba demek, genellikle fren demek. Mısır gibi bir ülkede, zaten ayaklanınız

zincire vurulu bir halde ilerlemeye çalışırken, frene ihtiyaç var mı? Benim gibi biri, bir evi ve evin gelirini sağlayan bir babası olduğu sürece, mücadelenin ne demek olduğunu asla öğrenmeyecek, bilmeyecektir. Sahip olduklanmın keyfîni çıkarmadığımı söyleyemem ama bundan utanıyorum.”

“Ne zaman maaş almaya başlayacağını umuyorsun?” “Yayın yönetmeni herhangi bir tarih vermedi...”

El Ataba el Harda Meydam’nda aynldılar. Ahmet *Yeni İnsan'a.* doğru yola devam etti. Adli Kerim Bey onu sevgiyle karşılayarak yazı işlerine götürdü; “Yeni meslektaşınız Ahmet İbrahim Şevket Hoca” diye takdim ettikten sonra, yazı işleri kadrosunu da Ahmet’e tanıştırdı; “Suzan Ham-mad Hanım, İbrahim Rızkı Bey ve Yusuf el Cemil Bey.” Hepsi Ahmet’in elini sıkıp hoş geldin dediler. Derken, İbrahim Rızkı, “Adını dergide bilmeyen yok” dedi nazik bir üslupla.

Adli Kerim Bey, “Ahmet bizim ilk abonemizdi, dergiyle birlikte büyüdü” dedi gülümseyerek ve Yusuf el Cemil’in masasını işaretle ekledi: “Bu masayı kullanacaksın çünkü sahibi vaktini buralarda geçirmez.”

Adli Kerim odadan çıkınca, Yusuf el Cemil onu yanma davet edip yer gösterdi ve Ahmet oturuncaya kadar bekledikten sonra, “Suzan Hanım sana iş verecek. Beklerken bir kahve içebilirsin” dedi ve zile bastı.

Yusuf el Cemil zile bastıktan sonra, Ahmet odadakileri incelemeye başladı. İbrahim Rızkı orta yaşlı, yıpranmış bir adamdı. Olduğundan çok daha yaşlı gösteriyordu. Olgun, genç bir adam olan Yusuf el Cemil’in ise çok zeki olduğu açıktı. Suzan Hammad’a bakıp, kendisini hatırlayıp hatırlamadığını merak etti. Onu, 1936’daki ilk karşılaşmadan sonra hiç görmemişti. Bakışlan karşılaştı. Suskun kalmamak için gülümsedi Ahmet, “Sizinle burada beş yıl önce karşılaşmıştık” dedi. Genç kızın gözlerinde kendisini tanıdığını gösteren bir ifade belirince sürdürdü: “Gönderdiğim makalelerden birinin akıbetini sormaya gelmiştim.”

Suzan, “Haürlıyor gibiyim. O gün, bugün bir sürü makaleni yayımladık” dedi gülümseyerek.

“İlerici bir ruhu yansıtan güzel makalelerdi” dedi Yusuf el Cemil.

İbrahim Rızkı, “Artık insanların bilinç düzeyi yükseldi. Şu caddede nereye baksam, ‘Ekmek ve Özgürlük’ kelimelerini görüyorum. Bu, halkın yeni sloganı” dedi.

Suzan Hammad, “Çok güzel bir slogan... Özellikle de dünyamızın karardığı şu ortamda” diye ekledi.

Ahmet, Suzan’m neyi ima ettiğini anlamıştı. Ruhu, içinde bulunduğu bu yeni ortama sevinçle uyum sağlayarak, “Dünyanın karardığı bir gerçek; ama Hitler, İngiltere’ye sal-dınncaya kadar bir kurtuluş umudu var" dedi.

“Ben olaya başka türlü bakıyorum” dedi Suzan, “Sizce, Hitler İngiltere’ye saldıracak olursa, her iki dev de mahvolup güç dengesi Rusya lehine gelişmez mi?”

“Ya tersi olursa? Yani, ya Hitler Britanya adalarını kontrol altına alıp tartışmasız bir üstünlük sağlarsa?”

“Tıpkı Hitler gibi, Napolyon da Avrupa’ya hâkim olmuştu ama Rusya karşısında çöktü” dedi Yusuf el Cemil.

Bu rafine ortamda, bu özgür yoldaşlar, bu aydın, güzel meslektaşlarla kendini hiç olmadığı kadar canlı ve enerji dolu hissetti Ahmet. Her nedense aklına Alviya Sabri ve karşılıksız aşkın acısıyla güreşip muzaffer çıktığı o bir yıllık işkence dönemi geldi. Bu aşka -kurtuluncaya kadar- sabahtan akşama tüm kalbiyle lanet okumuş; geride asi bir öfkenin izleri kalmışü. Alviya şimdi el Maadi’deki evde oturmuş ayda elli paund geliri olan bir koca beklerken, Suzan Hammad, Rusya’nın muzaffer olmasını istiyordu... ama beklentisi neydi acaba?

Derken, Suzan elindeki bir tomar kâğıdı ona doğru sallayıp, “Mahsuru var mı?” dedi yumuşak bir sesle.

Ahmet yerinden kalkıp mesleğe ilk adımı attı.

34

(»5x59

Yusuf el Cemil büroya haftada sadece bir iki kez geliyor; zamanının çoğunu dışarıda dergiye reklam toplamak ve abone kaydetmek için geçiriyordu. İbrahim Rızkı ise bir başka derginin daha editörlüğünü yaptığı için yazı işlerinde günde bir saatten fazla kalamıyordu. Ahmet ile Suzan büroda çoğu kez yalnızdılar. Bir keresinde, Suzan'ın matbaada çalışanlardan birine büroya uğradığı zaman, "Baba" diye hitap ettiğini duyup şaşırmış; sonra da adamın Adli Kerim'in akrabası olduğunu öğrenip çok heyecanlanmıştı.

Daha da şaşırtıcı olan Suzan'ın çalışkanlığıydı. Yazı işlerinin kalbi, dinamosuydu genç kadın. Yaptığı iş editörlüğün çok ötesindeydi. Sürekli okuyor ve yazıyordu. Ciddi, akıllı, zekiydi. Baştan itibaren güçlü bir kişiliğe sahip olduğu izlenimini bırakmıştı Ahmet'in üstünde. O kadar ki, o çekici siyah gözlerine ve dişiliğine rağmen, Ahmet bazen kendini azimli bir erkekle birlikteymiş gibi hissediyordu. Suzan'ın çalışkanlığı Ahmet'i de yorgunluk nedir bilmeden dikkatle çalışmaya yöneltmişti. Onun sorumluluğu, kültür içerikli yabancı dergilerden yapılan alıntılarla bazı önemli makaleleri tercüme etmekti.

Bir gün, "Sansür görevlileri bizi atmaca gibi izliyorlar" dedi şikâyetle.

"Daha bir şey görmedin" diye cevap verdi Suzan sıkıntılı bir sesle ve ekledi: "Dergi iktidar çevrelerinde "yıkıcı' yayın olarak anılıyor... Tabii bu bir iltifat!"

Ahmet gülümsedi. "Adli Kerim Bey'in savaş öncesi yazdığı makaleler düşünülürse..."

"Dergi, Ali Mahir döneminde Arabi isyanının anısına yayımlanan bir yazı nedeniyle kapatılmıştı. Editörü, Hidiv Tevfik'i vatana ihanetle suçluyordu."

Bir gün, bir başka konuda konuşulurken, "Neden gazeteciliği seçtin?" diye sordu Suzan.

Ahmet düşündü. Tanıdığı diğer kadınlardan farklı, ender rastlanır bu genç kadına içini ne derece açmalıydı?

"Ben üniversiteyi devlet memuru olmak için bitirmedim. Yaymak istediğim fikirlerim, görüşlerim var. Bunu yapabilmenin en iyi yolu gazetecilikti"

diye cevap verdi.

Verdiği cevap Suzan’ın ilgisini çekmişti. “Ben üniversiteye gitmedim, daha doğrusu fırsaüm olmadı” dedi.

Suzan'ın açık sözlülüğüne hayran oldu Ahmet. Bu bile onun diğerlerinden ne kadar farklı olduğunu gösteriyordu. Suzan sürdürdü: “Ben, en az üniversite kadar saygın ve seçkin bir okuldan, Adli Kerim Bey okulundan mezun oldum. Bakaloryamı aldığımdan beri yanında okuyorum. Bence çok iyi bir gazetecilik tanımı yaptın. Biz işte böyle bir gazetecilik yapıyoruz. Ne ki, bugüne kadar düşüncelerini başkalarının düşüncelerinden hareketle dile getirdin hep, yani tercüme ederek. Kendine uygun bir tarz geliştirmeyi düşünmüyor musun?”

Ahmet, ne cevap vereceğini bilemedi. Bir süre suskun kaldıktan sonra, “Ne demek istiyorsun?” diye sordu. “Denemeler, makaleler, şiir, kısa hikâyeler, oyunlar...” “Bilmiyorum. İlk akla gelen deneme tabii” dedi.

“Evet ama içinde bulunduğumuz siyasi ortamı düşünürsen, artık kolay bir uğraş değil bu. Özgür düşünce, ancak gizli faaliyet gösteren yayınlarda kendine yer buluyor. Deneme ya da makale dediğin şey pervasızdır, düpedüzdür, yani tehlikeli... özellikle de izleniyorsak. Kısa hikâye daha sinsi, dolayısıyla yasaklanması daha zor. Kurnaz bir sanat. Öylesine yaygınlık kazandı ki, yakında liderliği ele alıp diğerlerinin pabucunu dama attıracak. Görmüyor musun, önde gelen tek bir yazar yok ki, tek bir hikâyeyle bile olsa, bu alanda isim yapmayı denememiş olsun.” Suzan’m ses tonunda, kullandığı kelimelerden fazlası vardı.

“Evet, bu çalışmaların çoğunu okudum. Riyad Kuldas Bey’in *el Fikr*’de yayımlanan kısa hikâyelerini okumuşsundur.”

“Kuldas pek çok hikâye yazarından sadece biri ama en iyisi değil.”

“Belki. Amcam Kemal Ahmet Abdülcevat da aynı dergiye yazıyor. Riyad Kuldas’m hikâyelerine dikkatimi çeken oydu.”

Kız gülümsedi. “Kemal Ahmet Abdülcevat, amcan mı? Onu bir ara çok sık okurdum ama...”

“Evet?”

“Yanlış anlama ama amcan metafiziğin el değmemiş doğasına dalmış dolanıp duruyor.”

“Onu beğenmiyor musun?” diye sordu Ahmet biraz da endişeyle.

“Bu, bir beğenip beğenmeme meselesi değil. Çoğunlukla ruh gibi, mutlak ve mükemmel olan gibi, bilim teorisi gibi eski konular hakkında yazıyor. İyi, hoş da, böylesi konulara yoğunlaşmak zihni besleyen bir entelektüel ziyafet olmanın ötesine geçemiyor çünkü hiçbir yere varmıyor. Yazı, iyi tanımlanmış, net bir amaca hizmet etmeli, onun aracı olmalıdır. Dünyanın gelişimini, insanlığın gelişim ve özgürlük merdiveninde yükselmesini amaçlamalıdır. İnsanlar sürekli bir mücadele içinde. Gerçek yazar özgürlük savaşçılarının başını çekendir. *Elan uital* gibi esrarengiz güçleri Bergson’a bırakalım.”

“Ama bir filozof olarak Kari Marx bile metafiziğin labirentinde dolaşarak başlamış işe.”

“Ve işi toplum olgusuna bilimsel bir yaklaşım getirerek bitirmiş! Biz de bu noktadan başlamalıyız... en baştan değil.”

Ahmet, amcasının bu şekilde eleştirilmesinden rahatsız olmuştu. Öncelikle onu savunma içgüdüsüyle, “İnsanlar gerçek ve gerçeğin etkisinin ne olduğu hakkında ne düşünürse düşünsün, gerçeğin ne olduğunu bilmek çok önemli...” dedi.

“Bu düşüncen yazdıklarınla ters düşüyor. Bahse girerim ki, seni böyle konuşturan amcana sadakatin. Acı çeken insan, acmm kaynağını ortadan kaldırmaya odaklanır. Toplum acı çekiyor. Dolayısıyla, öncelikle bu acıyı dindirmeliyiz. Ancak ondan sonra felsefe yapıp eğlenebiliriz. Bedendeki kan çekilirken felsefenin çapraşık, anlaşılması zor kavramlarıyla mutlu mesut uğraşan birini düşünebiliyor musun? Böyle bir adama ne denir” diye cevap verdi Suzan coşkulu bir tavırla.

Amcası bu tanımı hak ediyor muydu acaba? Suzan’ın sözlerine içten içe katıldığını kabul etmeliydi... ve gözlerinin çok güzel olduğunu ve o tuhaf

doğruculuğuyla çok çekici ama çok çekici olduğunu!

“Aslında, amcam bu meselelere aldırmaz. Onunla pek çok kez konuştuk ve gördüm ki, demokrasi ya da Komünizm gibi, Nazi hareketine yaklaşımı da tarafsız. Hiçbirinden yana değil. Duruşunu kestiremiyorum.”

“Yok ki” dedi Suzan gülümseyerek. “Bir yazar inandığı şeyleri saklayamaz. Amcan, tüm diğer burjuva entelektüeller gibi, sadece okuyor ve düşünüyor. Mutlak olanı düşünürken onların içi acır belki ama sokakta acı çeken insanların yanından kayıtsızlıkla geçip giderler.”

Ahmet güldü, “Amcam öyle biri değildir” dedi.

“Sen daha iyi bilirsin. Riyad Kuldas’m hikâyelerine de ihtiyacımız yok bizim. Geçekleri tavsif eden analizler ama hepsi o kadar. Yol yöntem göstermiyor.”

Ahmet biraz düşündükten sonra, “Ama sıklıkla işçilerin durumunu anlatıyor... fabrikalarda çalışanların ve ziraat işçilerinin durumunu anlatıyor. Demek ki, projektörü proletaryaya çevirmiş durumda” dedi.

“Ne ki, kendini tavsif ve analizle sınırlıyor. Nasıl bir mücadele gerektiği düşünülürse, yaptığı iş eksik ve duruşu pasif.”

Suzan ateş topu gibiydi! Çok ciddiydi. Dişi yönü neredeydi acaba?

“Ne yazsın isterdin?”

“Modem Sovyet edebiyatından haberin var mı? Mesela, Maksim Gorki’nin herhangi bir eserini okudun mu?”

Ahmet gülümsedi ama cevap vermedi. Utanmanın anlamı yoktu aslında. Sosyoloji öğrencisi olmuştu o, edebiyat değil. Dahası, Suzan kendisinden sadece birkaç yaş büyüktü. Sahiden, kaç yaşındaydı acaba? Belki yirmi dört veya biraz daha büyük.

“Okuman gereken edebiyat bu. İstersen sana ödünç kitap verebilirim.”

“Çok sevinirim.”

Suzan gülümsedi, “Ama özgür insan okur yazar olmanın ötesine geçmeli. İlkeler niyeti anlatır... her şeyden önce ve her şeyin üstünde, niyeti” dedi.

Öyle de olsa, bu Suzan’ın ne kadar zarif olduğu gerçeğini değiştirmiyordu. Makyaj yapmıyor ama her kadın gibi, o da dış görünüşüne önem veriyordu... ve her kadın gibi güzel ve çekici göğüsleri vardı. Ama dur bakalım... Yoksa benimsediğin ilkeler seni diğer erkeklerden farklı kılmıyor mu?

Bizimki sapkın bir sınıf, diye düşündü. Kadınlara tek bir açıdan bakıyoruz ve asla bunun dışına çıkamıyoruz.

“Seninle tanıştığım için çok mutluyum. Umanm birlikte ve yakın çalışacağımız çok fırsat olur.”

“Çok naziksin” dedi Suzan kadınsı bir gülümsemeyle.

“Seni tanıdığıma gerçekten çok sevindim.”

Evet, evet öyleydi ama bu duygulan yanlış tefsir etmemeliydi. Bunlar, kendisi gibi genç bir adamın doğal tepkileri olabilirdi.

Dikkat et, dedi kendi kendine. El Maadi’dekine benzer bir kriz yaratma. İçindeki hüznü hâlâ söküp atamadın.

35

“İyi akşamlar Hala.”

Celile’yi, onun salonda en sevdiği yere kadar izledi ve kanepeye birlikte oturdular. Kadın, çağırdığı hizmetçiyi -içkileri getirip sofrayı hazırladıktan sonra- odadan çıkıncaya kadar seyredip Kemal’e döndü ve, “Yeğenim, yemin ederim ki, artık senden başka kimseyle içmiyorum. Babanla içmeyi severdim... hoş eskiden herkesle içmeyi severdim ya...” dedi.

Acilen alkole ihtiyacım var. Alkolsüz dünya neye benzerdi acaba, diye düşündü Kemal ve kadına dönüp, “Piyasada ne viski kaldı, ne de hasiyetli bir başka içki, Hala. Almanların İskoçya’ya yaptığı bir hava saldırısında

ünlü bir damıtım tesisinin ambarlannın yerle bir olduğunu, en iyi kalite viskinin su gibi akıp gittiğini söylüyorlar” dedi.

“Ah, keşke öyle bir hava saldırısı olsa! Sarhoş olmadan önce söyle bana, Ahmet Bey nasıl?”

“Ne daha iyi, ne daha kötü. Madam Celile, onun yataktan çıkamaz hale gelmiş olmasından nefret ediyorum. Allah acısın.”

“Ziyaretine gitmek isterdim. Ona en iyi dileklerimi yolladığımı söyleyecek cesaretin var mı?”

“Olacak iş değil. Kıyamet kopar.”

Yaşlı kadm güldü, “Ahmet Bey gibi biri, hele de kendi kanından genç bir erkeğin bakir olduğunu düşünecek kadar aptal olabilir mi dersin?” diye sordu.

“Her neyse... Dünyanın en güzel kadınına... Sağlığına!”

“Sağlığına! Atiya gecikebilir. Oğlu hasta.”

“Geçen hafta bundan söz etmemişti.”

“Geçtiğimiz cumartesi hastalandı çocuk. Zavallı kız. Oğlu onun gözbebeği. En ufak bir sorun olsa aklını kaçıracak gibi oluyor."

“Atiya iyi bir kadm ama çok şanssız. Uzun süredir gözlüyorum. Bıçak kemiğe dayanmamış olsa, asla böyle bir iş yapmazdı. Bundan eminim.”

Celile neşeli ve fakat alaycı bir sesle cevap verdi: “Eğer senin gibi bir adam bile şerefli mesleğinden utanç duyuyorsa, o neden duymasın ki?”

Hizmetçi elinde etrafa hoş bir koku yayan buhurdanlıkla tekrar odaya girip çıkü. Nemli sonbahar havası salonun arka tarafındaki pencereden girip odayı doldururken, alkolün tadı acı, etkisi güçlüydü. Celile’nin mesleği hakkında söylediği, başka şartlar altında kadına söylemeyi unutacağı bir şeyi getirdi aklına: “Neredeyse Asyut’a tayinim çıkıyordu, Hala. Çıkmış olsaydı, şimdi bavul topluyor olacaktım.”

Celile eliyle göğsüne vurup ünledi: “Asyut mu? Allah oraya insanın en kötü düşmanını bile göndermesin. Pekiyi, ne oldu?”

“Şükürler olsun, her şey düzeldi.”

“Baban devlet dairelerinde ve bakanlıklarda karınca sürüsü kadar çok insan tanır.”

Kemal başını sallayıp onu doğrular gibi yaptı ama cevap vermedi. Kadm babasının hâlâ o eski günlerdeki gibi olduğunu düşünüyordu herhalde. Kemal tayin konusunu babasına açtığında Ahmet Bey’in, “Hiç tanıdığım yok artık. Dostlarımıza ne oldu?” diye kederlendiğini bilemezdi elbet.

Kemal konuyu babasma açmadan önce Eğitim Bakanlığının üst kademelerinde tanıdıkları olabileceğini düşünerek eski dostu Fuat el Hamzavi’ye gitmiş: ne ki, ünlü yargıç, “Üzgünüm Kemal, bir yargıç olarak kimseden iltimas talep edemem” demişti.

Kemal yerin dibine geçip kuzeni Rıdvan’ı devreye sokmuş ve tayin emri aynı gün iptal edilmişti. Nasıl da becerikliydi Rıdvan! İkisi de aynı bakanlıkta, aynı bürokratik düzeyde oldukları halde, Kemal otuz beş, Rıdvan sadece yirmi iki yaşındaydı. Ne ki, bir ilkokul öğretmeninden başka ne bekleyebilirdi? Felsefeyle veya filozof olma iddiasıyla avunmak mümkün değildi artık. Bir filozof, sadece başka filozofların söylediklerini tekrar eden bir papağan değildir. Herhangi bir Edebiyat Fakültesi mezunu, artık kendisi kadar iyi, hatta daha da iyi yazabiliyordu. Bir ara, yayınevlerinden birinin denemelerini bir araya getirip basacağını ummuştu ama didaktik yazıların değeri yoktu artık. Son zamanlarda kaç kitap yayımlanmıştı? O koskoca bilgi denizinde gözle görülemeyecek kadar küçük bir damlaydı. O kadar sıkılmış ve bıkmıştı ki, kendini son derece bitkin hissediyordu. Atlı arabası acaba ne zaman varacaktı ölüm istasyonuna? Halanın önce elindeki aynaya, sonra da ne kadar yaşlı olduğunu gösteren yüzüne bakıp hayrete düşmekten kendini alamadı.

“Şarap seni nasıl etkiliyor Halacığım?” diye sordu. Kadın altın dişlerini göstere göstere gülerek cevap verdi: “Bu yaptığıma 'şarap içmek’ mi diyorsun sen? O günler geride kaldı. Şarap içmenin artık ne tadı, ne de kafası var. Kahve gibi. Ne eksik, ne fazla. Meslekte ilk günlerimdi. Bir

keresinde Biracvan’daki bir düğünde öyle sarhoş olmuştum ki, gecenin sonunda kumpanyada çalışanlar beni arabaya taşımak zorunda kalmışlardı. Allah seni korusun.” Yine de, bu kötü dünyanın sunabileceği en iyi şey alkol, diye düşündü Kemal ve sordu: ‘Tam anlamıyla kafa bulup kendinden geçtiğin, mest olduğun oldu mu hiç? Eskiden sadece iki bardakla gelirdim o noktaya. Şimdi sekiz gerekiyor. Yarın kaç bardağa ihtiyacım olur bilmem ama şart! Yaralı bir kalp ancak böyle neşeleniyor Halacığım.”

“Müzikle bile mest olan hassas bir kalbin var yeğenim... içmesen de olur!”

Kalbi? Mest olmak? Ya hüzün? Kalbinin o ayrılmaz parçası hüzün? Ya umutlarının şenlik ateşinden arda kalan küller? Canı sıkılan bir adam olarak tek emeli vücudunu alkolle doldurmaktı... ya bu salonda ya da yatak odasında... çocuğuna bakmakta olan kadm çıkıp gelince. En sevdiği orospusuyla kendisi aynı noktadaydılar... hayatın yaşanmaya değer olmadığı noktada.

“Korkarım Atiya gelmeyecek.”

“Gelir. Hastalık olunca paraya daha da çok ihtiyaç duyulur.”

Ama ne cevap... diye düşündü Kemal. Ne ki, Celile fazla düşünmesine fırsat vermedi. Dönüp yüzüne uzun uzun baktıktan sonra, “Gün meselesi” dedi.

Kadının aslında ne demek istediğini kavramadan cevap verdi Kemal: “Allah sana uzun ömür versin ve beni senden mahrum bırakmasın.”

“Bu işleri, bu yaşamı bırakacağım artık” dedi kadın gülümseyerek.

Kemal oturduğu yerde dikleşip ünledi: “Ne dedin?” Kadm güldü ve alaycı bir üslupla cevap verdi: “Korkma. Atiya seni en az bunun kadar güvenli bir başka eve götürecektir.”

“Neler oluyor?”

“Yaşlandım, yeğenim. Allah beni ihtiyacımdan fazla servet sahibi yaptı. Dün, polis yandaki geneleve baskın yapmış. Madamı alıp karakola götürdü.

Yetti arük. Tövbekâr olacağım. Allahıma kavuşmadan önce alışkanlıklarımdan vazgeçmeliyim. ”

Kemal bardağı başma dikip yeniden doldurdu. Duyduklarına inanamamış gibiydi. “Bütün yapman gereken gemiye binip hacca gitmek” dedi.

“Allah bana doğru olanı yapma gücü versin.”

Kemal bir süre düşündü. Biraz kendine gelip, “Bütün bunlar birdenbire mi oldu?” diye sordu.

“Tabii ki hayır. Ben harekete geçmeye hazır oluncaya kadar sır vermem. Bir süredir düşünüyordum.”

“Ciddi misin?”

“Hem de nasıl. Allah yardımcım olsun.”

“Ne diyeceğimi bilemiyorum. Her neyse, Allah sana doğru olanı yapacak güç versin Hala.”

“Amin” dedi kadm ve gülerek ekledi: “İçin rahat olsun. Bu evi, senin için gerekli tedbiri almadan kapatmayacağım.” Kemal kahkahayla gülerek, “Kendimi buradaki gibi evimde hissettiğim bir başka ev bulabileceğimi düşünemiyorum” dedi. -;>•

“Hacca gidecek olsam bile, bunu, seni yeni bir madama teslim etmeden yapmayacağımdan emin olabilirsin.”

Her şey ne kadar saçma geliyor, diye düşündü Kemal. Ama alkol hüzünlü insanların yüzlerini döndükleri yön olacaktır hep. Şartlar değişti. Fuat Cemil el Hamzavi’nin yıldızı yükselirken, Kemal Ahmet Abdülcevat’mki yerlerde. Ne ki, kederli insanların yüzünü alkol güldürecektir hep. Bir zamanlar Kemal, Rıdvan’ı omzunda gezdirirdi; ama artık tökezlememek için Rıdvan’ın desteğine ihtiyacı var. Her şeye rağmen, melankolik erkekleri hayata bağlayan alkol olacaktır.”

O yeni bir genelevin peşindeyken, Madam Celile bile töv-bekâr olmaktan söz ediyordu. Alkol onun son sığınağı olmaya devam edecekti.

Sonunda, sakat bir insan her şeyi, sıkıntıyı bile sıkıcı bulur ama alkol her zaman mutlu bir kaçışın anahtarı olacaktır diye karar verdi.

“Hakkında iyi şeyler duyduğum zaman seviniyorum” dedi kadına.

“Allah sana yol göstersin, seni mutlu etsin yeğenim.”

“Kalksam iyi olur...”

Kadm susturmak için parmağını Kemal’in dudağına bastırıp, “Allah seni affetsin! Ben burada olduğum sürece bu ev senin evin. Ve taşındığım her ev de senin evin olacaktır” dedi.

Bilmediği eski bir günahın kefaretini mi ödüyordu acaba? Onu yiyip bitiren bu ıstıraptan nasıl kurtulacaktı? Celile bile ciddi ciddi yaşamını değiştirmeyi düşünüyordu. Neden örnek almasın? Boğulmak üzere olan biri ya tutunacak bir dal bulur ya da boğulup gider. “Yaşam anlamsızsa, neden anlam yaratmayalım?” diye sordu kendine. “Belki de yanlış olan bu dünyada anlam aramak... oysa buradaki öncelikli görevimiz anlam aramak değil, yaratmak.”

Kemal yüksek sesle düşünmüş olduğunu Celile kendisine tuhaf bir bakış atınca anladı. Kadm gülüp, “Sarhoş mu oldun yoksa?” diye sordu.

Kemal huzursuzluğunu bir kahkahanın ardına gizlemeye çalışıp, “Savaş günlerinde alkol zehirden beter. Özür dilerim. Atiya ne zaman gelir dersin?” dedi.

Kemal, Celile’nin yerinden gece yansından sonra, saat bir buçukta çıktı. Yeni Cadde’ye doğru yavaş yavaş yürürken dünya sükûnetle tavlanmış bir karanlığa bürünmüştü. El Hüseyin’e döndü. Tüm önemini yitirmiş olan bu kutsal mahallede daha ne kadar yaşayacaktı? Hafifçe gülümsedi. Ateşli arzular sönmüş; ayaklannı uyuşuk adımlarla sürürken alkolden geriye berbat bir akşamdan kalmışlık hissi kalmıştı. Şehvetin doyurulduğu böyle anlarda bir şey -pişmanlık veya tövbe etme ihtiyacı değil, başka bir şey- içinin derinliklerinden haykırarak ve geri çekilen şehvet dalgala-nnm açıkta bıraktığı riyazet kayasına işaret edecesine, ona bir an önce ve ebediyen bedensel ihtiyaçların pençesinden kurtulup annması için yalvarırdı.

Yıldızlarla konuşmak üzere tam başını gökyüzüne kaldırmıştı ki, gecenin sessizliğini siren sesleri yırtü. Kalbi deliler gibi çarpmaya başladı. Uykulu gözlerini açıp kendini, gayri ihtiyari, en yakın duvar dibine attı. Başını tekrar kaldırdığında ışıldaklar büyük bir hızla gökyüzünü tanyor; ışık huzmeleri birbiriyle bir buluşup, bir uzaklaşıyordu. Duvar boyunca hızla yürümeye başladı. Ağır bir yalnızlık duygusu içindeydi. Sanki dünyada kendisinden başka kimse kalmamıştı.

Derken, o güne dek hiç duymadığı keskin bir ıslık sesi gökyüzünden düşüp, korkunç bir patlamayla ayağının altındaki toprağı sarsü. Yakında mı, yoksa uzakta mı olmuştu, bilemedi? Hava saldınlan hakkında bildiklerini gözden geçirecek zamanı yoktu. Patlama o kadar ani olmuştu ki, nefesi kesilmişti. Ne olduğu belirsiz birtakım ışık huzmeleri şimşek gibi çakıyor, ardı ardına ateşlenen uçaksavarlar kulakları sağır ediyordu. Etrafında olup bitene aldırmak-sızın tarihi tonozların altına sığınmak üzere Kırmız Soka-ğı’na doğru koşmaya başladı. Bombalar hedeflerini bulup toprağı sarsıyor, her yerde silahlar patlıyordu. Kırmız Soka-ğı’na birkaç saniye içinde varmıştı. Sokak tıklım tıklımdı. Kalabalık, sanki sokağın sıkıcı varlığına anlam kazandırmıştı. Nefes nefese aralarına daldı. Korku ve dehşet, küçük iniltilerde ses bulmaktaydı. Etraf kapkaranlıktı. Sokağın tonozlu bölümünün iki ucu gökyüzünden yansıyan ışıkla zaman zaman aydmlanıveriyordu.

Derken, bombardıman kesildi ya da öyle görünüyordu ama uçaksavar ateşi devam etmekteydi ve çıkan sesin insanın üstünde bıraktığı etki, bomba seslerinin etkisinden az değildi. Her yandan ağlayan, bağıran, feıyat eden kadm, erkek ve çocuk sesleri geliyordu.

“Bu hava saldırısı diğerlerine benzemiyor.”

‘Tarihi mahalle bu tür hava saldırılarını kaldıramaz.” “Konuşmayı bırakın da dua edin.”

“Susun! Susun! Allah hepimizi korusun!”

Kemal sokağın çıkışında bir an için parlayan ışıkta, yeni bir grup insanın geldiğini gördü. Aralarında babası da vardı sanki. Sahiden o muydu? O ise buraya kadar nasıl gelebilmişti? Yataktan nasıl çıkabilmişti? Kemal sinirli kalabalığı ite kaka sokağın tonozlu bölümünün sonuna vardı. Yeniden

parlayan ışıkta gerçekten de babası, annesi, Ayşe ve Hanafi Kadın vardı. Karanlıkta yanlarına yaklaşıp, “Ben Kemal” dedi usulca. “İyi misiniz?”

Baba cevap vermedi. Bitkindi. Annesiyle Ayşe’nin arasında duvara yaslanmış öylece duruyordu. “Kemal, sen misin? Şükürler olsun” dedi annesi. “Bu bir vahşet. Öncekilere benzemiyor. Ev başımıza inecek sandık. Allah babana güç verdi de yataktan çıkıp bizimle birlikte buralara kadar gelebildi. Nasıl gelebildik, bunu nasıl becerdik bilmiyorum.”

“Allah bizimle” diye mırıldandı Hanafi Kadın. “Bu ne vahşet? Allah bize acısın.”

Derken, “Bu silah sesleri ne zaman duracak?” diye birden bağırdı Ayşe.

Genç kadının sinirlerinin iflas noktasında olduğunu anlayan Kemal yanma gidip elini ellerinin arasına aldı. Kendisine ihtiyacı olan insanların arasında, o da biraz kendine gelmiş, sakinlemişti. Uçaksavar ateşi sürüyor olsa da yavaş yavaş ve belli belirsiz bir biçimde hafifliyordu. Babasına doğru eğilip, “Nasılsın?” diye sordu.

“Neredeydin Kemal?” diye sordu adam güçsüz bir sesle. “Hava saldırısı başladığında neredeydin?”

“Kırmız Sokağı’nın yakmlanndaydım” diye cevap verdi Kemal babasını rahatlatmak için ve tekrar sordu: “Sen nasılsın Baba?”

“Allah bilir... Yataktan çıkıp nasıl koştum caddelerde Allah bilir... Ne yaptığımın farkında bile değildim... Yaşam ne zaman normale dönecek?” diye cevap verdi adam sesi titreyerek.

“Ceketimi sersem yere oturur musun?”

“Hayır. Ayakta durabiliyorum ama ne zaman sakinleşecek ortalık?”

“Hava saldırısı bitti gibi. Nasıl birden ayağa kalkabildiğim düşünüp tasalanma Baba. Böyle olaylar bazen mucizelere vesile olur.”

Sözlerini henüz tamamlamıştı ki, ardı ardına gelen üç patlamayla yine yer gök sarsıldı. Uçaksavarlar yeniden taarruza geçti. İnsanlar çığlık çığlığaydı.

‘Tam tepemizde patladı!”

“Kelime-i şahadet getirin.”

“Konuşup durma...”

Kemal, Ayşe’nin elini bırakıp babasının ellerini eline aldı. Bunu hayatında ilk kez yapıyordu. İkisinin de elleri titriyordu. Hanafi Kadm kendini yere atmıştı. Ağlıyor, bağınp çağırıyordu.

“Yeter... kesin bağnşmayı...” diye seslendi biri. “Bağırdığınızı duyarsam öldürürüm.”

Ne ki, sesler iyice yükseldi. Uçaksavar ateşi sürüyordu. Bir sonraki dalgayı beklerken ortam iyice gerilmişti. Bombalanmayı beklemek boğucu bir etki yaratıyordu insanların üstünde.

“Bombardıman bitti” dedi biri.

‘Tekrar başlayacaktır” dedi bir diğeri.

“Uzakta patladı. Yakında olsaydı çevredeki binalar ayakta kalamazdı.”

“El Nahhasin bombalandı.”

“Belki ama ordonat deposu da bombalanmış olabilir.”

“Kulak verin... Sizce de uçaksavarlar susmadı mı?”

Susmuştu. Ateş sesleri şimdi çok uzaklardan, aralıklarla, hatta birer dakikalık arayla geliyordu. Sonunda bir sessizlik çöktü etrafa... ve yayıldı, yerleşti. Herkes konuşmakta özgürdü artık. Gözü yaşlı umut fısıltıları geliyordu kulaklara. Tekrar yaşama dönüp rahat bir nefes alınca hatırlanacak o kadar çok şey vardı ki. Kemal babasının yüzüne bakmak istiyor ama onu göremiyordu. Etraf kapkaranlıktı. Ara ara parlayan ışık huzmeleri de yok olmuştu.

“Baba, artık sükûnete erdik.”

Adam cevap vermedi ama hayatta olduğunu belirtmek için hafifçe oğlunun elini sıktı.

“İyi misin?” diye sordu Kemal. Adam tekrar elini oynattı. Kemal ağladı ağlayacak haldeydi.

Sirenler çalmaya başladı. Hava saldırısı sona ermişti. Yükselen sevinç sesleri bayram günlerinde ve Ramazan’da yapılan top atışları sırasında çocuklardan yükselen sevinç sesleri gibiydi. Kırmız Sokağı ve çevresinde sonsuz bir kargaşa vardı. Kapılar, pencereler açılıyor; sokağın tonozlu kısmını hınca hınç dolduran halk dalgalar halinde çözülürken heyecanla konuşuyorlardı.

Kemal derin bir nefes alıp, “Haydi eve gidelim” dedi.

Ahmet Bey bir kolunu Kemal’in, diğerini Emine’nin omzuna atıp küçük adımlarla yürümeye başladı. Hepsinin aklında, bu amansız evden çıkışın ona neye mal olacağı düşüncesi vardı. Derken, adam durup, “Oturmam lazım” dedi cılız bir sesle.

“İzin ver de seni taşıyayım Baba” dedi Kemal.

‘Taşıyamazsın” diye cevap verdi adam bitkin bir halde.

Ne ki, Kemal bir kolunu sırtına, bir kolunu da dizlerinin arkasına atarak babasını kucaklayıverdi. Hafif olmasa bile, babasından geriye kalan işte bu kadardı. Ardında annesi, Ayşe ve Hanafi Kadm olduğu halde yavaş yavaş yürümeye başladı.

Bir ara Ayşe yeniden ağlamaya başladı ama babası, “Olay çıkarmanın zamanı değil Ayşe” deyince elini ağzına bastırıp sustu.

Eve varınca Kemal, Hanafi Kadm’m da yardımıyla babasını usul usul ve dikkatle üst kata taşıdı. Adam zarif bir teslimiyet içindeydi ama olanlardan nasıl büyük bir üzüntü ve rahatsızlık duyduğu aralıksız dua etmesinden belliydi. Babayı yatağa yatırıp ışığı açtılar. Adamın yüzü kanı çekilmişçesine solgundu. Gözleri kapalı yatarken göğsü hızla inip kalkıyordu. İnlemeye başladı. Bir süre sonra, ağnsı yavaş yavaş geçmeye

başlamış olmalı ki, biraz sakinleşti. Emine, Ayşe, Hanafi Kadın ve Kemal yatağın yanına dizilmiş korkuyla izlemekteydiler. Derken, “Efendim iyi mi?” diye sordu Emine titrek bir sesle.

Ahmet Bey gözlerini açtı. Bir süre tanımayan gözlerle tek tek her birinin yüzüne bakıp bir iç çekti ve, “Şükür Allah” dedi fısıldarcasma.

“Uyuyun efendim. Uyuyun ki gücünüz geri gelsin.”

Dış kapının zili çaldı. Hanafi Kadm açmaya giderken herkes soran gözlerle birbirine baktı. Kemal, “Merak edip Şeker Sokağı veya Şevk Sarayı’ndan geldiler herhalde” dedi.

Haklıydı. Önce Abdülmünim ile Ahmet, sonra da Yasin ile Rıdvan hızla odaya girdiler. Odadakilere selam verip yatağa yaklaşırlarken Ahmet Bey gözlerini açtı. Bakışları kayıtsızdı. Konuşacak halde değildi. İncecik elini hafifçe kaldırarak selam vermekle yetindi. Kemal, o korkunç ortamda neler yaşadıklarını özetledi. “Korkunç bir geceydi, Allah bir daha göstermesin” diye fısıldadı Emine.

“Hareket onu yordu. Biraz uyuyup dinlenince güç toplar” dedi Hanafi Kadm.

Yasin babasının üstüne doğru eğilip, “Şimdi nasılsın? Uyuman lazım” dedi.

Adam donuk gözlerle büyük oğluna bakıp mırıldandı: “İyiyim Allaha şükür. Sol tarafım iyi hissetmiyor.”

“Doktor çağırayım mı?” diye sordu Yasin.

Adam elini sabırsızlıkla sallayıp, “Hayır. Uyusam iyi olur” diye mırıldandı.

Yasin geri çekilip diğerlerine de odadan çıkmalannı işaret etti. Adam bir deri bir kemik kalmış olan elini bir kez daha kaldırmıştı. Kapıdan birer birer çıktılar. Odada sadece Emine kaldı.

Oturma odasında Abdülmünim, Kemal’e, “Sen ne yaptın?” diye sordu. “Biz avluya açılan selamlığa indik” dedi.

“Biz ilk kattaki komşunun evine sığındık” dedi Yasin.

“Babam çok yoruldu, güçsüz düştü” dedi Kemal endişeli bir sesle.

“Uyuyunca kendine gelir” dedi Yasin.

“Ya bir hava saldırısı daha olursa?”

Buna kimse cevap veremedi. Derin bir sessizlik izledi. Derken, “Oturduğumuz evler çok eski. Bu hava saldırılarına dayanamazlar” dedi Ahmet.

Kemal havada asılı duran kasvet bulutunu dağıtma arzusuyla -çünkü onu altüst ediyordu- dudaklarına zoraki bir gülümseme yerleştirip, “Evlerimiz yıkılıp yok olursa, modem bilimin en ileri keşli sayesinde yıkılıp yok olma şerefine nail olacaklar” dedi.

37

Kemal misafirleri geçirdikten sonra merdivenlerden çıkmak üzereydi ki, yukarıdan kulağına ürkütücü bir uğultu geldi. Sinirleri zaten çok gergindi. Merdivenleri birer ikişer çıkarken aklında en kötüsü vardı. Oturma odası boştu ama yatak odasınm kapalı kapısının ardından aynı anda konuşan sesler duyuluyordu. Kapıya koşarken ne olduğunu düşünmek bile istemiyordu.

“Efendim!” diye ünlüyordu annesi boğuk bir sesle.

“Baba!” diye bağırıyordu Ayşe.

Yatağın başucuna çakılı duran Hanafi Kadın bir şeyler mırıldanmaktaydı. Kemal yatağa baktı. Babasının vücudunun alt kısmı hâlâ yatakta, üst kısmı Emine’nin göğ-sündeydi. Üstesinden gelemediği bir korku ve acıklı bir teslimiyet duygusuna kapıldı. Adamın göğsü mekanik bir hareketle inip çıkarken, gırtlağından sanki bu dünyaya ait olmayan bir ses, bir hınltı yükseliyor, gözleri boş bakıyordu. Bu boş bakışlar, artık hiçbir şey görmediğinin ya da verdiği iç mücadelenin ifadesiydi. Kemal yatağın ayakucu-na çakılmış kalmıştı. Konuşma kabiliyetini yitirdiğini, gözlerinin

camlaştığını hissediyordu. Ne diyeceğini, ne yapacağını bilemez halde, tümüyle aciz, sahipsiz, önemsiz ve değersizdi. Şuurunu yitirmiş gibiydi. Tek bildiği, babasının can çekişmekte olduğuydu.

Ayşe bakışlarını Kemal'e bakacak kadar kısa bir süre için babasından alıp, "Baba! Kemal geldi. Seninle konuşmak istiyor" diye bağırdı.

Hanafi Kadın mırıldanmayı bırakıp, "Doktor çağır" dedi boğuk bir sesle.

Emine öfkeyle inledi: "Sersem! Ne doktoru?"

Ahmet Bey oturmak istercesine kımıldanınca göğsünün çırpınışı arttı. Adam önce sağ elinin, sonra sol elinin işaret parmağını kaldırdı. Bunu gören Emine'nin yüzü acıyla gerildi. Hemen kocasının kulağına eğilip yüksek sesle keli-me-i şahadet getirmeye başladı ve adamm eli hareketsiz kalıncaya kadar sürdürdü: "Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve Resuluhu..." Baba, kendisi konuşamadığı için ve bu son saatin derin anlamının mahremiyetinde, bunu kendi namına annesi yapsın istemişti. Bu son saati acı, korku ya da bir kendinden geçiş olarak tanımlamak anlamsız bir varsayım olurdu. Her ne olursa olsun, zaten uzun süremezdi çünkü normal yaşamın bir parçası olamayacak kadar ciddi ve önemliydi. Gördükleri sinirlerini harap ettiği halde, babasının ölümünü bile bir bilgi kaynağı olarak değerlendirip analiz ettiği için çok utandı Kemal ve acısı ikiye katlandı.

Derken, adamın çırpınışı iyice arttı, hırıltı sesi yükseldi. Bu da ne, diye düşündü Kemal. Kalkmaya mı çalışıyor yoksa konuşmaya mı? Ya da bizim görmediğimiz bir şeye mi hitap ediyor? Acı mı çekiyor? Yoksa korkuyor mu? Oh... Baba derin bir iniltiyle inlemiş, başı göğsüne düşmüştü.

Ayşe tüm varlığıyla haykırdı: "Baba!... Naime!... Osman!... Muhammed!" Hanafi Kadın yanma koşup genç kadını usulca odadan çıkardı. Anne başını kaldırıp solgun bir yüz ifadesiyle Kemal'e baktı ve odadan çıkmasını işaret etti. Kemal yerinden kımıldamadı.

"İzin ver de babana karşı son görevimi yerine getireyim" diye fısıldadı kadın yalvarırcasına.

Kemal oturma odasına geçti. Ayşe kendini kanepeye atmış ağlıyor, inliyordu. Karşısındaki kanepeye oturdu. Hanafi Kadın, hanımına yardım etmek üzere yatak odasına dönüp kapıyı ardından kapadı. Ayşe'nin hali dayanılır gibi değildi. Kemal ona hiçbir şey söylemeden ayağa kalkıp bir aşağı, bir yu kan yürümeye başladı. Ara ara kapalı kapıya bakıp dudaklannı ısınyordu.

Aklını toplayıp, neden ölüm bize bu kadar yabancı, diye düşünmeye başlamıştı ki, dikkati dağıldı. Duygulanna yenik düştü. Ahmet Bey odasından çıkamadığı zaman bile ev halkının yaşamını tayin etmeye devam etmişti. Yarın öbür gün, bu evin bambaşka bir yer olduğunu ve ev yaşamının tümüyle farklılaştığını görürse hiç şaşırmayacaktı. Bu andan itibaren kendisi de yeni bir rol üstlenmek ve bu rolü oynamaya alışmak durumundaydı. Ayşe'nin ağlaması onu perişan ediyordu. Susturmayı düşündü ama vazgeçti. Çok uzun bir süredir her şeye kayıtsız kalıp, hiçbir şeyi umursamazken -ya da öyle görünürken- bu kadar duygusallaşması onu çok şaşırtmıştı. Derken, babasının ailenin yaşamından çıkmış olduğu geldi aklına. İnanılır gibi değildi. Onun son günlerini hatırlayınca içi parçalanırken, bir yandan da o en güçlü ve en ihtişamlı günlerini düşünüp, yaşayan tüm yaraüklara karşı derin bir acı hissetti içinde. Ayşe ne zaman ağlamayı kesecekti acaba? Neden ağabeyi gibi sessizce, içinden ağlamıyordu sanki?

Yatak odasının kapısı açılıp Hanafi Kadın göründü. Kapı tekrar kapanmadan önce annesinin yaktığı ağıt geldi kulağına. Kadının son görevini yerine getirmiş olduğuna ve artık ağlayabileceğine hükmetti.

Hanafi Kadm, Ayşe'ye yaklaşıp, “Yeter ağladığın küçük hanım” dedi sert bir sesle. Sonra Kemal'e dönüp ekledi: “Gün ağarıyor efendim. Biraz olsun uyuyun çünkü önünüzde zor bir gün var.”

Ve birden ağlamaya başladı. Odadan çıkarken dönüp, “Şeker Sokağı ile Şevk Sarayı'na ben gider haber veririm” dedi.

Yasin, peşinde Zennube ve Rıdvan olduğu halde içeri daldı. Derken, Hatice'nin çığlıkları caddenin sessizliğini yırttı. Onun gelişiyle kederli evin ateşi daha da yükselmişti. Hıçkırıklar, ağlama seslerine ve çığlıklara karıştı. Erkeklerin evin ilk katında oturmaları doğru olmazdı. En üst kattaki çalışma

odasına çıktılar. Kasvetli bir sessizlik içinde otururlarken, İbrahim Şevket, “Onu hava saldırısı bitirdi. Allah rahmet eylesin. Bambaşka, olağanüstü bir insandı” dedi.

Yasin dayanamayıp ağlamaya başlayınca, Kemal de kendini tutamadı. İbrahim Şevket, “La ilahe illallah... Sizler koca adam oluncaya kadar terk etmedi dünyayı” dedi.

Rıdvan, Abdülmünim ve Ahmet surat asmış, hayretle onları izliyorlardı. Bunu fark edince gözyaşlarını sildiler.

Sonra uzun bir sessizlik oldu. Derken, “Birazdan sabah olacak. Neyi nasıl yapacağımızı konuşalım” dedi İbrahim Şevket.

“Bunu çok yaşadık, yeni bir şey yok” diye cevap verdi Yasin üzüntülü ve ters bir sesle.

“Ona yakışır bir cenaze töreni olmalı.”

“Yapabileceğimizin asgarisi bu” dedi Yasin.

“Önümüzdeki cadde dar. Cenazeye katılacak herkesi alacak büyüklükte bir çadırı kaldıramaz. Törenini Beyt el Kadi Meydanı’nda yapalım” dedi Rıdvan.

“Ama çadınn ölü evinin önüne kurulması gerekir” dedi İbrahim Şevket.

“Bu önemli değil... özellikle de cenazeye bakanlar, senatörler ve milletvekilleri katılacaksa” diye cevap verdi Rıdvan.

Rıdvan kendi çevresinden bahsediyordu. “Pekiyi, çadırı oraya kuralım” dedi Yasin.

“Ölüm ilanını gazetelerin sabah baskısına yetiştiremeyeceğiz...” dedi Ahmet kendine düşen görevi hatırlayarak.

“Akşam gazeteleri öğlenden sonra saat üçte çıkıyor. Cenazeyi ikindi vakti kaldırab<u>iliri</u>z” dedi Kemal.

“Olur. Kabristan uzak değil. Güneş batmadan toprağa vermiş oluruz.”

Kemal neler konuştuklarına hayret ediyordu. Daha bir gün önce bu saatlerde, saat beşte yatağına uzanmış radyo dinliyordu babası. Yann saat beşte oğlu Fehmi’nin yanında yatıyor olacaktı. Fehmi’den ne kalmıştı geriye? Yaşam, çocukluğundan beri içinde olan ağabeyinin kefenine bakma arzusunu yok edememişti. Babası ölmeden önce bir şeyler mi söylemek istemişti acaba? Ne söylemek istemişti?

Yasin Kemal’e dönüp, “Öldüğü zaman yanında miydin?” diye sordu.

“Evet. Sen gittikten hemen sonra öldü.”

“Çok çekti mi?”

“Bilmiyorum. Kim bilebilir ki Ağabey? Ama beş dakikadan fazla sürmedi.”

Yasin, iç geçirip tekrar sordu: “Bir şey söylemedi mi?”

“Hayır. Sanırım konuşacak durumda değildi.”

“Kelime-i şahadet getirmedi mi?”

Kemal gözyaşlarını saklamak için başını öne eğip, “Onun adına annem getirdi” diye cevap verdi.

“Allah rahmet eylesin.”

“Amin.”

Bir süre suskun kaldılar. Derken, “Eğer herkesi oturtacaksak çadır büyük olmalı” dedi Rıdvan.

‘Tabii, çok dostumuz var” diye cevap verdi Yasin ve Ab-dülmünim’e bakıp ekledi: “Müslüman Kardeşler de var.” Sonra iç geçirip sürdürdü: “Yakın arkadaşları hayatta olsaydı tabutu onlar omuzlardı.”

Cenaze töreni bekledikleri gibi geçti. Törene katılan en kalabalık grup Abdülmünim’in arkadaşlarıydı ama Rıd-van’ınkiler yüksek mevki

sahibiydi. Gazete ve dergi okurları bu yüzlere aşinaydı. Bu insanlar cenazeye katıldıkları için o kadar gururluydu ki Rıdvan, gururu üzüntüsünü bastırdı. Mahallenin Ahmet Bey'i şahsen tanımayan sakinleri bile bir ömür boyu komşusu oldukları bu adamı son yolculuğuna uğurlamak üzere katıldılar törene. Eksik olan tek bir şey vardı: Ahmet Bey'in öbür dünyaya kendisinden önce göçen dostları.

Cenaze alayı kabristana doğru yürürken, Bab el Narsa'da Şeyh Mutavalli Abdülsamet çıktı karşılarına. Yaşlı bacaklarının üstünde sallanarak tabuta bakıp, "Kim bu?" diye sordu.

Mahalleden biri, "Ahmet Abdülcevat Bey... Allah rahmet eylesin" diye cevap verdi.

Adam ayaklarının üstünde titreyerek bir ileri, bir geri sallanıp, "Nereliydi?" diye sordu.

Diğeri üzüntüyle başını sallayıp cevap verdi: "Bu mahalleden. Nasıl tanımazsın? Ahmet Abdülcevat'ı hatırlamıyor musun?"

Şeyh hatırladığına dair hiçbir işaret vermedi. Tabuta son bir kez bakıp yoluna devam etti.

38

Efendim terk edip gittiğine göre, artık bu benim elli yıldır ev bildiğim yer değil. Etrafımdaki herkes ağlıyor. Hatice çok üstüme düşüyor. Sanki ablam, bazen de annem gibi davranıyor. Üzülmesinler diye ağladığımı belli etmiyorum. Üzülmelerine dayanamam. Allah bana onların acılannı göstermesin. Tek tesellim ağlamak. Gözyaşlarını kuruyana kadar ağlıyor, ağlıyorum. Hanafi Kadın, bütün iyi niyetiyle mani olmaya çalışıyor ama ona, "Beni benle bırak Allah aşkına" diyorum. Kızıyor. "Nasıl bırakırım? Neler hissettiğini biliyorum ama sen bu evin hanımısın, sen bir müminsin... Bütün kadm müminlerin hanımefendisisin. Allahın buyruklarına teslimiyeti de, tahammülü de biz senden öğrendik" diyor.

İyi söylüyorsun Hanafi Kadm ama yaslı bir kalp anlamaz! Bıküm bu dünyadan. Artık burada yapacak işim kalmadı. Günün her saatinde

efendimin hatırası var. Bana bahşedilen, bildiğim tek yaşamın direğiydi o. Ardında koca bir boşluk bırakarak gittiğine göre, ben artık nasıl yaşarım? Odasının eşyalarını değiştirmek isteyen benim. Başka çarem yoktu. Eşyaların hepsi onun boş yatağına bakıp gözyaşı döküyor, hassas kalpleri beni kaygılandırıyordu. Efendim ardından gözyaşı dökülmesini hak ediyor elbet ama ben dayanamıyorum. Onlan senin beni avutmaya çalıştığın gibi avutuyordum Hanafi Kadın. Allaha teslim olmalarını, O'nun buyruklanna karşı gelmemelerini söylüyordum. Odayı bunun için boşaltıp Ayşe'nin odasına taşındım. Sonra da boş kalmasın, terk edilmiş gibi durmasın diye oturma odasını ve kahve saatini oraya taşıdım. Mangalın etrafında toplanıp bol bol konuşuyor, ağlıyoruz işte.

En büyük meşgalemiz kabristan ziyareti için hazırlanmak. Oradaki fakir fukaraya dağıtacağımız yemeklerin hazırlığına bizzat nezaret ediyorum. Hanafi Kadm'a, ailedeki yerini sonuna kadar hak eden o sevgili sadık insana emanet edemediğim tek iş, tek görev bu herhalde. Vereceğimiz zekâtı gözyaşları içinde birlikte hazırlarken, güzel günleri anıyoruz. Bütün varlığıyla hep yanımda. Dün akşam Ramazan gecelerinde yapılan kutlama ve şenliklerden söz açılmıştı. Hanafi Kadm efendimin Ramazan ayı boyunca sabahlan nasıl da geç saatlere kadar uyuduğunu ve sonra evden çıkıp, nasıl da ertesi sabah gün ağanrken döndüğünü anlattı da anlattı. Sıra bana gelince, ben de onu eve getiren atlı arabayı görmek; o güzel günler gibi, birbiri ardına Hakkın rahmetine kavuşmuş olan arkadaşlanyla şakalaştığını duymak için nasıl da cumbaya koştuğumdan bahsettim... O zamanlar, genç, sağlıklı, zindeydim. Allahım, çocuklanma uzun ömür ver, iyi günler göster.

Bu sabah bir de baktım kedi yatağın altında... Koklaya koklaya orada emzirdiği ve benim komşulara dağıttığım yav-rulannı anyor. O üzgün, o şaşkın hali öylesine içime dokundu ki, “Allah sana sabır versin Ayşe” diye haykırdım bütün kalbimle. Zavallı Ayşe... Babasının ölümü tüm acılannı depreştirdi. Babası, kızı, iki oğlu ve kocası için sürekli gözyaşı döküyor. Gözyaşı ateş gibi... Bir zamanlar oğlumu kaybetmenin ıstırabıyla kan ağlayan ben, şimdi de efendimin kaybına yanıyorum. Yaşamımı o dolduruyordu. Artık her şey boş. Tek bir görevim kaldı, o da Şeker Sokağı veya Şevk Sarayı Sokağı'ndan topladığım zekâtı dağıtmak.

“Hayır, bu yaslı ortamın dışma çıkmalısın oğlum. Bu ortamın seni üzmesinden, moralini bozmasından korkuyorum... Neden bu kadar meyussun? Hüzün erkeğe yakışmaz. Bir erkek normal zamanlann yüküne, üzüntüsüne bile dayanamaz. Yukanya, odana çık ve hep yaptığın gibi oku, yaz. Ya da akşamlan çık, dışanda arkadaşlannla buluş. Sevilenler oldum olası terk eder sevenleri. Kendimizi hüzne kaptıracak olsaydık, dünya üzerinde kimse kalmazdı. Sandığın kadar perişan değilim ben. Bir mümin asla hüzne kapılmamalı, mahzun olmamalıdır. Allahın İzniyle yaşayıp unutacağız. Ta ki Allah öyle istesin, bizden önce ölüp gidene yetişemeyiz.’ Ona böyle söylüyor, elimden geldiğince soğukkanlı, sakin görünmeye çalışıyorum. Ama evimizin hayat kaynağı Hatice gelip ağlamaya başlayınca, ben de dayanamıyorum, gözlerimden yaş fışkırıyor.

Ayşe babasını rüyasında gördüğünü söyledi. Bir kolunun altında Naime, diğer kolunun altında Muhammed varmış. Osman’ı da omuzlarına oturtmuş. Ben iyiyim, hepimiz iyiyiz demiş. Ayşe gökyüzünde gördüğü ışık penceresinin sırrını sormuş babasına ama aldığı cevap kınayan bakışlar olmuş. Benden bu rüyayı tefsir etmemi istedi. Ah Ayşe, anneni nasıl da açmazda bırakıyorsun. Ona babasının hâlâ onu düşündüğünü, zaten bu yüzden rüyasına girip onu neşelendirmek için cennetten çocuklarını getirdiğini söyledim. O eski Ayşe, keşke bir saat için bile olsa geri gelebilseydi. Çevremdekiler kendi üzüntülerini atlatabilseler, belki o zaman yapmam gerekeni yapıp gönlümce yas tutabilirim.

Kemal ile Yasin’i çağırıp, “Babanızın kişisel eşyalarını ne yapalım?” diye sordum. Yasin, “Yüzüğü ben alınm, parmağıma uyuyor. Kemal, sen saati al. Anne, sen de tespihi...” deyip, “Ya cüppeler ve kaftanlar?” diye sordu. Aklıma hemen Şeyh Mutavalli Abdülsamet geldi. Efendimin dostlarından hayatta kalan bir o var. Yasin, “Şeyh Mutavalli öldü ölecek. Hiçbir şeyin farkında değil. Nerde kaldığı da meçhul” dedi. Kemal, “Babamı hatırlamadı bile. İsmini de unutmuş. Cenaze töreninde tabuta şöyle bir bakıp çekti gitti” dedi. Çok şaşırdım. “Hayret, bu nasıl olur?” diye sordum. Efendim son güne kadar onu unutmamıştı. Şeyhi çok severdi. Naime’nin düğününden sonra bir iki kez ziyaretimize gelmişti. Ya Rabbim, neler oldu ailemizin o kanadına ve Naime’ye? Derken, Yasin babasının giysilerini kendi işye-rindeki getir götürücü çocuklarla Kemal'in okulundaki hademelere vermeyi

önerdi. “Bunlar muhtaç insanlar, babamın ardından bol bol dua ederler” dedi. Tespihi ölünceye kadar elimden düşmeyecek.

Gittiğim zaman içim hüzünle doluyor ama mezarlık çok hoş bir yer. Sevgili oğlum şehit olduğundan beri sık sık giderim zaten. Mahallenin dışında, hayli uzakta da olsa, orası bana evim gibi gelir. Tıpkı kahve saati gibi, bizi bir araya getiriyor. Hatice ağlaya ağlaya helâk oluyor ama Kuran okunmaya başlayınca saygısızlık etmemek için susuyoruz. Sonra, çocuklar kendi aralarında sohbet ediyorlar. Onların üzüntüsünün dağıldığını görmek beni mutlu ediyor. Rıdvan, Abdülmünim ve Ahmet ha bire tartışırlar. Bazen Kerime de katılır onlara. Kemal de dayanamayıp onlara katılınca mezarlığın kasvetli havası dağılır. Abdülmünim öldürülen dayısı hakkında sorular sorar, Yasin anlatır ve böylece eski günler yâd edilir, hatıralar tazelenir. Çok duygulanır, gözyaşlanmı nasıl saklayacağımı bilemez olurum.

Kemal’i hep çok mahzun görüyorum. “Neyin var?” diye sorunca, “Babam gözümün önünden hiç gitmiyor, özellikle de ölürkenki hali. Keşke daha kolay bir ölüm olsaydı” diyor.

Ona, “Bunları unutmalısın” dedim. “Nasıl?” diye sordu. “İman ederek” diye cevap verdim ama hüzünle gülüp, “Küçükken ondan ne çok korkardım... ama zaman içinde bambaşka bir yüzünü, herkesin sevdiği o dost yüzünü gördüm. Ne kadar zeki, ne kadar esprili, yumuşak ve zarif bir insandı. Kimseye benzemiyordu” dedi.

Yasin babası her akima geldiğinde gözyaşı döküyor ama Kemal’in üzüntüsü farklı tezahür ediyor. Yasin o koca bedeniyle çocuk gibi ağlayıp, “O benim en sevdiğim insandı" diyor. Evet, benim efendim, Yasin’in hem babası, hem anasıydı. Küçük çocukken sevgiyi de, ilgiyi de babasında buldu. Sert davrandığı zaman bile merhametliydi. Rahmetli annem, “Affeder” demişti. Eve dönmeme razı olduğu günü hiç unutmam. Annem hep, “Ahmet Abdülcevat çocuklarını annelerinden ilelebet mahrum edecek insan değildir” derdi. Efendimin sevgisiydi ailemizi bir arada tutan... bu gün de hatırası tutuyor. Evimizden ziyaretçi eksik olmuyor ama Hatice ile Yasin ve aileleri hep yanımda olsunlar istiyorum. Zennube bile üzüntüsünde samimi. O güzelim Kerime, “Büyükanne bizim eve gel. El Hüseyin kutlamaları başlıyor. Alt kattan gelen o çok sevdiğin ilahileri dinlersin” diyor. Onu minnetle öpüp, “Güzel kızım, büyükannen geceyi kendi evi dışmda

geçirmeye alışık değil” diye cevap verdim. Büyükbaba evinin âdetlerini nereden bilsin? Hatırası bile çok güzel... Dünyam ahşap kafesli cumbayla sınırlıydı. Kocamın eve dönmesini gece yanlarına kadar orada beklerdim. O zamanlar efendim öylesine güçlüydü ki, arabadan atlayınca bastığı yer titrerdi. Yüzünden zindelik fışkırır, koca bedeniyle girdiği her mekânı doldururdu. Bu gece eve gelmeyecek. Bir daha eve hiç gelmeyecek. Ölmeden önce evden çıkamaz olmuştu, yatakta soldu gitti işte. O kadar zayıflamış, o kadar kilo vermişti ki, tek elinle kaldırabilirdin. Üzüntüm hiç dinmeyecek.

Ayşe çocuklara öfkeli. “Büyükbabalarının ölümü bunların umurunda değil, hiç üzülmediler” dedi. Ona, “Tabii üzüldüler ama onlar daha çok genç. Bu Allahın gençlere lütfüdür” diye cevap verdim. “Baksana, Abdülmünim konuşup duruyor. Kızımın yasını da tutmamıştı. Sanki hiç olmamış gibi Naime’yi unuttu gitti” diye terslendi. “Hayır” dedim. “Karısının yasını çok uzun bir süre tuttu ve çok ağladı. Erkeklerin üzüntüsü kadınların üzüntüsünden farklıdır. Anne kalbi hiçbir kalbe benzemez. Söyle bana Ayşe, kim unutmamış ki? Bazen nasıl gülümseyebildiğimize bile şaşmıyor muyuz? Gün gelecek, gözyaşı dökemez olacağız. Fehmi’yi hatırlasana.”

Hanafi Kadın, “Neden el Hüseyin’e gitmez oldun?” diye sordu bana. Ona, “Sevdiğim her şeyden soğudum. Yaram kapanınca tekrar ziyaret ederim” dedim. “Efendimizi ziyaret etmezsen kapanır mı o yara?” diye sordu. Hanafi Kadın, işte bana böyle bakıyor. Evimizin hanımı o. O olmasa, bu ev de olmazdı. Allahım, sen ki her şeyi yaratansın, sen ki son hükmü verensin, sen ki dua ettiğimsin... İzin verseydin de efendim son ana kadar gücünden bir şey kaybet-meseydi. Hiçbir şey dünyanın dar geldiği efendimin yatağa düşmesi kadar üzmedi beni. İbadet bile edemiyordu. Kalp yetmezliğinden çektiği, hava saldırısından sonra eve bir çocuk gibi taşınmış olması beni hâlâ çok üzüyor. Gözyaşı döküp içimin acıyla dolması bundandır.

“Allaha sığınıp Kerime’nin dest-i izdivacını talep ediyorum.” İbrahim Şevket hayretle oğluna baktı. Ahmet, bunun kendisi için bir sürpriz olmadığını söylercesine gülümseyerek başını öne eğdi. Hatice duyduğuna inanamamıştı. İşlediği şalı bir kenara bırakıp oğluna tuhaf bir bakış atüktan sonra kocasına dönüp, “Ne dedi?” diye sordu.

Abdülmünim tekrarladı: “Allaha sığınıp ağabeyimin kızı Kerime’nin dest-i izdivacına talip olduğumu söylüyorum.” Hatice şaşkınlığını belirten bir tavırla ellerini kaldırıp, “İzan diye bir şey var. Almak istediğin kızın kim olduğu bir yana, evlenmekten söz edecek zaman mı bu?”

Abdülmünim gülümsedi: “Söz kesip nişanlanmanın zamanı mı var?”

“Ya büyükbaban?" diye sordu Hatice ve diğer oğluyla kocasına bakıp ekledi: “Siz hiç böyle bir şey duydunuz mu?” “Ben sadece söz kesme ve nişandan bahsediyorum, evlilikten, nikâh töreninden değil” dedi Abdülmünim biraz da sert bir sesle. “Hem büyükbabam öleli tam dört ay oldu.” İbrahim Şevket bir sigara yakıp, “Yaşından büyük görünüyor ama Kerime daha küçük” dedi.

“On beş yaşında. Evlenebilmesi için bir yıl daha beklemesi gerekiyor zaten” diye cevap verdi Abdülmünim.

“Yoksa Zennube Hanım sana kızın nüfus kâğıdını mı gösterdi?” diye sordu Hatice alaycı bir tavırla.

İbrahim Şevket ile oğlu Ahmet güldüler. Abdülmünim ciddiyetle sürdürdü: “Önümüzdeki bir yıl boyunca hiçbir

şey olmayacak. Olduğu zaman da büyükbabamın ölümü üzerinden bir buçuk yıl geçmiş, Kerime evlenecek yaşa gelmiş olacak.”

“Öyleyse neden şimdiden başımızı ağrıtıyorsun?”

“Söz kesip nişanlandığımızı ilan etmenin ne sakıncası var?”

“Bir yıl gecikse ne olur? Ekşir mi?”

“Lütfen alay etme.”

“Bu tam bir skandal olur” diye bağırdı Hatice.

"Büyükanneyi ben hallederim” dedi Abdülmünim cesaretini toplayarak. “O beni hepinizden daha iyi anlıyor. O benim de, Kerime’nin de büyükannesi.”

“Kerime’nin büyükannesi değil” diye terslendi Hatice.

Abdülmünim’in yüzü asıldı. Ağzını açmıştı ki, babası devreye girip, “Bu hoş olmaz. Biraz daha beklersek iyi ederiz” dedi.

“Yani itirazın sadece zamanlamaya” diye bağırdı Hatice öfkeyle.

“Başka bir itirazın mı var?” diye sordu Abdülmünim annesini anlamazdan gelerek.

Hatice cevap bile vermedi. Elinden bıraktığı şalı alıp tekrar işlemeye koyuldu.

Abdülmünim, “Kerime senin ağabeyinin, Yasin’in kızı, öyle değil mi?” diye sordu.

Hatice tekrar elindeki işi bırakıp, “Evet, ağabeyimin kızı; ama annesinin kim olduğunu unutma” dedi acı bir sesle.

İbrahim ile oğullan düşünceli bir ifadeyle bakıştılar. Abdülmünim patladı: “Kerime'nin annesi aynı zamanda senin ağabeyinin kansı.”

“Biliyorum... Maalesef!” dedi Hatice sesini yükselterek.

“Bunlar geçmişte kaldı! Kimse hatırlamıyor bile. Artık o da senin gibi saygıdeğer bir hanımefendi.”

Hatice sinirlendi. “O kadın asla benim gibi değil ve olamaz” diye bağırdı.

“Nesi var? O ben bildim bileli bir hanımefendiydi. Bir insan tövbe edip doğru yolu seçince, tüm günahlan silinir. Geçmişi buna rağmen hatırlatmaya kalkanlar...”

Abdülmünim orada durdu. Hatice üzüntüyle başmı sallayıp, “Evet?” diye sordu. “Söyle bakalım geçmişi hatırlatmaya kalkanlara ne olurmuş? Seni ağma düşüren kadını korumak için annene hakaret et bakalım. Bizi neden ha bire Şevk Sarayı Sokağı’na yemeğe davet ettiğini merak eder dururdum. Seni kandırmışlar oğlum.”

Abdülmünim önce babasına, sonra Ahmet’e öfkeyle bakıp, “Böyle mi konuşacağız? Ne düşündüğünüzü duymak isterim” dedi.

İbrahim Şevket esnedi, “Böyle konuşarak bir yere varamayız. Abdülmünim bugün olmasa yann yeniden evlenecek. Sen de bunu istiyorsun Hatice. Kerime bizim kızımız. Çok hoş, çok güzel bir kız. Sinirlenmenin anlamı yok ” dedi.

“Anne, sen hep Yasin Dayımı memnun etmek istemiş-sindir... herkesten çok” dedi Ahmet.

Hatice yorgun düşmüştü. “Hepiniz bana karşı çıkıyorsunuz ama bu evlilik için söyleyebildiğiniz tek iyi şey, Yasin Dayı. Yasin benim ağabeyim. En büyük kusuru nasıl eş seçeceğini bilememek olmuştur hep. Öyle görünüyor ki, yeğeni de ona çekmiş.”

“Dayımın kansı senin de arkadaşın değil mi? Birbiriniz-le nasıl konuştuğunuzu gören sizi kardeş sanır" dedi Abdülmünim hayretle.

“Kadın, Allenby kadar kurnaz bir diplomatsa ben ne yapabilirim ki? Bana kalsa ve Yasin’i düşünmesem, onu evime bile almam. Sonuç? Onun kendi çıkanna hizmet ederi yemek davetlerine kendine rağmen kanmış olman Abdülmünim... Allah yardımcımız olsun.”

“Ne zaman istiyorsan git yap teklifini” dedi Ahmet, ağabeyine, “Annem zillidir ama iyi kalplidir.”

Hatice sinirli sinirli güldü: “Bravo oğlum. İnanç, din, politika. .. hiçbir konuda anlaşamadığınız halde, iş bana gelince tam bir ittifak içindesiniz.”

“Yasin Dayım en sevdiğin kardeşin. Kerime’yi bağnna basacağmdan şüphem yok. Senin sorunun, gelininin akraban olması, yani kaynanalık yapamayacak olman. Güzel... Bu rüyanı gerçekleştirmek bana kaldı demektir. Sana istediğin gibi davranabileceğin, hiç tanımadığın bir gelin getiririm” dedi Ahmet neşeli bir sesle.

“Sen de bir dansöz getirirsen hiç şaşmam. Ne gülüyorsun? Bu genç şeyh profesyonel bir şarkıcının damadı olmaya razı olduğuna göre, neye inandığı meçhul birinden başka ne beklenebilir? Allah yardımcım olsun!”

“Aslında, ailede bir dansöz olsa iyi olurdu.”

Derken, Hatice çok önemli bir şeyi sanki yeni hatırla-mışçasına sordu: “Ya Ayşe? Aman Allahım, hakkımda ne düşünür?”

Abdülmünim karşı çıktı: “Ne düşünecek? Karım öleli dört yıl oldu. Hayatımın sonuna kadar dul kalmamı o da istemez herhalde.”

“Karınca yuvasını dağa dönüştürmeyin. Mesele aslında çok basit. Kerime, Yasin’in kızı. Yasin hem Hatice’nin, hem de Ayşe’nin ağabeyi. Bu yeterli. Üfff. Her konuda kavga ediyorsunuz... düğün konusunda bile!” dedi İbrahim huzursuz bir tavırla.

Ahmet yüzünde sinsi bir gülümseme olduğu halde çaktırmadan annesine baktı ve kadın, sanki çok kızmışmış gibi yerinden kalkıp odadan çıkıncaya kadar bakmaya devam etti. Burjuva sınıfa mensubiyet bir dizi kompleks sahibi olmaktan başka bir şey değil, dedi kendi kendine. Tedavi için uzman bir psikanalist lazım... geçmişimiz kadar güçlü bir psikanalist. Şansım yaver gitseydi ağabeyimden önce evlenirdim ama o burjuva da ayda asgari elli paund geliri şart koştu. Kalpleri, aslrnda kalple hiç ilgisi olmayan işte böyle şeyler yaralıyor. Bu başarısız macerayı bilse, acaba ne derdi Suzan Hammad?

Hava çok, çok soğuktu. Kışın ne kadar rutubetli olduğu da düşünülürse, Han el Halili gidilecek son yerdi. Ama o akşam Ahmet Abdo'nun eski kahvehanesinin yerine inşa edilmiş olan Han el Halili kahvehanesine gitmeyi öneren Riyad Kuldas'm kendisiydi. "Kemal sonunda bana antika yerleri sevmeyi öğretti" diyordu. Bu küçük kahvehanenin el Hüseyin'e açılan giriş kapısından girince *uzanan koridorun* sonunda yeni Han el Halili'ye bakan ahşap bir balkon vardı. Üç arkadaş balkonda oturmuş çay içiyor, nargile paylaşıyorlardı.

"Yola çıkmadan önce toplanmam gerekiyor" dedi İsmail.

"Desene, birbirimizi üç yıl görmeyeceğiz" dedi Kemal üzüntülü bir sesle.

"Öyle. Bunu göze almak zorundayım. Teklif edilen pozisyonda alacağım maaş çok iyi. Hem Irak da bir Arap ülkesi, Mısır'dan pek farkı yok."

Onu özleyeceğim, diye düşündü Kemal. Ruh ikizim olmasa da, çok eski arkadaşım.

"Irak'da tercümana ihtiyaç yok mu acaba?" diye sordu Riyad Kuldas gülerek.

"Fırsaün olsa sen de İsmail gibi gider miydin ülkeden?" diye sordu Kemal.

"Eskiden düşünebilirdim ama bugün hayır."

"Bugünün farkı ne?"

"Senin için hiçbir farkı yok tabii ama benim için çok farklı. Öyle görünüyor ki, yakında ben de evli adamlar kervanına katılacağım" diye cevap verdi Riyad neşeyle.

Bu tam bir sürprizdi. Kemal çok şaşırmış, nedenini anlayamadığı bir tedirginlik hissetmişti.

"Sahi mi? Hiç söz etmemiştin."

"Aniden oldu... Son buluşmamızdan önce gündemimde bile değildi."

İsmail Latif muzafferane güldü. Kemal, “Nasıl oldu?” diye sordu gülümsemeye çalışarak.

“Nasıl mı? Her gün, her yerde olduğu gibi. Bir gün, bir kadm tercüme bürosundaki erkek kardeşini ziyarete geldi. Onu sevdim. Olur mu acaba deyip şansımı denedim ve kendimi işin içinde buldum.”

“Bunu, bu herif ne zaman yapacak dersin?” diye sordu İsmail neşeyle Kemal’in uzattığı nargile ağızlığım alırken.

İsmail bu bayatlamış konuyu açmadan edemezdi ama evlilik hafife alınacak bir şey değildi. Kemal’in evli arkadaşlarının hepsi, evliliğin bir kapan olduğu kanısındaydı. Dahası, bu, evlenecek olursa Riyad’ı ender olarak görebileceği anlamına geliyordu. Hatta evlendikten sonra ilişkileri değişip, bir tür yazışma arkadaşlığına bile dönüşebilirdi. Kolaylıkla tahakküm altına alınabilecek yumuşak bir insandı Riyad. Onsuz nasıl yaşardı Kemal? Evlilik Riyad’ı da İsmail kadar değiştirecekse yaşam sevincine veda etsin daha iyiydi.

“Ne zaman evleniyorsun?” diye sordu.

“En geç önümüzdeki kış” diye cevap verdi Riyad.

Demek kısmetinde yine en iyi arkadaşından olmak vardı. “Ve o an farklı bir Riyad Kuldas olacaksın” dedi.

“Neden? Amma hayal gücün var!”

“Amma hayal gücü mü?” diye sordu Kemal tedirginliğini gizlemeye çalışarak. “Bugünkü Riyad Kuldas, cebi bomboş da olsa, ruhu bir sürü başka şeyi talep eden bir insan. Evlendiğin andan itibaren bir koca olarak daha çok paraya ihtiyacın olacağı için ruhsal tatmine fırsat bulamayacaksın.”

“Bu, bir koca için yapılabilecek en berbat tanım. Sana katılmıyorum. ”

“Ya sen, Irak’a göç etmek zorunda kalan İsmail? Verdiğin kararı hafife alıyorum sanma çünkü doğal olmakla kalmayıp, çok da cesur bir karar. Ne

ki, bir o kadar da korkunç. Kendini gündelik yaşamın sorunlarına boğulmuş halde, iki yakanı bir araya getirmek için her kuruşu hesaplarken düşünsene. Böyle bir durumda yaşamın şiirsel yönü ancak zaman ziyanı olarak görülür."

“Hayal gücünü korkunun şekillendirdiği fanteziler...” “Evlilik ve babalığın ne olduğunu bir bilsen... Senin hâlâ yaşamın gerçek anlamının ne olduğu hakkında hiçbir fikrin yok” dedi İsmail.

Eğer bu doğruysa Kemal’in yaşamı saçma sapan bir trajediydi. Ama mutluluk dediğin neydi ki? Tam olarak ne istiyordu? Hissettiği acının temel nedeni, Hüseyin Şaddat hayatından çıktığı zaman hissettiği yalnızlığa benzer bir yalnızlığın, onu bir kez daha tehdit ediyor olmasıydı. Kendine, Atiya’nm vücudu gibi bir vücuda ve Riyad’m ruhu gibi bir ruha sahip bir eş bulamaz mıydı sanki? Aslında istediği tam da buydu: Atiya’nın vücudu ile Riyad’m ruhunun birleşimi bir kadın. Yalnızlık korkusundan sonsuza dek ancak böyle kurtulabilirdi. Bu ciddi bir sorundu.

“Artık evlilik konusunu kapatalım” dedi Riyad sabırsızlanarak. “Ben karanmı verdim. İnşallah benden sonra sıra sana gelir Kemal. Dikkate değer siyasi gelişmeler var, bunları konuşmamız lazım.”

Kemal arkadaşıyla hemfikirdi ama şaşkınlığını hâlâ üstünden atamamıştı. Öneriye kayıtsız kalıp bir şey söylemedi.

“El Nahhas, kendisine Aralık 1937’de dayatılan istifanın intikamını almayı bildi” dedi İsmail sevinçle. “İngiliz tanklarının başında, Abidin Sarayı’na fırtına gibi girdi.”

Riyad kısa bir süre Kemal’e söz hakkı tanımak için bekledi ama Kemal yavaştan alıyordu. Bunun üzerine, “İntikam mı? Olayı yanlış tefsir ediyorsun” dedi İsmail’e. “Pekiyi neydi olay?”

Riyad, Kemal’i konuşturmak için ona dikkatle bakmak suretiyle yaptığı ikinci bir başarısız girişimden sonra, “El Nahhas sırf yeniden iktidara gelsin diye İngilizlerle işbirliği yapacak biri değil. Ahmet Mahir aklını kaçırmış. Kralın yanında yer alarak halka ihanet eden o. Sonra da içine düştüğü

zafiyeti örtmek için bir basın toplantısı yapıp o aptal beyanatı verdi" dedi ve ne düşündüğünü görmek için tekrar Kemal'in yüzüne baktı.

Tartışma Kemal'in ilgisini çekmeye başlamıştı; ama Riyad ile sadece kısmen aynı görüşteydi. "El Nahhas'm vatansever olduğundan kuşkum yok, durumu kurtardığından da.

Onun yaşındaki bir adam, bugüne dek beş altı kez işgal ettiği bir mevki için vatana ihanet etmez. Önemli olan, ideal , olanı yapıp yapmadığıdır" dedi.

"Sen bir septiksin. Kuşkularının sonu yok. Neydi ideal olan?"

"Başbakan olması için İngilizlerin verdiği ültimatomu reddetmeliydi. Neye yol açacak olursa olsun, direnmeli, kabul etmemeliydi."

"Kral tahttan indirilip ülkenin başına İngiliz askeri geç cek olsa bile mi?"

"Evet."

Riyad öfkeyle homurdandı. "Biz burada oturmuş nargi le içip hoş beş ediyoruz; ama bir devlet adamı olarak o bu yük sorumluluk altında. İçinde bulunduğumuz bu soı. derece nazik savaş koşullarında kralın tahttan indirilip ülkenin İngiliz askeri tarafından yönetilmesine razı olabilir mi hiç? Müteffikler savaştan muzaffer çıkarlarsa ki, olabileceğini kabul edin, Mısır savaşı kaybetmiş sayılacak. Siyaset şiirsel bir idealizm değil, aklıselimdir" dedi.

"Ben el Nahhas'a hâlâ inanıyorum. İşbirlikçi ya da vatan haini olduğunu söylemedim; ama bu demek değil ki hata yapmaz."

"Bu, İngilizlerin arkasından Faşist davaya hizmet eden baş belalarının işi. Sanki Faşistler Mısır'ın bağımsızlığına hürmet gösterecekler! İngilizlerle anlaşma yapmadık mı? Verilen sözün tutulması bir şeref meselesi değil mi? Dahası, bizler demokratik ülkelerin farklı dinler, ırklar ve milletler arasında düşmanlık yaratan ırkçı Nazilere galip gelmesini istemesi gereken demokratlar değil miyiz ?"

“Sana katılıyorum ama İngiliz ültimatomuna boyun eğince bağımsızlığımız hikâye oldu.”

“Adam ültimatoma karşı çıkınca İngilizler de ona uyup işi erteledi.

İsmail kahkahalarla gülerek, “Ama ne karşı çıkış” dedi. Sonra ciddiyetini takınıp sürdürdü: “Yaptığı doğruydu. Yerinde olsam ben de aynı şeyi yapardım. Çoğunluk onda olduğu halde iktidardan düşürülmeyi kendine yedirememişti. Nasıl öç alınacağını gayet iyi biliyormuş. Aslında Mısır'ın bağımsızlığı hikâye. Kralın tahttan indirilip ülkenin İngiliz askeri tarafından yönetilmesi hangi amaca hizmet ederdi ki?”

Riyad’ın yüzü iyice asılmıştı. Ne ki, Kemal gülümsedi ve mesafeli bir tavırla, “El Nahhas başkalarının yaptığı hataların sonuçlarıyla uğraşmak zorunda kalıyor. Durumu kurtardığından şüphe yok. Tahtı da, ülkeyi de kurtardı. Üstelik iyi sonuç almak, iyi iş yaptığına delalet eder. Savaştan sonra İngilizler El Nahhas’m bu tavrım eğer takdirle, minnetle anarlarsa, kimse 4 Şubat ültimatomunu ağzına alamaz” dedi.

İsmail el çırpıp nargile için kömür sipariş ederken, “Eğer hatırlarlarsa! Ama bahse girerim ki, onu çok daha önce sepetlemiş olacaklardır” dedi alaycı bir sesle.

“Adam olabilecek en sıkıntılı koşullarda büyük sorumluluk aldı” dedi Riyad inançla.

“Tıpkı senin de hayatının en büyük sorumluluğunu almak üzere olduğun gibi” dedi Kemal gülümseyerek.

Riyad gülüp ayağa kalktı ve “İzninizle” deyip tuvalete yöneldi.

İsmail, Kemal’e doğru eğilip, “Unutmadığından emin olduğum birileri geçen hafta annemi ziyarete geldi” dedi neşeyle.

Kemal sorgulayan gözlerle arkadaşına bakıp, “Kim?” diye sordu.

“Ayda" diye cevap verdi İsmail anlamlı bir gülümsemeyle.

Kemal için bu ismin, aslında uyandırması gereken tüm duyguların üstüne çıkıp, onlan örten tuhaf bir tınısı vardı. Önce, isim arkadaşının ağzından değil, kendi içinin derinliklerinden çıkmış gibi oldu. Hiç beklemezdi ama kısa bir süre için ona hiçbir şey ifade etmedi sanki. Kimdi Ayda? Hangi Ayda? Bütün bunlar geçmişte kalmıştı. Bu ismi en son ne zaman duymuş, aradan kaç yıl geçmişti? 1926 veya 1927'den beri... on altı yıl... bir erkeğin çocukluk döneminden çıkıp ergenlik dönemine erişeceği, âşık olacağı ve kalp kırıklığına uğrayacağı kadar uzun bir süre. Gerçekten yaşlanmıştı. Ayda? Bir zamanlar anısı bile onu nasıl da etkilerdi? İnsanın geçmişte kalan kritik ve ıstıraplı bir ameliyatı haürlayıp vücudunda bıraktığı izi ararken hissettiği türde bir duygulanım hariç, hiç etkilenmemişti. “Ayda” diye mınldandı.

“Evet. Ayda Şaddat. Hatırlamıyor musun yoksa? Hüseyin Şaddat'm kız kardeşi.”

İsmail'in tavrı Kemal'i germişti. “Hüseyin nasıl acaba?” diye sordu kaçamak bir tavırla.

“Kim bilir?''

Yaptığı manevranın ne kadar aptalca ve saçma olduğunun farkındaydı ama yüzü şubat soğuğuna rağmen yanmaya başlayınca, başka ne yapabilirdi ki? Yanlış bir teşbihü belki ama aşk yemeğe benziyordu galiba. Masanın üstündeyken çok ilgimizi çekiyor. Hazım sırasında ilgimiz dağılıyor. Kana karışınca aramızdaki ilişki farklılaşıyor; çünkü hücrelerimiz tarafından emilip, onları yeniliyor. Zaman içinde, belki “unutkanlık” olarak tanımladığımız bir aksiseda hariç, geride hiçbir iz bırakmamış oluyor. İnsan, bu unutuşu bilinç düzeyine çıkartan tanıdık bir sesle hiç beklemediği bir anda karşılaşırsa, her nedense bu aksisedayı duyar, diye düşündü. Eğer bu doğru değilse, neden bu kadar sarsılmıştı? Ayda'mn özlemini çekiyor olabilirdi tabii. Bir zamanlar onu çok sevdiği için değil, o ilişki bir daha dönmemek üzere kaybolup gittiği için. Ayda, yıllar boyunca özlemini çektiği aşkı temsil ettiği için! O sadece, tarihi bir kalıntı, bir semboldü artık.

İsmail sürdürdü: “Uzun uzun konuştuk... Ayda, annem, karım ve ben. Almanlar ilerledikçe tüm diğer diplomatlarla birlikte nasıl geri çekile çekile

kendilerini İspanya'da bulduklarını anlattı. Sonunda İran'a tayin edilmişler. Geçmiş günleri hatırlayıp bol bol güldük."

Bu aşk ölmüştü ölmesine ama baş döndürücü bir özlem vardı içinde. Kalbinin suskun telleri hüzünle çalmaya başlamışü. "Nasıl biri olmuş?" diye sordu.

"Herhalde kırklı yaşlarındadır. Yok, hayır. Ben ondan iki yaş büyüktüm. Otuz yedi olmalı. Biraz kilo almış ama hâlâ ince. Gözlerinin ciddi ifadesi hariç, yüzü hiç değişmemiş gibi. On dört yaşında bir oğlu, on yaşında bir kızı varmış." Demek Ayda buydu. Bir rüya değildi. Onunla geçirdiği zaman bir hayal değil, hakikatti. Geçmiş yer yer bir illüzyonmuş gibi geliyordu ona. Bir eş ve bir anneydi. Geçmişi hatırlayıp, bol bol gülüyordu demek. Gerçekten nasıl görünüyordu acaba? O görüntünün ne kadarı hâlâ hafızasmdaydı? İzlenimler hafızada kaldıkları sürece kolayca dönüşürler. Bu kadına iyice bakmak, üstünde bu kadar büyük bir etki yapabilmiş olmasının sırrına ermek isterdi.

Riyad dönüp geldi. Kemal, İsmail'in konuyu değiştireceğinden korkmuştu ama öyle olmadı. "Seni sordular" diye devam etti.

Riyad onlara bakıp bunun özel bir sohbet olduğuna hükmederek nargile içmeye koyuldu.

Kemal, "Seni sordular" cümlesinin bağışıklık sistemini en tehlikeli mikrop kadar tehdit ettiğini hissetti. "Neden?" diye sordu elinden geldiğince doğal görünmeye çalışarak.

"Eskide kalan bir iki kişinin yanı sıra seni sordular. 'El Silahtar Okulu'nda öğretmen; kapağını bile açmadığım *el Fikr* dergisinde hiç anlamadığım konularda makaleler yazan büyük bir filozof oldu' dedim. Güldüler. 'Evlendi mi?' diye sordular. 'Asla' diye cevap verdim."

Gayri ihtiyari olarak, "Buna ne dediler?" diye sorduğunu duydu Kemal.

"Bir şeyler söylediler ama hatırlamıyorum... araya başka konular girdi."

Kuluçkadaki hastalık depreşmek üzereydi. Tüberküloz geçirmiş olan biri soğuk almamaya dikkat etmelidir. “Seni sordular” cümlesi bir çocuk şarkısına benziyordu; çünkü anlamı ne kadar basitse, insan ruhuna yaptığı etki bir o kadar derin. Şartlar öyle gelişir ki, insan eski ruh halini tekrar aynı şiddetle yaşayıp geçiştirebilir. Dolayısıyla, bir an için kendini aşkın neşeli ve yaslı namelerini çalan o eski âşık gibi hissetmişti Kemal ama ciddi bir tehlike yoktu. Çünkü gördüğü sıkıntılı bir rüyanın rüya olduğunu anlayınca rahatlayıp uyumaya devam eden biri gibiydi. Buna rağmen, sadece birkaç dakika için bile olsa, bir mucize eseri olarak onunla karşılaşmayı umdu. Belki, aşkının bir gün veya yanm gün için karşılık bulduğunu itiraf eder, birlikte olamadılarsa bunun, aralanndaki yaş farkından dolayı veya buna benzer bir nedenle olduğunu söylerdi. Bu mucize gerçekleşecek olursa, sanki çektiği bütün acılar telafi edilecek; yaşamının boşa geçmediğini düşünüp mutlu bir insan olacaktı. Ne var ki, böylesi hüsnükuruntu ölümden uyanış kadar abesti. Unutarak avutmalıydı kendini. Yenilgi koksa da, bu bir zafer olurdu. Dünyada başarısızlığın ıstırabını çeken tek insanın kendisi olmadığı gerçeğini hatırlayarak teselli bulmalıydı.

“İran’a ne zaman gidiyorlar?” diye sordu.

“Dün gitmiş olmalılar. Bize geldiklerinde söylediği buydu.”

“Ailesinin başına gelen felakete ne diyor?”

“Bu konuyu açmamaya çalıştım tabii, o da hiç değinmedi.”

Riyad ilerideki bir noktayı parmağıyla işaret edip, “Baksanıza” diye ünledi. Balkonun sol tarafında zayıf, çıplak ayaklı, yetmiş yaşlarında bir kadm vardı. Üstüne erkeklerin giydiği türden uzun bir entari giymiş, başına bir takke geçirmişti. Başı ya kel, ya hastalıklıydı. Ön dişleri dökülmüştü. Yüzündeki ağır makyajla gülünç, hatta iğrenç görünüyordu. Çevresine, yaltaklanırcasma bakan sevgi dolu gözlerle bakıyordu.

“Dilenci mi acaba?” diye sordu Riyad ilgiyle.

“Deli herhalde” diye cevap verdi İsmail.

Kadm durup solundaki boş iskemlelere baktı. Baktıklarını görünce kocaman gülümseyip, “İyi akşamlar beyler” dedi.

Riyad sıcak bir tavırla aldı selamı: “İyi akşamlar İyi Bayan.”

Kadın güldü. İsmail bu gülüşün ona bir dönemin ünlü Ezbekiye eğlence merkezini hatırlattığını söyledi. Kadm, “İyi Bayan! Evet ben öyleyim... eğer ‘iyi’den kastın ‘iyi zamanlardaki iyi ise” diye cevap verdi.

Üçü de güldü. Kadm bundan cesaret alıp, “Bana çay ve nargile ikram ederseniz. Allah da size verir” dedi.

Riyad siparişi vermek üzere hemen ellerini çırptı ve Kemal’in kulağına eğilip, "Bazen hikâye işte böyle çıkıp gelir” diye fısıldadı.

Yaşlı kadm keyifle gülüp, “Eski moda cömertlik! Savaş zenginlerinden misiniz çocuklar?” diye sordu.

“Bizler savaş fakirleriyiz, yani devlet memuru, İyi Kadın” diye cevap verdi Kemal.

“İsminizi lütfeder misiniz?” dedi Riyad.

Kadın gülünç bir kibirle dikleşip, “Meşhur Zübeyde Sul-tan’m ta kendisi” dedi.

“Sultan mı?”

“Evet ama maiyetimi kaybettim” diye cevap verdi kadm neşeli bir sesle.

“Allah rahmet eylesin.”

“Allah yaşayanlara rahmet eylesin. Ölüye Allahın huzurunda olmak yeter. Söyleyin bakalım, siz kimsiniz?”

Garson gülümseyerek çayla nargile getirdi kadına. Sonra üç arkadaşa yaklaşıp, “Onu tanıyor musunuz?” diye sordu.

“Kim?”

“Şarkıcı Zübeyde. Zamanının en ünlü şarkıcılarından; ama yaşlılık ve kokain onu bu hale getirdi.”

Kemal sanki bu ismi daha önce duymuştu. Riyad’m ilgisi iyice arttı. Arkadaşlarından, kadının da isteği doğrultusunda, kendilerini tanıtmalarını istedi ki, onunla konuşabilsin.

“Ben İsmail Latif’ diye tanıştırdı kendini İsmail.

Kadm kıkırdayarak çayını soğutmadan yudumladı, “Allah adını bağışlasın... bu güzel isim sahibine pek uymamış olsa da...” dedi.

Gülüştüler ama İsmail Latif kadının duyamayacağı alçak bir sesle küfretmişti.

“Ben Riyad Kuldas” dedi Riyad.

“Bir kâfir mi yoksa? Sîzlerden biri bir zamanlar âşığım olmuştu. Yusuf Gattas. Gattas Muski’de tüccarlık yapardı. Dünya şampiyonuydu. Onu yatakta sabahlara kadar çarmıha gerili tutardım.”

Hep birlikte güldüler. Kadının sohbetten büyük zevk aldığı yüzünden belliydi. Bakışlarını Kemal’e çevirdi.

“Ben Kemal Ahmet Abdülcevat” dedi Kemal.

Kadm çay bardağını dudaklarına kaldırmıştı ki, durdu. Bir an için zihni açıldı sanki. Kemal’e bakıp, “Ne dedin?” diye sordu.

Kemal’in yerine Riyad cevap verdi: “Kemal Ahmet Abdülcevat."

Kadm nargileden bir nefes çekip, “Ahmet Abdülcevat... Ama bir zamanlar bol para olduğu gibi, aynı isimde bir sürü insan var..." dedi kendi kendine ve sordu: “Baban el Nahhasin’de tüccar mıydı?”

Kemal çok şaşırmıştı. “Evet” diye cevap verdi.

Kadm yerinden kalkıp Kemal’e yaklaştı ve tam önünde durup sıskası çıkmış vücudundan beklenemeyecek kadar güçlü bir kahkaha atıp, “Sen

Abdülcevat'ın oğlusun! Sevgili dostumun oğlu! Ama ona hiç benzemiyorsun. Bu onun burnu ama o dolunay kadar yakışıklıydı. Ona Zübeyde Sultan'ı gördüm, de; bak sana neler anlatıyor hakkımda" dedi.

Riyad ile İsmail kahkahayla gülmeye başladılar. Kemal duyduğu huzursuzluğun üstesinden gelmeye çalışarak gülümseyip babasıyla şarkıcı Zübeyde'nin hikâyesini -daha birçok hikâyenin yanı sıra- uzun zaman önce kendisine Yasin'in anlatmış olduğunu hatırladı.

"Ahmet Bey nasıl? Sizin mahalleden taşınalı yıllar oldu. Beni dışladılar. Artık İmam el Şafi cemaatindenim; ama el Hüseyin'i özlüyorum. Ara sıra ziyaretine giderim. O kadar uzun süre hastaydım ki, komşular benden bıktı. Korkma-salar beni diri diri gömerlerdi. Efendim nasıl?"

"Dört ay önce öldü" diye cevap verdi Kemal düşünceli bir tavırla.

Kadm kaşlarını çatıp, "Allahın rahmetine kavuşmuş, yazık! Bambaşka bir adamdı" dedi.

Sonra masasına dönerek koca bir kahkaha attı. Kahvehanenin sahibi anında balkonun girişinde bitip uyardı: "Yeter güldüğün! İlkinde paylamadık diye çıkrıkla çıkıp geldi. Bu beyefendilerin sana cömert davranmış olmaları takdire şayan ama gürültü yaparsan kapıya koyarım" dedi.

Kadm dükkân sahibi uzaklaşıncaya kadar ağzım açmadı. Sonra eliyle cinselliği ima eden kaba bir işaret yapıp, "Babana benziyor musun?" diye sordu Kemal'e gülerek.

Gülüştüler. İsmail, "Daha evlenmedi bile" diye cevap verdi.

Kadm inanamıyormuş gibi yapıp, "Beni yalancı çıkaracaksın galiba" dedi.

Tekrar güldüler. Riyad kadının oturduğu masaya geçti, "Bize şeref verdin Sultan" dedi. "Ama ben saltanat günlerin hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak istiyorum."

Amerikan Üniversitesi'nin Ewart Hail salonu konferans başlamadan yirmi dakika önce neredeyse tamamen dolmuştu. Riyad Kuldas'a göre Mr. Roger,

özellikle de Shakes-pear konusunda ilk akla gelen ünlü bir profesördü. Konferansın siyasi telmihleri olacağı ileri sürülmüştü ama konuşmacı Mr. Roger ve konu Shakespear olunca bunun hiç önemi yoktu. Buna rağmen Riyad'm yüzü asıkü. Bedbindi. Kemal'i davet etmemiş olsa çekip gidebilirdi. Aslında, siyasetle yakından ilgilenen biri olarak, böyle bir ruh hali içinde olması doğaldı. Kemal'in kulağına, "Makram Abid, Vaft'tan ihraç edilmiş! Neden böyle korkunç şeyler oluyor anlamıyorum" diye fısıldadı.

Haberin şok etkisini hâlâ üzerinden atamamış olan Kemal esefle başım sallayıp bir şey söylemedi.

"Bu bir milli felaket Kemal! İşler bu kadar kötüleşme-meliydi."

"Doğru ama sorumlusu kim?"

"El Nahhas! Makram Abid çok sinirlenmiş olabilir ama hükümete kadar sızan yolsuzluğun üstü örtülmemeliydi." Kemal, "Hükümetteki yolsuzluktan bahsetmeyelim. Makram, yolsuzluktan ziyade nüfuzunu kaybettiği için tepki veriyor" diye cevap verdi gülümseyerek.

"Makram gibi adanmış bir milliyetçi duygusallığa kapılıp mücadeleden nasıl vazgeçer?" diye sordu Riyad biraz da teslimiyetle.

Kemal kendini tutamayıp güldü. "Sen de duygusallığa kapılıp terk etmedin mi mücadeleni?" dedi.

"Cevap ver" diye ısrar etti Riyad ciddi bir ifadeyle.

"Makram, bir şarkıcı ya da bir şair kadar duygusal bir adam. Ya hep, ya hiç, diyor. Nüfuzunu yitirdiğini anlayınca, kayırmacılığı bir hükümet meselesi haline getirerek tepki vermişti. Böylece tüm uzlaşma ve işbirliği yollarını daha baştan tıkadı."

"Sonuç?"

"Saray, Vaft'ın bölünmesine şükrediyordur. Bu kesin. Dolayısıyla, geçmişte baş kaldıran herkese kucak açtığı gibi, zamanı gelince Makram'a da kucak

açacaktır. Bugünden itibaren Makram'ın muhalefet partileri ve sarayın temsilcileriyle ilişkisinde yepyeni bir role soyunduğunu göreceğiz. Aksi halde resmin dışında kalır. Ondan, en az el Nahhas'tan nefret ettikleri kadar nefret ediyor olabilirler ama işin daha da kötü yanı, Makram nedeniyle Vaft'tan nefret edenlerin olması. Bunlar Vaft'ı ortadan kaldırmak için Makram'a sarılacaklardır. Ondan sonra ne olacağı ise meçhul."

"İğrenç bir tablo! El Nahhas da, Makram da hatalı. İçimden bir ses bunun hayra alamet olmadığını söylüyor" dedi Riyad kaşlarını çatarak ve daha alçak bir sesle sürdürdü: "Kiptiler sahipsiz kalacak veya baş düşmanlan olan krala sanlacaklar; ama uzun süre koruması altında kalamayacaklardır. Artık Vaft da diğer partiler kadar kötü davranmaya başladığına göre, bize ne olacak?"

Kemal, Riyad'ı anlamazdan gelip, "Bu olayın önemini neden bu kadar abartıyorsun?" diye sordu. "Ne Kıpti Hıristiyanların hepsi Makram, ne de Makram Kıpti Hıristiyanların hepsi demek. Makram güçten düşmüş bir siyaset adamı; ama Vaft milliyetçi ilkelerinden asla vazgeçmeyecek."

Riyad üzüntüyle başını sallayıp alaycı bir sesle cevap verdi: "Gazeteler böyle söylüyor olabilir ama ben gerçeklerden bahsediyorum. Kıptilerin hepsi Vaft'tan dışlandıklarını düşünüyorlar. Güvence peşindeler ve korkanm bulamayacaklar. Bir dönem dinin sunduğu bilmeceyi, şimdi de siyaset koyuyor önüme. Aklım dini reddetti ama etnik sadakat nedeniyle kalbimde hâlâ yeri var. Benzer biçimde, Vaft'ı kalben reddettiğim halde, aklımla sempatizanı olmaya devam edeceğim. Vaftçı olduğumu söylersem kalbime, tersini söylersem aklıma ihanet ediyor olacağım. Böylesi korkunç bir durumda kalacağımı düşünemezdim. Öyle görünüyor ki, Kıptilerin kaderinde sonsuza dek çift kişilikli olarak yaşamak var."

Kemal'in canı sıkılmış, incinmişti. Ona öyle geliyordu ki, ironik bir biçimde, insanlığın bölündüğü tüm etnik gruplar sonu hiç de iyi gelmeyecek bir orta oyunu sergilemekte. "Makram'ı Kıpü cemaatinin temsilcisi olarak değil de bir siyaset adamı olarak görürsen mesele kalmaz" dedi ama söylediklerine kendisi de pek inanmıyordu.

"Müslümanlar öyle mi yapıyor, yani onu sadece bir siyaset adamı olarak mı görüyor?"

“Ben öyle görüyorum.”

Riyad umutsuzdu. Buna rağmen, “Ben Müslümanlar-dan bahsediyordum. Bunun seninle ne ilgisi var?” diye sordu gülümseyerek.

“İkimiz de aynı durumdayız aslında... sen ve ben.”

“Evet ama tek bir farkla: Sen azınlıktan değilsin” diye cevap verdi Riyad. “Mısır’ın Müslümanlar tarafından fethe-dildiği dönemde yaşamış ve uzağı görebilen biri olsaydım, Kıptileri İslam’ı benimsemeye sevk ederdim... Sen beni dinlemiyorsun!”

Hayır, dinlemiyordu Kemal. Bakışları konferans salonunun kapışma kilitlenmişti. Riyad aynı yöne bakınca gri, sade bir elbise giymiş olan gencecik bir kızın ön tarafa geçip kadınlara ayrılan bölüme oturduğunu gördü. Öğrenciye benziyordu.

“Tanıyor musun?”

“Emin değilim.”

Sustular çünkü konuşmacı sahneye çıkmış, salonda bir alkış tufanı kopmuştu. İzleyen sessizlik öylesine yoğundu ki, öksürmek bile ayıp olurdu. Profesör, Amerikan Üniversitesi rektörünün yaptığı kısa tanıtımın ardından konuşmaya başladı. Kemal vaktin büyük bir kısmını arkadan genç kızın başına bakmakla geçirdi. Merak içindeydi. Onu salonun giriş kapısında tesadüfen görmüş: bu şaşırtıcı görüntü aklını başından alıp onu yirmi yıl geriye götürdükten sonra nefese nefese tekrar ana taşımıştı. Önce Ayda’yı gördüğünü sanmıştı; ama bu imkânsızdı çünkü kız en çok yirmi yaşındaydı. Yüzünü inceleyecek zamanı olmamış ama genel görünüşü -yüzünün ve vücudunun şekli, heyecanı, gözlerindeki anlam- Kemal’e yetmişti. Evet, Ayda’dan başka, böylesi gözlere sahip kimseyi görmemişti. Yoksa Ay-da’nın kız kardeşi miydi? Düşünebildiği tek isim buydu: Beddur. Bu kez ismi hatırlamıştı. Uzun yıllar önce bu küçük kızın kendisini ne kadar çok sevdiği geldi akima. Bugün görse tanımazdı herhalde... tabii Beddur ise. Bu genç kızın içinde bir şeyler uyandırıp, onu bir zamanlar doya doya yaşadığı güzel günlere götürdüğü -en azından şimdilik-bir gerçekti. Altüst olmuş, konuşmacıyı birkaç dakika dinleyip zamanın geri kalanını genç

kızın başını seyrederek geçirmişti. Hatıralara dalıp, içinde birbiriyle çarpışan çeşitli duyguların tadını sabırla çıkardı.

Kim olduğunu öğrenmek için onu takip etmeliyim, dedi kendine. Herhangi bir amaçla değil, sıkıntılı bir adama yürümek iyi gelir. İçimdeki pası silebilecek bir şeye özlem duyuyorum.

Aklına koymuştu. Fırsat kolladı. Konferansın ne kadar süreceğine dair hiçbir fikri yoktu. Konferans bitince niyetini Riyad'a söyleyip onunla vedalaştıktan sonra kızın incecik bedeni ve zarif adımlarının peşine takıldı. İki genç kadınm yürüyüşünü kıyaslayamıyordu çünkü Ayda'mn nasıl yürüdüğünü unutmuştu. Benzer vücut yapısına sahip olduklarını düşündü. Ayda'nın saçı ala garsondu, bu kı-zmkiler ise uzun ve örgülü... ama ikisinmki de siyah. Tramvay durağı konferanstan çıkanlarla dolu olduğu için burada da kızın yüzünü inceleme fırsatı bulamadı. Genç kız, 15 numaralı el Ataba tramvayına binip kadınlar bölümüne geçti. Kemal de tramvaya atladı. Acaba el Abbasiye'ye mi gidiyordu, yoksa öyle olacağını Kemal hayal mi ediyordu? Ayda hayatı boyunca tramvaya binmemişti. İki otomobil her an emrindeydi. Ama bu zavallı kız... Kederlendi. Babası Şaddat Bey'in iflasını ve intihar ettiğini duyunca da böyle kederlenmişti.

Yolcuların çoğu el Ataba'da indi. Kemal kaldırımda kıza yakın bir yerde durup, o ince uzun boynu seyretti. Bronz değil, beyaza çalan açık buğday teni vardı. Ne ki, onu takip etmeye başladığından beri ilk kez pişmanlık duydu. Sanki öbür genç kadını, Ayda'yı bulmak için peşine düşmüştü kızın. El Abbasiye'ye giden tramvay durağa yanaşınca kız binmeye hazırlandı. Tramvayın kadınlara ayrılmış olan bölümü doluydu, ikinci sınıf vagona geçti. Kemal bir an olsun düşünmeden tramvaya atlayıp kızın yanına oturdu. Oturma yerleri hemen işgal edilmiş, orta alan ayaktaki yolcularla dolmuştu. Kızın yanma oturabildiği için çok memnundu; ama -belki de birisi ölümsüz, diğeri yanmda olan iki genç kadm arasındaki fark nedeniyle- bu kızın ikinci sınıf vagonda ve kalabalığın arasında oturuyor olmasına üzülmüştü. Tramvayın her ani hareketinde, özellikle de kalkarken veya dururken, omzu kızın yumuşacık omzuna sürtünüyordu. Onu, bulduğu her fırsatta bakıp, elinden geldiğince inceledi. Simsiyah gözler, alnın ortasında birleşen kaşlar, çekici düz bir burun, güzel bir *yüz*... Ayda'ya bakıyor gibiydi. Gerçekten bu kadar benziyorlar mıydı birbirlerine? Hayır, farklı ten

rengine ilaveten bir iki küçük fark daha vardı. Bunun mu, diğerinin mi daha güzel olduğunu bilemedi. Farklılıklar belki çok azdı ama Kemal'e sağlıklı bir adamı hasta olandan ayıran o bir derecelik vücut ısısı farkı gibi geldi. Her ne ise, Ayda'ya en çok benzeyen bir kızın yanındaydı. Bu güzel yüzün ışığında eski sevgilisini her zamankinden daha net hatırlayabildiğini düşündü. Kızın vücudu -ihtimaldir ki- sık sık neye benzediğini merak ettiği Ayda'nm vücudu gibi ince ve zarifti. Vücudu gibi, göğüsleri de gösterişsizdi ve Atiya'nın seviştiği o yumuşacık, tombul vücuduna benzemiyordu. Yıllar içinde zevksiz biri mi olmuştu acaba? Acaba eski aşkı saklı içgüdülerine isyandan mı ibaretti? Yine de, içinde, onu sarhoş eden hatıralarla dolu nefis, mutlu bir sevgi hissediyordu. Omzunun omzuyla teması sarhoşluğunu arttırıyor, kendi düşünce dünyasına dalmasını kolaylaştırıyordu. Ayda'ya hiç dokunmamış; onu hep dokunulmaz olarak görmüştü. Ne ki, bu genç kız çarşının içinden geçebiliyor, kalabalığın arasında ve ikinci sınıf vagonda tevazuuyla yolculuk edebiliyordu. Çok üzüldü. İki kadın arasındaki fark her ne kadar önemsiz denilebilecek kadar azsa da, kritik gibi görünüyordu. Bu durum sinirine dokunmuş, umudunu kırmıştı. Eski aşkının sonsuza dek bir muamma olarak kalacağına karar verdi.

Kondüktör, "Biletler, pasolar" diye seslenerek yaklaştı. Genç kız çantasından sezonluk pasosunu çıkanp hazır etti. Kemal çaktırmadan pasoya bakıp, adının Beddur Abdülhamit Şaddat olduğunu ve Edebiyat Fakültesi'nde okuduğunu gördü.

Hiç kuşkum kalmadı. Kalbim çarpıyor. Ayda'ya en çok benzeyeni muhafaza edebilmek için keşke pasosunu arak-layabilsem... "36 yaşındaki öğretmen. Edebiyat Fakültesi öğrencisini çarptı?" Gazeteler için sansasyonel bir haber! Kırkına gelmiş başarısız bir filozof! Acaba küçük Beddur nasıl? 1926'da olsa olsa beş yaşmdaydı. Şimdi mutlu yaşamının yirmi birinci yılında olmalı. Mutlu mu? Ne malikâne, ne otomobil, ne uşaklar, ne maiyet... Aile iflas ettiğinde on dördündeydi. Bu, felaketin ne demek olduğunu anlayabileceği bir yaş. Zavallı çocuk, aşinası olduğum o zalim duyguyu tatmış, çok acı çekmiş, çok korkmuş olmalı. Bir zamanlar eski fakat unutulmuş olan dostluğu birleştirdiği gibi, her birimizi farklı zamanlarda ziyaret ediyor olsa da, bizleri birleştiren acı...

Kondüktör yaklaşınca pasosunu uzatan genç kızm, “Buyurun” dediğini duydu Kemal. Ses, kulaklarına aziz fakat unutulmuş bir name gibi çarptı. İçini hazla doldurup geçmişin o cennet gibi dönemine hayat vermiş, duyulan uzun bir süre vecdin geçmişi görünür kıldığı o ilahi krallığın üstünde dolanmıştı.

Müziğin sihriyle dolu bu sıcacık, melodik ses... İzin ver de sesini duyayım. Bu senin sesin değil, benim geçmişten gelen şanssız dostum. Allahtan, o sesin sahibi hanım hâlâ lüks bir yaşam sürmekte. Ailesinin çektiği ıstırap ona dokunamıyor. Ama sen ikinci sınıf bir vagona binmekle bizim seviyemize indin. Boynuna sarılıp öpüştüğün dostunu hatırlamıyor musun? Nasılsın küçüğüm? Sen de benim gibi ilkokul öğretmeni mi olacaksın?

Tramvay, eskiden malikânenin olduğu yerde yükselen koca binanın önünden geçti. Kemal, el Abbasiye bölgesiyle ilişkisini kestiği o tarihi olaydan sonra, buraya bir iki kez gelmiş; son zamanlarda da Fuat Cemil el Hamzavi’yi ziyaret için biraz daha sık uğramıştı.

El Abbasiye de en az senin evin kadar değişti küçüğüm. Eskinin malikâneleriyle bahçeleri yok olup, yerlerini dükkânlar, kahvehaneler, sinemalar ve insanla dolup taşan koca koca apartmanlar aldı. Bu sınıfsal mücadele Ahmet’i büyülüyor. Ne kadar sevinirse sevinsin, kalbim malikânenin moloz yığınları arasında sıkışmış dururken sahiplerinin talihsizliğine nasıl kayıtsız kalabilirim? Ve nasıl nefret edebilirim yaşamın zorluklarını çekmemiş ya da kalabalık apartmanların yaşam şartlarım bilmeyen, sadece güzel hayalinin önünde bile kalbimin secdeye kapandığı o olağanüstü yaratıktan?

Tramvay, Valiya Polis Karakolu’nun biraz ötesindeki durakta durunca kız indi. Kemal de inip olduğu yerden genç kızın yolun tam karşısındaki İbn Zaydan Sokağı’na girişini izledi. Bu dar sokağın iki yanında orta gelirli ailelerin oturduğu eski evler vardı. Asfalt yol pislik içindeydi. Kız, soldan üçüncü eve, evin yanındaki kuru temizleme dükkânına bitişik küçük kapıdan geçerek girdi. Kemal olduğu yerde öylece durup sessiz bir hüzünle caddeye ve eve baktı. Şaddat Bey’in dul eşi Madam Saniye demek şimdi burada oturuyordu. Böyle bir apartmanın kirası ayda üç paunddan fazla olamazdı. Keşke Madam Saniye balkona çıksaydı da ondaki değişikliği görebilseydi. Büyük değişiklik olduğundan kuşkusu yoktu. Kocasının

kolunda malikânenin selamlığından çıkıp kendilerini bekleyen otomobile yürüyüşünü hiç unutmamıştı. Üstünde kabarık tüylü bir manto olduğu halde, kendinden emin, soylu adımlarla etrafı seyrederek ağır ağır yürümüştü. “İnsanoğlunun zamandan daha öldürücü bir düşmanı olmayacak” diye düşündü. Kahire’yi ziyaretinde Ayda da bu apartmanda kalmış; zamanının bir kısmını, belki de bir akşamüstü bu kınk dökük balkonda geçirmiş; muhtemelen annesi veya kız kardeşiyle aynı yatağı paylaşmıştı.

“Keşke burada olduğunu önceden bilseydim. Keşke o uzun aynlıktan sonra onu tekrar görebilseydim. Zulmünden kurtulduğuma göre, artık onu görebilir, onunla ve dolayısıyla, kendimle ilgili gerçeği öğrenebilirim. Buna ihtiyacım var ama bu eşsiz fırsat kaçü.”

42

Kemal İngilizce Bölümü’nden öğrencilerle oturmuş İngiliz profesörün verdiği dersi dinliyordu. Bu ne ilk, ne de sondu. Haftada üç kez verilen bu kursu denetlemek için izin alması zor olmamış; hatta onun İngilizce öğretmeni olduğunu duyan profesör bundan pek memnun olmuştu. Kursu akademik yı-kn sonunda denetlemeyi düşünmüş olması biraz tuhaftı elbet ama önceki dersleri kaçırmış olsa da, katılmasının sürdürdüğü araştırma kapsamında şart olduğunu söylemiş-ü. Beddur’un bu bölümde okuduğunu, Edebiyat Fakültesi ile yakın ilişkisi olan Riyad Kuldas’tan öğrenmişti. Az sayıda kız ve erkek öğrencinin katıldığı bu ders ortamında altın çerçeveli gözlüğü, şık kıyafeü, koca kafası, koca burnu, posbıyığı ve şakaklarındaki akla, herkesin dikkatini çekecek kadar farklıydı. Öğrencilerin çoğu kim olduğunu merak ediyor; Kemal. bakışlarından hakkında ne düşündüklerini duyar gibi olup kendini çok huzursuz hissediyordu. Görünüşünün ne tür düşünceler ilham ettiğini herkesten iyi bilirdi. Bunu bile bile attığı bu tuhaf adıma kendisi bile çok şaşırıyordu. Pekiyi neden? Amacı neydi? Tam olarak bilemiyordu; ama sıkıcı yaşamında bir mutluluk ışığı görüp umut ve tutkuyla hiç düşünmeden peşine düşmüştü. Bir yandan gelenek, diğer yandan engellerle dolu, öğrenci acımasızlığının tehdit ettiği bu yolda kendisini bekleyen tezgâha aldınş etmemişti. Uzun bir karamsarlık ve umutsuzluk sürecinden sonra, olağanüstı eğlenceli ve canlandırıcı olacağından şüphe duymadığı bir maceraya atılmaktaydı. Ufukta bir umut

olduğunu görmesi, mutlu olma isteği ve zamanı önemsemeye başlamış olması, yeterince iyi bahanelerdi. Ölüden beter kalbi daha şimdiden yaşamla çarpmaktaydı. Akademik yıl bitmek üzere olduğundan zamanla savaşıyordu sanki.

Çabalan boşa gitmemişti. Diğer öğrenciler gibi, Beddur da onu fark etmiş, belki o da fısıldaşmalara katılmıştı. Ba-kışlan birden çok kez karşılaşmış; kim bilir, belki de gözlerindeki hayranlığı okumuştu. Yetmiyormuş gibi, o da Giza ve sonra da el Abbasiye’ye giden tramvaya biner olmuş, çoğu kez onunla yan yana oturmuştu. Kendisini tanıdığından emindi. Mahallenin yabancısı olan biri için az başan değildi bu... Bu biri, özellikle de zevahiri kurtarmaya çalışan, mesleğin talep ettiği adabı ve saygınlığı koruyan bir öğretmense, büyük başanydı. Bütün bunlan yaparken neydi emeli? Adım koyma gereği duymamıştı ama uzun bir durgunluk döneminden sonra, tekrar ve hevesle yaşamaya başlamış olduğu bir gerçekti. Acılı ruhunun toplayabildiği tüm güçle, yeniden o içi kıpır kıpır, akıllı, duyulanyla görebilen eski Kemal olmaya can atıyor; bu sihrin hırçın, ma-razi halini ve cevabı olmayan meseleler karşısındaki kafa kanşıklığını gidermesini istiyordu. Aşk şarap gibiydi ama aşktan alman keyif daha derin, yol açtığı akşamdan kalmışlık duygusu daha tahammül edilebilirdi.

Bir önceki hafta vuku bulan bir olayla adeta kalbinden vurulmuştu Kemal. El Silahtar Okulu’ndaki bir spor faaliyetine nezaret etmesi gerektiği için Edebiyat Fakültesindeki kursa geç kalmıştı. Sınıfa ayaklannm ucuna basarak girmiş ve kısacık, sihirli bir an için göz göze gelmişler; genç kız utanıp gözlerini indirmişti. Bu, öylesine bir bakışma değildi. Kızın utandığından şüphe yoktu. Ona bugüne kadar bakışlanyla söyledikleri boşa gitmiş olsa, bu kadar utanır mıydı? Demek ki, ilgisi onu mahcup ediyordu. Belki de kendisine yöneltilen bakışların tesadüfi ya da masum olmadığının farkındaydı. Bu idrak, ona bir dizi anıyı hatırlatıp, zihninde bir dizi görüntünün belirmesine yol açtı ve kendini Ayda’yı düşünür, onu hayal eder buldu. Oysa, Ayda onunla birlikteyken utanıp gözlerini indirmemişti hiç. Dolayısıyla, ona başka bir şey hatırlatmış olmalıydı... belki küçücük bir hareketi, kısacık bir bakışı ya da ruh dediğimiz o gizemli, büyüleyici varlığı.

İki gün önce bir başka unutulmaz olay vuku bulmuştu. Kızın seni nasıl yaşama bağladığını gördün mü, diye düşündü. Geçmişte hiçbir şeyin önemi, en ufacık bir değeri yoktu, ya da önem veya değer atfedilen şeyler, Schopenhauer'in *irade,* Hegel'in *mutlak*, Bergson'un *elan vital'ı* gibi kısır bulmacalardan ibaretti. Özetle, yaşam bir bütün olarak durağan ve önemsizdi. Bir bakış, bir hareket, bir gülüş bugün nasıl da yeri göğü sarsıyor, gördün mü?

Bu olay akşamüstü saat beş civan Edebiyat Fakültesi'ne giderken kestirme diye girdiği el Orman Bahçelerinde vuku bulmuştu. Aniden, bir banka oturmuş ders saatini bekleyen Beddur ve üç kız arkadaşının kendisine baktığını görmüş; Beddur ile aralannda sınıftaki kadar unutulmaz bir bakışma olmuştu. Yaklaşınca kızlara selam vermeyi düşünmüş ama yürüdüğü patika, bu romantik komplonun bir parçası olmak istemezcesine yön değiştirmişti. Biraz ilerledikten sonra dönüp baktığında kızlann gülerek Bed-dur'un kulağına bir şeyler fısıldadıklannı, Beddur'un ise yüzünü saklamak istercesine başını ellerinin arasına aldığına şahit olmuştu..

Bu nefis manzarayı nasıl tefsir etmeliydi? Riyad yaranda olsaydı durumu gayet güzel tanımlar ve tefsir ederdi. Ne ki, bu kez arkadaşının bu yeteneğine ihtiyacı yoktu. Kızlar kendisi hakkında fısıldaşıyor, Beddur utanıp yüzünü saklıyordu. Bunun başka bir izahı var mıydı? Popüler bir şarkının dediği gibi, "Gözleri aşkını ifşa etmemiş miydi?" Belki de fazla ileri gidip dedikodulann hedefi haline gelmekteydi. Ya fısıltılar o zalim erkek öğrencilerin kulağına gider ve onların imalı sözlerine muhatap olursa?

Edebiyat Fakültesi'ne bir daha gitmemeyi ciddiyetle düşünmüş ama akşam ölunca el Abbasiye tramvayında genç kızı yine yanında oturur bulmuştu. Bu sadece bir kez daha olmuştu... o ilk gece. Neye mal olursa olsun, selam verebilmek için kızın kendisine bakmasını beklemiş ama bekleyiş biraz uzayınca kendisi dönüp bakmış ve şaşırmış gibi yapıp, "İyi akşamlar" demişti.

Ayda'nın kadınsı davranıp naz yaptığını hiç hatırlamıyordu ama Beddur da ona çok şaşırmış gibi bakmış, "İyi akşamlar" diye mmldanmıştı.

Bu, iki meslektaşın birbiriyle selamlaşmasıydı ve sakıncası yoktu. Oysa genç kızın ablası Ayda’ya karşı hiç cüretkâr davranamamıştı. Ayda kendisinden büyüktü tabii. Kendisi ise genç ve masum bir delikanlıydı.

“Anlaşılan, el Abbasiye’de oturuyorsun” dedi.

“Evet.”

Konuşmaya pek hevesli değil gibi, diye düşündü.

“Geç başladığım için derslerin çoğunu kaçırdım maalesef’ dedi.

Genç kız sadece gülümsedi. İzin ver de sesini duyayım, diye yalvardı içinden. O zamanın değiştirmediği yegâne melodiyi!

“Mezun olunca ne yapmayı düşünüyorsun? Öğretmen Okulu’na mı gideceksin?”

Genç kız ilk kez sohbete katılmaya hevesli olduğu izlenimini verip, “Daha ileri eğitime ihtiyaç kalmayacak çünkü savaş koşullan nedeniyle ve eğitimi yaygınlaştırmak için Eğitim Bakanlığının öğretmene ihtiyacı var" diye cevap verdi.

Tek bir nameydi duymaya can attığı ama ona bir şarkı bahşedilmişti.

“Yani öğretmen olacaksın?”

“Evet. Neden olmasın?”

“Zor meslek. Bir de bana sor.”

“Öğretmenlik yaptığınızı duymuştum.”

“Evet. Ah! Kendimi tanıtmayı unuttum: Kemal Ahmet Abdülcevat.”

“Şeref duydum.”

“Ya siz?” diye sordu Kemal gülümseyerek.

“Beddur Abdülhamit Şaddat.”

“O şeref bana ait küçükhanım” dedi Kemal ve çok şaşır-mışçasma ekledi: “Abdülhamid Şaddat! El Abbasiye’den? Hüseyin Şaddat’ın kardeşi misin yoksa?”

“Evet” diye cevap verdi kız gözleri parlayarak.

Kemal bu tuhaf rastlantı onu hayrete düşürmüş gibi ün-ledi: “Allahın işine bak. Bir zamanlar en yakın arkadaşımdı. Birlikte çok güzel, çok mutlu günler geçirdik. Aman ya Rabbim, yoksa sen bahçede oynayan o küçük kız mısın?” Beddur soran gözlerle bakıyordu. Kendisini hatırlayacağını düşünmek saçma olurdu zaten. “O zamanlar bana, benim senin ablana düşkün olduğum kadar düşkündün” dedi.

“Hatırlamıyorum” diye cevap verdi kız.

‘Tabii. 1923’ten, Hüseyin’in Avrupa’ya gittiği 1926’ya kadar süren eski bir hikâye. Neler yapıyor?”

“Güney Fransa’da. Alman istilâsından sonra Fransız hükümetinin çekildiği bölgede.”

“Nasıl, iyi mi? Çok uzun bir süredir ne bir mektup, ne de haber alıyorum ondan.”

“İyi...” diye cevap verdi genç kız ama sesinden bu konu hakkında daha fazla konuşmak istemediği anlaşılıyordu.

Tramvay eskiden malikânenin bulunduğu yerin önünden geçerken, ağabeyiyle dostluğumdan söz etmem acaba bir hata mıydı, diye düşündü Kemal. Başladığı şeyi sürdürme özgürlüğünü sınırlar mıydı? Tramvay, Valiya Polis Karakolu’nun biraz ötesindeki durakta durunca kız indi. Kemal, kendini unutup kalakalmıştı. Onu bir zamanlar büyülemiş olan saklı vasfm ne olduğunu keşfetmek umuduyla yol boyunca her fırsatta kızı incelemiş ama ara ara buna çok yakın gelmiş olmakla birlikte, keşfedememişti.

Çok hoş, uysal bir kızdı ve erişilebilir gibiydi. Tuhaf bir hayal kırıklığı ve nedeni meçhul bir hüzün vardı içinde. Bu kızla evlenmek istese, ciddi bir engelle karşılaşmayacaktı. Aslında, aralarındaki yaş farkına rağmen veya bundan ötürü, gayet duyarlı, uyumlu ve anlayışlı davranmıştı. Kendisine gelince, fiziksel özelliklerinin -eğer isterse- evliliğe mani teşkil etmeyeceğini tecrübeyle öğrenmişti. Beddur ile evlenecek olursa, ister istemez Ayda’nın ailesinin bir parçası olacaktı. Ne ki, bu gülünç arzunun esasa taalluk eden bir yanı var mıydı? Ayda kimdi ki? Onu artık istemiyordu bile. Ama yine de sırrına ermek istiyordu çünkü ancak bu şekilde hayatının en güzel yıllannın ziyan olmadığına ikna olabilecekti. Ömrü boyunca kendi hatıra defteriyle Ayda’nm nikâh şekerine tekrar bakmak istemişti. İçinde yine aynı istek ve özlem vardı. İnsan sevgisinin biyolojik, sosyolojik ve psikolojik unsurlarının neler olduğunu bütünüyle kavramış bir adam aşık olabilir mi, diye düşündü. Yaşadığı hayal kırıklıklarına rağmen, dün ile bugün arasındaki büyük farka rağmen, kendisinin düne mi yoksa bugüne mi ait olduğunu bilmemesine rağmen - bütün bunlara rağmen- kalbi deliler gibi çarpıyordu.

43

Üstü yemyeşil ağaç dallarıyla örtülü bu çay bahçesinde, ardında suni bir mağara olan zümrüt yeşili bir havuzla havuzun içinde yüzen ördekler vardı. *Yeni İnsan* dergisi çalışanları izinliydi. Kollarını açıkta bırakan ince, mavi bir elbise giymiş olan Suzan Hammad enfes görünüyordu. Tedbiri elden bırakmaksızın makyaj yapmaya başlamıştı. Bir yıldır birlikte çalışıyorlardı. Masada otururlarken ikisinin de yüzü karşılıklı anlayış ve kabulle parlamaktaydı. Masanın üstünde bir sürahi ile içinde çilek pembesi bir sıvıdan başka bir şey kalmamış olan iki dondurma kâsesi vardı.

O benim için dünyadaki her şeyden değerli, diye düşündü Ahmet. Mutluluğumu ona borçluyum. Tüm umutlarım ona bağlı. Birbirine adanmış bir çiftiz biz. Birbirimize âşık olduğumuzu açıkça söylemedik ama öyle olduğundan eminim. Gayet uyumlu bir ilişkimiz var. Özgürlük mücadelesi veren iki arkadaş olarak yola çıktık. Her biri içeri atılmaya aday, tek bir insan gibi çalışıyoruz. Ne zaman güzelliğini methedecek olsam, sanki biz aşkın üstündeymişiz gibi bana kınayan gözlerle bakıp itiraz ediyor. Ben de gülüp işime bakıyorum. Bir gün ona, “Seni seviyorum” dedim; “Ne dersen

de, seni seviyorum.” Bana, “Sen şakaya vurmak isteyebilirsin ama yaşam çok ciddi bir uğraş” diye cevap verdi. Ona, “Tıpkı senin gibi, ben de kapitalizmin amacına hizmet ettiğini ama artık ölüm döşeğinde olduğunu; meyve kendini daldan kopartamayacağına göre, bu gelişim süre-

cini yönlendirmenin işçi sınıfının görevi olduğunu; bizim görevimizin ise yeni bir bilinç yaratmak olduğunu düşünüyo-- rum. Ama bütün bunlardan sonra veya önce, seni seviyorum” dedim. Kaşlarını çatıp, “Beni hoşlanmadığım konuşmalara muhatap ediyorsun” diye cevap verirken pek de samimi değildi. Büroda kimse olmadığı için cesaretimi toplayıp birden yanağına bir öpücük kondurdum. Bana ters ters bakıp birlikte tercüme ettiğimiz bir kitabın, Sovyetler Birliği’nde aile yapısıyla ilgili bir kitabın sekizinci bölümünün tercümesini bitirmek üzere çalışmaya koyuldu.

“Haziran bu kadar sıcak geçerse, Temmuz ve Ağustos nasıl olacak acaba?”

“İskenderiye bizim gibi insanlar için değil anlaşılan.” “Ama İskenderiye artık bir sayfiye yeri değil ki” dedi Ahmet gülerek. “Savaştan önce öyleydi ama Almanların işgal edeceğine dair söylentiler çıkınca terk edilmiş gibi bir hal aldı.”

“Profesör Adli Kerim, şehirde yaşayanların önemli bir kısmının kaçtığını, sokakların kedilere kaldığını söylüyor.” “Öyle. Rommel’in girmesi çok sürmez” dedi Ahmet ve kısa bir suskunluktan sonra ekledi: “Asya yürüyüşünü tamamlamış olan Japon ordularıyla Süveyş Kanalı’nda buluşup güç birliği yapacak. Taş Devri Faşizmi de böylece dönüp gelmiş olacak.”

Suzan’ın tepkisi duygusaldı: “Rusya asla yenilmeyecek. İnsanlığın umudu hâlâ Ural Dağları’nın ardında ve emniyette.”

"Evet ama Almanlar İskenderiye kapılarında.”

"Mısırlılar neden Almanları sever acaba?” diye sordu Suzan homurdanarak.

“İngilizlerden nefret ettikleri için. Çok geçmeden Alınanlardan da nefret etmeye başlarız. Kral bugün İngilizlerin elinde gibi; ama Rommel’i karşılamak üzere ellerinden kurtulacak ve bu iki lider yeni yeni tüylenen

demokrasimizin cenazesine kadeh kaldıracaklar. Komik ama pek çok ziraat işçisi Rommel'in kendilerine toprak dağıtacağını sanıyor."

"Çok düşmanımız var. Dışarıda Almanlar, içeride Müslüman Kardeşler, gericiler... aralarında ne fark varsa!"

"Ağabeyim Abdülmünim seni duysa çok kızardı. Müslüman Kardeşler'in sosyalizmin materyalist versiyonundan çok daha ilerici olduğunu düşünüyor."

"Dinin sosyalist bir yönü olabilir; ama Thomas More, Louis Blanc ve Saint Simon tarafından geliştirilen doktrinlere kıyasla, bu ütopik bir sosyalizm. Din, çareyi insanın vicdanında arıyor, oysa çare toplumsal gelişmede. Din, sosyal sınıflan kale almayıp, sınıflan oluşturan bireye odaklanıyor. Tabii, bilimsel sosyalizm diye bir mefhumdan bihaber. Dahası, din öğretisi meleklerin başrol oynadığı efsanevi metafiziğe dayalı. Bugünkü sorunlanmızm çözümünü geçmişte aramamalıyız. Bunu ağabeyine söyle."

Ahmet keyifle güldü. "Ağabeyim eğitimli bir adam ve akıllı bir avukat. Onun gibi insanlann Müslüman Kardeşlere teveccühü beni şaşırtıyor."

"Müslüman Kardeşler korkunç bir dezenformasyon kampanyası yaptı. Eğitimli insanlara hitap ederken, dini çağdaş bir kıyafet içinde sunarken, eğitimsiz halk kitlelerine cennetten, cehennemden bahsedip sosyalizm, milliyetçilik ve demokrasi adına yandaş buluyorlar."

Sevgilim inançlanndan bahsetmekten asla yorulmaz, diye düşündü Kemal. Sevgilim mi dedim? Evet, onu öptüğümden beri böyle diyorum. Önce hem sözleriyle, hem davranışlanyla karşı çıktı ama artık beni ıslah etmekten vazgeçti. Şimdi farkında değilmiş gibi yapıyor. Sosyalizmden başka bir şey bilmeyen o ağızdan sevgi sözcükleri duymak istediğimi söylediğimde, beni küçümseyip azarladı: "Bu, kadına geleneksel burjuva bakış açısı, öyle değil mi?" Ona, "Sana duyduğum saygıyı kelimelerle ifade edemem ve itiraf etmeliyim ki, hayatımın en soylu başarılannı senin öğrencin olmama borçluyum. Ama seni seviyorum da ve bunun bir sakıncası yok" dedim. Bunu söyleyince öfkesi geçti sanki ama hâlâ sıkkındı. Onu öpmek üzere çaktırmadan yaklaşınca niyetimi anlayıp beni göğsümden itti ama yanağından öpmeyi başardım. Bana mani olmak için daha ciddi önlem

alabilecekken almadığına ve -olan olduğuna göre- itiraz etmediği için razı olduğuna karar verdim. Siyasetle meşgul ama çok güzel bir kafası ve çok güzel bir vücudu var. Olağanüstü bir insan. Onu çay bahçesine davet edince, “Kitabı da yanımıza alıp tercümeye orada devam etmek şartıyla” dedi. “Olmaz” dedim. “Amaç, biraz rahatlayıp sohbet etmek. Kabul etmezsen sosyalizmden toptan vazgeçerim bak.” Şeker Sokağı sohbetleriyle büyümüş olduğum bir gerçek ama kendimle ilgili olarak en çok canımı sıkan şey, kadınlara hâlâ bir buıjuvanın gözüyle bakabiliyor olmam. Bazen, dinden dönüp sosyalist olmanın ilerici kadınların -piyano çalmak ya da hoş görünmek gibi- sadece başka bir çekici yönü olduğunu düşünüyorum. Şunu da itiraf etmeliyim ki, Suzan ile çalıştığım bir yıl içinde burjuva tutumumdan takdire şayan bir biçimde arınarak çok değiştim.

“Yoldaşların tutuklanıp götürülüyor olması çok üzücü.”

“Evet, sevgilim. Savaşta ve baskı dönemlerinde hapse girmek moda oluyor. Oysa şiddete başvurmadığın sürece, inandığın davayı savunmak kanunen de yasak değil” diyerek güldü Ahmet ve ekledi: “Önünde sonunda biz de tutuklanacağız, ta ki...” Kız merakla ona bakmaktaydı. “Ta ki evlenip bir yuva kuralım.”

“Senin gibi bir sahtekârla evleneceğimi de nereden çıkardın” dedi Suzan omuz silkerek.

“Sahtekâr mı?”

Kız biraz düşünüp, “Sen, benden farklı olarak, işçi sınıfından değilsin. Aynı düşmanla mücadele ediyoruz ama sen benim yaşadıklarımı yaşamadın. Çok uzun süre yoksulluk çektim. Ailece yoksulluğun ne demek olduğunu iyi biliriz. Kız kardeşlerimden biri, bu mücadeleyi verirken yenik düşüp öldü. Sen... sen işçi smıfmdan değilsin” dedi tüm içtenliğiyle.

“Engels de değildi” diye cevap verdi Ahmet tüm sükûnetiyle.

Suzan güldü. Bu gülüş kadınsı yönünü öne çıkarmıştı. “Sana nasıl hitap etmeliyim? Prens Ahmatov diye mi? Davaya bağlı olduğundan şüphem yok ama burjuva değerleri içine işlemiş. Bana öyle geliyor ki, zaman zaman Şevket ailesinin bir ferdi olmak hoşuna gidiyor.”

“Yanlış düşünüyor, bana da haksızlık ediyorsun. Kalıtımın sorumlusu ben değilim... Tıpkı senin yoksulluktan sorumlu olmadığın gibi, ‘servet’ten de sorumlu değilim. Servet derken, tembelliği geçindiren bereketsiz bir gelirden söz ediyorum. Kimse burjuva olduğu için suçlanamaz. Yanlış olan, çağın ruhuna ayak uyduramayıp ataleti korumaktır.”

“Kızma” dedi Suzan gülümseyerek. “Şenle ben, bizler birer hilkat garibesiyiz. Yaşama nerede başladığımızı sorgulamayalım istersen. Biz inançlarımızdan ve yaptığımız işten sorumluyuz. Özür diliyorum Engels. Ama söyle bana: Her şeye rağmen işçilere konuşma yapmaya devam edecek misin?”

“Dün sabahtan beri beş konuşma yaptım” diye cevap verdi Ahmet kendisiyle iftihar edercesine. “İki önemli manifesto yazıp, onlarca el ilanı dağıttım. Hükümete iki yıllık hapis cezası borcum var.”

“Benim daha fazla!”

Ahmet yavaşça elini uzaüp şefkatle Suzan’ın yumuşak, esmer elinin üstüne koydu. Evet, onu çok seviyordu ama davaya adanmışlığının bu sevgiyle alakası yoktu. Suzan, sanki zaman zaman samimiyetini sorgular gibiydi. Şaka mı yapıyor, yoksa içinde hâlâ birtakım burjuva değerleri barındırdığını mı düşünüyor, bilemiyordu. Davaya inancı, ona duyduğu aşk kadar sabit ve değişmezdi. İkisinden de vazgeçemezdi.

Mutluluk, birinin seni gerçekten anladığı, senin de onu gerçekten anladığını bilmekten başka nedir ki, diye sordu kendine. “Özellikle de o biriyle sahte nedenlerle ayrı düşmüyorsan! ‘Çok uzun süre yoksulluk çektim’ derken ona tapıyorum. Açık yüreklilikle söylenen bu sözler, onu gözümde tüm diğer kadınlardan üstün kılıp parçam haline getiriyor. Ne ki, bizler gözü kara âşıklarız ve bizi hapishane bekliyor. Mutluluğun peşinden koşup evlenebilir, bu sorundan kurtulabiliriz; ama bu ruhsuz bir yaşam olur. Sık sık davanın değişmez bir hüküm olarak bize biçilmiş bir rol olduğunu düşünmedim mi? Kendimi insanlıktan kanımla, canımla sorumluymuş gibi hissediyorum.

“Seni seviyorum.”

“Bahanen?”

“Bahanem var veya yok... Bu bir gerçek.”

“Mücadeleden bahsediyorsun ama kalbin mutluluk şarkıları söylüyor.”

“İkisini birbirinden ayrı tutmak, seninle beni ayırmak kadar saçma olur.”

“Sevgi dediğin şey mutluluğu, istikran ve hapishaneden nefret etmeyi ima etmez mi?”

“İnandığı dava uğruna gece gündüz mücadele ederken Peygamber’in dokuz kez evlendiğini bilmiyor musun?”

- Suzan parmaklarını şaklaüp, “Ağabeyinin ağzıyla konuşuyorsun. Kimmiş bu peygamber bakalım” dedi

“İslam Peygamberi” diye cevap verdi Ahmet gülerek. “Kari Marx kendini *Das Kapitali* yazmaya adadığında eşiyle çocukları açlık ve sefalet içindeydi.”

“En azından evliydiler.”

Havuzun suyu erimiş yeşim taşı gibi, diye düşündü Ahmet. Bu esinti hazirandan izin almadı bize gelirken; ördek, gagası sudan ekmek almaya her an hazır biçimde yüzüyor. Çok mutlusun ve seni çileden çıkaran sevgilin bu doğa harikalarından çok daha güzel. Galiba kızardı. Belki de bir süre için politikayı bir yana bırakıp düşünmeye başladı, evli...

“Bu bahçede oturup tatlı tatlı sohbet edeceğimizi düşünmüştüm yoldaş.”

“Daha mı tatlı?”

“Aşkımızdan bahsediyorum.”

“Aşkımız mı?”

“Evet. Bunu sen de biliyorsun.”

Suzan, uzun bir sessizlikten sonra gözlerini indirip, “Nedir istediğin?” diye sordu.

“Sen söyle... aynı şeyi istediğimizi söyle.”

“Evet ama ne?” dedi Suzan onu güldürmek istercesine. “Lafı gevelemeyelim.”

Suzan düşünceliydi. Konuşmasını çok beklemesi gerekmedi Ahmet’in ama bu tedirgin bir bekleyişti.

“Her şey bu kadar açıkken, neden bana eziyet ediyorsun?” diye sordu Suzan.

Ahmet derin bir nefes aldı. Rahatlamıştı. “Muhteşemsin” diye ünledi.

İzleyen sessizlik iki şarkı arasındaki taksim geçişi gibiydi. “Ama çok önemli bir şey var” dedi Suzan.

“Evet?”

“Şerefim.”

“İkimizin şerefi bir” dedi Ahmet ama ‘şeref sözünü etmiş olması onu şoke etmişti.

“Senin çevrende nelerin önemsendiğim iyi bilirsin. Ailem hakkında bir sürü şey söyleyeceklerdir...” diye cevap verdi genç kadın esef edercesine.

“Saçma... Beni çocuk mu sandın?”

Kısa bir tereddüt geçirdikten sonra, “Bizi tehdit eden tek bir şey var” dedi Suzan. “Burjuva zihniyeti.”

“Benim burjuva zihniyetiyle işim olmaz” diye cevap verdi Ahmet, ağabeyi Abdülmünim’i anımsatan bir kararlılıkla.

“Söylediklerinin, bir kadınla bir erkek arasındaki en temel ilişkiye dair -hem kişisel, hem sosyal- ne denli ciddi şeyler ima ettiğinin farkında mısın?”

“Hem de nasıl.”

“ ‘Aşk’, ‘evlilik’, ‘kıskançlık’, ‘sadakat’ ve ‘geçmiş’ gibi eski kelimeler için yeni bir sözlük bulman gerekecek.”

“Evet!”

Bu sorgulama bir şeyleri ima ediyor veya etmiyordu, ne ki bunlar hakkında kendisi de uzun uzun düşünmüştü. Durum olağanüstü cesaret gerektiriyordu. Bu ürkütücü sorgulamayla, hem tevarüs ettiği, hem de bugünkü zihniyeti yargılamaya tabi tutuluyordu sanki; ama belki de sadece sınanıyordu. Ciddi bile olsa, geri basmayacaktı. Müthiş bir kıskançlık duygusuyla kasıldı bedeni ama geri basmayacaktı.

“Şartlarını kabul ediyorum; ama itiraf etmeliyim ki, analitik bir beyin değil, sevgi dolu bir kadını kazanmayı umuyordum.”

“Sana, seni sevdiğini ve seninle evlenmek istediğini söylesin diye mi?” diye sordu kadın gözleriyle suda yüzen ördekleri takip ederek.

“Evet!”

“Prensipte hemfikir olmasam ayrıntıları sorar mıydım sanıyorsun?” dedi genç kadın gülerek ve Ahmet hafifçe elini sıkarken ekledi: “Aslında ne hissettiğimi gayet iyi biliyorsun. Amacın duymak.”

“Duymaktan asla bıkmayacağım.”

<»$><£>

“Bu, aile şerefimizle ilgili bir şey. Ahmet benim kadar senin de oğlun. İstediğini düşünmekte serbestsin.”

Hatice bunları söylerken bakışları endişeli bir ifadeyle tek tek herkesin, sağında oturan kocası İbrahim’in, oturma odasının karşı köşesindeki oğlu Ahmet ile Yasin’in ve Kemal’le Abdülmünim’in üstündeydi.

Ahmet de annesi gibi yaparak, “Dikkat! Söz konusu olan ailenin şerefi... ve her şey bir yana, ben de bu ailenin oğluyum” dedi neşeli bir sesle.

“Bu çok sıkıntılı bir durum oğlum, ateşten gömlek! Babanı bile dinlemiyorsun. Kimseyi dinlemiyorsun. Senin iyiliğin için konuşuyoruz; ama herkes yanılıyor, bir sen haklısın. Sen dua etmediğine göre, Allah sana doğru yolu göstersin diye biz dua etmiştik. Ağabeyin gibi Hukuk Fakültesi’ne gitmeyi reddettin, ‘Allah büyüktür’ dedik. ‘Gazeteci olacağım’ dedin. ‘Bari arabacı ol’ diye cevap verdik!” “Şimdi de evlenmek istiyorum” dedi Ahmet keyifli bir edayla.

“Evlen. Çok seviniriz. Ama evlenmenin de bir yolu yordamı var.”

“Buna kim karar veriyor?”

“Sağlıklı bir kafa.”

“Benim aklım seçimini yaptı.”

“Kendi aklına güvenemeyeceğini öğrenmedin mi hâlâ?” “Hayır. Her şey hakkında herkesin görüşü alınabilir ama evlilik hakkında asla; tıpkı yemek için de görüş alınamayacağı gibi.”

“Yemek mi? Sadece bir kızla değil, ailesiyle de evlenir insan. Dolayısıyla, biz de seninle birlikte evleniyor olacağız.”

Ahmet bir kahkaha atıp, “Hepiniz mi? Bu çok fazla! Kemal Dayım zaten evlenmek istemiyor. Yasin Dayım ise alacağım kızı kendine ister” diye ünledi.

Hatice hariç herkes güldü. Derken, Yasin, “Şayet derde derman olacaksa, ben bir fedakârlık yaparım” dedi.

“Siz gülün, gülün bakalım” diye bağırdı Hatice. “Bu onu daha da cesaretlendiriyor. Açık açık ne düşündüğünüzü söyleseniz daha iyi olur. Kızı da kendisiyle aynı dergide çalışan matbaa işçisi bir babanın kızıyla evlenmek isteyen birine ne denir? Gazetecilik yapıyor olmana katlanmak bizler için yeterince zor. Bir matbaa işçisinin damadı olmayı nasıl kabul edersin? İbrahim Bey, acaba sizin diyeceğiniz bir şey yok mu?”

İbrahim Şevket bir şeyler söyleyecekmiş gibi yapıp kaşlarını kaldırdı ama ses etmedi. Hatice sürdürdü: “Başımıza böyle bir felaket gelecek olursa, düğün gecesi evin matbaacılarla, zanaatkârlarla, taksi şoförleriyle ve Allah bilir başka kimlerle dolup taşacak.”

“Ailem hakkında böyle konuşma” dedi Ahmet tutkulu bir sesle.

“Büyük Allahım! Kızın ailesinin böyle insanlar olduğunu inkâr mı ediyorsun?”

“O kızla evleneceğim ahali.”

“Sadece onunla evleniyor olmayacaksın” dedi İbrahim Şevket tükenmişçesine. “Allah bize verdiğin üzüntüyü sana da versin.”

Hatice kocasının bu sözlerinden cesaret aldı. “Âdet yerini bulsun diye evlerine ziyarete gittim. ‘Oğlumun seçtiği gelini göreyim’ dedim ama bir de baktım ki, Yahudilerin işgal ettiği bir mahallede, bir bodrum katinda oturuyorlar. Annesi hizmetçi kılıklı bir kadm, gelin ise en az otuzunda. Evet. Allah biliyor ya, güzellikten şu kadarcık nasibini almış olsa anlardım. Neden bu kızla evlenmek istiyorsun? Sana büyü yapmış olmalı. O uğursuz dergide birlikte çalışıyorlar. Belki de belli etmeden suyuna veya kahvesine bir şeyler karıştırdı kadm. Gidip kendiniz görün. Siz karar verin. Ben ağzımın payını aldım. Derin bir hayal kırıklığı ve üzüntü içinde eve dönerken bastığım yeri görmez oldum” dedi.

“Beni öfkelendiriyorsun Anne. Böyle konuşmaya devam edersen seni hiç affetmeyeceğim.”

“Affedersin” dedi Hatice ve bir düğün şarkısından alıntı yaparak ekledi:

‘“Affedersin mutlak güzellik!’ Hata benim. Hayatım boyunca kimseyi beğenmedim, herkesi eleştirdim. Allah ceza olarak bana akla gelebilecek her türlü kusurdan muzdarip çocuklar verdi. Affet yüce Allahım.”

“Ailesi hakkında ne dersen de, onlan nasıl itham edersen et, bil ki, onlar başkalan hakkında senin gibi sahte ithamlarda bulunmuyorlar.”

“Allah affetsin oğlum. Bana haksızlık ediyorsun. Yann çok geç olabilir.”

“Beni küçük düşürüp utandırmak için elinden geleni yaptın.”

“Kız senin paranın peşinde. Senin gibi beceriksiz, başa-nsız birine rastlamamış olsaydı, bulup bulacağı bir gazete satıcısı olurdu.”

“O derginin editörü, maaşı benim maaşımın iki katı.” “Yani o da bir gazeteci! Allahın emri! Bir hizmetçiden, bir kocakandan, bir orospudan başka hangi kadm çalışır sokaklarda?”

“Allah seni affetsin.”

“Allah seni de affetsin. Bize azap çektiriyorsun.” Konuşmayı bıyığını burarak dikkatle dinlemekte olan Yasin araya girdi, “Dinle beni Hatice... Atışmanın, ağız kavgası yapmanın yaran yok. Ahmet’e ne söyleyeceksek söyleyelim ama kavga etmeden” dedi.

Ahmet öfkeyle yerinden kalkıp, “İzninizle, ben giyinip işe gideceğim” deyip odadan çıktı.

Ahmet gittikten sonra, Yasin kız kardeşinin yanma geçip, “Kavganın yararı yok. Çocuklanmıza hükmedemeyiz. Bizden daha iyi, daha akıllı olduklannı düşünüyorlar. Bu evliliğe mani olamayacağına göre, bırak evlensin. Mutsuz olursa kendi bilir. Malum, Zennube ile evleninceye kadar ben de uslanmadım. Belki de akıllı bir seçim yapıyordur. Dahası, nasihatten çok tecrübeyle öğreniyor insan” dedi ve gülerek ekledi: “Hoş ben nasihatten de, tecrübeden de öğrenmedim ya!”

Kemal, Yasin’e katıldı: “Ağabeyim haklı.”

Hatice, Kemal’e bakıp, “Bütün diyeceğin bu mu Kemal? Ahmet seni seviyor. Onunla özel olarak konuşsan...”

“Onunla birlikte çıkıp bir şeyler söylemeye çalışırım ama kavgadan bıktım. Ahmet özgür bir adam. İstediği kadınla evlenir. Bu onun hakkı. Durdurabilir misin? Yoksa oğlunla ilişkini mi keseceksin?” dedi Kemal.

“Olay gayet basit, insan bugün evlenip yarın ayrılabilir. Bizler Müslümanız, Katolik değil” dedi Yasin gülümseyerek.

Hatice küçük gözlerini kısarak mırıldandı: ‘Tabii. Senden daha iyi avukat bulamazdı. Oğlan dayıya çeker diyenler haklıymış.”

Yasin kahkahayla gülüp, “Allah iyiliğini versin. Kadınlara kalsa, hiçbir kız evlenemezdi” dedi.

Hatice kocasını gösterip, “Annesi, huzur içinde yatsın, beni oğluna kendi elleriyle seçti” dedi.

İbrahim keyifle iç geçirip, “Ve bedelini ben ödedim... Allah hem rahmet eylesin, hem de affetsin onu” dedi.

Hatice bu sözlerin üstünde durmadı. “Hiç olmazsa güzel olsaydı! Adam kör olmuş” dedi esefle.

“Babası gibi” dedi İbrahim gülerek.

Hatice öfkeyle kocasına dönüp tersledi: “Bütün erkekler gibi, sen de nankörün tekisin.”

“Hayır, sadece sabırlıyız... Cennetliğiz” dedi İbrahim sakin bir sesle.

“Cennete gidecek olursan bil ki, benim sayemde kabul edilmişsindir. Dinini sana kim öğretti” diye bağırdı Hatice.

Kemal ile Ahmet Şeker Sokağı’ndan birlikte çıktılar. Dayı da bu evlilik hakkında kararsız ve kuşkuluydu. Aptalca geleneklere uyduğu ya da eşitlik ilkeleri ve insan haysiyetine kayıtsız kaldığı için kendini suçlamıyordu ama değiştiremeyeceği o iğrenç toplumsal gerçek insanın göz ardı edemeyeceği bir şeydi. Geçmişte kuruyemişçi Sari’nin kızı Kamar da aklım başından almış ama kızın vücut kokusu ona çok itici gelmişti. Ahmet’e hayrandı Kemal. Cesaret gibi, kararlılık gibi, kendisinde olmayan bazı vasıflarına gıpta ediyor; inancına, sebatkâr olmasına ve evlenme isteğine imreniyordu. Ahmet, sanki Kemal’in heyecandan yoksun karamsarlığını telafi etmek için

verilmişti aileye. Herkes evliliği günlük ya-şamm, “Merhaba” demek kadar normal bir parçası olarak görürken, acaba Ahmet neden önemsiyordu?

“Nereye gidiyorsun oğlum?”

“Dergiye Dayı. Ya sen?”

“Riyad Kuldas ile buluşmak üzere *el Fikr'e*... Bu adımı atmadan önce biraz daha düşünsen iyi olmaz mı?”

“Ne adımı Dayı? Ben evlendim bile.”

“Sahi mi?”

“Evet... ve evin ilk katına yerleşeceğim. Malum, Kahire’de ev bulmak büyük sorun.”

“Kışkırtıcı!”

“Evet ama annem gece uykusuna yatmadan önce eve girmeyecek ki zaten.”

Kemal şoke olmuştu. Duyduklarının etkisinden kurtulunca, “İmam nikâhı mı yaptınız?” diye sordu neşeli bir sesle.

Ahmet güldü, ‘Tabii. Eski dinimizin emrettiği biçimde evlenip gömülürüz ama Marksist inançla yaşarız” dedi ve ayrılırken ekledi: “Onu çok seveceksin Dayı. Görünce anlarsın. Kelimenin tam anlamıyla muhteşem bir kadm.”

45

(*5^9

Kararsızlık kronik hastalık gibi korkunç bir şeydi. Her meselenin eşdeğer önemi haiz ve seçimi imkânsız kılan bir sürü yönü vardı sanki. Ne metafîziksel sorular, ne de gündelik yaşamın sıradan işlemleri bundan muaftı. Kafa karışıklığı ve tereddüt her şeye engeldi. Evlenmeli miydi, evlenmeme-li miydi? Karar vermesi gerekiyordu ama bocalıyor, bocalamaktan başı dönüyordu. Aklı ile ruhu ve duyuları arasındaki denge

iyice bozuluyor; kargaşa durulup kendine geldiği zaman hiçbir ilerleme kaydetmediğini ve evlenmeli mi, evlenmemeli mi sorusunun hâlâ cevap beklediğini görüyordu. Zaman zaman özgür olmaktan da, yalnızlıktan da sıkılıyor; hayatının kasvetli hayaller içinde geçiyor olmasından nefret ediyordu. Böyle zamanlarda bir arkadaşa, bir yoldaşa özlem duyuyor; içindeki aile kurma içgüdüsü azat edilmek için adeta inliyordu. Kendini içe dönük yalnızlığından ve hayallerden kurtulmuş bir eş olarak gözlerinin önüne getirdiği zaman, bunun aynı zamanda kafası çocuklarıyla meşgul, hayatı idame ettirme derdine düşmüş, gündelik yaşamın sorunları arasına sıkışmış biri demek olduğunu görüp dehşete düşüyor; ne kadar yalnızlık çekerse çeksin, bekâr kalmaya karar veriyor ama kararsızlık yeniden baş kaldırıp evlilik sorununu tekrar tekrar gündeme getiriyordu. Nasıl karar verilirdi?

Beddur gerçekten harika bir kızdı. Tramvaya biniyor olması cazibesinden bir şey eksiltmiyordu çünkü bir zamanlar içini yakmış olan o melek cennetinde doğup büyümüştü.

Gökyüzünden düşen bir meteordu o... seçkin bir kız, düzgün kişiliğe sahip eğitimli bir güzel. Elde etmek zor olmazdı. Onunla daha da ileri gitmeyi seçerse, kendisi için her bakımdan tatminkâr bir eş olurdu şüphesiz. Gün boyunca aklından nadiren çıkıyor, onu gördüğü an kalbinin paslı telleri dokunaklı şarkılarla titreşiyordu. Yalnız ve şaşkın dünyası değişip dönüşmüş; içine, can suyu verilmişçesine, taze nefes dolmuştu. Aşk bu değilse, neydi? Son iki aydır, her akşamüstü geç saatlerde İbn Zeydan Sokağı’na giderek, Beddur ile bakışları karşılaşıp birbirlerine iki iş arkadaşına yakışır biçimde gülümseyerek selam verinceye kadar gözlerini balkondan ayırmaksızın evin önünde volta atıyordu. Bu durum rasgele başlamıştı belki; ama ancak isteyerek sürdürülürdü. Tayin edilen saatte sokakta zuhur ettiğinde, kızı hep balkonda kitap okurken veya etrafı seyrederken bulurdu. Kendisini beklediğinden emindi. Onu caydırmak isteseydi, o saatlerde ve sadece birkaç dakikalığına balkona çıkmayıverirdi. İçgüdü ender olarak yanılır. İkisi de birbiriyle karşılaşmak istiyordu. Bu idrakle havalara uçup zevkten sarhoş oldu Kemal. Yaşamın değerli olduğu duygusuyla dolmuştu içi; ama mutluluğu tam değildi. Başka türlü de olamazdı çünkü kararlılıktan yoksundu. Akıntıya kapılmış, nereye varacağını bilmeksizin sürükleniyordu. Biraz düşünse, daha tedbirli

davranması gerektiğini anlayacaktı belki; ama ne yazık ki, yaşam sevinciyle yolunu şaşırmıştı. Sevinçle, mutlulukla kendinden geçmiş ama endişeden de kurtulamamıştı.

Riyad ona,“Durma, devam et. Bu iyi bir fırsat” demişti; ama o da nişanlandığından beri evlilikten sanki insanın hayattaki en temel ve nihai amacıymış gibi söz eder olmuştu. Bu eşsiz maceraya cesaretle atılmakla kendisine hayata dair yeni ve daha bütünlüklü bir kavrayış bahşedileceğini; bu anlayışın ona çocuklar ve evli çiftler hakkında yazı yazma imkânı vereceğini söylüyordu kendini beğenmiş bir tavırla. “Seni uçuk filozof, hayat dediğin de bu değil mi zaten?” dedi.

Kemal kaçamak cevap verdi; “Sen artık çitin öbür tarafına geçtin, bu konuda tarafsız görüş bekleyebileceğimiz en son insansın. Senin içten, dürüst nasihatlerini özleyeceğim.”

Bir başka açıdan bakınca, aşk ona bir diktatör gibi görünüyordu. Ne ki, Mısır’ın siyaset ortamı ona diktatörlerden tüm kalbiyle nefret etmeyi öğretmişti. Halası Celile’nin evinde bedenini Atiya’ya teslim ediyor ama istediği an hiç doku-nulmamışçasma geri alabiliyordu. Oysa Beddur, tevazu kisvesi altında ruhuna ve bedenine sonsuza dek sahip olmadan tatmin olmayacak; kendisine izleyebileceği tek bir yol kalacaktı: Karısıyla çocuklarına doğru dürüst bakabilmek için para kazanmak ve bu uğurda müthiş bir mücadele vermek! Bu durum, yüce emeller güden bir var oluşu, yaşamak için “para kazanmaya” indirgeyen bir garip kadere razı olmak demekti. Hint fakirleri aptal veya deli olabilirdi ama hayat gailesi içinde para kazanmaya çalışan bir adamdan çok daha akıllıydılar.

Özlemini çeke geldiğin aşkın keyfini çıkar, dedi kendine. İşte buranda, kalbinde diriltin onu ama başına dert açıyor.

Riyad, “Onu sevdiğin ve onunla evlenecek durumda olduğun halde vazgeçmen akıllıca bir iş mi?” diye sormuştu.

Arkadaşına, Beddur’u sevdiğini ama evliliği sevmediğini söylemişti.

Riyad karşı çıkmış, “Bizi evliliğe ikna eden aşktır. Evliliği sevmediğine göre ki, öyle diyorsun, kızı da sevmiyorsun demektir” demişti.

“Hayır, onu seviyorum, evliliği değil” diye cevap vermişti ısrarla.

“Belki de sorumluluktan kaçıyorsundur.”

“Ben daha şimdiden, hem evde, hem işte senden çok daha fazla sorumluluk üstlenmiş durumdayım.”

“Belki de tahmin ettiğimden de bencilsin.”

“Bir insana evlilik ilham eden açık veya saklı egoizm değil de nedir?” diye sormuştu Kemal alaycı bir sesle.

Riyad gülmüş, “Belki de hastasın. Tedavi için bir ruh doktoruna görün” diye cevap vermişti.

“Tuhaf değil mi? *El Fikr’in* önümüzdeki sayısında yayımlanacak olan makalemin adı, ‘Kendi Kendini Analiz!”’

“İtiraf etmeliyim ki, beni çok şaşırtıyor, hayrete düşürüyorsun” demişti Riyad.

“Sürekli şaşkın ve hayret içinde olan benim" diye cevap vermişti Kemal.

Bir defasında, her zamanki gibi İbn Zeydan Sokağı’nda yürürken, sevgilisinin evine dönmekte olan annesine rastlamışta. On yedi yıldır görmediği halde onu ilk bakışta tanımıştı; ama kadm o kadın olmaktan çıkmıştı. Çok ama çok bozulmuş; yaşlanmaktan da öte, üzüntüden çökmüştü adeta. Yanından geçen bu kupkuru kadının bir zamanlar bir güzellik ve mükemmeliyet abidesi olarak malikânesinin bahçesinde salmdığma kimse ihtimal vermezdi. Buna rağmen, kafasının şekli ona Ayda’yı hatırlatmıştı. Kadının hali derinden etkilenmiş; Beddur ile annesiyle karşılaşmadan önce selamlaşmış olduğuna şükretmişti. Aksi halde selamla-şamazdı. Derken, her nedense Ayşe aklına gelmiş; genç kadının o sabah, yatmadan önce nereye koyduğunu bilemediği takma dişlerini ararken nasıl da öfke nöbeti geçirdiğini hatırlamıştı.

Bir başka gün, Beddur’u balkonda ama her zamankinden farkı olarak ayakta görünce dışan çıkmak üzere olduğuna hükmetti. Yalnız mı çıkacak

acaba diye sordu kendine. Derken, kız balkondan kayboldu. Yavaş ve düşünceli adımlarla yoluna devam ederken, yalnız çıkacak olursa yanma gelebileceğini düşündü. Bu baş döndürücü bir zafer olur ve içindeki yıllar önce yaşadığı aşağılanma duygusunu belki de silip atardı. Ayda, Ay ortasından çatlasa böyle bir şey yapmazdı! Yolun yarışma gelince dönüp baktı. Genç kız ona doğru yürüyordu... yalnız. Kalbi hızla atmaya başladı. O kadar ki, sesini tüm mahalle duyacakmış gibi geldi ve gelişmekte olan durumun ciddiyetini hemen kavradı. Kişiliğinin bir yanı kaçmayı önerdi. O güne kadarki karşılıklı gülümsemeler duygusal ve masum bir oyundu belki ama bu yüzleşme eşsiz öneme haizdi. Ona yeni sorumluluklar yükleyecek, onu karar vermeye zorlayacaktı. Kaçarsa, kendine düşünecek zaman tanımış olurdu. Ama kaçmadı. Kız, Celal Caddesi'nin köşesinde kendisine yetişinceye kadar temkinli adımlarla uyuşturucu almışçasına yoluna devam etti. Dönüp baktı. Birbirlerine gülümsediler. "İyi akşamlar" dedi Kemal.

"İyi akşamlar."

"Nereye?" diye sordu Kemal tehlikenin giderek büyüdüğünün idrakiyle.

"Kız arkadaşıma gidiyorum. Bu tarafta oturuyor" diye cevap verdi Beddur, eliyle Kraliçe Nazlı Caddesi'ni işaret ederek.

"Ben de o yöne gidiyorum. Sana eşlik edebilir miyim?" diye sordu Kemal pervasızca.

"İsterseniz..." diye cevap verdi kız gülmemeye çalışarak.

Yan yana yürümeye başladılar. Arkadaşını ziyaret için böylesine süslenmiş olamazdı. Bu, kendisi içindi. Kalbi tutku ve sevgiyle kucakladı bu tavrı. Nasıl davranmalıydı? Belki de eylemsizliğinden sıkılmış ve genç adama uygun bir fırsat sunmak için atmıştı kendini sokağa. Nitekim ya bu fırsattan saygı icabı yararlanmak durumunda kalacak ya da anlamazdan gelip onu sonsuza dek kaybedecekti. Öyle bir noktaya gelmişti ki, ağzından çıkacak tek kelime hayatının akışını değiştirebilecek; susmaya devam etmesi halinde ömür boyu pişmanlık duyacaktı. İyice köşeye sıkışmıştı.

Epeyce yol aldılar. Kız beklenti içindeydi ve Şaddat ailesi mensubu değilmişçesine hazır görünüyordu. Aslında, o bir Şaddat değildi artık.

Şaddat ailesinin zamanı geçmişti. Yammda yürüyen kız pek çok şansız kızdan sadece biri, diye düşündü.

Kız ona dönüp gülümsedi, “Sizi gördüğüme memnun oldum” dedi yumuşak bir sesle.

“Teşekkür ederim.”

Sonra? Kız ondan bir hareket bekliyordu sanki ama bir /andan da yolun sonuna yaklaşmaktaydılar. Teslim mi olacak, veda mı edecekti? Karar vermesi gerekiyordu. Aralarında umut verici tek bir söz bile edilmeden ayrılacakları herhalde akima gelmezdi. Kavşak birkaç adım ötedeydi. Kızı nasıl bir hayal kırıklığına uğrattığının ve bu hayal kırıklığının ona nasıl acı çektireceğinin farkındaydı Kemal ama dili işbirliğine yanaşmıyordu. Neye mal olursa olsun, bir şeyler söylemeli miydi acaba? Kız durdu. Yüzünde doğal olmaktan uzak, “Aynlma zamanı geldi” diyen kasti bir gülümseme vardı. Kemal’in kafa karışıklığı son haddindeydi. Kız elini uzattı, Kemal tuttu. Bir dakikalık korkunç bir suskunluktan sonra, “Allahaısmarladık” diye mırıldandı.

Kız elini geri çekip yan sokaklardan birine döndü. Kemal neredeyse arkasından seslenecekti. Beddur’un, üstüne başarısızlık ve utanç sıçramış olarak, bu şekilde gitmesi dayanılmaz bir durum, bir kâbustu. Sen, bildim bileli, berbat durumlara yol açmakta ustasın, diye azarladı kendini; ama dili tutulmuştu. Neden iki aydır peşindeydi kızın o zaman?

Sana kendi ayağıyla gelmiş olan bir kızı reddetmen yakışık alır mı? Ona, bir zamanlar ablasının sana reva gördüğü biçimde davranman doğru mu? Üstelik severken? Çok eskilerde kalmış olsa da, o da kasvetli geçmişini bir köz gibi içten içe yanarak aydınlatan geceler mi geçirecek?

Bekârlığı, hayatını bir filozof olarak geçirmek için mi seçtiğini, yoksa felsefeyi bekâr kalmak için bir bahane olarak mı kullandığını merak ederek yoluna devam etti Kemal.

Riyad, bu yaptığının inanılmaz bir şey olduğunu ve çok pişman olacağını söyledi. Doğru, harekete geçememesi inanılır gibi değildi; ama sahiden pişmanlık duyuyor muydu?

Riyad, “Ondan rüyalarının kızı olarak bahsederken ilişkiyi koparmak, nasıl bu kadar önemsiz bir şeymiş gibi gelir sana?” diye sordu. Beddur rüyalarının kızı değildi. Öyle olsaydı, zaten ona gelmezdi.

Sonunda, “Otuz altı yaşında uzun süre kalmayacak, bir süre sonra evlenmeye uygun biri olmaktan çıkacaksın” dedi Riyad.

Kemal sinirlenip umutsuzluğa teslim oldu.

46

Gelinlikler içindeki Kerime, Şeker Sokağı’na at arabasıyla geldi. Yanında annesi, babası ve ağabeyi Rıdvan vardı. İbrahim Şevket, Hatice, Kemal, Ahmet ve Ahmet'in kansı Suzan Hammad onlan kapıda bekliyorlardı. Oturma odasını süsleyen gül buketleri dışında, evde düğün olduğunu gösteren hiçbir işaret yoktu. Avluya açılan selamlık, Şeyh Ali el Manufi'nin de aralannda olduğu sakallı adamlarla doluydu. Emine Hanım, Ahmet Abdülcevat’m ölümü üstünden bir buçuk yıl geçtiği halde düğün törenine katılmamış; yeni evlileri tebrik etmek üzere daha sonra ziyarete geleceğini söylemişti.

Ayşe ise gayet mütevazı bir tören yapıldığı halde, daveti hayretle karşılamış, “Ben sadece cenazelere katılırım” demişti sinirli bir edayla. Kız kardeşinin bu sözleri Hatice’yi incit-mişti incitmesine ama Ayşe’nin bu hallerine alışmışü artık.

Şeker Sokağı’ndaki evin üst katı bir kez daha gelinin getirdiği çeyizle tefriş edilmişti. Yasin kızım gereğince donatmış; masraflan karşılayabilmek için Şevk Sarayı Sokağı’ndaki ev hariç, nesi var, nesi yok satmıştı.

Kerime olağanüstü güzeldi. Bu haliyle ve özellikle de o yumuşak bakışlanyla annesinin gençliğini hatırlatıyordu. Genç kız evlenme yaşma yasal olarak daha bir hafta önce, ekimin sonunda ermişti. Hatice, damadın annesi olarak gayet mutlu görünüyordu. Etrafta kimsenin olmadığı bir anı yakalayıp Kemal’in kulağına, “Hiç olmazsa Yasin’in kızı ve ne olursa olsun, o atölye gelininden yüzlerce kez daha iyi” dedi.

Aile için yemek odasında küçük bir büfe, Abdülmünim’in kendisine benzeyen sakallı arkadaşları için ise avluda sofra hazırlanmıştı. Hatice, “Dindar olmaları iyi hoş da, sakala ne gerek var? Kuskusçu Muhammet el Acami’ye benziyorlar” dedi.

Aile fertleri, arkadaşlarına ev sahipliği yapan Abdülmünim hariç, oturma odasında toplanmışlardı. Ahmet de önce ağabeyinin dostlarına hoş geldin demiş, sonra onlara katılmıştı. “Selamlık sanki tarihte bin yıl geriye gitti” dedi neşeyle.

“Ne konuşuyorlar?” diye sordu Kemal.

“El Almani savaşını... üstelik duvarları sarsacak kadar yüksek sesle.”

“İngiliz zaferine tepkileri ne?”

“Öfke elbette. İngilizlerin de, Almanların da, Rusların da düşmanı bunlar. Damada düğün gününde bile rahat yok.”

Son derece şık kıyafetiyle kendisinden on yaş büyük gösteren karısının yanında oturmakta olan Yasin, “Burada savaşmasınlar da ne olursa olsun... isterlerse birbirlerini çiğ çiğ yesinler! Allahtan Mısır savaş alanına dönmedi” dedi.

Hatice gülümseyip, “Allah bilir, sen istediğin gibi davranabilmek için savaşa karşısın” dedi Zennube’ye de herkesi güldüren bir bakış atarak. Oturdukları apartmana yeni taşman bir kiracıyla Yasin’in suçüstü yakalandığı ya da neredeyse yakalandığı hepsinin malumuydu.

“İnsanın evi askeri yönetim altodayken nasıl istediği gibi davranıl?” dedi Yasin huzursuzluğunu saklamaya çalışarak.

“Utanmıyorsun... Kızdan bile utanmıyorsun” dedi Zennube aşağılayıcı bir tavırla.

“Ben masumum. Kadına da haksızlık ediyorsunuz” diye cevap verdi Yasin sakin bir sesle.

“Yanılıyor muyum acaba? Seni gece yarısı kadının kapısını çalarken kim yakaladı? Ben. Karanlıkta yolunu kaybettiğini söylüyor! Hah! Kırk yıllık evinin yolunu bulamadın demek!”

Herkes kahkahayla güldü. Hatice, “Karanlıkta hep yolunu kaybeder” dedi alaycı bir sesle.

“Ve gündüzleri...”

Derken, İbrahim Şevket, “Muhammed Efendi Haşan ile aran iyi mi?” diye sordu Rıdvan’a:

Yasin eniştesini düzeltti: “Muhammed Efendi Pislik!”

“Anneme büyükbabamdan kalan mirasın keyfini çıkarıyor” diye cevap verdi Rıdvan öfkeyle.

“Yüklü bir miras ama çocuk ufak tefek masrafları için para isteyecek olsa sorun çıkarıp harcamalarım sorguluyor küstah herif’ dedi Yasin kavgacı bir sesle.

Hatice, Rıdvan’a dönüp, “Sen annenin tek çocuğusun. Hazır hayattayken paranın keyfini çıkardığını görmesi daha iyi olmaz mıydı?” dedi. “Zaten artık evlenme zamanın da geldi, öyle değil mi?”

Rıdvan hafifçe gülüp, “Kemal Amcam evlenince” diye cevap verdi.

“Kemal amcandan ümidi kestim ben. Onun gibi davranmak zorunda değilsin.”

Kemal tüm bunları öfkelenerek dinlemişti ama belli etmedi. Hatice ümidini kesmişse, kendisi de ümidini kesmiş: hatasmı kabul edip İbn Zeydan Sokağı’na gitmekten vazgeçmişti işte. Tramvay durağının yakınında bir yerde durup balkonu kıza görünmeden seyrediyor: ona duyduğu sevgiyi inkâr edemediği gibi, görme isteğinin de önüne geçemiyordu. Ne ki, evlilik düşüncesinden hiç haz etmediği, hatta bundan korktuğu da bir gerçekti. Riyad, “Sen hastasın ve tedavi kabul etmiyorsun” demişti.

“Senin şu Saidci partin iktidarda olsaydı, acaba harcamalarının hesabmı sorabilir miydi Muhammed Haşan?” dedi Ahmet Şevket bilmiş bir tavırla.

“Son zamanlarda benden hesap soran sorana. Ya sabır! Az kaldı. Bu sadece birkaç gün ya da birkaç hafta meselesi artık” diye cevap verdi Rıdvan.

“Sen de mi Vaft’m günlerinin sayılı olduğunu düşünüyorsun?” diye sordu Suzan Hammad.

“Ne kadar iktidarda kalacağı tümüyle İngilizlere bağlı. Her neyse, nasıl olsa savaş sonsuza dek sürmeyecek. O zaman hesaplaşacağız” diye cevap verdi Rıdvan.

“Kabahat İngilizleri sırtından vuran Faşistlere yardım edenlerde” dedi Suzan inançla.

Hatice gelininin erkek gibi konuşmasma şaşırıp, ona küçümser bir edayla ve onaylamayarak bakıp, “Sözüm ona düğün yapıyoruz. Daha iyi şeylerden bahsedemez miyiz?” demeden edemedi.

Suzan olası bir çatışmayı önlemek için susarken, Ahmet ile Kemal birbirlerine bakıp gülümsediler. İbrahim Şevket, “Onlann kabahati değil. Düğünler de eski düğünler gibi değil artık” dedi gülerek. “Ahmet Abdülcevat Bey’e Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun.”

“Üç kere evlendim ama sazlı sözlü bir düğünüm olmadı hiç” dedi Yasin esefle.

“Gevezelik edip kendinden bahsedeceğine kızına bak” diye iğneledi Zennube.

Yasin gülüp, “Dördüncü evliliğimde hepsi olacak inşallah" dedi.

“Bunu Rıdvan evleninceye kadar ertelesen iyi olur” diye cevap verdi Zennube alaycı bir sesle.

Rıdvan rahatsız olmuştu ama bir şey söylemedi. Size de, evliliğe de lanet olsun, diye düşündü. Asla evlenmeyeceğimin farkında değil misiniz? Bu lanet konuyu açanı öldürebilirim.

Kısa bir sessizlikten sonra, Yasin, “Keşke burada kalıp hanımların büfesinden yesem de şu sakallı adamlarla otur-masam. Beni korkutuyorlar” dedi.

“Yaptıklarını bilseler seni taşlarlardı” diye sataştı Zennube.

Ahmet, “Sakallan yemeğe girecek. Ortalık savaş alanına dönecek” dedi eleştirel bir tavırla ve sordu: “Kemal Dayım Müslüman Kardeşleri seviyor mu?”

Kemal gülümseyip. “En azından içlerinden birini seviyorum” diye cevap verdi.

Suzan hiç sesi çıkmayan geline dönüp, “Kerime kocasının sakalına ne diyor?” diye sordu müşfik bir sesle.

Kerime gülüşünü saklamak için taçlı başını eğdi ama ses etmedi. Onun yerine Zennube cevap verdi: “Pek az genç adam Abdülmünim kadar dindar.”

“Dindarlığından hoşnudum çünkü bu ailemizin temel özelliklerinden biri ama sakalından hiç hoşlanmıyorum” dedi Hatice.

İbrahim Şevket bir kahkaha aüp, “İtiraf etmeliyim ki iki oğlum da çılgın; biri bir mümin, diğeri dinsiz” dedi.

Yasin kahkahalarla gülüp ekledi: “Aile özelliklerinden biri de çılgınlık zaten.”

Hatice ona ters ters baktı. Tam ağzını açıyordu ki, Yasin alttan alarak ekledi: “Yani, çılgın olan benim demek istedim. Bence Kemal de çılgın. Ama isterseniz tek çılgın ben olayım.”

“Bu çok açık.”

“Bir erkeğin okuyup yazmak için kendini bekârlığa mahkum etmesinin akıllı bir yanı var mı?”

“Önünde sonunda evlenecek ve akıllanacaktır.”

Rıdvan, “Sen neden evlenmiyorsun Amca?” diye sordu Kemal’e. “Nedenini bana da söyle ki, icabında kendimi savunabileyim. "

“Niyetin evliliği boykot etmekse, bil ki hayatta olduğum sürece buna izin vermeyeceğim. Sizin parti yeniden iktidara gelene kadar bekleyelim bakalım. Sonra sana muhteşem bir düğün yapanz” dedi Yasin.

Kemal ise, “Herhangi bir engelin yoksa hemen evlenme-lisin Rıdvan” dedi.

Bu ne yakışıklı bir genç adam, diye düşündü Kemal. Parlak bir geleceği var. Gençken görseydi ona mutlaka âşık olurdu Ayda. Eğer ben bir bakışta Beddur’u beğen-dimse, Rıdvan da Ayda’mn aklını başından alabilirdi. Tüm

dünya ilerlerken olduğu yerde dönüp duruyor; sürekli olarak kendine, “Evlenecek misin, evlenmeyecek misin?” diye soruyordu. Yaşam ona kafa karışıklığından başka hiçbir şey sunmuyordu sanki. Eline geçen fırsatlar ne ideal, ne de değersizdi. Zor olan aşktı. En belirgin özelliği uyuşmazlık ve cefaydı. Keşke Beddur birini bulup evlen-se de, kurtulsaydı.

Derken, önde sakalı, Abdülmünim yaklaşıp, “Bugünkü şenlikler mideyle sınırlı. Büfeye buyurun” dedi.

47

Kemal, cuma sabahı saat on civarında I. Fuat Caddesi’nde yürüyüş yapıyordu. Cadde kalabalık, hava güzeldi. Kasım ayında hava hep güzel olurdu. Yürümeyi çok seviyordu. Duygusal yalnızlığını izin günlerinde kalabalığın içine dalarak giderme alışkanlığındaydı. Rasgele dolanır, etraftaki-leri seyrederek oyalanırdı.

Yolda birçok genç öğrencisiyle karşılaşmış, hepsiyle nazik ve neşeli bir tavırla selamlaşmıştı. Ne çok öğrencisi vardı! Bazıları çalışmaya başlamış, bazılan üniversiteye devam etmişti; ama çoğu ilkokul veya lise mezunu olarak kalmıştı. On dört yıldır verdiği hizmet eğitime önemli bir katkıydı. O geleneksel dış görünüşü pek değişmemişti: Derli toplu bir takım elbise, pınl pınl ayakkabılar, başma düpedüz oturan fes, altın çerçeveli gözlük ve pos bıyık. Vaft adaletsizliği gidereceğini söylüyordu ama on dört yıl boyunca devlet memuriyetindeki baremi -altıncı basamak- bile değişmemişti. Gözle görünür değişikliklerden biri şakaklanna ak düşmüş olmasıydı. Onu çok seven ve sayan öğrencilerinin selam vermelerinden büyük zevk alıyor gibiydi. Başka hiçbir öğretmen onun yarısı kadar sevilmemiş; bunu koca kafasına, koca burnuna ve ele avuca sığmaz çocuklann türlü şeytanlıklanna rağmen başarmıştı.

Dönüp dolaşırken, I. Fuat Caddesi ile İmadeldin Kavşa-ğı’nda aniden Beddur ile yüz yüze geldi. Kalbi, içinde sirenler çalarcasma çarpmaya başladı. Birkaç dakika süreyle bakışlarını kızdan alamamış olmakla birlikte, bu tuhaf durumu geçiştirmek için gülümsemeye çalıştı ama kız onu tanımazlıktan gelip boş bir ifadeyle yanından geçip gitti. Kemal o an, işte ancak o an gördü ki, genç bir erkeğin kolunda. Olduğu yerde durup onu gözleriyle takip etti. Evet, Beddur idi. Üstünde şık bir siyah manto vardı.

Yanındaki genç adam, herhalde otuzunda bile değildi. Kemal elinden geldiğince kendine hâkim olmaya çalıştı ama sarsılmıştı. Genç adamın kim olduğunu merak etti. Beddur'un sevgilisi olamazdı çünkü sevgililer, özellikle de cuma günleri I. Fuat Caddesi'nde ilişkilerini sergilercesine piyasa yapmazlardı. Yoksa? Endişelenip, hiç düşünmeden peşlerine takıldı. Gözlerini dikip öylesine dikkatle izlemeye başlamıştı ki, ateşinin yükselip tansiyonunun çıktığını hissetti. Kalbi, bir ölüm çanı gibi ses veriyordu. Bavul satan bir dükkânın önünde durup vitrine baktıklarım gördü. Yavaş yavaş yaklaştı ve kızın sağ elindeki yüzüğü görünceye kadar baktı. Yakıcı bir duyguyla kavrulduğunu hissetti. İçindeki derin acının belirtisiydi sanki.

İbn Zeydan Sokağı'ndaki olayın üstünden dört ay geçmişti. Bu genç adam, onun yerini almak için, sokağm diğer ucundan mı gözetlemişti yoksa? Şaşılacak bir şey yoktu. Dört ay uzun bir süreydi, dünyayı altüst edecek kadar uzun bir süre. Biraz ilerideki oyuncakçı dükkânının önünde durup vitrine bakarmış gibi yaptı. Beddur hiç olmadığı kadar güzeldi... tam bir gelin! Ama neydi üstündeki bu siyah renk? Siyah manto alışılmadık bir şey değildi ve modaydı; ama ya içindeki siyah elbise? Moda mı yoksa yas işareti miydi? Annesi mi ölmüştü? Ölüm ilanlarını okuma alışkanlığı yoktu, zaten ona neydi? Onu ilgilendiren, yaşamındaki Beddur sayfasının çevrilmiş olmasıydı. Beddur konusu kapanmış, evlenip evlenmeme sorunu da ortadan kalkmıştı artık. Çektiği eziyeti düşünerek bundan memnun olmalıydı. Bir başkasıyla evlenmesini bu yüzden istememiş miydi? Şu işe bak, evlenmişti işte. Kurtulduğu için sevinmeliydi. Ancak yaşam kapılan yüzüne kapatılıp duvarların ötesine atılan idam sehpasındaki birinin, kendisiyle benzer duygular içinde olabileceğini düşündü.

Çift dönüp kendisine doğru yürüye yürüye kayıtsızlıkla geçti gitti yarımdan. Kemal onlan gözleriyle izledi, hatta tekrar peşlerine takılmayı düşündü ama galiba biraz da sinirlenip vazgeçti. Oyuncakçının vitrinine görmeyen gözlerle bakarak bir süre oyalandıktan sonra, arkalarından son kez veda edercesine baktı. İyice uzaklaşmışlardı. Kız zaman zaman kalabalığın arasında kayboluyor, sonra yine ortaya çıkıyordu. Yüzünün bir bir yanını, bir diğer yanını görebiliyordu. Kalbinin telleri, “Elveda” diye fısıldıyor; onu pençesine alan acı duygulara yabancısı olmadığı yaslı nameler eşlik ederek, geçmişte kalan benzer duygulan hatırlatıyordu. Bu, ulvi duygulan uyandırırken insana neredeyse haz veren gizemli bir name de olabilirdi.

Tıpkı geceyle gündüzün birbiriyle şafak vakti rastlaştığı gibi, acıyla hazzın bir araya geldiği tek bir duyguydu bu. Derken, Beddur ortadan kayboldu; belki de sonsuza dek ve üpkı bir zamanlar ablasının ortadan kaybolduğu gibi.

Nişanlısının kim olduğunu merak etmeye başladı. Çok isterdi ama genç adama iyice bakamamıştı Kemal. Umut etü ki -eğer bir devlet memuruysa- baremi bir öğretmenin bulunduğu barem seviyesinin altında olsun. Bu utanç verici, çocuksu düşünceler de neydi? İçindeki acıya gelince, bu konuda kendisi kadar deneyimli birinin kaygılanmaması gerekirdi çünkü tecrübeyle sabitti ki, her şey gibi onun da kaderinde ölmek vardı. Vitrindeki oyuncakları ilk kez gördü. Çok güzeldiler. Aralannda çocuklann bayıldığı trenler, otomobiller, beşikler, müzik aletleri ve bahçeli bebek evleri vardı. Gözlerini vitrinden alamıyordu. Çocukluğunda oyuncakların sunduğu cennetin keyfîni çıkarmasına izin verilmemiş, tatminsizlik içinde büyümüştü ve artık çok geçti. Çocukluğun mutluluğundan söz edenler, acaba ne biliyorlardı ki? Mutlu bir çocuk olduğuna kim tanıklık edebilir, bunu kim söyleyebilirdi? İçindeki bu beklenmedik, acınası özlem ne kadar aptalcaydı. Tekrar çocuk olmak... O bebek evinin güzel bahçesinde oynayan tahta çocuk gibi olmak. Tepkisi anlamsız ve saçma olduğu kadar üzücüydü. Çocuklar, doğalan icabı, genellikle tahammülden yoksun yaratıklardı. Onlarla nasıl iletişim kuracağını, onlara nasıl yol göstereceğini, belki de mesleği gereği biliyordu. Bugünkü aklı ve anılan saklı kalmak kaydıyla, tekrar çocukluk günlerine dönmek nasıl olurdu acaba? Yine çatıdaki bahçede oynar ama kalbi Ayda’mn anılanyla dolu olurdu. 1914’te-ki el Abbasiye’ye gidip Ayda’yı bahçede oynarken seyreder ama 1924’ten sonra ondan nasıl muamele göreceğini daha o gün bilirdi. Küçük bir çocuk olarak babasıyla peltek peltek konuşurken, 1939’da savaş çıkacağını ve onun bir hava saldırısını takiben öleceğini söylerdi. Ne aptalca düşüncelerdi bunlar... Hoş, biraz önce I. Fuat Caddesi’nde yaşadığı bu yeni hayal kırıklığına takılıp kalmasından iyiydi. Beddur’u, Beddur’un nişanlısını ve Beddur ile kendi ilişkisini düşünmekten daha iyiydi. Belki de geçmişte bilmeden işlediği bir günahın kefaretini ödemekteydi. Nasıl, ne zaman işlemişti bu günahı? Bir hareket, bir söz veya içinde bulunduğu durum nedeniyle işlediği günah her ne idiyse, acı çekiyor olmasının nedeni o olmalydı. Kendini tam anlamıyla tanıyabilse, içindeki acı ile nedenlerini birbirinden kolaylıkla ayırt edebilirdi. Savaş bitmemiş, kapitülasyonlar ilan

edilmemişti; edilmesine de gerek yoktu. Beddur nişanlısıyla kol kola gezerken, kendisinin tırnak yiyerek çektiği cehennemi kararsızlığının sebebi belki de buydu. İçinde gizemli bir hazzı da barındıran bu acı hakkında biraz daha düşünmeliydi. El Abbasi-ye'deki çölün ortasında durup Ayda'nın zifaf odasının penceresindeki ışığı seyrederken de yaşamamış mıydı bu duyguyu? Beddur ile ilişkisinde kararsız kalması, aslında benzer bir duyguyu, yani o hazla karışık acıyı yeniden yaşamak için çevirdiği bir dolap mıydı yoksa? Allaha, ruha ve maddeye dair yazmaya kalkmadan önce kendini, Kemal Efendi Ahmet'in kişiliğini tanımak zorundaydı... Kemal Ahmet. .. hayır, sadece Kemal. Ancak böylelikle kendini yeniden yaratabilirdi. Hemen bu akşam hatıra defterini açıp yazdıklarını dikkatle incelemeliydi. Uykusuz bir gece olacaktı; ama ilk değil! Uykusuz gecelerini, "Uykusuz Geceler" adlı bir albümde toplayabilirdi. Hayatının boşa geçtiğini asla söylememeliydi, aksi halde sonraki nesillere oyuncak olurdu. Beddur sonsuza dek yaşamından çıkmıştı ve bu gerçek, bir ağıt kadar hazindi. Kız, ardında sevgi dolu tek bir anı bırakmamıştı; ne bir kucaklaşma, ne bir öpücük, ne bir dokunuş, ne de bir çift güzel söz.

Artık uykusuzluk çekmekten korkmuyordu. Geçmişte bu durumla tek başına mücadele etmişti, oysa bugün zihnini ve kalbini oyalamanın bin bir yolu vardı. Atiya'mn Muhammed Ali Caddesi'ndeki yeni evine gidebilir, birlikte sonu gelmeyen konuşmalara devam ederlerdi.

Onu son gördüğünde, "Biz birbirimiz için yaratılmışız" demişti sarhoş ağızla.

"İçtiğin zaman çok tatlı oluyorsun" diye alay etmişti kadın belli bir kabullenişle.

"Evlenirsek çok mutlu bir çift oluruz" diye sürdürmüştü Kemal.

Kadın kaşlarım çatıp, "Benimle alay etme. Sana tam manasıyla bir hanımefendi gibi davrandım" diye cevap vermişti.

"Evet, evet. Leziz bir meyveden daha lezzetlisin."

"Öyle diyorsun ama yirmi kuruş fazla istesem kaçıp gidiveriyorsun" demişti kadm onu çimdikleyerek.

“Aramızdaki ilişki paranın çok ötesinde bir ilişki.”

“Ne ki, evde parayı aşk ilişkisine tercih eden iki çocuğum var.”

“Madam Celile gibi, ben de tövbe etmeyi düşünüyorum. Bir Sufi olduğumda tüm servetimi sana bırakacağım” diye cevap vermişti Kemal, sarhoşluğun ve hüznün son raddesine gelmiş bir halde.

Kadm kıkırdamış, “Tövbe edecek olursan sonumuz geldi demektir” diye cevap vermişti.

Kemal bir kahkaha atıp, “Tövbenin senin gibi kadınlara bir zararı olsaydı vazgeçerdim” demişti.

Uykusuzluktan işte böyle kaçıyordu.

Oyuncakçının önünde yeterince oyalandığım düşünüp uzaklaştı.

48

“Bütün meyhaneleri kapatacakları doğru mu sevgilim?” diye sordu Yıldız Meyhanesinin sahibi Halo.

Yasin, “İmkânsız, düşünülemez bile Halo” dedi ve kendinden emin bir sesle sürdürdü: “Bütçe tartışılırken milletvekilleri her türlü şeyi söylüyor. Hükümet de bu sözleri en kısa zamanda dikkate alacağına söz veriyor ama asla yerine getirmiyor.”

Yasin’in Muhammed Ali Caddesi’ndeki bann müdavimi olan arkadaşları bu konuda bir şeyler söylemek üzere birbirlerine baktılar.

Personel müdürü, “Kendimizi bildik bileli yeni bir üniversite açma, Haliç Caddesi’ni genişletme ve İngilizleri Mısır’dan atma sözü veriyorlar. Bu sözlerin hiçbirini tuttular mı Halo?”

“Söylediğin şeyi öneren milletvekili belki de savaş zamanının o öldürücü içkilerini içtiği için öç almaya çalışıyor-dur” dedi emekli sandığı başkanı.

“Yabancıların gittiği barlara dokunmayacakları kesin. En kötüsünden böyle bir yeri satın alırsın. İçki satan yerler de bitişik binalar gibi, birbirine destek oluyor” dedi avukat.

Vakıflar başkâtibi, “El Nahhas’m geri dönmesi gibi saçma sapan bir sorun nedeniyle Abidin Sarayı’na tanklarla dayanan İngilizler barlarla meyhanelerin kapatılmasına razı olurlar mı sanıyorsun?” dedi.

Odada bölgede iş yapan tüccarlar da vardı. Buna rağmen, başkâtip müzik eşliğinde kafa bulmayı önerdi: “Hadi ‘Aşk Tutsakları’ şarkısını söyleyelim” dedi.

Halo barın arkasındaki yerine geçerken, şarkı söylemeye başladılar: “Aşk tutsaklan neler çeker...” Sarhoş ağızla ve yüksek sesle şarkı söyleniyor olmasının odadaki tüccarları rahatsız ettiği yüz ifadelerinden belliydi. Önce Yasin şarkı söylemeyi kesti. Derken, tek başına şarkı söylemeye devam eden başkâtip hariç, diğerleri de sustu. Şarkı bitince odaya çöken sessizliği sadece dudak şapırtılanyla içki veya meze siparişi için ara ara çarpan ellerden çıkan sesler bozuyordu.

“Gebe kalmayı sağlayacak denenmiş bir yol var mı?” diye sordu Yasin.

“Ha bire bunu soruyorsun. Tövbe ya Rabbim... Biraz sabret birader” diye cevap verdi yaşlı memur.

“Korkacak bir şey yok Yasin Efendi. Kızın gebe kalacaktır” dedi başkâtip.

Yasin yüzünde aptal bir ifade olduğu halde gülüp, “Kerime çiçeği burnunda bir gelin ve Şeker Sokağı’nın güzeli; ama ailede evliliğinin ilk yılında gebe kalamamış tek kız. Annesi bu yüzden telaşlanıyor.”

“Anlaşılan babası da...”

“Üzgün bir kadının kocası da üzülür” diye cevap verdi Yasin gülerek.

“Bir erkek, çocuklann ne iğrenç şeyler olduğunu hatırlayacak olsa, gebelikten nefret ederdi.”

“N’apalım yani? İnsanlar çocuk sahibi olmak için evlenmiyor mu?”

“Doğru! Çocuklar olmasa evliliğin çekilir yanı yok.”

“Korkanm yeğenim de aynı fikirde” dedi Yasin içkisini başına dikerken.

“Bazı erkekler kaybettikleri özgürlüğü yeniden kazanmak için çocuk ister çünkü kadın çocuklanyla meşgul olacaktır.”

“Saçma. Kadm birine meme verirken, bir diğerini ayağında sallıyor olabilir ama kocasına, ‘Ner’deydin? Neden geç kaldın?’ diye sormadan rahat edemez. Neyse, bu evrensel bir durum. En akıllımız bile değiştirememiş” dedi Yasin.

“Erkekleri tutan ne?”

“Kanlan... Bu konuyu düşünmelerine bile fırsat vermeyen kanlan.”

“Korkma, Yasin Efendi. Kızının kocası, senin oğlanın yapüğı iyiliği unutamaz. Rıdvan değil miydi ona devlette iş bulan?”

“Her şey unutulur” diye cevap verdi Yasin. Alkol kafasını iyice etkilemeye başlamıştı. “Şu da bir gerçek ki, sevgili oğlum iktidarda değil.”

“Vaft, bu kez uzun süre iktidarda kalmak üzere iyice yerleşti galiba.”

“Her şey yolunda giderse Vaft sonsuza dek kalacaktır iktidarda” dedi avukat tumturaklı bir üslupla.

“Oğlum Vaft’tan aynlmamış olsaydı, bu iyi bir fikir olabilirdi” dedi Yasin.

“Kassasin’deki trafik kazasını unutma. Kral hayatını kaybetmiş olsaydı, Vaft karşıtlannın işi bitikti.”

“Krala bir şey olmadı ama.”

“İyi de, Prens Muhammed Ali, her ihtimale karşı, tören kıyafetleri hazır bekliyor. Zaten hep bir Vaft sempatizanı olmuştur.”

“Tahta kim çıkarsa çıksın, tıpkı viskiyle tatlının iyi gitmediği gibi, salt o tahtta oturduğu için Vaft’ın düşmanı olacaktır...”

Yasin iyice sarhoş olmuştu. “Haklı olabilirsin. Derler ki, bir adam senden bir gün bile büyük olsa, bir yıl daha akıllı demektir. Bazılannız bunamak üzere, bazılannız ise neredeyse bunamış durumda” dedi gülerek.

“Allah iyiliğini versin. Sen de kırk yedi yaşındasın.”

“Öyle ama hepinizden gencim” diye cevap verdi Yasin sallanarak ve gururla sürdürdü: “Yaş yıllarla değil, sarhoşluk seviyesiyle ölçülmeli. Alkollü içkilerin kalitesi de, tadı da bozuldu ama yaptığı etki aynı. Sabah kalktığında başın zonk zonk zonkluyor. Gözlerini açabilmen için cımbız lazım. Geğirdiğin zaman nefesin alkol kokuyor. Ama Allah biliyor ya, bu yan etkiler alkolden alman hazzm yanmda önemsiz. Bazıla-n, Ya sağlığın?’ diye soruyor. Doğru, sağlığım eskisi kadar iyi değil. Bugünün kırk yedi yaşı eskinin kırk yedi yaşına benzemiyor. Bu da gösteriyor ki, savaş sırasında yaş hariç her şey değer kazanmış... Bu zor zamanlarda kırk yedi yaşındakİ bir adam bile tahkimat yapmak için uzmanlardan reçete ister oldu. Balayına çıkmış güvey bile zor ayakta duruyor.” “Nerede o eski güzel günler? Tüm dünya o günleri anyor.” Yasin sesinde sarhoşluk nameleri yankılayarak sürdürdü: “Eski güzel günler... Babama Allah rahmet eylesin! Devrim mitinglerine katılmayayım diye beni çok dövdü. Ama İngilizin bombasından korkmayan biri için dayak ne ki? Ahmet Abdo’nun kahvehanesinde buluşup miting planlardık.”

“Aynı terane! Söyle bana Yasin Efendi: O zaman da bugünkü kadar şişman miydin?”

“Evet. Hatta daha da şişmandım... ama mücadele heyecanıyla an gibi enerjiktim. O büyük meydan savaşında Mısır’ın ilk devrim şehidi olan kardeşimle birlikte ön saflardaydım. Kurşun vınlayarak kulağımı sıyınp kardeşimi vurdu. Hatıralar... Yaşamış olsaydı, devrimle sivrilen seçkin bakanlardan biri olurdu.”

“Ama hayatta kalan sensin!”

“Evet ama ilkokul diplomasıyla bakan olamazdım zaten. Üstelik biz ölümü göze alarak savaştık, makam için değil. Kardeşimin cenazesinde Said Zaglul da vardı. Beni, ona öğrenci başkanı tanışürdı. Bu da bir diğer değerli anıdır.” “Davaya bu kadar bağlıyken, âşık olacak zamanı nereden buldun?”

“Lafa bak! Rommel’i bozguna uğratan askerler, burada, bu sokaklardaki kadınlan beceren askerler değil mi? Silahlı mücadele eğlenceyi dışlamaz. Anlamıyor musunuz? Alkol, kahramanlığın olmazsa olmaz bir parçasıdır. Savaşçıyla sarhoş kardeştir akıllım.”

“Kardeşinin cenazesinde Said Zaglul sana bir şeyler söylemedi mi?”

Bu soruya Yasin’in yerine avukat cevap verdi: “‘Keşke sen şehit düşseydin de kardeşin yaşasaydı’ dedi.”

Gülüştüler. Geldikleri noktada önce gülüp, nedenim sonra sorguluyorlardı. Yasin gülüşmelere kahkahalar atarak katılmıştı. Konferansı sürdürdü: “Nur içinde yatsın, öyle demedi. Senden farklı olarak kibar bir adamdı ve eğlenmesini bilirdi. Yani açık kafalıydı. Bir siyaset adamı, bir özgürlük savaşçısı, bir yazar, bir filozof, bir hukukçuydu. Ağzından çıkacak tek bir söz ölüm veya yaşam demekti.”

“Allah rahmet eylesin.”

‘Tüm ölmüşlere! Hepsi, sırf öldükleri için bile Allahın rahmetini hak ediyorlar... ama orospu ama pezevenk ama oğlunu sevgilisini çağırmaya gönderen bir anne!”

“Bir anne böyle şey yapar mı?”

“Aklına gelebilecek her şeyi yapar, hatta akima gelmeyecekleri bile!”

“Oğlundan başka gönderecek kimseyi bulamaz mı?” “Bir kadına oğlundan daha iyi kim bakar? Hepiniz cinsel ilişki ürünü değil misiniz?”

“Yasal cinsel ilişki.”

“O sadece bir formalite, sonucu değiştirmez. Ne şanssız orospular tanıyorum ki, bir hafta boyunca, hatta daha uzun süre yatacak kimseyi bulamıyor. Bana tek bir anne gösterin ki, kocası yanına uğrasın diye bu kadar beklesin?” “Annelerinin itibarı hakkında konuşmaya Mısırlılar kadar meraklı kimseyi görmedim.”

“Pek kibar davranmıyoruz.”

“Çok dayak yedik... Bizi zaman terbiye etti. Bir şeyin üstünde gereğinden fazla durursan, tam tersi olur zaten. Bu yüzden kaba ve edepsiziz ama genellikle iyi huylu insanlarız. Sonunda hepimiz tövbekâr oluyoruz” dedi Yasin gülerek. “Ben bir emekliyim ama tövbekâr olmadım henüz.” “Devlet memuriyetinde tövbekâr olunmaz. Yanlış bir şey yapmıyorsun ki. Geceleri birkaç saat için sarhoş oluyorsun, o kadar. Bunun kimseye zararı yok. Günü gelince hastalık ya da doktor -ikisi de aynı şey- sana içkiyi yasaklayacak zaten. Doğa bizi yeterince güçlü yaratmamış. Öyle olmasaydı alkol tiryakisi olmaz, evlilik hayatına tahammül etme gereği duymazdık. Zamanla gücümüzü yitiriyoruz ama isteklerimiz bitmiyor. Ne saçma... Alkolden rahatsız olup, sonra yine içiyoruz. Saçımız beyazlaşıp yaşımızı ele vermeye başlayınca, küstah bir hödük yaklaşıp, ‘Bu beyaz saçlarla kadm peşinde koşmamalısm’ diyor sokakta. Tövbe ya Rab-bim! Yaşlı veya genç olmamdan, bir kadının veya bir eşeğin peşinde koşmamdan sana ne?’ Zaman zaman birilerinin karınla bir olup sana komplo kurdukları zehabına kapılabilirsin. Buna polis copunu ve ağır işveyi de ekle; çünkü hizmetçi kızlar bile sebze pazarında fingirdeyerek salınıyor. Kendini kavgacı bir dünyada yapayalnız buluyorsun... Şişe sahip olduğun tek arkadaş oluyor. Derken bir misyoner doktor çıkıp, ‘İçme’ diyor sana.”

“Bu dünyaya bütün bunlara rağmen bayıldığımızı inkâr etmiyorsun herhalde?”

“Bayılıyoruz! Kötülük bile bir nebze iyilik barındırır içinde. İngilizlerin bile iyi bir tarafı var. Bir zamanlar bazılarını yakından tanımıştım. Devrim döneminde İngiliz arkadaşlarım oldu.”

“Hani onlarla savaşıyordun! Ne çabuk unuttun?” diye bağırdı avukat.

“Evet... evet. Her şeyin bir zamanı ve yeri var. Bir ara casus olduğumdan şüphelendiler ama öğrenci başkanı tam zamanında yetişip kalabalığa kim olduğumu söyleyince herkes alkışladı. Bu el Hüseyin Camii’nde olmuştu” dedi Yasin.

“Yaşasın Yasin! Yaşasın Yasin! İyi de, el Hüseyin Camii’nde ne işin vardı?”

“Cevap ver. Bu çok önemli bir nokta.”

“Cuma namazına gitmiştik. Babam hepimizi götürürdü. İnanmıyorsanız el Hüseyin’de yaşayanlara sorun” dedi Yasin gülerek.

“Sen babana yaranmak için namaz kılıp dua etmişsindir.” “Allah Allah... Ne kötü düşünüyorsun. Biz dindar bir aileyiz. Onulmaz birer sarhoşuz ama er geç tövbekâr olacağız.” “Biraz daha şarkı söylesek iyi olmaz mı?” dedi avukat inlercesine.

Yasin hemen müdahale etti: “Dün meyhaneden şarkı söyleyerek çıktım diye polis durdurup bana, ‘Bayım!’ diye bağırdı. ‘Şarkı söylemeye hakkım yok mu?’ diye sordum. ‘Gece yarısından sonra böyle bas bas bağırmak yasak’ dedi. ‘Ama ben şarkı söylüyorum’ diye itiraz ettim. ‘Kanunların önünde hepsi bir’ dedi sert sert. ‘Ya gece yarısından sonra patlayan bombalar... bu da bas bas bağırmak değil mi?’ diye sordum. ‘Geceyi karakolda geçirmek istiyorsun galiba’ diye tehdit etti. Geri bastım tabii. ‘Hayır, evde geçirmeyi tercih ederim’ dedim. Askeri yönetim altındayken medeni bir ülke olduğumuzu iddia edebilir miyiz? Bakıyorsun, eve gittiğinde karın peşinde, bakanlıkta ise patronun. Mezarda bile seni sorguya çekmek üzere iki meleğin beklediğini söylüyorlar.”

“Hiç olmazsa biraz şarkı söyleyelim” dedi avukat.

Ve emekli sandığı başkanı boğazını temizleyip şarkı söyleme başladı:

Kocam bir kuma aldı

Düğünde yaktığım kına daha kurumadan Ellerimde. Onu eve getirdiği gün Varlığı etimi yaktı.

Vahşi bir hevesle hepsi ona katıldı. Yasin’in gözünden gülmekten yaş geliyordu.

49

Hatice sık sık kendini yalnız hissetmekteydi. İbrahim Şevket, özellikle de artık yetmişine geldiği için, kış aylan boyunca evden çıkmaz ama varlığı Hatice’nin yalnızlığını gidermeye yetmezdi. Duyduğu yalnızlık hissini ev işleri de gidermiyordu çünkü işler tüm enerjisini tüketecek kadar yoğun

değildi artık. Kırk altısını geçtiği halde, hâlâ güçlü ve enerjik, hatta daha da şişmandı. İşin kötüsü, annelik görevi kaymvalidelik görevlerini üstlenmeden sona ermişti. Anlaşılan, bu fırsat sonsuza dek kaçmıştı çünkü gelinlerinden biri yeğeni, diğeri ise yüzünü ender olarak gördüğü çalışan bir kızdı.

Bir ara, cüppesine sanlmış bir halde oturmakta olan kocasına içini döktü: “İki oğlumuz da bir yılı aşkın süredir evli ve biz hâlâ torun geliyor diye mum yakmış değiliz.” Adam omuz silkti. Hatice sürdürdü: “Abdülmünim ile Ahmet çocuk sahibi olmayı, belki de anne baba sözü dinlemek kadar modası geçmiş bir şey olarak görüyordur.” “Sakin ol. İkisi de mutlu ve bu bizim için yeterli olmak durumunda” diye cevap verdi adam, biraz da sinirlenerek.

“Eğer hamile kalmayacaksa, bir gelin neye yarar?” diye sordu kadm sert bir sesle.

“Belki de oğullann seninle aynı fikirde değildirler.” “Benimle bir sürü konuda hemfikir değiller zaten. Onlara verdiğim emek, beslediğim umutlar... hepsi boşa gitti.” “Büyükanne olmadığına mı üzülüyorsun?”

“Kendime değil, onlara üzülüyorum" diye cevap verdi Hatice dokunaklı bir sesle.

“Abdülmünim, Kerime'yi doktora götürdü. Adam kaygılanacak bir şey yok demiş.”

“Zavallı çocuk, dünya kadar para harcadı... harcayacaklarından maada. Tıpkı domatesle et gibi, gelinler de pahalandı artık.”

Adam sadece güldü. Hatice sürdürdü: “Öbürüne gelince... Onun için de el Mutavalli Kapısı’ndaki türbede dua ediyorum.”

“Kabul et ki tatlı dilli bir kız.”

“Kurnaz davranıyor. Bir işçi kızından başka ne beklenir?” “Allahtan kork kadın!”

“Bizim ‘profesör’ onu ne zaman doktora götürecek dersin?” “Gitmek istemiyorlar.”

“Tabii istemezler. Çalışıyor. Gebe kalıp çocuk doğuracak zamanı mı var?”

“Çalışan bir kadının iyi bir eş olması mümkün mü? Ama, Ahmet bunu anladığında iş işten geçmiş olacak.”

“O bir erkek, karısıyla başa çıkabilir.”

“Mahallede kimsenin oğlu benimkiler kadar kaybolup gitmedi.”

Abdülmünim, kişiliğinin ve izleyeceği yolun netlik kazanmasıyla birlikte, iyi bir devlet memuru ve Müslüman Kardeşler’in enerjik bir üyesi ve avukatı olmuştu. El Cema-liye bölgesi ondan soruluyor; yayınların yazı işlerine yardım ediyor, bazen de Müslüman Kardeşler sempatizanı camilerde vaaz veriyordu. Evini, Müslüman Kardeşler’in Şeyh Ali el Manufl başkanlığında bir araya gelip gece geç saatlere kadar konuştukları bir toplantı yeri haline getirmişti. Son derece gayretkeş bir adamdı. Emeği, parası, zekâsı; sahip olduğu ne varsa, hepsini davanın hizmetine sunmaya hazırdı. Müslüman Kardeşler’in ve kurucusunun, “mistik bir realite, dinin misyonu, Peygamber’i örnek alan bir kardeşlik kuruluşu, siyasi bir teşkilat, bir spor demeği, bir kültür ve ilim birliği, bir ekonomik ortaklık ve sosyal bir anlayış” olduğuna bütün kalbiyle inanıyordu.

Şeyh Ali el Manufl, “İslam öğreüsi insanların bu dünyada ve ahirette karşılaştıkları sorunlara etraflı bir biçimde cevap verir. İslam’ın yaşamın sadece ruhani ve ibadete has yönlerine dair olduğunu düşünenler yanılmaktadır. İslam bir amen-tü, bir ibadet tarzı, bir millet ve milliyet, bir din, bir devlet, bir ruhani yaklaşım, bir Kutsal Kitap ve bir kılıçtır” dedi.

Orada bulunan gençlerden biri, “Buna inanıyoruz ama atalet hızımızı kesiyor ve bizleri, kanunları, gelenekleri ve insanlanyla putperestlerin dünyeviliği yönetiyor” dedi.

“Mesajımızı yayıp çalışkan taraftarlar toplamamız lazım. Öğreti sonra gelecek” dedi Şeyh Ali bildirircesine.

“Daha ne kadar bekleyeceğiz?”

“Savaş bitene kadar bekleyeceğiz. Muhataplarımız siyasi partilere olan inançlarım kaybetmiş olacakları için, ancak o zaman mesajımızı almaya hazır olacaklar; Kuran ve silahlarla mücehhez Müslüman Kardeşler liderlerinin yapacağı çağrıyla işte o zaman ayaklanacaklardır.”

Abdülmünim, “Uzun bir mücadeleye hazır olmalıyız. Misyonumuz sadece Mısır ile sınırlı değildir, tüm dünya Müslümanlanna dönüktür. Görevimiz, Kuran’ın vaaz ettiklerini Mısır ve tüm İslam ülkeleri kabul edip benimsemeden tamamlanmış olmayacaktır. Kuran, tüm din kardeşlerimizin, tüm müminlerin anayasası olmadan silah bırakmayacağız” dedi o derin ve güçlü sesiyle.

Şeyh Ali el Manufl sürdürdü: “Sizlere, Allahın inayetiyle, mesajımızın her yere yayıldığını müjdelerim. Bugün her köyde teşkilatlanmış durumdayız. Bu Allahın mesajıdır ve Allah onun hizmetinde olanları yüzüstü bırakmaz.”

Bu arada, binanın alt katında, katılımcıları daha az sayıda olmakla birlikte, tümüyle farklı amaçlar güden bir başka toplantı vardı. Ahmet ile Suzan, sık sık birbirinden farklı mezheplere ve etnik gruplara mensup ve çoğu gazeteci olan, sınırlı sayıda dostlarını evlerine davet ederlerdi.

Burada yapılan konuşmaların teorik düzeyde kaldığının farkına varan Adli Kerim, “Marksizm çalışıyor olmanız güzel ama vaaz ettiği tarihsel determinizmin doğa olaylarından farklı olduğunu ve sadece insanın isteği ve çabasıyla, iradi olarak hayata geçirilebileceğini unutmayın. Birincil görevimiz uzun uzun teoriden söz etmek değil, pro-leteıyanın bilinç düzeyini yükseltmektir ki, kendilerini ve insanlığı kurtarmak için onlara biçilen tarihi rolü oynayabilsinler” dedi.

Ahmet, “Elit kesim için bu felsefeye dair en değerli kitapları tercüme ederken, baş kaldıran işçilerle de ilham verici konuşmalar yapıyoruz. Her ikisi de şart" dedi.

“Yozlaşmış bir toplum, sadece ve sadece işçiler vasıtasıyla dönüştürülebilir. İşçilerin bilinci yeni bir inançla dolup, toplum iradesi de genel olarak bu

yönde oluşunca, ne baskıcı yasalar, ne top tüfek durabilir karşımızda” dedi yayıncı.

“Buna hepimiz inanıyoruz ama aydınlan kazanmak demek, aralanndan liderlerin, yöneticilerin seçildiği elitleri denetim altında tutmak demek” dedi Ahmet. “Size bir şey söylemek istiyorum efendim. Tecrübeyle öğrendim ki, aydınlan dinin insan icadı kültürel bir şey ve varsayılan ahi-ret gizeminin dikkat dağıtan bir uyuşturucu olduğuna ikna etmek zor değil. Ne ki, bu ve benzeri görüşleri sıradan in-sanlann gündemine sokmak tehlikeli. Karşıtlanmızın bize yöneltecekleri en ciddi itham, hepimizin dinsiz veya kâfir olduğunu iddia etmek olacaktır.”

“İlk hedefimiz statükoculuk, tembellik ve umutsuzluk eğilimiyle mücadele etmek. Dinin toplumdan silinip yok edilmesi ancak devrimle gelen siyasal özgürlüğe kavuştuktan sonra mümkün olacaktır. Genel olarak, yoksulluk inançtan güçlüdür. Dolayısıyla, bu seviyede insanlarla konuşmanın bir sakıncası olmadığı gibi, akıllıcadır.”

Yayıncı Suzan’a bakıp, “Sen bir zamanlar eyleme inanırdın. Yoksa evlilik sana teorik tartışmalann değerini mi öğretti?” diye sordu gülümseyerek.

Suzan yayıncının şaka yaptığını biliyordu ama ciddi bir sesle cevap verdi: “Kocam olmadık yerlerde, yıkık dökük binalarda konuşma yaparken, ben de dur durak bilmeden broşür dağıtıyorum.”

“Hareketimizin zayıf noktası, bir sürü samimiyetsiz fırsatçının aklını çeliyor olması. Bunlardan bazılan ileriye dönük hesaplar içinde, bazıları da şu veya bu partinin çıkarlanna hizmet ediyor” dedi Ahmet asık bir yüzle.

Adli Kerim, koca kafasını esef edercesine sallayıp, “Ne dediğini gayet iyi biliyorum: ama şunu da biliyorum ki, Amayyad kabilesi İslam dünyasında İslamcıymış gibi yaparak siyasal güç kazandı: buna rağmen İslamiyete eski dünyanın -İspanya dahil- çok geniş bir alanında yaygınlık kazandırdı. Dolayısıyla, temkinli davranmak kaydıyla, bizim de böylesi fırsatlardan yararlanmamız lazım, bunu hak ediyoruz. Unutma ki, çok çalışır ve özveride bulunursak, zaman lehimize işleyecektir” dedi.

“Ya Müslüman Kardeşler efendim? İlerlememizin önünde ciddi bir engel teşkil ettiklerini düşünmeye başladık.” “Doğru ama düşündüğün kadar tehlikeli değiller. İnsanlara hitap ederken bizimle aynı dili konuştuklarını, İslam’da sosyalizmden bahsettiklerini görmüyor musun? Gericiler bile bizim sözlüğümüzü kullanmak zorunda kalıyorlar. Bizden önce harekete geçerlerse, amaçladıklarımızın hiç olmazsa bir bölümü gerçekleşecek demektir. Zamanın öngörülen hedefe doğru, yani ileriye dönük hareketini durduramayacaklardır. Dahası, tıpkı ışığın yarasaları kaçırdığı gibi, eğitim yaygınlaştıkça tutunacak yer bulamayacaklardır.”

Hatice, bu tuhaf hareketliliği hayretle kanşık bir öfke ve küçümseme duygusuyla izliyordu. Sonunda kocasına yakındı: “Abdülmünim ile Ahmet’in evleri gibi ev görmedim ben. Belki de bana söylemeden evlerinde kahvehane işleti-yorlardır. Tek bir gece yok ki, sokak ziyaretçilerle dolmasın... Kimi sakallı, kimi Müslümana bile benzemiyor. Böyle şey görmedim.”

İbrahim Şevket başını sallayıp, “Maaşları kahve ikramına bile yetmez” dedi.

“Sana parasızlıktan şikâyet ettiler mi hiç?”

“Ya komşular ne der eve girip çıkan bunca kalabalığa?” “Kendi evleri. Herkes istediği gibi yapar.”

Kadın, “Hiç aralıksız konuşuyorlar, sokaktan bile duyuluyor” dedi oflayıp puflayarak.

“İsterse gökyüzünden duyulsun... Bırak.”

Hatice derin bir nefes alıp ellerini birbirine vurdu.

50

Abdülrahim Paşa İsa’nın Hilvan’daki evinde, adam hacca gitmeden önce onu uğurlamaya gelen son ziyaretçi dalgası da kapıdan çıkmaktaydı.

“Hacca gitmek uzun süredir beslediğim bir arzuydu. Allah politikanın belasını versin, yıl be yıl gidişimi geciktirdi. Oysa benim yaşımda bir adam Allah ile yüzleşmeye çoktan hazırlanmaya başlamalıydı.”

Paşanın yardımcısı Ali Mihran, “Evet, Allah politikanın belasını versin” dedi.

Paşa yorgun ve düşünceli gözlerle Rıdvan ile Hilmi’ye bakıp, “Ne derseniz deyin, bana unutamayacağım kadar iyi geldi. Yalnızlığımı unutturdu. Benim gibi yaşlı bir bekâr cehennemde bile eş dost arar” dedi.

Ali Mihran neşeli bir tavırla kaşlarını kaldırıp, “Ben seni oyalayamadım mı Paşa?” diye sordu.

“Tabii oyaladın ama bir bekârın tek bir günü bile kış gecesi kadar uzundur. İnsan yanında biri olsun istiyor. Buna ihtiyacı var. Bunun, aslında bir kadm olması gerektiğini biliyorum. Şu aralar sık sık annemi düşünür olum. Bir kadının mevcudiyeü, kadm arzulamayan biri için bile gereklidir.”

Rıdvan’ın aklı başka bir yerdeydi. “El Nahhas Paşa iktidardan düşecek olursa, gitmekten vazgeçer miydin?” diye sordu aniden.

Paşa kızdı. “Bırak o yüzkarası herif iktidarda kalsın, en azından ben hacdan dönene kadar kalsın” deyip başım sallayarak ekledi: “Kabahat bizde ama hac tüm günahları silip atıyor.”

Hilmi İzzet gülüp, “Bu gerçek birçok insanı şaşırtsa da sen bir müminsin Paşa” dedi.

“Neden? İman açık fikirlidir. Hiç günahı olmadığını sadece bir riyakâr iddia edebilir. İnsanın imandan yoksun olması halinde günah işleyeceğini varsaymak aptalca bir şey. Zaten işlediğimiz günahlar masum bir çocuğun oyunu gibi.”

Ali Mihram rahatlamışçasma iç geçirerek “Ne güzel dedin! Şimdi izin verirsen sana hacca gitme kararım hep bir uğursuzluk işareti olarak gördüğümü söylemek istiyorum. ‘Sence bu bir pişmanlık alameti mi yoksa çatılan keyfin neticesi mi?’ diye hep sordum kendime” dedi.

Paşa sarsıla sarsıla gülüp, “Sen bir şeytansın, şeytan oğlu şeytansın. Tövbe ettim desem üzülür müydünüz?” dedi.

“Yeni doğan bebeği kollarında katledilen bir anne gibi” diye inledi Hilmi.

Abdülrahim Paşa tekrar güldü. “Çok ayıp! Piç kurulan! Benim gibi bir adam gerçekten tövbekâr olmak isteseydi, güzel gözlere, pembe yanaklara bakmaz, kendini -huzur içinde yatsın- Peygamber’in mezannı ziyarete adardı” diye ünledi.

“Hicaz’da mı? Orası nasıl biliyor musun? Gidenlerden duydum. Tavadan fırlayıp ateşe düşmek gibi olacak senin için” dedi Mihran, ‘Oh olsun!’ dercesine.

Hilmi İzzet karşı çıktı: “Belki bu da İngilizlerin yaydıkla-n cinsten kötü propagandadır. Acaba Hicaz’da Rıdvan’ınki kadar güzel bir yüz bulabilecek misin?”

“Cennette bile bulamam” diye haykırdı Abdülrahim İsa ve fikir değiştirmiş gibi yapıp ekledi: “Sizi yaramaz çocuklar. biz tövbeden bahsediyorduk.”

“Dur hele Paşa” dedi Ali Mihran. “Bir ara bana yetmiş kere tövbekâr olan bir sufiden bahsetmiştin. Bu, yetmiş kez günah işlediğini göstermiyor mu?”

“Ya da yüz” diye ekledi Rıdvan.

“O kadar uzun yaşar mıyız dersin?” diye sordu Paşa yüzü neşeyle aydınlanarak.

“Allah size uzun ömür versin Paşa. Bunun ilk tövbe olduğunu söyleyin de içimiz rahatlasın.”

“Ve de son!”

“Kendini beğenmiş! Beni biraz daha kışkırtırsan, dönüşünde seni Ay yüzlü bir veya birkaç güzelle karşılarım. Bakalım tövben ne kadar sürer.”

Paşa gülümsedi. “Seni gidi uğursuz. Sonuç senin yüzün kadar çirkin olacaktır. Sen bir şeytansın Mihran... vazgeçilemez bir şeytan” dedi.

“Allaha şükür.”

Rıdvan ile Hilmi, “Biz de Allaha şükrediyoruz” dediler hep bir ağızdan.

“Sizler benim en iyi arkadaşlanmsınız. Sevgi ve dostluk olmasa hayatın ne anlamı var? Hayat çok güzel. Güzellik çok güzel. Müzikle kendinden geçmek çok güzel. Affetmek çok güzel. Gençsiniz ve dünyaya farklı bir açıdan bakıyorsunuz. Hayat size çok şey öğretecek. Sizi de, dünyayı da çok seviyorum. Allahın mabedine şükranlarımı sunmak, bağışlanmak ve yolumu bulmak için gidiyorum” dedi Paşa gururla ve sevinçle.

“Çok yakışıklısınız. İnsana huzur veriyorsunuz” dedi Rıdvan neşeli bir sesle.

“Azıcık sürtünecek olursan, bambaşka bir şey de verir” dedi Ali Mihran muzip bir tavırla ve ekledi: “Paşa, gerçekten de koca bir neslin akıl hocası, yol göstericisi oldun.” “Ve sen de şeytanın ta kendisisin... seni kocakarı! Aman ya Rabbim, hesaba çekilmek üzere çağırılacak olursam, günahlarımın bahanesi olarak seni göstereceğim ve bu yeterli olacak.”

“Beni mi? Haksız bir suçlama Allahım! Ben sadece itaatkâr bir hizmetkârım.”

“Hayır, sen bir şeytansın.”

“Ama vazgeçilemez bir şeytan?”

Paşa gülüp, “Evet alçak” dedi.

“Bendeniz, o meşgul yaşamınızda hep dokunaklı bir melodi, güzel bir yüz ve sürekli yenilenen mutluluğu temsil ettim -ve hâlâ etmekteyim- vefasız ekselansları.”

Paşa inledi: “Eski günler! Neden yaşlanıyoruz çocuklar? Allah büyüktür. Şair demiş ki:

Mızrağım yolundan sapmadı düşmanın sataşmalarıyla.

Bunun için hayırlı zaman gündoğumu ve günbatımıydı.

Mihran kaşlarını oynatıp, “ ‘Düşmanın sataşmaları’ mı? Hayır, ‘Mihran’ın’ demeliydin” dedi.

“Orospu çocuğu... Bu saçmalıklarınla havamızı bozma. O güzel günleri anarken şaka yapmak doğru değil. Bazen gözyaşları insana gülümsemeden daha çok yaraşır... daha insancıl, daha saygılıdır. Bir de A’şa’dan şunu dinleyin:

O yalanken beni yalanladı Olaylar ağarıp dökülmüş saçken.

“Şairin ‘olaylar’ sözcüğünü kullanışı hakkında ne düşünüyorsunuz?”

Mihran, “Günün olayları, Mısırlı, *elAhram.”* diye bağırdı gazete satıcısının sesini taklit ederek.

“Senin kabahatin değil tabii ama...” dedi Paşa umudunu keşmişçesine.

“Senin kabahatin.”

“Benim mi? Ahlaksızlığının sorumlusu ben değilim ve olamam. İlk tanıştığımızda öylesine sefih, baştan çıkmış bir haldeydin ki, Şeytan bile kıskanırdı. Ama anıların yarattığı havaya bozmana izin vermeyeceğim. Evet, bunu da dinleyin:

Yapraklan budanmış bir dal gibi,

Ben de gençliğimden gece soyundum

“Bir ‘dal mı”, yoksa bir ‘sap’ mı Paşa?" diye sordu Mihran, kelimenin cinsellik ima ediyor olması onu şoke etmiş gibi.

Paşa gülmekten kırılan Rıdvan ile Hilmi’ye bakıp, “Arkadaşınız şiiri içinde hissedemeyen bir ceset. Ama karşılaşılan güzelliklerin sadece geçmişle anıldığı o pişmanlık yaşma, çok geçmeden o da gelecektir” dedi ve Mihran’a dönüp sordu: “Ya eski günlerdeki dostluklarımız, unuttun mu kocakarı?”

“Ah! Allah onlan korusun. Onlar utangaçlık timsali güzellerdi.”

“Şakir Süleyman hakkında ne biliyorsunuz?”

“İçişleri bakan yardımcısı ve ikinci veya üçüncü el Nahhas hükümeti sırasında vaktinden önce emekliye sevk edilen İngiliz köpeğiydi. Sanının şimdi Kom Hamada’daki malikânesinde emekliliğini yaşıyor.”

“Muhteşem günlerdi o günler! Ya Hamit el Necdi?” “Sevgili dostlarımız arasında en şanssız olanıydı. Her şeyini kaybetti. Şimdi gecelerini umumi tuvaletlerde geçiriyor.” “Çok zeki, çok hoş bir adamdı ama gürültücü ve kumarbazdı. Ya Ali Rıfat?”

“İte kaka birtakım şirketlerin yönetim kurullarına girmeyi becerdi ama bu tavrının ona kabine üyeliğine mal olduğunu söylerler.”

“Herkesin söylediğine kanma. Kötü şöhreti krallığın sınırlarım bile aşmış olan insanların kabineye girdiğini biliyorum ben; ama sana hep söylediğim gibi, erdemli olmak, özellikle bizler için herkesten çok önemli. Bunu becerebilirsen eleştirilmekten korkma. Esir düşmüş askerlerin arasından çıkan Memluk sultanları Mısır’ı nesiller boyu yönetti. Torunları bugün yüksek mevkilerde varlık ve itibar sahibi insanlar. Memluklu dediğin nedir ki? Satın alınabilir bir adam. Size çok önemli bir hikâye anlatayım.” Paşa akimı toplarcasına bir süre susup, “Ben yargıçlık yaparken önüme tartışmalı bir hukuk davası, bir miras davası geldi. Ondan bir süre önce işin içinde olan birileri beni Rıdvan gibi güzel yüzlü, Hilmi gibi güzel vücutlu genç bir adamla tanıştırmışlardı...” dedi ve Mihran’ı işaret ederek sürdürdü: “Allah biliyor ya, bu köpeğin en görkemli olduğu zamanlar... Görüşmeye başladık ama davayla ilgisi olduğunu bilmiyordum. Duruşma günü bir de ne göreyim? Taraflardan birinin temsilcisi! Ne yaptım dersiniz?”

“Amma iş” diye mırıldandı Rıdvan.

“Bir an bile düşünmeden davadan çekildim.”

Rıdvan ile Hilmi, Paşa’ya hayranlıkla bakarken Mihran itiraz etti: “Ama gayretleri için onu hiç mi ödüllendirmedin?” Paşa, Mihran’ın yaptığı şakaya aldırmadan sürdürdü: “Bitmedi. Bu ahlakdışı davranışından nefret edip ilişkimi kestim. Ahlaksız bir adam demek, değersiz bir adam demektir. İngilizler dünyanın en akıllı adamları değildir. Fransızlarla İtalyanlar daha

akıllıdır. Ne ki, İngilizler erdem nedir bilir ve bu, onlan dünyanın efendisi yapmıştır. Sahte ve itibardan düşmüş güzelliğe itirazım bundandır.” “Beni hâlâ yanında tuttuğuna göre, yeterince ahlak sahibi olduğumu düşünebilir miyim?” diye sordu Ali Mihran neşeli bir sesle.

Paşa elini ikaz edercesine sallayıp cevap verdi: “Ahlaklı, erdemli olmanın birçok yönü var. Bir yargıç dürüst ve ta' rafsız olmalıdır. Bir bakan görev bilincine sahip olmalı, toplum menfaatini gözetmelidir. Bir dost sadık ve samimi olmalıdır. Senin bir baş belası, zaman zaman da hilekâr olduğun doğru; ama dürüst ve vefakârsın.”

“Umarım yüzüm kızanyordur.”

“Allah insana taşıyamayacağından fazla yük bindirmez. Aslına bakarsan, içindeki ‘iyi’ beni tatmin ediyor. Dahası, bir eş ve bir babasın. Bunlar da birer meziyet. Aileyle gelen mutluluğun ne olduğunu en iyi bilenler, sessiz evlere tahammül etmek zorunda kalanlardır. Sessiz bir ev yaşlılıkta işkenceden beterdir.”

“Yaşlı insanların sessizlikten hoşlandıklarını sanırdım” dedi Rıdvan sorgularcasına.

“Gençlerin yaşlılık hakkında besledikleri fikirler yanlış-ür. Yaşlıların gençliği her şeyden aziz tutmaları ise nafile pişmanlık. Söyle bakalım Rıdvan, evlilik hakkında ne düşünüyorsun?”

Rıdvan’ın yüzü asıldı. “Ne düşündüğümü biliyorsun Paşa” dedi.

“Fikrini değiştireceğini umut edebilir miyim?” “Sanmıyorum. ”

“Neden?”

Rıdvan bir an düşünüp, “Hayret verici bir şey... anlamıyorum... ve kadınlan iğrenç buluyorum” diye cevap verdi.

“Yazık” derken Paşa’nm gözlerinde hüzün vardı. Sürdürdü: “Ali Mihran’m bir eş ve bir baba olduğunu görmüyor musun? Arkadaşın Hilmi evliliği savunuyor. Kendime bir üzülüyorsam. sana bin üzülüyorum. Kadm

güzelliği hakkında duyduğum ve okuduğum şeyler beni genellikle şaşırtırdı. Annemin hatırasına hürmeten düşüncelerimi açık etmemişimdir. Onu çok severdim. Gözyaşlarını alnını ve yüzünü ıslatırken, kucağımda öldü. Bu sorununun üstesinden gelmeni çok istiyor, bunu ümit ediyorum Rıdvan.” Rıdvan ürkmüş gibiydi. “Bir erkek kadınsız yaşayabilir” dedi ağırbaşlı bir tavırla.

“Bu zor değil. Başkalarının ne düşündüğünü, senden şüphelenmelerini umursamayabilirsin. Ama ya kendi kendine sorduğun sorular? Kadınlan iğrenç bulduğunu söylüyorsun. Neden başka erkekler de iğrenç bulmuyor sence? Bir hastalığa, umarsız bir hastalığa benzeyen bir duyguya teslim oluyorsun. Bu, seni dünyadan elini ayağını çekmeye kadar götürür ki, yalnızlığın olabilecek en kötü şeklidir. Belki o zaman kadınlardan nefret etmekten utanırsın ama çok geç olur ve hiçbir şansın kalmamıştır."

Ali Mihran alaycı bir tavırla burnundan soluyup, “Kendime veda partisiyle birlikte neşeli bir akşam vaat etmiştim” dedi.

Abdülrahim Paşa gülüp, “Ama bu hacca giden biri için verilen bir veda partisi. Hacıları uğurlama konusunda bir bildiğin var mı?” dedi.

“Seni dualarla uğurlayıp, pembe yanaklı güzellerle karşılayacağım. Bakalım o zaman ne yapacaksın?”

Paşa ellerini birbirine vurup neşeli bir sesle, “Kendimi Allaha emanet edeceğim” dedi.

51

Kemal, Şerif ve Kasr el Nil caddelerinin kesiştiği yerde, Ritz Cafe’nin önünde, birden Hüseyin Şaddat ile yüz yüze geldi ve anlık bir bakışmadan sonra, “Hüseyin!” diye haykırdı. “Kemal!” diye ünledi Hüseyin.

Sevinçle gülüp tokalaştılar.

“Uzun zaman oldu... bu ne büyük sürpriz!”

“Çok mutlu bir sürpriz! Çok değişmişsin Kemal. Ama dur bakayım... Belki de abartıyorumdur... Aynı yapı, aynı dış görünüş. Ama bu bıyık da ne? Ve bu ‘klasik’ gözlükle baston? Ya artık kimsenin başına takmadığı bu fes...” “Sen de çok değişmişsin. Bu kadar şişmanlayacağını düşünemezdim. Bu Paris modası mı? Nerede o eski Hüseyin?” “Nerede o Paris? Hitler ile Musollini nerede? Neyse, bunlara tıkılmayalım. Ritz’e çaya gidiyordum, bana katılır mısın?” ‘Tabii katılırım.”

Ritz’e girip caddeyi gören masalardan birine oturdular. Hüseyin çay, Kemal kahve sipariş ettikten sonra gülümseyerek birbirlerini süzmeye başladılar. Hüseyin enine boyuna genişleyip dev gibi bir adam olmuştu. Hayatta ne yapmıştı acaba? İstediği gibi gezmiş miydi dünyayı? Dostça bakıyor olmasına rağmen, gözlerinde sanki çocukluğunu takiben geçirdiği dönüşümün izi, kaba bir ifade vardı. Beddur’u I. Fuat Caddesi’nde gördüğünden bu yana aradan bir yıl geçmiş; bu süre içinde kendini toplayıp Şaddat ailesini akimdan çıkarmıştı Kemal. Hüseyin ile karşılaşması onu derin uykusundan gerinerek uyandırmış; geçmişi, tüm mutlulukları ve acılarıyla, yeniden gözlerinin önüne sermişti.

“Yurtdışmdan ne zaman döndün?”

“Bir yıl oluyor.”

Kemal ile temasa geçmeyi düşünmemişti... Hoş, eski dostunu kendisi bile unutup defterden sildiğine göre, suçlamanın anlamı yoktu.

“Mısır’a döndüğünü bilseydim, seni muhakkak arar bulurdum” dedi.

Hüseyin mahcup olmamıştı. “Döndüğümde bir sürü sorunla karşılaştım. Duymadın mı?” diye cevap verdi.

“Evet, duydum, tabii duydum... Ortak dostumuz İsmail Latif söyledi” dedi Kemal üzüntülü bir sesle.

“Annem, İsmail’in iki yıl önce Irak’a gittiğini söyledi. Dediğim gibi, beni bekleyen pek çok sorun vardı. Çalışmaya başladım. Gece gündüz çalışmak zorundaydım.”

Bu, bir zamanlar çalışmayı insanlık suçu olarak gören Hüseyin Şaddat'ın 1944 versiyonuydu. O geçmiş gerçekten yaşanmış mıydı? Belki de yaşandığına dair tek işaret Kemal'in hızla çarpan kalbiydi.

“Son görüşmemizi hatırlıyor musun?”

“Amma hafızan var” dedi Hüseyin ve ekledi: “Avrupa'da on yedi yıl!”

“Anlat biraz.”

“Başka zaman anlatırım” dedi Hüseyin başını sallayarak. Şakaklarına kır düşmüştü. “Şimdilik şu başlıklarla yetin: Seyahat ve mutlulukla geçen rüya gibi yıllar, aşk ve takiben iyi bir aileden Parisli bir kızla evlilik, savaş, Güneye göç, babamın iflası, kayınpederimin işyerinde çalışma, kanmı orada bırakıp yerleşmek üzere Mısır'a avdet... Daha ne istersin!”

“Çocuğun var mı?

“Hayır.”

Hüseyin ketum davranıyor gibiydi. Kemal'in onunla karşılaştığı için pişmanlık duymasına yol açan neydi, dostluğa ne olmuştu? Yine de geçmişin kapılarını çalmak için büyük bir istek vardı içinde. “O eski hayat felsefene ne oldu?” diye sordu.

Hüseyin bir süre düşündükten sonra, “Yıllardır sadece çalışıyorum. İşadamı oldum” diye cevap verdi alaycı bir gülüşle.

Kemal'in bir zamanlar temasa geçmeye çalıştığı o huzur dolu ruh neredeydi? Hüseyin Şaddat'ın bu hantal vücudun içinde olmadığı açıktı. Belki de Riyad Kuldas'ta vücut bulmuştu. Karşısındaki adamı tanıyamıyordu. Onlan ölü bir an değil, tekrar yakalayıp yaşamak istediği geçmiş bağlıyordu sadece.

“Ne iş yapıyorsun?”

“Babamın arkadaşlanndan biri bana basın sansür bürosunda iş buldu. Geceleri çalışıyorum... sabaha kadar. Bu arada Avrupa basınından çeviriler yapıyorum.”

“Çalışmadığın gün yok mu?”

“Yok gibi. Karımı buraya çağırmadan önce ona uygun yaşam şartlan hazırlamaya kararlıyım. Bu işimi kolaylaş-tmyor. İyi bir aileden. Evlendiğimiz zaman ben hâlâ varlıklı sayılıyordum” dedi kendinle alay edercesine.

Kemal moral vermek istercesine gülümserken, seni uzun süredir düşünmekten vazgeçmiş olmam büyük şans; aksi halde ağlıyor olurdum, diye düşünüyordu.

“Ya sen Kemal... Sen ne yapıyorsun” diye sordu Hüseyin. “Kültür konusuna çok düşkün olduğunu iyi hatırlıyorum.”

Hatırladığı için kutlamak lazımdı; birbirlerine o kadar yabancıydılar ki. Her gün birkaç kez ölüp, yeniden diriliyoruz, diye düşündü Kemal. “İngilizce öğretiyorum” diye cevap verdi.

“Öğretmen oldun demek! Evet, evet, şimdi hatırladım. Yazar olmak istiyordun.”

Boş umutlar, diye düşündü Kemal. *“El Fikr* dergisine yazıyorum. İleride makalelerimi kitap haline getirip bastırabilirim” dedi.

Hüseyin umutsuz bir ifadeyle güldü. “Şanslısın. Gençlik rüyalann gerçekleşmiş. Benim öyle olmadı” dedi ve tekrar güldü.

Kemal, “Şanslısın” derken Hüseyin’in sesinde tuhaf bir tını olduğunu hissetti. Daha da tuhaf olan, bu sözlerin kıskançlıkla söylenmiş olmasıydı. Şanslı addediliyor ve kıskanılıyordu! Kim tarafından? Şaddat ailesinin önde gelen bir ferdi tarafından. Buna rağmen, “Seninki çok daha seçkin bir meşgale” dedi nezaketle.

“Başka şansım yok. Tek isteğim eski statüme kavuşabilmek” diye cevap verdi Hüseyin gülümseyerek.

Uzun süre sustular. Hüseyin’i süzerken geçmişe dair resimler geçiyordu Kemal’in gözlerinin önünden. Sonunda, “Ailen nasıl?” diye sorabildi.

“İyiler” dedi Hüseyin kayıtsızlıkla.

Kemal bir an için duraksayıp, “Bir de küçük kardeşin vardı... Adını çıkaramıyorum. O nasıl?”

“Beddur! Geçen yıl evlendi.”

“Allahın emri. Artık çocuklarımız evlenir oldu.”

“Sen evlenmedin mi?”

“Hayır” dedi Kemal, Hüseyin acaba her şeyi mi unuttu diye düşünerek.

“Elini çabuk tut, yoksa treni kaçırırsın.”

Kemal güldü. “Kaçtı bile... kilometrelerce uzakta.”

“Hoş, bir de bakarsın ki evlenmişsin. İnan bana. Evlenmeyi hiç düşünmüyordum ama işte on yıldır evliyim.” Kemal omuz silkip, “Söyle bakalım, uzun Fransa yıllarından sonra burasını nasıl buldun?” diye sordu.

“Alman işgalinden sonra Fransa’da yaşam eğlenceli olmaktan çıktı. Kıyaslayacak olursam, burada yaşamak çok daha kolay” dedi Hüseyin ve nostaljik bir sesle ekledi: “Ama Paris... nerede şimdi nerede o Paris?”

“Neden Fransa’da kalmadın?”

“Kayınpederimin sırtından geçinmeye devam edemezdim. Hayır... Savaş şartlan seyahati imkânsız hale getirdiğinde kalmak için bahanem vardı ama sonra ayrılmam gerekti.”

O eski kibir miydi bu tokadın nedeni? Kemal, acı ve tehlikeli bir maceraya çıkmayı göze alıp, “Dostumuz Haşan Se-lim’den ne haber?” diye sordu kurnazca.

Hüseyin bir süre huzursuz bir ifadeyle Kemal’e bakıp, “Hiç” dedi.

“Nasıl yani?”

Hüseyin bakışlannı caddeye çevirip, “Aşağı yukarı iki yıldır temasımız yok” diye cevap verdi.

“Yani...” diye sormaya başladı Kemal şaşkınlığını saklamadan ama soruyu tamamlayamadı. Bu büyük bir şoktu. Ayda, el Abbasiye’ye bir dul olarak mı dönmüştü yoksa? Bu düşünceyi bir başka zamana ertelemeliydi. “İsmail Latif İran’a gittiğini söylemişti” dedi sakin bir tavırla.

“Kardeşim orada sadece bir ay kalıp yalnız döndü” dedi Hüseyin yüzü asılarak ve alçak sesle. “Allah rahmet eylesin.”

“Ne?” Bu sözcük Kemal’in ağzından etraftaki herkesin duyabileceği bir patlama gibi çıkmıştı.

• Hüseyin şaşkınlıkla bakıp, “Bilmiyor muydun? Bir yıl önce vefat etti” dedi.

“Ayda mı?”

Hüseyin başıyla onayladı. Kemal kızın adını teklifsiz bir biçimde andığı için utanmıştı ama aklı bunun çok ötesinde bir yerdeydi. Kelimeler hiçbir şey ifade etmez olmuş, her şeyi unutmuştu sanki. Üzüntüden, acıdan ziyade şaşkınlık ve dehşetti yaşadığı. Konuşacak hale gelince, “Çok üzücü bir haber bu! Başın sağ olsun Hüseyin” dedi.

“İran’dan dönünce bir ay annemde kaldı. Sonra Enver Zeki Bey ile evlendi... İngilizce eğitim programının başmüfettişi. Ne ki, iki ay sonra hastalanıp Kıpti Hastanesi’nde vefat etti” diye anlattı Hüseyin.

Büyük bir hızla birbiri ardına gelen bu açıklamalarla kafası allak bullak olmuştu. Hüseyin, “Enver Zeki Bey” demişti. Bu adam Kemal’in İngiliz dili eğitim bölümünün de müfettişiydi. Hatta, Ayda ile evli olduğu sürede bu adamla birkaç kez bir araya gelmiş bile olabilirlerdi. “Aman Allahım...” Bir önceki yıl adamın karısının cenazesine katıldığını o zaman hatırladı. O Ayda mıydı yoksa? Nasıl olup da cenazede Hüseyin’i görmemişti?

“Vefat ettiğinde sen burada miydin?”

“Hayır. Ben Mısır’a dönmeden önce oldu.”

Kemal şaşkınlık içinde başmı sallayıp, “Ben cenazedeydim; ama ölen kadının kız kardeşin olduğunu bilmiyordum” dedi.

“Nasıl olur?”

“Müfettişlerden birinin karısının öldüğünü söylediler. Cenaze töreni el İsmailiye’de yapılıyordu. Ölüm ilanlarına bile bakmadan, okuldan arkadaşlarla kalkıp gittik ve cenazenin arkasından Şarkas Camii’ne kadar yürüdük.”

“Zahmet etmişsiniz” dedi Hüseyin hüzünlü bir ifadeyle gülümseyerek.

Bu ölüm 1929’da vuku bulmuş olsaydı, Kemal aklım kaybederdi. Bugün ise herhangi bir haber gibiydi. Cenazesine katılıp tabutunun arkasından yürümüş olması çok garipti. O aralar Beddur’un evleniyor olmasının acısıyla meşguldü hâlâ. Allah bilir, Beddur’u düşünürken ailesi de geçmişti akimdan.

Cenazeyi hatırladı. Enver Zeki Bey’e başsağlığı dilemiş ve törende yas tutan grubun arasında oturmuştu. Beyaz ipekle örtülü muhteşem tabutu, “Herkes ayağa... tabut geldi” çağrısını duyunca sesin geldiği yöne balonca görmüştü. İş arkadaşlarından bazıları, ölen kadının Enver Bey ile yeni evlendiğini, ikici karısı olduğunu ve zatürreeden öldüğünü fısıldamışlardı kulağına. Tabutun önünden saygıyla geçerken, aslında Ayda’ya veda etmekte olduğunun farkında değildi. Geçmiş zamanların o güzel meleği nasıl olmuş da koca olarak elli yaşında, çoluk çocuk sahibi bir dula razı olmuştu?

Onun evlilik üstü olduğunu sanırdın, diye düşündü Kemal. Ne ki, boşanmayı kabul edip bir adamın ikinci kansı olmaya razı oldu. İçindeki çalkantının durulması zaman alacak... üzüldüğün ya da acı çektiğin için değil, şoke olduğun, dehşete düştüğün, dünyanın en muhteşem rüyasından olduğun ve o büyüleyici geçmişi ebediyen kaybettiğin için. Pişman olacak bir şey varsa, o da yeterince üzülmemiş olmandır.

“Haşan Selim’e ne oldu, neden değişti?”

“Alçak herif, İran’daki Belçika delegasyonundan bir kıza âşık oldu. Şerefi lekelenen merhum kardeşim deliye döndü tabii ve aynlmak istedi” dedi Hüseyin esefle başmı sallayarak.

Benim durumumdaki bir adam için tek teselli, Öklid’in kanıt gerektirmeyen aksiyomlannın bile, artık kanıt gerektirmediğinin düşünülmüyor olmasını hatırlamak olurdu, diye düşündü Kemal.

“Çocuklar nerede?”

“Babaanneleriyle. ”

Ya Ayda, diye düşündü Kemal. Bu bir yıl içinde hangi sürprizlerle karşılaştı acaba? Fehmi, Ahmet Abdülcevat veya Naime ile tanışmış olabilir mi?

Hüseyin Şaddat ayağa kalkıp, “Gitmem lazım. Tekrar görüşelim emi. Ben genellikle burada, Ritz’de yemek yiyorum” dedi.

Kemal de ayağa kalktı, “İnşallah” diye mmldandı toka-laşırlarken.

Böyle aynldılar. Hüseyin’i bir daha görmeyeceğini, tekrar görüşmenin yaran olmadığını içiyle biliyordu. Ritz’den çıkarken, “Üzgünüm Ayda, senin için yeterince yas tutmadığıma üzgünüm” diye mırıldandı.

52

Şevket ikametgâhının sessizliği gece geç saatte ısrarla çalan kapı sesiyle bozuldu. Herkes uyandı. Kapı hizmetçi tarafından açılır açılmaz duyulan sert ayak sesleri avluyu, merdivenleri ve üç dairenin üçünü de kuşatmıştı. İbrahim Şevket -yaşlı ve güçsüz- uyanmaya çalışarak oturma odasına geçti. Odada polislerin ve dedektiflerin eşlik ettiği bir polis amiri vardı.

“Hayırdır inşallah, neler oluyor?” diye sordu şaşkınlık ve korku içinde.

“Siz burada oturan Ahmet İbrahim Şevket ile Abdülmünim İbrahim Şevket’in babası mısınız?” diye sordu polis amiri sert bir sesle.

Adamın beti benzi attı. “Evet” diye cevap verdi.

“Elimizde arama emri var, tüm binayı arayacağız.”

“Neden efendim?”

“Arayın!” diye emir verdi polis amiri yanındakilere. İbrahim Şevket’e cevap verme ihtiyacı duymamıştı.

Polisler emre uyup odalara dalınca, İbrahim Şevket, “Neden evimde arama yapıyorsunuz?” diye tekrar sordu.

Polis amiri aldınş etmedi. Bu arada yatak odasına da giren dedektifler Hatice’yi zorla dışan çıkarmışlardı. Hatice siyah şalına sarınıp, “Sizin kadına saygınız yok mu hiç? Biz hırsız mıyız Polis Amiri Bey?” diye bağırdı son derece öfkeli bir sesle.

Polis amirinin yüzü ona tanıdık gelmişti. Bu yüzün aslını -zaman üstüne basıp geçmeden- gördüğünü hatırlıyor ama ne zaman, nerede olduğunu çıkaramıyordu. Derken, hatırladı. Oydu, aynı adam olduğundan emindi. Pek değişmemişti. Neydi adı? Hah! En ufak bir tereddüt bile geçirmeden, “Efendim, yirmi yedi yıl önce siz Cemaliye Polis Karakolunda çalışmıyor muydunuz? Hayır, tam otuz yıl önce... yılını tam hatırlamıyorum” dedi.

Polis amiri de, İbrahim Şevket de şaşırmıştı. Hatice sürdürdü: “Adınız Haşan İbrahim, öyle değil mi?” diye sordu alttan alarak.

“Beni tanıyor musunuz efendim?”

“Ben, Ahmet Abdülcevat’ın kızıyım, devrim şehidi Fehmi Ahmet Abdülcevat’m da ablası. Adını hatırlıyor olmalısınız” diye cevap verdi Hatice.

Polis amirinin çok şaşırdığı gözlerinden belliydi. “Allah gani gani rahmet eylesin” diye mırıldandı ilk kez medeni bir üslup benimseyerek.

“Ben ablasıyım! Evimi böylesine talan etmek hoşunuza gidiyor mu?” diye üsteledi Hatice.

Polis amiri gözlerini kaçırıp, “Biz, bize verilen emirleri yerine getiriyoruz hanımefendi” diye cevap verdi özür dilercesine.

“Ama neden Amirim? Bizler iyi insanlarız!”

“Ama iki oğlunuz için aynı şey söylenemez” diye cevap verdi adam yumuşak bir sesle.

“Onlar senin eski arkadaşının yeğenleri” diye haykırdı Hatice.

Polis amiri bakışlarını ikisinden de alıp, “Biz İçişleri Bakanlığının emriyle hareket ediyoruz” diye cevap verdi.

“Kötü bir şey yapmadılar. Onlar iyi çocuklardır. Yemin ederim” dedi Hatice. Perişan bir haldeydi.

Arama yapan dedektiflerle polisler odaya döndü. Hiçbir şey bulamamışlardı. Polis amiri onlara evi terk etmelerini emretti. Sonra Hatice ile İbrahim Şevket’e dönüp, “Bu evde şüpheli toplantıların yapıldığı ihbar edildi” dedi.

“Yalan efendim.”

“İnşallah öyledir. Ben, buna rağmen onlan tutuklamak zorundayım. Soruşturma tamamlanıncaya kadar tutuklu kalacaklar. Temize çıkmalan mümkün."

Hatice hıçkınklara boğulmuştu. “Onlan karakola mı götüreceksiniz sahiden? Akıl alır gibi değil! Çocuklannızın aşkına onlara dokunmayın” dedi sesi titreyerek.

Adam apartmandan çıktı. Hatice, peşinde kocası, kimseye aldırmadan polis amirinin arkasına takılıp merdivenlerden indi. Kendi dairesinin kapısında beklemekte olan Kerime korkudan çılgına dönmüştü. “Onu aldılar Teyze, hapse atacaklar” diye bağırdı.

Hatice ona sert sert bakıp hızla merdivenleri inmeye devam etti. Suzan alt kattaki dairenin kapısında durmuş, yüzünde sıkıntılı bir ifadeyle avluya bakıyordu. Hatice de avluya baktı. Polisler Ahmet ile Abdülmünim’in etrafını almış, onlan dışan çıkanyorlardı. Hatice elinde olmadan avazı çıktığı kadar bağınp peşlerine düşmek üzereyken, Suzan eliyle mani oldu.

Kadın öfkeyle gelinine dönmüştü ki, genç kadının sakin bir sesle, “Sakin olun. Şüpheli bir şeye rastlamadılar. Suçlayamazlar. Oğullannıza saygı gösterip peşlerinden koşmayın” dediğini duydu.

“Sükûnetine gıpta ediyorum” diye bağırdı Hatice.

“Eve sağ salim döneceklerdir. Korkmayın” dedi Suzan sabırla ve yumuşacık bir sesle.

“Nereden biliyorsun?” diye sordu kayınvalide sert sert.

“Bundan eminim” diye cevap verdi genç kadın.

Hatice ona aldmş etmeden kocasma baktı ve ellerini birbirine vurup, “Sadakat diye bir şey kalmamış. Fehmi’nin yeğenleri bunlar diyorum, bana ‘Biz, bize verilen emri yerine getiriyoruz’ diye cevap veriyor. Allahım, neden iyi insan-lan içeri alıp serserilere dokunmuyorlar?”

Suzan, İbrahim’e bakıp, “Saray Gezisi’ndeki evde de arama yapacaklarmış. Dedektiflerden birinin polis amirine evi bildiğini söylediğini duydum. Adam, kendilerine verilen emre tam anlamıyla itaat etmiş olmak için, orayı da aramamız lazım, dedi. Ahmet ile Abdülmünim’in birtakım yıkıcı yayınları oraya saklamış olabileceklerinden şüpheleniyorlar” dedi.

“Ben hemen anneme gidiyorum. Belki Kemal bir şeyler yapar. Allahım, Allahım, ben yanıyorum” diye bağırdı Hatice ve mantosunu giyip hızlı, sinirli adımlarla Şeker Soka-ğı’ndan ayrıldı.

Dışarısı soğuk ve hâlâ karanlıktı ama horozlar ötmeye başlamıştı. Hatice el Çevriye ve Sarraflar Çarşısı’ndan geçip el Nahhasin’e yöneldi. Evin giriş kapısında ve avluda birer dedektif vardı. Nefes nefese merdivenleri tırmandı.

Aile kapı sesine uyanmış, kısa bir süre sonra Hanafi Kadın gelip, “Polis” demişti.

Hemen avluya inen Kemal, burada polis amiriyle karşılaşıp, “Yardımcı olabilir miyim?” diye sordu.

“Abdülmünim İbrahim Şevket ile Ahmet İbrahim Şev-ket’i tanıyor musunuz” diye sordu polis amiri. “Amcalarıyım..."

“Ne iş yapıyorsunuz?”

“El Silahtar Okulu’nda öğretmenim.”

“Evi arama emri var.”

“Neden? Neyle suçlanıyorum?”

“İki genç adama ait yıkıcı yayın arıyoruz. Buraya saklamış olabileceklerinden şüpheleniyoruz.”

“Efendim, sizi temin ederim ki bu evde yıkıcı yayın filan yok, arayın isterseniz.”

Kemal, polis amirinin adamlarını çatıya ve merdivenlere yerleştirdikten sonra, yaşam alanlarına bizzat kendisinin girip çıktığını fark etti. Evi altüst etmeden odalan dolaşmış, kendi masasıyla kitaplarına üstünkörü bakmıştı. Kemal rahatladı. “Onların evlerinde de arama yaptınız mı?” diye sordu.

“Elbette” diye cevap verdi polis amiri ve ekledi: ‘Tutukladık. Şu an karakoldalar.”

Kemal, “Bir delil mi buldunuz?” diye sordu hayretle. Adam umulmadık bir zarafetle cevap verdi: “İnşallah olay oralara varmaz. Sorgulamayı savcılık makamı yapacak.” “Düşünceli davrandığınız için teşekkür ederim.”

Polis amiri gülümseyip, “Evinizi altüst etmediğimi unutmayın” dedi.

“Evet efendim. Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.” “Siz merhum Fehmi Bey’in kardeşisiniz, öyle değil mi?” Kemal çok şaşrrmıştı. “Evet. Tanır mıydınız?”

“Allah rahmet eylesin. Arkadaşımdı.”

“Ne güzel bir tesadüf” dedi Kemal umutla ve elini uzatıp, “Ben Kemal Ahmet Abdülcevat” diye ekledi.

Polis amiri uzatılan eli sıkıp, “Haşan İbrahim, Cemaliye karakol amiri. Bir polis memuru olarak ilk orada çalışmaya başlamıştım, dönüp dolaşıp aynı karakolun amiri oldum” dedi ve başmı sallayıp ekledi: “Verilen emir çok netti. İnşallah çocuklar herhangi bir nedenle suçlu bulunmaz.”

Hatice’nin kendi evinde olanları annesiyle Ayşe’ye ağlaya ağlaya anlatan sesi bulundukları yere kadar geliyordu.

“Anneleri...” dedi polis amiri; “İnanılmaz bir hafızası var. Beni tanıdı ve merhum ağabeyinizi o hatırlattı... ama o arada evi baştan sona aramış bulunduk. Onları elinizden geldiğince rahatlatmaya çalışın.”

Merdivenlerden birlikte indiler. İkinci kattan geçerken, Ayşe duyduğu öfkeyle kapıdan patlarcasına çıkıp polis amirine, “Nedensiz tutuklanır mı? Annelerinin nasıl ağladığını duymuyor musunuz?” diye bağırdı.

Polis amiri, hiç beklemediği bu saldın karşısında şoke olmuştu. Bakışlannı indirmeden önce, “İnşallah yakında salıverirler” diye cevap verdi nazik bir sesle.

Biraz uzaklaşınca, “Anneniz mi?” diye sordu Kemal’e.

Kemal hüzünle gülümseyip, “Hayır, ablam! Daha kırk dördünde; ama talihsizlik yakasını bırakmadı” diye cevap verdi.

Polis amiri donup kalmıştı. Bir şey soracakmış gibi oldu ya da Kemal’e öyle geldi; ama anlaşılan vazgeçmişti. Avluda tokalaşırlarken, “Onları hapishanede ziyaret etmem mümkün mü?” diye sordu.

“Evet.”

‘Teşekkür ederim.”

Kemal oturma odasına dönüp annesiyle Ayşe’ye katıldı. “Yann ziyaretlerine gideceğim. Korkacak bir şey yok. Sorgudan sonra salıverirler” dedi.

Hatice’nin gözyaşlan durmuyordu. “Yeter! Ağlama” diye bağırdı Ayşe. “Duymadın mı? Dönüp gelecekler.”

“Bilmiyorum. Bilmiyorum. Sevgili çocuklanm hapiste” diye inledi Hatice.

Emine tam manasıyla aptala dönmüştü. Kemal, “Polis amiri bizi tanıyor. Fehmi’nin arkadaşıymış. Evi ararken bu yüzden çok dikkatli davrandı. Eminim onlara da iyi davranacaktır” dedi herkesi rahatlatan bir ses tonuyla.

Emine neler olduğunu sorarcasına başmı kaldınnca Hatice, “Haşan İbrahim! Hatırlıyor musun Anne? Ona Fehmi’nin ablası olduğumu söyledim ama ne dedi dersin; ‘Biz, bize verilen emirlere göre davranıyoruz hanımefendi!’ Emirmiş, ben yer miyim?”

Emine göz ucuyla Ayşe’ye baktı. Polis amirini tanıdığına dair hiçbir işaret yoktu kızın yüzünde. Sonra Kemal’i yanına çekip, “Anlayamıyorum oğlum. Neden tutuklamışlar?” diye sordu endişeli bir sesle.

Kemal bir süre annesine nasıl cevap vereceğini düşünüp, “Hükümete karşı geldiklerinden şüpheleniyorlar Anne ama yanılıyorlar” dedi.

Kadın başını sallayıp, “Ablan Abdülmünim’i Müslüman Kardeşler’den olduğu için tutukladıklarını söylüyor. Müslümanları neden tutukluyorlar ki?”

“Hükümet, Müslüman Kardeşler’in onların aleyhine çalıştığını düşünüyor.”

“Ya Ahmet? Ablan onun da bir... adını unuttum oğlum.” “Komünist. Tıpkı Müslüman Kardeşler gibi, Komünistlerin de hükümet aleyhine çalıştıklarını düşünüyorlar.” “Komünist mi? Hangi cemaat bu? Ali’nin Şalı cemaati mi? Kemal gülümsediğini belli etmemeye çalışarak, “Komünistler, Şiiler gibi dini bir mezhep değil Anne. Hükümet ve İngiliz karşıtı bir siyasi parti” diye cevap verdi.

Kadının aklı karışmıştı. İç geçirip, “Ne zaman salıverecekler? Şu zavallı ablanın haline bak. Hükümet ve İngilizler. .. yaslı evimizden başka yer bulamadılar mı arayacak?”

Cemaliye Polis Karakolu’nun amiri Abdülmünim ile Ahmet’i odasına çağırdığında sabah ezanı okunuyordu. Silahlı bir polisin eşliğinde gelip masanın önünde durdular. Amir polise dışan çıkmasını söyleyip iki genç adamı ilgiyle süzdü. Ab-dülmünim’e bakıp, “Adını, yaşını ve mesleğini söyle” dedi.

“Abülmünim Şevket, yirmi beş. Eğitim Bakanlığı Teftiş ve Tetkin Bürosu’nda müfettiş avukat” diye cevap verdi sakin ve kararlı bir sesle.

“Senin gibi biri, devlet görevlisi bir avukat, nasıl olur da kanunları çiğner?”

“Ben hiçbir kanunu çiğnemedim. Gizli bir şey yapmıyoruz. Gazetelere yazıyor, camilerde vaaz veriyoruz. Allahın mesajını yayan insanların korkacakları bir şey yoktur.” “Evinde şüpheli toplantılar yapılmadı mı?”

“Asla. Olağan toplantılar yapıldı. Arkadaşların bir araya gelip fikir teatisinde bulunduğu sıradan toplantılar.”

“Bu toplantılann bir amacı da mütefîlkleri tahrik miydi?” “İngiltere’den mi söz ediyorsunuz efendim? O düzenbaz ülkeden mi bahsediyorsunuz? Şerefimizi tanklarla tehdit eden bir ülke müteffik sayılamaz.”

“Eğitimli bir adamsın. Savaş koşullarının bazı sınırlamalar getirdiğini idrak etmiş olmalıydın.”

“Ben, İngiltere’nin bizim baş düşmanımız olduğunun id-rakindeyim.”

Polis amiri Ahmet’e dönüp sordu: “Ya sen?”

Ahmet hafifçe gülümseyerek cevap verdi: “Ahmet İbrahim Şevket, yirmi dört, *Yeni İnsan* dergisinde editör.”

“Aşırı uçtaki görüşleri savunan makalelerine dair ürkütücü raporlar var burada. Üstelik, derginin şöhreti genel olarak çok kötü...”

“Makalelerim hiçbir zaman sosyal adalet ilkelerini savunma sınırlarım aşmadı.”

“Komünist misin?”

“Sosyalistim. Parlamentoda sosyalizmi savunan birçok milletvekili var. Şiddete başvurmadığı sürece, kanunen kimse, bir Komünist bile fikirleri nedeniyle suçlanamaz.” “Her akşam evinde yaptığın toplantılar şiddet üretmeye başlayıncaya kadar beklemeli miydik?”.

Ahmet, yetkililerin gece toplantılarının ve yayınların mahiyetini öğrenip öğrenmediklerini merak ederek cevap verdi: “Evimde sadece yakın arkadaşlarımı ağırlarım. Bunların sayısı günde dört beşi geçmez. Şiddet aklımızdan en son geçecek şeydir.”

Polis amiri bir, birine, bir, diğerine baktı, biraz düşünüp, “İkiniz de eğitimli ve kültürlüsünüz ve ikiniz de evli. Öyle değil mi? Güzel. İşinize bakıp başınıza bela açmasanız daha iyi olmaz mı?” dedi.

“Nasihatiniz için teşekkür ederim ama asla tutmayacağım” diye cevap verdi Abdülmünim o güçlü sesiyle.

Polis amiri elinde olmadan gülüp kısa bir tereddütten sonra itiraf etti: “Arama sırasında Ahmet Abdülcevat’ın torunları olduğunuzu öğrendim. Yasını tuttuğumuz amcanız Fehmi yakın arkadaşımdı. Hayatının baharında öldüğünü ve hayatta kalan yoldaşlarının en önemli makamları işgal ettiklerini herhalde biliyorsunuzdur.”

Ahmet, polis amirinin neden onu şaşırtacak kadar nazik davrandığının ayırtma varmıştı. “İzin verirseniz sormak isterim efendim: Amcam ve onun gibiler kendilerini feda etmemiş olsaydı, bugün Mısır ne halde olurdu?”

Polis nmiri başını sallayıp, “Söylediklerimi uzun uzun ve iyi düşünün. Bu ölümcül felsefeyi bırakın” dedi ve ayağa kalkıp ekledi: “Sorgulama tamamlanıncaya kadar nezarethanede misafirimiz olacaksınız. İyi şanslar.”

Polis amirinin bürosundan çıkınca bir onbaşıyla iki silahlı polis memuru eşliğinde bodrum kata indiler ve çok rutubetli karanlık bir koridordan geçip bir el feneri ile onlara hapishaneyi göstermek istercesine bekleyen nezarethane memurunun önünde durdular. Memur hücre kapısını açıp elindeki fenerle yatabilecekleri yeri gösterip onları içeri aldı. İçeride birkaç “misafir” daha vardı: öğrenciye benzeyen iki delikanlıyla çıplak ayaklı, hurdası çıkmış, iğrenç görünüşlü üç adam. Kapı hemen kapanmış, etrafa

tekrar karanlık çökmüştü: ama el fenerinin ışığı ve yeni gelenler uyuyanları uyandırmıştı. “Ben oturmayacağım” diye fısıldadı Ahmet ağabeyine. “Rutubet benim sonum olur. Ayakta duralım.”

"Önünde sonuna oturacağız. Buradan ne zaman çıkarız dersin?”

Derken, delikanlılardan birinin sesi, “Oturmazlık etmeyin. Hiç hoş değil ama günlerce ayakta durmaktan daha iyi” dedi.

“Uzun süredir mi buradasınız?”

“Üç gündür!”

Kısa bir sessizlikten sonra aynı ses, “Sizi neden tutukladılar?” diye sordu.

“Anlaşılan siyasi nedenlerle” diye cevap verdi Abdülmünim ters ters.

“Siyasi nedenlerle tutuklananlar çoğunlukta” dedi bir ses neşeyle. “Mevcudiyetinizle onurlandırılmadan önce azınlıktaydık.”

“Neyle suçlanıyorsunuz?” diye sordu Ahmet.

“Önce siz söyleyin. Biz kıdemliyiz. Aslında, belki de sormaya gerek yok. Birinizin Müslüman Kardeş olduğu sakalından belli.”

Ahmet karanlıkta gülümseyip, “Ya sen?” diye sordu.

“Biz hukuk öğrencisiyiz. Aynlıkçı yayın dağıttığımtzı söylüyorlar.”

“Suçüstü mü yaptılar?”

“Evet.”

“Ne vardı yayınlarda?”

Mısır’ın zirai kaynaklarının yeniden paylaşımına dair bir rapordu.”

“Böylesi raporlar örfi idare varken bile gazetelerde yayımlandı.”

“İçinde birkaç coşkulu öneri de vardı.”

Ahmet tekrar gülümseyip, belki de ilk kez yalnız olmadığını hissetti. Ses sürdürdü: “Bizi korkutan yargısız infaz.” “Ama her şeyin değişeceğine dair işaretler var.” “İktidarda kim olursa olsun, biz hep hedefte olacağız.” Derken, “Kesin konuşmayı da biraz uyuyalım” dedi hırçın bir ses.

Sesler başka bir tutukluyu uyandırmıştı. Adam esneyip, “Sabah olmadı mı hâlâ?” diye sordu.

“Hayır” dedi diğeri. “Arkadaşlar esrar tekkesinde olduğumuzu sanıyorlar galiba.”

Abdülmünim iç geçirip usulca kardeşinin kulağına fısıldadı: “Acaba Allaha inandığım, ibadet ettiğim için mi atıldım bu deliğe?”

Ahmet neşeliydi. O da fısıldadı: “Ben neden buradayım o zaman?”

Kimse konuşmaz oldu. Ahmet kendilerinden büyük olduğu anlaşılan üç adamın neden içeri atıldığını merak etti. Hırsızlık mı yapmışlar, kavgaya mı karışmışlardı acaba? Yoksa sarhoş olup kabadayılık yaptıkları için mi buradaydılar? O güzel incelemesinde, sırtında paltosu olduğu halde, “halk”tan sık sık bahsetmişti. İşte buradaydılar... horul horul horluyor, uykuda küfrediyorlardı. O karanlık, perişan yüzlerini, başını ve kolunun altını kaşıyan adamı el fenerinin ışığında kısacık bir süre için görmüştü. Şu an bile bitler kararlı bir biçimde onlara doğru ilerliyor olabilirdi.

Yaşamını işte böyle insanlara adıyorsun, dedi kendi kendine. Onlarla temas etmekten kaçınmak niye? İnsanlığın kurtuluş umudu olanlar horlamayı bırakıp tarihi rollerini benimsemek durumunda. Ayağa kalkıp tüm dünyayı kurtarsın da görelim!

Sonra kendine akıl verdi: Aramızdaki tüm farka rağmen, içinde bulunduğumuz şartlar bizi bu karanlık, rutubetli yerde birleştirdi: Müslüman Kardeşler, Komünistler, sarhoşlar ve hırsızlar. Şansımız, başarılarımız benzeşmese de hepimiz insanız.

Derken sorgulamaya devam etti: Önerildiği üzere, neden işine bakmıyorsun? Çok sevdiğim bir karım, bol param var. Gerçek şu ki, insan bir eş, işi gücü olan bir adam, bir baba veya bir oğul olarak da bulunduğu yerden memnun olabilir; ama bu demek değildir ki, eziyet çekmekten, hatta sırf insan olduğu için ölümden muaftır.

Hapse mahkûm olsun veya olmasın, Ahmet'in ömrü *boyunca* ufkunda ona dik dik bakan ağır hapishane kapıları olacaktı. Kendine tekrar sordu: Beni bu göz kamaştırıcı, tehlikeli yola iten şey, içimdeki insaniyet duygusu ve kendimi bilmek kadar, insanlarla aynı tarihi geçmişi paylaştığımın idraki değilse nedir? İnsanı tüm diğer yaratıklardan ayıran şey kendi iradesiyle kendini ölüme mahkûm edebilme gücü değil midir?

Rutubet yavaş yavaş bacaklarına ve eklemlerine nüfuz etmeye başlamıştı. Odada ritmik horultu sesleri yankılanıyordu. Derken, küçük pencerenin parmaklıkları arasından günün ilk ışıkları göründü.

54

Kemal, doktorun peşinden yatak odasından çıkarken umutsuzluk içindeydi. Ona oturma odasında yetişip soran gözlerle baktı. Adam, sakin bir sesle, “Üzülerek söylemeliyim ki, belden aşağısı felç” dedi.

Kemal kendini çok kötü hissediyordu. “Ne kadar ciddi?” diye sordu.

“Çok ciddi! Aynı zamanda zatürree. Biraz rahat etsin diye iğne yazıyorum.”

“İyileşme umudu var mı?”

Doktor bir süre susup, “Allah büyüktür ama bir doktor olarak en çok üç günlük ömrü olduğunu düşünüyorum” diye cevap verdi.

Kemal adamın bu ölüm kehanetini cesaretle karşıladı ve doktoru geçirip yatak odasına döndü. Annesi uyuyordu ya da öyle gibiydi. Üstündeki kalın battaniye sadece solgun yüzünü ve hafifçe bir yana kaymış olan dudaklarını açıkta bırakıyordu. Yatağın kenarında duran Ayşe yaklaşıp, “Nesi varmış? Doktor ne dedi?” diye sordu.

Yatağın başucunda duran Hanafi Kadın, “Konuşmuyor efendim. Tek kelime etmedi” dedi.

Sesi bir daha hiç duyulmayacak, diye düşündü Kemal. “Yüksek tansiyon ve soğuk algınlığı karışımı bir şey. İğne biraz rahatlatacak” diye cevap verdi ablasına. Sonra Hanafi Kadın’a dönüp,“Herkese haber verdin mi?” diye sordu.

“Evet, efendim. Haüce Hanım ile Yasin Bey hemen geliyorlar. Nesi var efendim? Bu sabah iyiydi, güçlü kuvvetliydi.”

Öyleydi. Buna kendisi de şahitti. Okula gitmek üzere evden çıkmadan önce, her sabah yaptığı gibi oturma odasına uğramış, annesinin uzattığı bir fincan kahveyi içip, “Bugün çıkma. Dışarısı çok soğuk” diye tembihte bulunmuştu.

Annesi müşfik bir ifadeyle gülümseyip, “Efendimiz el Hüseyin’i ziyaret etmezsem içim rahat etmez” diye cevap vermişti.

“İnatçısın anne. Nasıl istiyorsan öyle yap.”

Kadın, “Allah korur” diye mırıldanmış, tam çıkarken, “Allah sana güzel günler nasip etsin oğlum” demişti.

Bu, annesini şuuru yerinde olarak gördüğü son şansı olacaktı. Hastalandığı haberi öğle vakti gelmiş, yanma doktoru da alıp hemen eve dönmüştü. Üç günlük ömrü kalmıştı demek? Ya kendisinin kaç günü kalmıştı?

Ayşe’nin yanına gidip, “Nasıl oldu?” diye sordu.

Ayşe’nin yerine Hanafi Kadın cevap verdi: “Oturuyorduk. Dışarı çıkmadan önce mantosunu giymek için kalkıp bana, ‘El Hüseyin’i ziyaret ettikten sonra Hatice’ye gideceğim’ deyip odaya girdi. Bir dakika geçti geçmedi, bir şeyin düştüğünü duydum. Fırlayıp içeri girdim. Yerde, yatakla gardırop arasında yatıyordu. Ayşe Hanım’a da seslenip hemen yanma koştum."

“Ben geldiğimde yerdeydi. Hemen yatağa taşıdık, neyin var diye sorduk ama cevap vermedi. Hiçbir şey söylemedi. Ne zaman konuşacak?”

“Allah bilir.”

Kemal kanepeye oturup annesinin o solgun, suskun yüzünü hüzünle seyretmeye başladı. Evet, uzun uzun seyretmeliydi çünkü bir daha göremeyecekti. Bu oda aynı oda olmayacak, her şey değişecekti. “Anne” diye seslenecek kimse olmayacaktı ortalıkta. Ölümünün ona bu kadar ıstırap vereceğini düşünemezdi. Oysa ölüme zaten aşina değil miydi? Öyleydi tabii. Ölümden korkmayacak kadar büyümüş ve tecrübe sahibi olmuştu: ama sonsuza dek ayrılıyor olmanın verdiği acı büyüktü. Yaşadığı onca acıdan sonra, hâlâ toy bir delikanlı gibi ıstırap çekiyor olduğu için, belki de kalbini kınamalıydı. Kendisini ne kadar da çok severdi! Hepsini ne kadar çok severdi! Yaşayan, var olan her şeyi ne kadar çok severdi!

Birini kaybederken, sadece bu güzel şeyler akla geliyor, diye düşündü. Bu kritik anda zihnin seni etkilemiş olan şeylerle, mekânlar, zamanlar ve

olaylarla dolu. Seher vaktinin mavisi çatı bahçesine düşerken ışık karanlığı örtüyor. Kumrunun sesi tatlı namelerle birleşirken, kahve saatinin mangal ateşi dini menkıbelere karışıyor. İnançsız bir gönül için, ne muhteşem bir aşk. Ölümün, en sevdiğin insanı aldığını ilan edebilirsin yann. Yaşlılık seni tekdir edinceye kadar, belki de yaş gözlerinden hiç eksik olmayacak. Yaşama kötümser gözlerle bakıyor olmak, biraz da çocuksu romantizm ile ilgilidir. Yaşamı, mutlu sonunun adı ‘ölüm’ olan bir dram gibi seyretmen çok daha iyi olurdu. Ne ki, soranm sana, daha ne kadar devam edeceksin hayatını çarçur etmeye? Annen, hayatına birçok güzel şey sığdırdıktan sonra ölmekte. Sen ne yaptın?

Kemal’i şoke olmuş bir halde odaya giren Hatice’nin ayak sesleri kendine getirdi. Hatice, annesine seslenip, ne olduğunu sorarak dosdoğru yatağa gitti. Bu manzara karşısında Kemal büsbütün üzülüp, soğukkanlılığını daha fazla muhafaza edemeyeceğinden korkarak oturma odasına kaçtı. Hatice’nin hemen ardından Yasin, Zennube ve Rıdvan da geldi. Kemal hepsiyle tokalaşıp ayrıntıya girmeden annenin durumu hakkında bilgi verdi. Herkes yatak odasına giderken, Yasin yanında kalıp, “Doktor ne dedi?” diye sordu.

“Belden aşağısı felç, ayrıca zatürree. En çok üç günü var, dedi.”

Yasin dudaklarını ısırdı, “Allah büyüktür, Allah bilir” dedi yaslı bir sesle ve oturup, “Zavallı kadın... o kadar ani ki! Hiç şikâyeti yok muydu?” diye mırıldandı.

“Yoktu. Bilirsin, hiç şikâyet etmezdi ama bazen yorgun olduğunu söylüyordu.”

“Keşke doktoru daha önce çağırsaydm.”

“Doktordan nefret eder.”

Bir süre sonra Rıdvan da aralarına katıldı ve Kemal’e, “Bence hactaneye kaldırmak lazım Amca” dedi.

Kemal hüzünle başını sallayıp, “Yaran olmaz. Eczacı iğne yapması için hemşire gönderecek” diye cevap verdi.

Sustular. Çok kaygılı olduktan yüzlerinden okunuyordu. Derken, Kemal, hiç olmazsa nezaket icabı sormayı ihmal etmemesi gereken bir şeyi hatırlayıp, “Kerime nasıl?” diye sordu.

“Bu hafta doğuracak, en azından kadın doktor öyle söyledi.”

“Allah yardımcısı olsun” diye mırıldandı Kemal.

“Bebek, babası tutukluyken doğmuş olacak” dedi Yasin ağlamaklı bir sesle.

Kapı çalındı. Gelen, Riyad Kuldas idi. Kemal onu çalışma odasına götürürken “Okula uğramıştım, sekreter söyledi” diye açıkladı ve sordu: “Annen nasıl?”

“Felç. Doktor üç günden fazla zaman vermiyor.”

Riyad’ın yüzü asıldı. “Yapacak bir şey yok, öyle mi?” diye sordu.

Kemal başını sallayıp, “Kendinde olmaması, onu neyin beklediğini bilmemesi belki de iyi bir şey” dedi otururken. “Hoş, kimi neyin beklediğini biliyor muyuz acaba?” diye ekledi alaycı bir sesle.

Riyad gülümsedi. Kemal sürdürdü: “Pek çok insan ölümü ölüm hakkında düşünmek için bir fırsat olarak görüyor, oysa tersini yapıp ölümü yaşamı sorgulamak için kullanmalıyız. ”

“Evet, daha iyi olur. Bundan böyle, biri ölünce yaşamla ne yapıyoruz diye soralım kendimize” diye cevap verdi Riyad gülümseyerek.

“Ben yaşamla hiçbir şey yapmıyorum. Sen gelmeden önce bunu düşünüyordum.”

“Ama daha işin ortalanndasm.”

Hem evet, hem hayır, diye düşündü Kemal. Ama insanın kulağa hoş gelen hayaller kurması iyi bir şey. Mistisizm sorumluluktan kaçma yolu... ilme pasif inanç da öyle! Eylemin alternatifi yok ve bu da inanç istiyor. Mesele şu ki, yaşamı değerli kılan bir inanç sistemi çerçevesinde kendimize bir şekil vermemiz şart.

“Sence, ben, bir öğretmen olarak mesleğime sanlmak ve felsefe denemeleri yazmak suretiyle yaşamm hakkını verdim mi?” diye sordu Kemal.

“Şüphesiz verdin” dedi Riyad sevgiyle.

“Ama vatana ihanet etmişim gibi hissediyorum kendimi. Vicdanen rahat değilim.”

“Vatana ihanet mi?”

“Yeğenim Ahmet’in, kendisini nezarethanede ziyaret ettiğimde bana söylediğini seninle paylaşmak isterim.”

“Bu arada, o konuyla ilgili yeni bir gelişme var mı?” “Başkalarıyla birlikte onlan da Tur Açık Cezaevi’ne gönderdiler.”

“Allaha inananlarla inanmayanlar ha” dedi Riyad gülerek. “Sorunsuz bir yaşam istiyorsan, her şeyden önce ve en çok hükümete inanç beslemeli, hükümete dua etmelisin.” “Yine de, hapse mahkûm olmak yargıç jrüzü görmeden nezarethanede yatmaktan iyidir.”

“Belki ama bu dertten nasıl kurtulacağız? Örfi idare ne zaman kalkacak? Ne zaman anayasal düzene kavuşacağız? Mısırlılar ne zaman adam gibi muamele görecek?”

Riyad parmağındaki alyansla oynamaya başlamıştı. “Evet, ne zaman? Her neyse... Ahmet nezarethanede ne dedi?” “Yaşam, iş, evlilik ve insanlık adına üstlenilen görevlerden müteşekkildir. Burası, bir insanın eşine veya işine karşı sorumluluklanmn ne olduğunu tartışmanın yeri değil. Devrimi sürekli kılmak hepimizin, tüm insanlığın ortak görevidir ki, bu da insanlığın ideale ulaşma yolunda yaşam iradesini güçlendirmek için sergilediği dur durak bilmeyen gayretten ibarettir.”

Riyad biraz düşünüp, “Güzel bir düşünce ama yoruma açık” dedi.

“Evet. Zaten bu yüzden ağabeyi Abdülmünim, yani has-mı tarafından da kabul görüyor. Anladığım kadanyla, neye yönelmiş ya da neyi hedefliyor olursa olsun, bu bir çağn, bir dizi inancı benimsemeye çağn. Mutsuzluğumu

işte bu yüzden bir vatanhaininin vicdan azabına benzetiyorum. İnsanın kendine yeten bir egoizm dünyasında yaşaması dışa-ndan kolay gibi görünebilir; ama eğer gerçek bir insansan, böyle yaşamak seni mutlu etmiyor.”

İçinde bulunduktan şartlar çok kasvetli de olsa Riyad’m yüzü aydınlanmışü. “Bu önemli bir devrimin habercisi” dedi.

“Alay etme. İnanç seçimi meselesi henüz hallolmadı. En büyük tesellim, Ahmet’in sözünü ettiği mücadelenin henüz bitmemiş olması. Annem gibi, ölümüme üç gün bile kalsa tüm heyecanıyla devam ediyor olacak” diye cevap verdi Kemal. “Başka şeyler de söyledi. Dedi kı, ‘Ben yaşama da, insanlara da inanıyorum. Doğruluğuna inandığım sürece onlann ideallerini savunacağım; çünkü tersi, korkup görevden kaçmak olur. Sahte ideallere karşı çıkmayı da görevlerim arasında addediyorum; çünkü tersi, bir tür vatanhainliği olur. Sürekli devrim bu demek.”

Riyad bir yandan dinliyor, bir yandan da başıyla onaylıyordu; ama Kemal’in ne kadar yorgun ve gergin olduğunu görüp, “Artık kalkmalıyım” dedi. “Benimle tramvay durağına kadar yürümek ister miydin? Biraz açılırsın.”

Odadan birlikte çıktılar. Kemal, Riyad ile daha önce tanışmış olan Yasin’i bulup kendilerine katılmasını önerdi ama önce annesini yoklayacaktı. Kadının şuuru hâlâ kapalıydı.

Hatice ağlamaktan gözleri kıpkırmızı olmuş bir halde yatağın kenarında oturuyordu. Hükümet çocuklarına el koyduğundan beri yüzü hiç gülmemişti. Zennube, Ayşe ve Hanafi Kadın kanepede sessizce oturuyorlardı. Ayşe hızlı hızlı sigara içip, asabi bir tavırla etrafa bakınıyordu.

“Nasıl?” diye sordu Kemal.

"Uyanmak istemiyor” diye bağırdı Ayşe kaygılı bir itirazı seslendirircesine.

Hatice ile uzun uzun bakışarak derin bir hüznü paylaştılar. Kemal kendini kapıp koyuvermekten korkarak hızla odadan çıkıp Riyad ile Yasin’e katıldı.

Sarraflar Caddesi’ni geçinceye kadar hiç konuşmadan yavaş yavaş yürüdüler. El Sandikiya’da bastonuna dayanmış topallaya topallaya yürüyen Şeyh Mutavalli Abdülsa-met ile karşılaştılar. İyice kör olmuştu. Bir sağa, bir sola dönüp, “Cennet nerede?” diye sorarken kollan titriyordu.

Yanından geçen biri gülüp, “Sağa dönünce” diye yol gösterdi.

Kemal, ona babasmı hatırlatan şeyhe sevgiyle bakıp, “Bu adamın yüz on yaşında olduğuna inanır mısın?” diye sordu Riyad’a. Bir zamanlar şeyhi, eski su sarnıcı, Kala Cami ve Kırmız Sokak gibi, mahallenin temel taşlanndan biri olarak görürdü. İnsanlar çoğunlukla ona iyi davranıyorlardı; ama mahallede peşine takılıp ıslık çalarak veya onu taklit ederek rahatsız eden çocuklar da vardı.

İki kardeş Riyad’a tramvay durağına kadar eşlik edip tramvaya bininceye kadar bekledikten sonra el Cevriya’ya döndüler. Yolda Kemal aniden durup, Yasin’e, “Senin kahveye gitme zamanın geldi” dedi.

“Asla. Seni yalnız bırakamam.”

Ağabeyini iyi bilen Kemal, “Hiç gerek yok” diyerek itiraz etti.

Yasin, Kemal’i önüne katıp, “O senin kadar benim de annem” dedi.

Derken, Kemal aniden Yasin için endişelenmeye başladı. Ağabeyi hayat doluydu, bir deve kadar heybetliydi; ama tutkulu dürtülerin ağır bastığı bir yaşama daha ne kadar dayanabilirdi? İçi hüzünle doldu ama düşünceleri Tur Hapishanesine kaydı.

“Ben yaşama da, insanlara da inanıyorum. Doğruluğuna inandığım sürece onların ideallerini savunacağım; çünkü tersi, korkup görevden kaçmak olur. Sahte ideallere karşı çıkmayı da görevlerim arasında addediyorum; çünkü tersi, bir tür vatanhainliği olur" demişti Ahmet.

Kemal neyin doğru, neyin yanlış olduğunu çok uzun süredir düşünüyordu. Belki de şüphe, en az mistisizm ve pasif bilim inancı kadar, sorumluluktan kaçmak demekti.

Örnek bir öğretmen, örnek bir koca olup hayatın boyunca bir devrimci olarak yaşayabilir misin, diye sordu kendine.

El Şarkavi’nin dükkânının önünden geçerken Yasin durdu. “Kerime, bebek için bazı şeyler istemişti. İzin verirsen...” dedi.

Küçük dükkâna birlikte girdiler. Yasin kızının istediği şeyleri seçti; kundak bezi, bir başlık ve bir gecelik. Derken, Kemal üstündeki siyah kravatı babasının ölümünü takiben bir yıl boyunca takmış olduğunu hatırlayıp, yeni bir siyah kravata ihtiyacı olacağını düşündü. Yasin’in işi bitince dükkân sahibine, “Siyah bir kravat lütfen" dedi.

Paketleri alıp dükkândan çıktılar. Yan yana eve doğru yürürlerken batmakta olan güneş dünyayı sepya tonlarına boyuyordu.